

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE
PAYDAŞLARIN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK ALGI VE
BEKLENTİLERİ**

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

DOKTORA TEZİ

ADANA/2019

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RESİM-İŞ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE'DE GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE
PAYDAŞLARIN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK ALGI VE
BEKLENTİLERİ**

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ÇAPAR

Jüri Üyesi: Prof. Birnur ERALDEMİR

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Memet KARAKUŞ

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Attila DÖL

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Kerim LAÇINBAY

DOKTORA TEZİ

ADANA /2019

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Mustafa ÇAPAR
(Danışman)

Üye: Prof. Birnur ERALDEMİR

Üye: Doç. Dr. Memet KARAKUŞ

Üye: Doç. Dr. Attila DÖL

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Kerim LAÇINBAY

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

... / ... / 2019

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. ... / ... / 2019

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

ÖZET

TÜRKİYE'DE GÖRSEL SANATLAR DERSİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE PAYDAŞLARIN GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK ALGI VE BEKLENTİLERİ

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

Doktora Tezi, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa ÇAPAR

Aralık 2019, 160 sayfa

Bu araştırmada Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programlarında amaç, içerik, süreç ve değerlendirmenin nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiği incelenmiş; görsel sanatlar eğitimi paydaşları olarak alınan görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler, veliler, idareciler, rehber öğretmenler, öğretmen adayları, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları ile müze/galeri eğitimcilerinin alana yönelik algı ve beklentileri ortaya koyulmuştur.

Çalışmada karma yöntem modeli kullanılmıştır. Araştırma, görsel sanatlar dersinin, Türkiye’de sadece resim/resim-iş olarak adlandırıldığı Cumhuriyet döneminden itibaren incelenmesinin yapıldığı betimsel bir araştırmadır. Nitel araştırma fenomenolojik desene dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden; her türlü basılı ve elektronik yayınların literatür taraması yapılarak, ilgili 63 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler ve 4 görsel sanatlar öğretmeniyle yerinde gözlemler gerçekleştirilmiştir. Gözlemler ve görüşmeler içerik analizine tabi tutularak bulgular elde edilmiştir. Görsel sanatlar eğitime yönelik orijinal birer algı ölçeği ve beklenti ölçeği hazırlanıp uygulanmıştır. Ölçeklerin puanlandırılmasından sonra SPSS 22.0 programında tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile bulgular elde edilmiştir.

Betimsel araştırma ile görsel sanatlar dersinin çağın yenilikleri paralelindeki değişimi anlatılmıştır. Analizler, paydaşların görsel sanatlar eğitime yönelik genel algısının; el becerisini geliştirmek, hayal gücünü geliştirmek, duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağlamak yönünde olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Görsel sanatlar eğitime yönelik beklentilerde ise paydaşların hem bu eğitimden hem de birbirlerinden ne bekledikleri ortaya konulmuştur. Hepsinin hemfikir olduğu tek husus, işini severek

yapan bir görsel sanatlar öğretmenin bu eğitimi vermesi gerektiğidir. Bunun yanı sıra görsel sanatlar eğitiminin teknik beceri kazandırması, haftada 2 ders saati olması, malzeme ihtiyaçlarını kolayca giderebilecekleri, müzik eşliğinde çalışabilecekleri bir ortamda yapılması başlıca beklentiler arasındadır.

Anahtar kelimeler: Görsel sanatlar dersi, görsel sanatlar eğitimi, öğretim programları, algı ve beklentiler.

ABSTRACT**THE HISTORICAL DEVELOPMENT OF VISUAL ARTS LESSON IN TURKEY
AND STAKEHOLDERS' PERCEPTIONS AND EXPECTATIONS TOWARDS
VISUAL ARTS EDUCATION****Sinem ALPASLAN ASILTÜRK****Ph.D. Thesis, Department of Fine Arts Education****Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mustafa ÇAPAR****December 2019, 160 pages**

In this research, the aim, content, process and evaluation of the visual arts lesson from the Republic to the present day are examined. The perception and expectations of visual arts teachers, students, parents, administrators, guidance teachers, prospective teachers, academicians, artists, art education writers and museum/gallery educators who are taken as visual arts education stakeholders are revealed.

Mixed method model was used in the study. The visual arts lesson requires research since the era of the so-called painting or painting-craft Republic period. So this is a descriptive research. Qualitative research was carried out based on phenomenological pattern. Qualitative research methods; literature review of all kinds of printed and electronic publications was conducted, semi-structured interviews with 63 related people and on-site observations were conducted with 4 visual arts teachers. Observations and interviews were subjected to content analysis and the findings were obtained. An original perception scale and expectation scale were prepared and applied for visual arts education. After scoring the scales with the help of SPSS 22.0 program one-way analysis of variance (One-Way ANOVA) findings were obtained.

Descriptive research explained the change of visual arts lesson in parallel with the innovations of the age. The analyzes show that the stakeholders' general perception of visual arts education; it was revealed that the aim was to improve hand skills, to develop imagination, and to provide the transfer of feelings and thoughts. In terms of expectations for visual arts education, it was revealed what stakeholders expect both from this education and from each other. The only thing that they all agree is that a visual arts teacher who does his job lovingly should provide this training. Moreover,

that the visual arts class equips the students with technical skills; has 2 class hours a week; and is held in a classroom where students meet their needs for equipment facilely in accompany with music are among the primary expectations.

Keywords: Visual arts lesson, visual arts education, curriculum, perception and expectations.

ÖNSÖZ

İçinde yaşanan topluma dair her alanda hızlı gelişme ve değişmelerin yaşandığı 20. yüzyılda, görsel sanatlar eğitimi de genel eğitim sistemi bünyesinde felsefi, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve teknolojik etkilenimlerle değişim göstermiştir. Önemli olan bu değişimin faydalı odaklar doğrultusunda gerçekleşmesinin sağlanmasıdır.

Bir görsel sanatlar öğretmeni olarak, bu araştırmada Türkiye’de görsel sanatlar dersinin Cumhuriyet döneminden günümüze dek nasıl bir değişim ve gelişim gösterdiğinin, günümüzdeki uygulamalarının ve geleceğe yönelik önerilerinin yer aldığı kronolojik, kapsamlı bir kaynak oluşturmak için çalıştım. Araştırmamın, başta görsel sanatlar öğretmenleri, öğretmen adayları ve akademisyenlere, görsel sanatlar dersinin geçmişine ve bugününe dair bütünlüklü bir yaklaşım oluşturmalarında; görsel sanatlar eğitimi için gelecekte yapılması planlanan iyileştirme çalışmalarında kaynaklık edeceğini umuyorum.

Öncelikle yüksek lisans eğitimimden doktora tezimi yazdığım bugüne yapıcı eleştirileri, çözüm önerileriyle akademik gelişim sürecimde düşünce ve görüşlerime önem verip beni cesaretlendiren, desteğini ve güvenini her zaman hissettiren değerli hocam ve tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Mustafa ÇAPAR’a katkı ve emeklerinden dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Tez İzleme Komitesinde yer alan, lisansa başladığım yıllardan bugüne akademik gelişim sürecime engin bilgi ve deneyimleriyle büyük katkıda bulunan değerli hocam Sayın Prof. Birnur ERALDEMİR’e; yine Tez İzleme Komitesinde yer alan, eğitim öğretim programları, araştırma yöntem ve analizine büyük katkılar sağlayan değerli hocam Sayın Doç. Dr. Memet KARAKUŞ’a çok teşekkür ederim.

Tez jürimde yapıcı önerileriyle yer alan Sayın Doç. Dr. Attila DÖL ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Kerim LAÇINBAY’a değerli katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Çukurova Üniversitesi Resim-İş Öğretmenliği bölümündeki bütün hocalarıma, bana yine lisans dönemimden doktora, her zaman ve her konuda geri çevirmeden destek oldukları için çok teşekkür ederim.

Eğitime çok önem veren, eğitim için her türlü fedakârlığı yapmış ve yapmaya hazır olan eşime, geniş aileme; onlar olmasaydı yapamazdım diyeceğim, bu meşakkatli süreçte oğullarıma severek bakan tanıdığım en güçlü kadın annem Sakine ALPASLAN ile tanıdığım en ilkeli adam babam Hamdi ALPASLAN’a sonsuz teşekkürler.

*Not: Bu tez Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.
(SDK-2017-9032)*

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

Adana / 2019

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
KISALTMALAR	xiv
TABLolar LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xvii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi	7
2.1.1. Osmanlı’da Görsel Sanatlar Eğitimi	7
2.1.2. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Eğitimi	11
2.1.2.1. Görsel Sanatlar (Resim/Resim-İş) Dersi Ortaokul Seviyesini İçeren Öğretim Programları	15
2.1.2.1.1. 1926 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı	16
2.1.2.1.2. 1936 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı	17
2.1.2.1.3. 1948 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı	18
2.1.2.1.4. 1968 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı	19
2.1.2.1.5. 1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı	19
2.1.2.1.6. 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	22
2.1.2.1.7. 2018 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	25

2.1.2.2. Milli Eğitim Şûralarında Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik	
Alınan Kararlar	29
2.2. Görsel Sanatlar Dersinde Öne Çıkan Yaklaşımlar	42
2.2.1. Çocuk Merkezli Yaklaşım	43
2.2.2. Sanat Yolu İle Eğitim	44
2.2.3. Disiplin Odaklı Yaklaşım	45
2.2.4. Çoklu Zekâ Kuramı	46
2.2.5. Yeniden Yapılandırmacı Yaklaşım.....	47
2.2.5.1. Disiplinlerarası Yaklaşım	47
2.2.5.2. Çokkültürlülük Yaklaşımı.....	48
2.2.5.3. Görsel Kültür Yaklaşımı.....	49
2.3. Görsel Sanatlar Dersinin Paydaşları	50
2.4. İlgili Araştırmalar	54

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	59
3.2. Çalışma Grubu	60
3.3. Veri Toplama Araçları	60
3.3.1. Gözlem Formu	61
3.3.2. Görüşme Formu	61
3.3.3. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeği	62
3.3.3.1. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti	
Ölçeğinin Oluşturulması	62
3.3.3.2. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğinde Geçerlik ve	
Güvenirlilik Çalışmaları ile Açıklayıcı Faktör Analizi.....	63
3.3.3.3. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklenti Ölçeğinde Geçerlik ve	
Güvenirlilik Çalışmaları ile Açıklayıcı Faktör Analizi.....	65
3.4. Verilerin Toplanması	66
3.5. Verilerin Analizi	67

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. 1926'dan Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programları ve İlgili Şûra Kararlarından Elde Edilen Bulgular.....	68
4.1.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Bulgular.....	68
4.1.2. Görsel Sanatlar Dersi İlgili Şûra Kararlarına İlişkin Bulgular	70
4.2. Gözlemlerden Elde Edilen Bulgular	72
4.3. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular	80
4.4. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular	88
4.4.1. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği Verilerinin Analizi ve Bulgular.....	89
4.4.2. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeği Verilerinin Analizi ve Bulgular.....	91
4.4.3. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinden Elde Edilen Bulguların Karşılaştırılması.....	94
4.4.4. Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Düzeylerinin ve Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması	95

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. 1926'dan Günümüze Görsel Sanatlar Dersi	97
5.2. Günümüzde Gözlemlenen Görsel Sanatlar Dersi	98
5.3. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı ve Beklentiler	99
5.3.1. Görüşmelerin Değerlendirilmesi.....	99
5.3.2. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeğinin ve Beklenti Ölçeğinin Değerlendirilmesi	102

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç	104
6.2. Öneriler	107

KAYNAKÇA	112
EKLER	118
ÖZGEÇMİŞ	160

KISALTMALAR

A	: Akademisyen
GSÖ	: Görsel Sanatlar Öğretmeni
GSÖA	: Görsel Sanatlar Öğretmeni Adayı
ME	: Müze/Galeri Eğitimcisi
OM	: Okul Müdürü
Ö	: Öğrenci
RÖ	: Rehber Öğretmen
S	: Sanatçı
SAA	: Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK
SEY	: Sanat Eğitimi Yazarı

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Gözlem Planı.....	61
Tablo 2. Algı Ölçeği Faktör Analizi.....	64
Tablo 3. Beklenti Ölçeği Faktör Analizi	66
Tablo 4. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hedeflerindeki Başlıca Gelişmeler	68
Tablo 5. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı İçeriğindeki Başlıca Gelişmeler	69
Tablo 6. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Öğretim Sürecindeki Başlıca Gelişmeler.....	69
Tablo 7. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Alanındaki Başlıca Gelişmeler	70
Tablo 8. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlarla İlgili Alınan Başlıca Şûra Kararları	71
Tablo 9. 5. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar.....	72
Tablo 10. 6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar.....	74
Tablo 11. 7. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar.....	76
Tablo 12. 8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar.....	78
Tablo 13. Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar	79
Tablo 14. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları	81
Tablo 15. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları	81
Tablo 16. Velilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları	82
Tablo 17. Diğer Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları.....	83
Tablo 18. Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri.....	84
Tablo 19. Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri.....	85
Tablo 20. Velilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri.....	86
Tablo 21. Diğer Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri	87
Tablo 22. 5’li Likert Derecelendirme Ölçeği Puan Aralığı.....	88
Tablo 23. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğine Verilen Cevapların Soru Bazında Ortalama Puan Dağılımları.....	89

Tablo 24. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları	90
Tablo 25. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeğine Verilen Cevapların Soru Bazında Ortalama Puan Dağılımları	91
Tablo 26. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları	93
Tablo 27. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları	94
Tablo 28. Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Düzeylerinin Karşılaştırılması	95
Tablo 29. Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması	96
Tablo 30. Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı ve Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması	96

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
EK 1. 5. Sınıf Gözlem Formu.....	118
EK 2. 6. Sınıf Gözlem Formu.....	121
EK 3. 7. Sınıf Gözlem Formu.....	124
EK 4. 8. Sınıf Gözlem Formu.....	127
EK 5. Görüşme Planı.....	130
EK 6. Görüşme Formu	131
EK 7. Görsel Sanatlar Öğretmeni Görüşme Formu	132
EK 8. Öğrenci Görüşme Formu	134
EK 9. Veli Görüşme Formu	135
EK 10. Okul Müdürü Görüşme Formu	136
EK 11. Rehber Öğretmen Görüşme Formu.....	137
EK 12. Görsel Sanatlar Öğretmen Adayı Görüşme Formu.....	139
EK 13. Akademisyen Görüşme Formu	140
EK 14. Sanatçı Görüşme Formu.....	144
EK 15. Sanat Eğitimi Yazarı Görüşme Formu.....	154
EK 16. Müze/Galeri Eğitimcisi Görüşme Formu.....	157
EK 17. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği	158
EK 18. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklenti Ölçeği	159

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem

İnsanlık tarihi bilim, teknoloji, hukuk ve eğitim gibi pek çok alanda daha önce hiç olmadığı kadar hızlı bir değişim - gelişim içerisinde. Bireylerin bu sürece ayak uydurabilmelerinde eğitimin etkisi küçümsenemez. Yeniliklere açık, kendini geliştirebilen, sorgulayabilen, kendini iyi ifade edebilen, eleştirel düşünme becerisine sahip, yaratıcı bireyler yetiştirmek eğitimin genel hedefleri arasında yer almaktadır. Sanat eğitimi de bireylerin kendilerini sanatsal yolla ifade edebilmelerini, sanatsal becerilerinin geliştirilmesini, sanatı kavrayış düzeylerinin artmasını, sanata günlük yaşantısında daha çok yer vermelerini amaçlamaktadır. Bu amaçları gerçekleştirmesi bağlamında görsel sanatlar eğitimi; resim, heykel, grafik, seramik, fotoğraf gibi alanların bilgi ve becerisini temel alan bir öğretim programı sunmaktadır.

Görsel sanatlar dersi, örgün eğitim kurumlarının ilk, orta ve lise kademesinde yer almaktadır. Öğrencinin yaşantısına katacağı zenginlikler açısından bakıldığında verimli bir görsel sanatlar dersinde “öğrencinin yaptığı ürünler hakkında düşünmesini sağlayan, her zaman aynı konuların çizilip boyanmadığı ve ezberin olmadığı uygulamalar gerçekleştiren; sorgulamanın ön plana çıktığı, öğrencilerin derse aktif katılımının sağlandığı bir program etkin bir öğrenmeyi de gerçekleştirmiş olacaktır” (Alakuş & Mercin, 2011, s.15). ‘İdeal görsel sanatlar dersi nasıl olmalıdır?’ sorusundan yola çıkıldığında, tarihsel süreçte görsel sanatlar dersi öğretim programını oluşturan etmenlerin incelenmesi bir gerekliliktir. “Bugün görsel sanatlar, geçmişte sanata dair öğretilmesi gerektiği savunulan, inanç ve değerler tarafından şekillendirilmiş bir sistemle öğretilmektedir. Geçmişte bu savunuyu yapanların çoğu ise, dönemin eğitim politikasını etkileyen, topluma mal olmuş, güçlü kimlikler olmuştur” (Efland, 1990, s.1). Bu kimliklerin yanı sıra, görsel sanatlar dersiyle dolaylı ya da doğrudan bağlantısı olan öğretmenler, öğrenciler, veliler, idareciler, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları, müze/galeri eğitmenleri vb. etki unsurlarının da önemli bir yeri vardır. Etki unsurları, görsel sanatlar eğitiminin gelecekte şimdikinden daha nitelikli olması için, konularını çerçevesinde bu derse katkı sağlayabilme olanağına sahiptir.

Araştırmanın başlangıç noktası olarak seçilen Cumhuriyetin ilanı ve sonrasının incelenip yorumlanabilmesi için, Cumhuriyet öncesi döneminin genel bir

değerlendirilmesinin yapılması gerekmektedir. Çünkü Cumhuriyete kadar gelinen dönem, altıyüz yılı aşkın süre hüküm sürmüş, kendi devlet politikası dahilinde eğitim stratejilerine sahip, yıkılmak üzere olan bir padişahlıkta gelinen durumun bir saptaması olacaktır. Cumhuriyet sonrasında ise bir toplumun yeniden inşası söz konusudur ve bunun için en etkin yol eğitimidir. Ancak Osmanlı'dan gelen eğitim sistemi de halkın eğitim düzeyi de yetersizdir. "Atatürk'ün yeni eğitim politikası programı belirli hedeflere ulaşmayı, kendisine amaç olarak almıştır" (Güler, 2004, s.85). Bu da 'muhasır medeniyetler' seviyesidir.

Mustafa Kemal Atatürk'ün benimsediği eğitim anlayışı doğrultusunda Batılı eğitimciler, ülkede varolan durumun tespiti ve gerekli düzeltmelerin yapılması hususunda, durum değerlendirmesi yapmaları ve öneri getirmeleri için davet edilmişlerdir. Özellikle Amerikalı eğitim kuramcısı John Dewey'nin sanat eğitimini de ilgilendiren saptamaları önemlidir. 1924 yılında Türkiye'ye gelen John Dewey'nin, devlet bütçesine eğitimle ilgili acilen koyulması gerekenleri kaleme aldığı raporu ile Amerika'ya döndükten sonra gönderdiği esas rapor, dönemin Maarif Vekili (Milli Eğitim Bakanı) Hasan Ali Yücel tarafından sunulmuştur. Esas raporda Dewey, ülkedeki öğretim programı, Maarif Vekilliği Teşkilatı, öğretmen yetiştirme, okul sistemi, sağlık, temizlik, güvenlik ve araç-gereç konularını kapsayan 30 sayfalık yazısında, mevcut sistemin değerlendirilmesi üzerinden öneriler getirmiştir.

Günümüzde görsel sanatlar eğitimi ile ilgili paylaşımların ve değerlendirmelerin yapıldığı yerli ve yabancı pekçok dernek, kurum ve kuruluş mevcuttur. Bunlardan başlıcaları okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademelerinde görsel sanatlar dersi öğretim programını değerlendiren Talim Terbiye Kurulu, üniversitelerde Yükseköğretim Kurulu (YÖK), Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği (GÖRSED), Sanat Eğitimcileri Derneği (SEDER), Türk Eğitim Derneği (TED); uluslararası boyutta Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Uluslararası Sanat Yolu ile Eğitim Derneği (INSEA), Dünya Sanat Eğitimi Birliği (WAAE)'dir.

Dünyadaki gelişmeler paralelinde, Türk eğitim sisteminde yöntem ve yaklaşım biçimi olarak farklı yönelimler görülmüştür. Bu durumda, tarihsel olaylar çerçevesinde kimi zaman toplumun ihtiyaçlarının önem kazanması, kimi zaman çocuk merkezli eğitim politikalarının ön plana çıkması, kimi zamansa ilgili öğretimi alanının önem kazanması etkili olmuştur. Günümüz görsel sanatlar dersine yön vermiş, uygulanagelen kuram ve yaklaşımlar, sanayi devriminin etkilerinden başlanarak; Alman Bauhaus Okulları'nın görsel sanatların eğitiminde tasarım ağırlıklı yönelimi beraberinde getirdiği

endüstriye hizmet eden öğretim yaklaşımı, çocuk merkezli yaklaşım, sanat yolu ile eğitim, disiplin odaklı yaklaşım, çoklu zekâ kuramı, yeniden yapılandırmacı yaklaşım, disiplinlerarası yaklaşım, çokkültürlülük ve görsel kültür yaklaşımı olarak sıralanabilir. Tüm bu gelişmelere paralel olarak zorunlu eğitim kademelerinde önce resim/resim-iş, daha sonra görsel sanatlar olarak adlandırılan sanat eğitiminin, ülkede alınan Milli Eğitim Şûra kararları, tasarlanan öğretim programları ve dönemin sanat eğitimcilerinin alana yönelik kaleme aldığı kitapların incelenmesi de görsel sanatlar dersinin bugüne nasıl geldiğinin anlaşılması için gereklidir. Bu araştırmalar neticesinde görsel sanatlar dersinin şu anki durumunun sağlıklı bir değerlendirmesini yapmak mümkündür.

Bugün görsel sanatlar dersi açısından düşünüldüğünde gelinen noktada, siyasi erkin ideolojisi ve genel bakış açısıyla toplumun ihtiyaçları dışında, bu dersin yakından uzağa etki alanı içinde yer alan paydaşların, görsel sanatlar dersini nasıl algıladığı ve bu dersten ne bekledikleri, üzerinde durulması gereken sorulardır. Çünkü görsel sanatlar dersinin yarının planlanması ve yorumlanmasında, bu dersin paydaşları olarak nitelendirilebilecek bir kesim olan; dersin uygulayıcısı öğretmenler, davranış kazandırılması amaçlanan öğrenciler, çocuğunun bu derste başarılı olmasını isteyen veliler, kurum yöneticisi olan idareciler, öğrencileri bir üst eğitim kurumuna yönlendiren rehber öğretmenler, görsel sanatlar öğretmeni adayları, bu derse öğretmen yetiştiren akademisyenler, bu sanatı meslek olarak icra edenler, bu sanatın eğitimine ve tarihine yönelik kitap yazan araştırmacılar ile yaygın eğitim mekanı sayılan müze/galerilerin eğitimcilerinin görsel sanatlar dersine yönelik algı ve beklentilerin ortaya koyulması faydalı olacaktır.

Bu araştırmanın problemi; şu anki adıyla görsel sanatlar olan dersin Cumhuriyet Dönemi'nden günümüze örgün eğitimdeki yeri, adlandırılması, programı ve süresinin incelenmesi, diğer etki unsurlarıyla birlikte değerlendirilip nasıl geliştirilebileceğidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programının ve bu konudaki paydaş görüşlerinin incelendiği bu araştırmanın genel amacı; Türkiye'de görsel sanatlar dersinin tarihsel gelişimi ve paydaşların görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentilerini incelemektir. Bu genel amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Türkiye’de, örgün eğitim kurumlarında ilk kez uygulanmaya başlanan 1926 öğretim programından günümüze, ortaokul kademesinde görsel sanatlar dersi öğretim programının hedefi, içeriği, öğretim süreci ve değerlendirmesi nasıldır?
2. Türkiye’de, ortaokul kademesinde görsel sanatlar dersi öğretim programının hedefi, içeriği, öğretim süreci ve değerlendirmesi günümüzde nasıldır?
3. Görsel sanatlar eğitimi paydaşlarının (görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler, veliler, idareciler, rehber öğretmenler, öğretmen adayları, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları, müze/galeri eğitimcileri) alana yönelik algı ve beklentileri ne yöndedir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Dünyada ve Türkiye’de, içinde bulunduğumuz toplumsal yaşamda süregelen hızlı değişimler, eğitimde yeniden yapılanmayı beraberinde getirmektedir. Görsel sanatlar dersi de içinde bulunulan durum ve koşullar çerçevesinde, çağın belirlediği ihtiyaçlar doğrultusunda günümüze değin amaç ve içerik olarak değişim göstermiştir. Ele alınan, geliştirilen veya değiştirilen konuların önem sırasında, kimi zaman sanat eğitiminin hedef kitlesi olan yaş grubu, kimi zamansa ne türde hangi sanat dallarını kapsadığı ile ilgili dönem dönem farklılıklar görülmüştür. Bu noktada öğretim programlarının yenilenmesi ya da güncellenmesi gündeme gelmektedir. Bu amaçla günümüze değin eğitim kademelerinde sanat derslerinin kapsam alanında, süresinde ve isimlendirilmesinde gerçekleştirilen bazı değişiklikler olmuştur. “Kuşkusuz bu tartışmalarda, sanat eğitiminin nasıl anlaşılacağına, amaç ve görevlerinin neler olacağına belirlenmesi ya da daha doğru bir deyişle belirlenememesi rol oynamıştır” (San, 2003, s.17). Bu aşamada, beklenti ve ihtiyaçlar doğrultusunda öğrenciye bilgi ve beceri kazandırma durumu gündeme gelmektedir. Elbette görsel sanatlar eğitimiyle öğrenciye kazandırılması amaçlanan bilgi ve becerilerin tanımlanabilmesi, nedenselliği ve hangi ihtiyaca yönelik belirlendiğinin bilinmesi için düşünsel ve tarihsel alt yapının incelenmesi gerekmektedir. “Tarih, kolektif bellektir, insanların kendi toplumsal kimlik kavramlarını ve geleceğe ilişkin beklentilerini oluşturmalarını sağlayan deneyimlerin toplamıdır. Tarihin nihai hedefi geçmişi bilmek değil, şimdiyi anlamaktır” (Tosh, 2013, s.1; Collingwood, 2005, s.226). Bu amaçla, görsel sanatlar dersinin bugününü değerlendirmek için sanat eğitimi tarihindeki önemli gelişmelere değinmek gerekmektedir. Sonrasında içinde yaşanılan topluma ait kültür, sahip olunan değerler, dinî inanç ve siyasi görüşlerin oluşturduğu ideolojik yapı ile tarihsel süreç, yine sanat eğitimi içinde ele alınması gereken diğer konulardır.

Gerekliliğine dikkat çekilen bu çıkış noktaları doğrultusunda araştırmada, Türkiye’de görsel sanatlar dersinin günümüze değin ortaokul kademesinde, sanat eğitimcilerince nasıl incelendiği ve nasıl olması gerektiği bir bütün olarak ortaya koyulacaktır.

Eğitim gibi, özellikle de sanat eğitimi gibi bir alanda güncelleme çalışmalarında, daha iyi bir sistemin inşa edilmesi için; geçmiş deneyimlerden yararlanmak, mevcut durumun sorun ve eksikliklerinden haberdar olmak, dolaylı ya da doğrudan görsel sanatlar dersini etkileyen ya da bundan etkilenen paydaşların (öğretmenler, öğrenciler, veliler, idareciler, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları, müze/galeri eğitimcileri) fikir ve önerilerini almak büyük önem arz etmektedir. Özellikle akademik alanda konu üzerine yazılmış, ilgili zaman dilimini bir bütün olarak ele alan yeteri kadar tez bulunmamaktadır. Bu araştırmanın; görsel sanatlar eğitimi tarihini somutlaştırması, mevcut durumun ayrıntılı bir şekilde irdelenmesi ve paydaşların görüşlerine yer verilerek, ihtiyaçlara ve gelecekte yapılabilecekler için fikir verebilecek güncel bir çalışma olmasının, alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Gözlem formlarından elde edilen verilerin günümüz görsel sanatlar dersini yansıttığı,
2. Görüşme yapılan paydaşların görsel sanatlar eğitimi ile dolaylı ya da doğrudan etkileşim içerisinde oldukları, varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmada;

1. Kronolojik olarak başlangıç noktasının Cumhuriyet Dönemi olması,
2. Görsel sanatlar eğitiminin paydaşları olarak tanımlanan, görüşme yapılacak kişilerin öğretmenler, öğrenciler, veliler, idareciler, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları, müze/galeri yöneticilerinden ibaret olması,
3. Ortaokul kademesindeki görsel sanatlar dersi öğretim programlarının ele alınması,

belirlenen sınırlılıklardır.

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu araştırma ile geçmişten günümüze Türkiye’de görsel sanatların, örgün eğitim sistemi içerisinde nasıl yer bulduğu, bunu hazırlayan alt yapı, günümüz görsel sanatlar dersinin gelişim süreci, geleceğe dair iyileştirilmesi ve değiştirilmesi düşünülen yönleri etki unsurlarıyla birlikte; görsel sanatlar dersinin amacı, içeriği, öğretim süreci ve değerlendirme şekli incelenmiştir. Görsel sanatlar dersinin etki unsurları olan paydaşların eğitim sürecine yönelik algıları ve bu eğitimin nasıl olması gerektiği konusundaki beklentileri gözardı edilerek, yapıcı ve ideal bir görsel sanatlar eğitimi planlamasından söz edilemez. Görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler, veliler, idareciler, rehber öğretmenler, öğretmen adayları, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları ve müze/galeri eğitimcileri de dâhil bütünün parçalarını oluşturan paydaşlardır.

“Eğitim: Bireyin davranışlarında, kendi yaşantıları yoluyla, kasıtlı olarak istendik davranışlar oluşturma sürecidir” (Gökkoca, 2001, s. 372). Eğitim hedefleri için; ‘kişide istendik davranış değişikliği oluşturmak’, en sık karşılaşılan tanımlardan biridir. “İstendik davranışların belirleyicileri: İnsan, toplum, konu alanı (bilim, sanat, felsefe vb.) ve doğa olabilir; çünkü insanın biyolojik yapısı, yani gelişmiş bir bireyin sinir sistemi, doğuştan getirdiği yetenekleri, geliştirilebilecek tutum, kişilik, ilgi vb. kapasiteleri vardır. Ayrıca bir toplum içinde yaşamaktadır” (Sönmez, 2004, s.21). Toplumsal bir varlık olan insanın iyi bir şekilde eğitilmesi elbette iyi bir eğitim programı gerektirmektedir. Program geliştirmenin önemli basamaklarından biri de ihtiyaç belirlemedir. Görsel sanatlar dersi için bu dersin paydaşları olarak nitelendirdiğimiz kesim; dersin bireysel, toplumsal ve konu alanına yönelik neler gerektirdiğine dikkat çekerek, ihtiyaç analizine kaynaklık etmişlerdir. Sönmez (2004, s.25) bir dersin program içeriğinin ihtiyaçları için “eğitim psikolojisi, eğitim felsefesi, eğitim ekonomisi ve eğitim sosyolojisi süzgeçlerinden geçirilmesi” gerektiğini belirtmiştir. Bu yüzden örgün eğitim sistemine dolayısıyla görsel sanatlar eğitimine de yön veren felsefi, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik paradigmlar da önemlidir. Yirminci yüzyılda bunlara teknoloji de eklenmiştir.

Dersin öğretim programları olan, ortaokul düzeyini içeren; günümüze dek 1926, 1936, 1948, 1968, 1992, 2006 ve 2018yıllarındaki uygulamaya koyulmuş programlar incelenmiştir.

Cumhuriyetten günümüze ilköğretimde aralarda taslak niteliğinde olanların dışında 1926, 1936, 1948 ve 1968 olmak üzere belli başlı dört program uygulamaya konmuştur. Bugün ilköğretimde uygulanan programda özellikle sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması nedeniyle 1970’li yıllardan beri sürekli değiştirilmiş ve geliştirilmiş olup halen de geliştirme çalışmaları devam etmektedir (Arslan, 2000, para. 16).

Dersin işlenişiyle ilgili görsel sanatlar dersine yön veren öğrenme-öğretme yaklaşımlarına da araştırmada yer verilmiştir.

Tüm bu hedefler doğrultusunda oluşturulacak çalışmanın, görsel sanatlar öğretmenleri ve öğretmen adaylarının zihninde görsel sanatlar dersinin geçmişi ile geleceği arasında bir köprü görevi görerek mesleki yaşantılarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.1. Türkiye’de Görsel Sanatlar Eğitimi

Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi gelişim sürecinin sağlıklı bir değerlendirmesini yapabilmek için Cumhuriyet dönemine kadar olan gelişmelerin de incelenmesi gerekmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim alanının özgün biçimde sistematikleşmesinin temelleri Osmanlı döneminde atılmıştır.

2.1.1. Osmanlı’da Görsel Sanatlar Eğitimi

Türklere ait ilk eserlerin görülmeye başlandığı Orta Asya’dan, 20. yüzyıl Anadolu Türk kültür ve sanatına dair yapılan bir incelemede karşılaşılan başlıca sanat ürünlerinin mimari (kervansaray, saray, medrese, külliye, türbe, kümbet, hamam, cami), seramik, çini, minyatür, tezhip ve hat alanında olduğu görülmektedir. Resim ve heykel sanatına daha çok Uygur Türkleri şehir kalıntılarında, fresklerinde rastlanmıştır. “Uygur heykel ve kabartmalarının konuları aşağı yukarı resim sanatının konularını tekrarlamaktadır. Yani ana amaç dinî ikonografinin yansıtılmasıdır” (Çoruhlu, 1998, s. 123). İslamiyet öncesi Şaman inancı hâkim olan Türklere inancın sanat ürününe yansıtılması İslamiyet sonrasında da devam etmiştir. “Türkler bağlı oldukları dinin ve yaşadıkları çevrekültürün verileri doğrultusunda sanatsal üretimlerini yapmışlardır. Özellikle de dinsel yasaklar veya güdülenmeler, sanatın şekillenmesinde, kendine

uygun açılımlar sağlayacak yol bulmasında çok etkili olmuştur” (İlden, 2012, s. 60).Bu dönemde kayıtlara bilgisi geçen herhangi bir sanat okulu yoktur. Diğer mesleklerde olduğu gibi görsel sanatlar da babadan oğla geçmekte ya da usta çırak ilişkisiyle verilmektedir.

Putta tapmanın Kur'an-ı Kerim'de yasaklanması, herhangi bir canlının tasvirinin yapılmasına dair bir yasak olmamasına rağmen, İslamiyet sonrası Türklerin resim ve heykelden dolayı yönden uzaklaşmasına sebebiyet vermiştir. Altı yüz yılı aşkın süre 36 padişahla hüküm süren Osmanlı İmparatorluğunda, sanat alanında kayda değer gelişmelerin yaşandığı dönem, 7. Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet dönemidir (1451-1481). Fatih Sultan Mehmet'in isteğiyle, portresini yapmak üzere İtalyan ressam Gentile Bellini İstanbul'a gelmiştir. Bellini elbette Türk sanatçıları da etkilemiştir. Aynı zamanda ilk kez bu dönemde yurtdışına eğitim amaçlı sanatçılar gönderilmeye başlanmıştır. “Aynı devirde Türk ressamlarından Sinan Bey, Venedik'e giderek orada çalışmış, dönüşünde Bursalı Ahmet adında bir talebe yetiştirmiştir (...) İleri bir resim sanatının geliştiği Fatih devrinden minyatürlü yazmaların kalmamış olması bir talihsizliktir” (Aslanapa, 1999, s. 371).O dönemde sarayda Nakkaşhaneler vardır. Burada kitap ressamları, ciltçiler ve minyatür ustaları çalışmaktadır.

Osmanlıdaki örgün eğitim kurumlarını Ülker Akkutay şöyle sıralamıştır (1984, ss. 16-19):

- İlköğretim kurumları;
 - a) Mekteb-i Sibyan: 5/6 - 11/12 yaş arasındaki kız ve erkek çocukların birlikte, yani karma öğretim gördükleri temel okullardır. Bu okullarda okuma, yazma, Kur'an-ı Kerim ve hesap gibi konularda temel bilgiler öğretilirdi.
 - b) Dar-ül Hüffaz: ilköğretim seviyesindeki dinî öğretim kurumları olup, Kur'an-ı Kerim'in ezberletilmesini amaçlardı. Bu okulları bitirenler, hafız adını alırlardı.
- Ortaöğretim ve yükseköğretim kurumları;
 - a) Genel medreseler: Bunlar, daha çok ilk ve orta kademeyi teşkil eden medreselerdi. Bu medreselerde, bilim dallarına göre bir ihtisaslaşma söz konusu olmayıp, İslami bilimler ile diğer bilimler birlikte okutuluyordu.
 - b) İhtisas medreseleri: Çeşitli derecelerde olmak üzere Edebiyat, İlahiyat, Hukuk, Tıp, Matematik, Tabiat Bilimleri vb. gibi dallarda ihtisaslaşmışlardı.
- Askeri eğitim kurumları;
 - a) Acemi Oğlanlar Ocakları: Kara ordusunu teşkil eden yeniçerilerin kaynağını oluşturlardı. Pençik ve devşirme usullerine göre toplanan çocuklar önce Türk aileleri yanında Türkleştirilir ve daha sonra da bu ocaklarda devlete bağlı askerler olarak yetiştirilirdi.
 - b) Yeniçeri Ocakları: Acemi Oğlanlar Ocaklarında gerekli eğitimden geçen gençler, Yeniçeri Ocaklarına alınırlardı.
- Yöneticilerin eğitimi;
 - a) Şehzade Eğitimi: Şehzadeler bir yaşında sütten kesildikten itibaren, özel

eğiticiler tarafından eğitime başlanırdı. Beş ya da 8 yaşlarına gelince, ilköğrenimlerine başlatılır, at ve silah kullanmak da öğretilirdi.

- b) Enderun Mektebi: Bu okulun görevi, orduda ve sarayda görev alacak çeşitli elemanları yetiştirmektir.
- Mesleki eğitim kurumları:
Ahi Birlikleri: Bir meslek dalında çırak, kalfa ve ustalık yolunda eğitim verilirdi.

Bu okullarla ilgili elde edilen bilgilere göre görsel sanatlar eğitiminin o dönemlerde örgün eğitimde yer almadığı görülmektedir. Öğretim programı içeriğinde sanat olan ilk eğitim kurumları İstanbul'da açılan Mühendishane-i Bahri Hümayun (Deniz Mühendis Okulu-1773) ve Mühendishane-i Berri Hümayun (Askeri Mühendis Okulu-1795) olmuştur. “1793 yılından itibaren doğa gözlemine bağlı resim dersi, Osmanlı İmparatorluğu Mühendishanesinde yer almaya başlıyordu. Ancak bu dersin bugünkü anlamda bir resim dersi olmadığı, yalnız topçuluk, istihkâm ve haritacılık gibi alanlara katkı sağlaması amacıyla eğitim ve öğretimde yer aldığı açıktır” (Turani, 1997, s. 663).

Yeniçeri Ocağının 1826 yılında II. Mahmut tarafından kaldırılmasından 8 yıl sonra Mekteb-i Harbiye kurulmuştur. Öğretim programında resim dersi olan Mekteb-i Harbiye'de bu derse büyük önem verilmiştir. Ancak resim derslerinde temel amaç sanat üretmek değil, askerlikle ilgili teknik çizim becerileri kazandırmaktır. Bu eğitim için Avrupa'ya öğrenci gönderilmeye başlanmış, ayrıca oradan yabancı hocalar da getirilmiştir. “Ders programlarındaki Hendese-i Resmiye, menazır, gölge, karakalem, modelden resim, tabiattan resim, hayali resim, yağlıboya resim ve fotoğrafçılık okutulan dersler arasında resim sanatı açısından önemli olanlarıdır” (İslimyeli'den akt. Tekinalp, 2004, s. 144).

Temel amaç ressam yetiştirmek olmasa da askeri okullar için öğretmen yetiştirmek harp okulunun amaçlarındandır. “Öğretmen yetiştirilmek üzere kurulan iki sınıftan birinde resim öğretimi yapılması, Harb Okulu'nda resim derslerine verilen önemin derecesiyle birlikte geçen yüzyılın Türk ressamları arasında neden bir hayli Harb Okulu mezununun bulunuşunun sebebini ortaya koymaktadır” (Cezar, 1995, s. 396). Sanat alanında asıl hareketlilik Tanzimat Dönemiyle (1839-1876) kendini göstermiştir. Yeni uygulamalarla devlet kurumları hem şeklen hem de içerik olarak değişikliğe uğramıştır. “Osmanlılar döneminde, genel milli eğitim işlerimizin düzenlenmesi ise, 1869 yılında ‘Maarif-i Umumiye Nizamnamesi’nin çıkarılması ile gerçekleşmiştir. Bu nizamname ile devlet okulları; iptidai mektepler, ortaöğretim okulları ve yüksek okullar adıyla üç basamakta derecelendirilmiştir” (Kalaycı, 1988, s.8). Böylelikle ilkokul seviyesi olan sübyan mektepleri, ortaokul seviyesi olan rüştiye

mektepleri ve lise seviyesi olan idadi mektepleri yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu kurumlar için doğan öğretmen ihtiyacı darümuallimin okullarınca karşılanmaya çalışılmaktadır. Dönemin ressam padişahı Abdülaziz 1870'lerden itibaren orta dereceli okullarda resim dersi verilmesini desteklemiş ve sanatın bağımsız bir kurumda öğretilmesi düşüncesi bu dönemde oluşmuştur.

Sultan Abdülaziz tarafından daha önce İstanbul'a getirtilen Fransız ressamı Guillemet, resim ve mimarlık alanında öğretim yapacak bir mektebin kurulması için hükümet nezdinde teşebbüste bulunmasına rağmen (1873) resmî makamlardan bir cevap alamadı. Bunun üzerine İstanbul Beyoğlu'nda Desen ve Resim Akademisi adıyla özel bir eğitim kurumu açtı (1874) (islamansiklopedisi.org).

Ancak Osmanlı-Rus savaşının neden olduğu karışıklıklar ve Guillemet'in hastalanıp ölmesiyle bu kurum varlığını sürdürememiştir. Mesleki ve teknik alanda eleman yetiştirmek için var olan okul modeli yurt geneline yayılmıştır. "İstanbul Sanayi Mektebi 1868 yılında tedrisata başladı. Bu okulların sayısı kısa zamanda artarak bütün ülkeye yayıldı ve bugünkü sanat okullarının temelini oluşturdu" (Önsoy, 1991, s. 3). Ayrıca 1873'te parasız ve yetim çocukların eğitimi için kurulan Darüşşafaka'da da resim eğitimi verildiği bilinmektedir. Osmanlıda yaygın eğitim ise cami, tekke, zaviye ve kütüphanelerde yapılmaktadır.

II. Abdülhamit döneminde (1876-1908) "ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda yirmi civarında yeni yüksek ve mesleki okul açıldı. Bunlar arasında Maliye (1878), Hukuk (1878), Güzel Sanatlar (1879), Ticaret (1882), Mülki Mühendis (1884), Baytar (1889), Polis (1891), Gümrük (1892) mektepleri ile geliştirilmiş yeni bir Tıp okulu (1898) bulunmaktaydı" (Önsoy, 1991, s. 3).

On sekizinci yüzyıldan itibaren Batı sanatının etkisiyle görsel sanatlar alanında ışık-gölge ve perspektifin resme dâhil edilmesiyle minyatür anlayışından oldukça uzaklaşmıştır. Fotografik tarzda manzara ve mimari yapılar resmedilmesi yaygınlaşmıştır. II. Abdülhamit döneminde İstanbul Müzesi müdürü olarak görev yapan Osman Hamdi Bey'in özünde, ülkemiz eserlerinin korunmasının ancak sanat sevgisiyle mümkün olacağı düşüncesinden yola çıkarak kurduğu Sanayi-i Nefise Mektebi Âlisi (1882) ile görsel sanatlar eğitimi yeni bir boyut kazanmıştır. Yüksek okul seviyesinde olan Sanayi-i Nefise Mektebini öncekilerden farklı kılan, hedefinde yalnızca sanat eğitiminin yer alması olmuştur.

Sanayi-i Nefise Mektebi'nde öğrencilere önce bir yıllık bir hazırlık verilmiş; ardından resim bölümü beş, heykel ve mimari dört, gravür bölümü ise üç yıllık eğitim vermiştir. Akademik sanat anlayışına bağlı olarak eğitim veren bu okulda, figür resmi için erkek modeller poz vermiş; çıplak modeller bulunmadığı için heykellerden yararlanılmıştır (Keser, 2009, s. 306).

Akademik kadrosunda pek çok yabancı sanat eğitimcisi yer alan, ayrıca Avrupa'ya gönderdiği öğrencileri kendi öğretim kadrosuna alan Sanayi-i Nefise'nin yetiştirdiği öğrencilerin birçoğu da Anadolu'nun çeşitli yerlerinde resim öğretmeni olarak çalışmıştır. Bu dönemde Milli Eğitim tarafından (Maarif Nezareti) Avrupa'ya gönderilen ve orada el sanatları/iş eğitimi alanında eğitim almış olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun *Resmin Usul-u Tedrisi, (İstanbul, 1915)* adlı kitabının çıkması özellikle öğretmen adayları için önemli bir gelişmedir.

Cumhuriyet öncesi Osmanlı Devletinde görsel sanatlar eğitimi Meşrutiyetten itibaren (1876) ilköğretim (sübyan/ana mektepleri, ilkokul ve ortaokul) ve ortaöğretim (idadi ve rüştiyeler) kurumlarında 'Resim' dersi adı altında verilmiş. Bu derse askeri okul, öğretmen okulu (darümuallimin) ve Sanayi-i Nefise mezunları öğretmenlik yapmıştır.

2.1.2. Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Eğitimi

Cumhuriyetin ilk yıllarında ülke koşulları doğrultusunda hedeflenen eğitim sistemi için Batılı devletlerin eğitim alanındaki uzmanları ülkeye davet edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün 15-20 Ekim 1927'de, nutkunda dile getirdiği cümleler, Batıya yönelimin nedenini açıklar niteliktedir:

Şunu söylemeliyim ki biz, her araçtan, yalnız ve ancak bir ülkü için yararlanırız. O ülkü şudur: Türk ulusunu, uygar toplumlar içinde yaşadığı kata yükseltmek ve Türk Cumhuriyetini sarsılmaz temelleri üzerinde, her gün daha çok güçlendirmek; bunun için de, zorbalık düşüncesini öldürmek (2016, s. 631).

Elbette sanat eğitimi de bu yönde şekillenecektir. Toplumu inşa eden unsurların (felsefi, sosyolojik, psikolojik, ekonomik ve teknolojik) gösterdiği olumlu gelişmeler aynı zamanda medeniyetin gelişmişliğini göstermektedir. 18. yüzyılda İngiltere'de başlayıp tüm Avrupa'ya ve etkileri tüm dünyaya yayılan Sanayi Devrimi ile hızlanan endüstrileşme, sanat eğitiminde de yenilikleri beraberinde getirmiştir. Makineleşme ve

dolayısıyla tek tipleşme, tasarım ağırlıklı, bilhassa özgün ve yaratıcı tasarımları destekleyen bir sanat eğitimi gerekli kılmıştır. Amerika'ya bakıldığında “Sanat eğitimine yönelik çabaların yaygınlaşması 19. yüzyılın ikinci yarısında Charles Callahan Perkins, John Dudley Philbrick ve Walter Smith tarafından ABD’de hız kazanmıştır. ABD’de ilk zorunlu görsel sanat eğitimi 1800’lerin sonlarında İngiltere ve Almanya’dan getirilen endüstriyel çizim uygulamaları olmuştur” (Freedman, 2003, s. 9). Bu alanda okullaşmaya başlayan Avrupa, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için de örnek olmuştur. Batılılaşma hareketleri eğitim sistemine de doğrudan yansımıştır. Geliştirilmesi düşünülen alanlar için Batılı eğitimcilerle çalışma yoluna gidilmiştir.

Örgün eğitim kurumlarında uygulanmak üzere ilk hazırlanan öğretim programı çalışmaları, Cumhuriyetin ilanından sonra başlamıştır. 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat kanunuyla “ülkedeki tüm bilim ve öğretim kurumları Maarif Vekâletine¹ bağlanmıştır” (Akyüz, 2011, s. 330). Yaklaşık üç yıl süren öğretim programı çalışmaları 1926 yılında sonuçlandırılmıştır. “Milli eğitim işlerinin bütünüyle ele alınıp bir programa bağlamak amacıyla toplanan I. Heyet-i İlmiye (15 Temmuz 1923) gündeminde; ilkokul programlarında değişiklikler ve ilköğretim kararnamesinin değiştirilmesi teklifleri alınmış ve konuları incelemek üzere komisyonlar oluşturulmuştur” (Kalaycı, 1988, s. 9).

Oluşturulan yeni öğretim programında özellikle resim ve iş eğitimi alanlarına yazdıkları raporlarla katkıda bulunan araştırmacılar: Columbia Üniversitesinden Amerikalı eğitim bilimci John Dewey, Almanya Leipzig Üniversitesinden El İşleri Öğretmen Okulu profesörlerinden Frey ve G. Stiehler’dir. Bu eğitimcilere bakıldığında Bauhaus Ekolü çerçevesinde ‘el işleri’ ya da ‘aletçilik’ mantığının ön planda olduğu pragmatik eğitim metotlarının savunucuları olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Frey ve Steihler’in ilk ve ortaokul öğretmenlerine verdikleri eğitimlerde uygulamanın ön planda olduğu; Dewey’nin² raporunda da öğrencileri el işleri faaliyetlerine teşvik edici fiziksel donanımına sahip okullar yapılmasını belirtmesi dikkat çekmektedir. Ayrıca Dewey raporunda Türk gençliğinin resimde, çizgi ve boya kullanımında yetenekli olduğunu ve bunun geliştirilmesini önermiş; Sanayi-i Nefise Mektebi binasının yetersiz olduğundan ve de büyük bir sergi salonuna ihtiyaç duyulduğundan da bahsetmiştir.

Cumhuriyetten önce ilk resmi sanat kurumu olan Sanayi-i Nefise Mektebi, Cumhuriyetten sonra 1928’de Güzel Sanatlar Akademisi olarak adlandırılmıştır.

¹ Milli Eğitim Bakanlığı

² John Dewey, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor (İstanbul: T.C. Maarif Vekilliği)

1982’de ise Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi adını almıştır.

Konya’da 1926-1927 yıllarında açılan Orta Muallim Mektebi ilk etapta yalnızca Türkçe öğretmeni yetiştirmeyi amaçlamıştır. Eğitim süresi iki yıl olan bu okul daha sonra Ankara’ya taşınmış ve farklı şehirlere yayılmıştır. “1928-1929 öğretim yılından itibaren matematik, fizik, tabii bilimler, tarih, coğrafya şubeleri de açılmıştır. Öğretim süresi, genel eğitim veren iki yıllık bir hazırlık sınıfından sonra bir buçuk yıllık meslek eğitimi vermek üzere üç buçuk yıl olarak düzenlenmiştir” (Üstüner, 2004, s. 4).

İlk etapta resim bölümü olmayan Gazi Orta Muallim Mektebinde 1932 yılında, İstanbul Erkek Öğretmen Okulunda (Darümuallimin) İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun öğrencisi olan Almanya’da eliş eğitimi almış İsmail Hakkı Tonguç tarafından resim-iş bölümü kurulmuştur. “Bu bölümün açılması, Türkiye’de resim öğretmeni yetiştirme işinin kurumlaştırılması açısından önemlidir. Tonguç’un Elishleri Rehberi adlı kitabı 1927’de, Resim-Elishleri ve Sanat Terbiyesi 1932’de, İş ve Meslek Eğitimi ise 1933’te yayınlanmıştır” (Etike, 1995, s. 61). Resim-İş bölümü adından da anlaşılacağı üzere sanatın yanı sıra iş eğitimi becerileri ağırlıklı öğretmen yetiştirmeyi amaç edinmiştir. Günümüzde de eğitim öğretim faaliyetlerini sürdüren ve Türkiye’nin en köklü öğretmen yetiştiren kurumlarının başında gelen okul, 1976 yılında ‘Gazi Eğitim Enstitüsü’, 1982 yılında da ‘Gazi Üniversitesi’ olarak adlandırılmıştır. Ayrıca “gecikmeli olarak açılan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu’nun kuruluşu, Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmenlerinin girişimleriyle 1957’de tamamlanır” (Ertuğ, 2018, s. 119). Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksekokulu ise günümüzde Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi olarak eğitim vermektedir.

Türkiye’de öğretmen yetiştiren kurumların bir diğeri de 1937’de dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç’un katkılarıyla kurulan Köy Öğretmen Okullarıdır. Kuruluşundan 3 yıl sonra Köy Enstitüsü olarak adlandırılan bu kurumlar sonrasında sadece öğretmen değil, Türkiye’de içlerinde sanatçıların da olduğu farklı meslek gruplarından birçok aydını yetiştirmiştir. Ayfer Uz (2015, s. 65), Tonguç’un Köy Enstitülerindeki eğitim anlayışını şu şekilde ifade etmiştir:

Uygulanmayan bilgi boş ve lüzumsuz bilgidir. Bilmek demek yapmak demektir. Bir şeyi yapabiliyorsak aynı zamanda biliyoruz demektir. Doğru, iyi, düzgün yazı yazamıyor veya resim yapamıyorsak, anlatmak istediğimiz konuyu bilmiyoruz demektir. Bir olayın deneylerini yapmaktan, müzik parçalarını bir aletle çalmaktan veya notaya uygun olarak söylemekten aciz isek, o olayı veya parçayı bilmediğimiz anlaşılır.

Köy Enstitüsü öğrencileri yaparak yaşayarak öğrenme anlayışıyla doğrudan hayata hazırlamaktadır. “Bu öğrenciler belirlenen amaca uygun olarak, memleketin en uzak bölgesine, çoğu sınır boylarındaki köylere öğretmen, sanatkâr, önder olarak yetiştirilirler” (Gümüšođlu, 2017, s. 95).

Köy Enstitülerinin öğrenme ortamları sınıfla sınırlı kalmamıştır. Günlük 8 saatlik ders süresi sınıf, atölye ve uygulama alanına göre dış mekânda geçirilmiştir. Sınıf ortamlarının tek düzelikten uzak gerekli uyaranlarla donatılmasına özen gösterilmiştir. “Öğrencilerin ileri metoda dayalı üretim yapmalarını destekleyecek resim, yazı, grafiklerle görselliği zengin bir ortam yaratılır” (Gümüšođlu, 2017, s. 96).

Köy Enstitüleri dönemi 1954 yılında kurumun öğretmen okulları bünyesine dâhil edilmesiyle son bulmuştur. Yirmi yıl sonra 1974’te de öğretmen okulları öğretmen liselerine dönüştürülmüş ve öğretmenlik için yüksek öğretim kurumlarında 2 yıllık Eğitim Enstitüleri yaygınlaştırılmıştır.

Akademi ve enstitü mezunlarının hepsi elbette öğretmenlik yapmamaktadır. Sadece sanat üretimi yapan şahıs ya da gruplar da devlet tarafından sanata teşvik edilmiştir.

Sanatı halka yaygınlaştırabilmek ve sanata bilinçli bir yön verebilmek için 1932 yılında Halk Evleri kurulmuştur. Anadolu'nun köylerine kadar yayılan Halk Evleri'nde sanat alanında toplantılar yapılmış, sergiler açılmıştır. 1950'lere kadar en önemli plastik sanatlar etkinlikleri devlet tarafından düzenlenmiştir. Müstakil Ressamlar Birliği, D grubu, Yeniler grubunun etkinliklerinde devlet önemli bir rol üstlenmiştir (Altınkurt, 2005, s. 4).

Görsel sanatlar (resim-iş) öğretmeni yetiştiren kurumlar 1981 yılında Yüksek Öğretim Kurumu çatısı altında üniversiteler bünyesinde yer almaya başlamıştır.

Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi ilkokul 1.,2. ve 3. sınıflarda haftada önce 4 saat, ilkokul 4.,5. sınıflarda ve ortaokul 1.,2, ve 3. sınıflarda 2 saat olmuş; sonrasında ilkokul 1.,2.ve 3. sınıflarda 2 saate ve ilkokul 4.,5. sınıflar ile ortaokul 1.,2. ve 3. sınıflarda 1 saate düşürülmüştür. Görsel sanatlar (resim-iş) öğretmeni yalnızca ortaokul kademesinde ders verebilmektedir. İlkokul ve ortaokulların ilköğretim çatısı altında birleştirilmesinin ardından (1998) sınıf seviyelerinde ders sayısında bir değişiklik olmamıştır; fakat 4. ve 5. sınıfların dersine de görsel sanatlar (resim-iş) öğretmeni girmeye başlamıştır. Genel liselere ise 1952 yılından sonra 9. sınıflara ‘zorunlu seçmeli’, 10, 11 ve 12. sınıflara seçmeli olarak getirilen resim-iş dersi 9. sınıflarda haftada iki saat olarak yer almıştır. İlkokul ve ortaokulun 2012 yılında

yeniden ayrılması sonucu (4+4+4) görsel sanatlar öğretmenleri yine sadece ortaokul ve lise kademelerinde görev yapmaya devam etmektedir. Tarihsel olarak bakıldığında ders süresinde azalma olduğu görülmektedir. Hatta son düzenlemeyle 2019-2020 eğitim öğretim yılında görsel sanatlar liselerde tamamen seçmeli ders haline getirilmiştir. Ortaokullarda yine haftada 1 saat olan görsel sanatlar dersi öğrenci tarafından seçildiği takdirde ayrıca 2 saat de seçmeli olarak alınabilmektedir.

Görsel sanatlar dersinin adlandırılma sürecine bakıldığında Cumhuriyet öncesi ‘resim’ olarak kaynaklarda geçen dersin Cumhuriyet sonrasında ‘resim-iş’ olarak adlandırılmasında resim ve el işlerinin birbiriyle ilişkilendirildiği Dewey, Frey ve Stiehler’in raporlarının (1926) etkili olduğu görülmektedir. İlerleyen yıllarda alanın uzmanı pek çok akademisyen tarafından resim-iş adının bu dersi karşılamadığı yönünde görüşleri gündeme gelmiştir. Çünkü ders içeriğinde plastik sanatların farklı dalları da yer almaktadır. “Hal böyle olunca artık, okullardaki bahse konu dersleri resim veya resim-iş diye adlandırmak; eğitim fakültelerinin sanat eğitimi veren bölümlerini resim-iş eğitimi bölümü olarak isimlendirmek gerçeklere uymamaktadır” (Özsoy, 1996a, s. 37). Ders 2007 yılında yapılan düzenleme ve yeni öğretim programıyla örgün eğitim kurumlarında ‘görsel sanatlar’ olarak daha kapsayıcı bir adlandırmaya sahip olmuştur. Ancak üniversitelerin görsel sanatlar dersine öğretmen yetiştiren bölümlerde hâlâ resim-iş bölümü olarak geçmektedir.

2.1.2.1. Görsel Sanatlar (Resim/Resim-İş) Dersi Ortaokul Seviyesini İçeren Öğretim Programları (1926, 1936, 1948, 1968, 1992, 2006, 2018)

Öğretim programları, genel eğitim sistemi içerisinde amaçlanan davranış değişikliklerini düzenli bir şekilde gerçekleştirmeyi mümkün kılan planlamalardır. İçeriği bakımından müfredat program olarak da adlandırılır. “Yaygın anlamıyla müfredat program, okulun kontrolü ve rehberliği altındaki bir öğrencinin düzenlenmiş deneyimlerini/yaşantılarını içeren bir bütün olarak tanımlanabilir. Dar anlamda ise müfredat program, okulun resmi öğretim programını oluşturan konuların veya derslerin sistematik bir bütünüdür” (Gutek, 2014, s. 6). Öğretim programları ulaşılması hedeflenen gelişmişlik düzeyi ve içinde yaşanılan toplumun ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmektedir. “Bir okulun öğretim programının başarılı olabilmesi için, onun ders programının ve öğretim yöntemlerinin toplum açısından uygun ve onunla ilişkili olması gerekir” (Gutek, 2014, s. 5).

Öğretim programlarını oluşturan dört temel unsur; dersin hedefi, konuların yer aldığı içerik, öğrenme-öğretme yöntemlerinin uygulandığı süreç ve hedefe ne denli ulaşıldığını gösteren değerlendirmedir.

1926 ve 1936 ilköğretim programlarında ölçme ve değerlendirmeye ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiş olup; 1948, 1954 ve 1968 yıllarında hazırlanmış olan ilköğretim programlarında ölçme ve değerlendirmeye yönelik açıklamalara sadece aritmetik dersinde ve oldukça sınırlı yer verilmiştir. 1948 ortaokul programları ve 1968 programlarında ölçme ve değerlendirmenin amacı ile ölçme ve değerlendirme araçlarından açıkça söz edilmektedir (Ulutaş & Erman, s. 148, 2011).

Bu programları takip eden 1992 öğretim programında da dersler bazında değerlendirme ölçütleri açıkça yer almış, 2006 öğretim programında örnek değerlendirme formları dahi öğretmen kılavuz kitaplarına koyulmuştur. Ulutaş ve Erman'ın (2011) araştırmalarında yer verdikleri tespit değerlendirme özelindedir. Ancak öğretim programlarının genel içeriğine bakıldığında da yine kapsamın genişlediği görülmektedir.

1930, 1938, 1949 ortaokul programları resim dersleri önceleri oldukça yalın ve yüzeysel iken 1949'da en gelişmiş biçimine ulaşmıştır. Bu yıllarda resim derslerinin program bütünü içindeki yeri uzun yıllar %3'lük oranını koruduğu, ancak amaç, içerik, yöntem ve değerlendirme bakımından ise, 1950'ye doğru daha çok gelişmiştir (Koç, 2008, s. 17).

Bu gelişim günümüze dek devam etmiştir. Cumhuriyetten itibaren 1926, 1936, 1948, 1968, 1992, 2006 ve 2018 programlarının, en kapsamlı programlar olması bakımından ortaokul kademesinde, görsel sanatlar dersinde uygulamaya koyuldukları yıllar temel alınarak hedef/amaçları, içerikleri, süreç/uygulama durumları ve değerlendirme şekilleri incelenmiştir.

2.1.2.1.1. 1926 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı

1926 yılı öğretim programı 'İlk Mektep Müfredat Programı' olarak adlandırılmıştır. Okullaşma ve öğretmen yetiştirme girişimlerinin henüz başlayıp hızlandığı 1926 yılında Avrupa'dan gelen uzman eğitimci kadrosunun hazırladığı raporlar referans alınarak oluşturulan öğretim programı, ülkenin en elzem ihtiyacı olan okuma-yazma konusu temel alınarak oluşturulmuştur. Dolayısıyla hedef kitle 6-12 yaşlıdır. Ancak Cumhuriyetin ilk kez uygulanacak öğretim programı olması açısından

önemlidir.

Ortaokul kademesinde görsel sanatlara ilişkin değişimler 1930 programında¹gerçekleşmiştir.

Amaç/Hedef, temel resim yapma becerisi kazandırmaktır.

Program içeriğinde; ezber resim, tabiattan resim ve hayali resim konuları yer almaktadır.

Süreçte, “resim dersi yalnızca resim konusu ile ilgili olarak teknik bilgi ve beceri kazandıran bir ders görünümündedir. Resim dersi programı kapsamında duygu, sezgi, düşünme, yargılama, yorumlama, iyi alışkanlıklar kazandırma, kişilik geliştirme gibi kavramlar yoktur” (Etike, 2001, s. 125).

Görsel sanatlar açısından değerlendirilecek olursa önceki uygulamalara göre dersin adı ve saatinde bir değişiklik yoktur. Ortaokullarda ders ‘Resim-İş’ adı altında haftada 1 ders saati verilmektedir.

Öğrencilerin **değerlendirilmesine** yönelik bir açıklama yer almamaktadır.

2.1.2.1.2. 1936 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı

Hazırlanan 1936 programının ortaokul kademesinde geliştirilip uygulamaya geçilmesi 1938² yılında gerçekleşmiştir.

Amaç/Hedef; temel resim yapma becerileri, estetik beğeni, temel sanat eseri inceleme becerileri kazandırmaktır.

Program içeriğinde,1930 programında olduğu gibi ezber resim, tabiattan resim ve hayali resim konuları olmakla birlikte sanat eserlerinin incelenmesi ve uygulanması konusunda geleneksel Türk sanatlarına da yer verilmiştir. Ancak içeriğin uygulanmasında kopya ile resmetmeden kaçınılması gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Süreçte, “çevre ile okul dışı yaşam ile bağlantı kurularak, öğrencilerin derse ilgilerinin canlı tutulması, onların yaratıcı imge güçlerini etkin kılma çalışmaları yaptırılması ve daha önemlisi öğrencilerin gözlem ve buluş yeteneğini körelten kopya çalışmalar yaptırılmaması bu programın belirgin özellikleridir” (Etike, 2001, s. 126).

Öğrencilerin **değerlendirilmesine** yönelik bir açıklama 1936 programında da yer almamaktadır.

¹ Ortamektep Müfredat Programı (İstanbul: T.C. Maarif Vekaleti, 1930)

² Ortaokul Programları (İstanbul: T.C. Kültür Bakanlığı, 1938)

2.1.2.1.3. 1948 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı

Bu programın ortaokul kademesine uyarlanıp uygulanması 1949 yılında gerçekleşmiştir. O yüzden kimi kaynaklarda 1949 programı¹ olarak da yer almaktadır.

Resim-İş dersi öğretim programında belirtilen amaç/hedefler;

1. *Gözlem, izlenim, duygu, tasarım ve imgelemlerini resim yoluyla anlatma ve de canlandırabilme yetisi kazandırmak,*
2. *Doğada ve sanat yapıtlarındaki güzelliği görmeye, bulmaya ve bunların değerlerini anlamaya güdüleyerek onların estetik duygularını geliştirmek,*
3. *Sanat eserlerinin değerlerini ayırt edebilme yetisi kazandırmak,*
4. *Resmin gerektirdiği yöntem, teknik, beceri ve bilgileri kazandırmak,*
5. *Diğer derslerin öğreniminde resmi önemli bir anlatım aracı olarak kullanmalarını sağlamak ve resmi öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecekleri bir uğraş haline getirmek şeklinde belirtilmiştir.*

İçerik olarak ders konuları;

1. *Hayali resim (düğün, bayram, pazar yeri, masal ve öykünün resmedilmesi vb.),*
2. *Tabiattan resim (natürmort, peyzaj, figür çalışması, portre, alçıdan model) olarak belirtilmiştir.*

Öğretim sürecinde;

Gerektiğinde galeri/müze gezilerinin yapılmasına, sanatçı eserlerinin incelenmesine, röprodüksiyona, renk ve perspektif gibi teknik kavramların öğretilmesine yer verilmiştir.

Değerlendirme;

İlk kez 1948-49 öğretim programında değerlendirme süreci genel ama net bir ifadeyle yer almıştır.

Değerlendirmede öğrencilerin bireysel farklılıkları, sosyo-ekonomik düzeyleri ve öğrenme eksikliklerinin dikkate alınması gerektiği belirtilerek, öğrencilerin kendilerini değerlendirmesi de ilk kez programa dâhil edilmiştir.

¹ Ortaokul Programı (Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 1949)

2.1.2.1.4. 1968 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı

İlk kez 1968 programında¹ hedef ve içerik farklı başlıklar altında açıklanmıştır. Ele alınan bir önceki öğretim programı olan 1948 ile 1968 arasında ilkököl kademesinde bazı değişiklikler olmuştur: 1954'te bir taslak program oluşturulmuş, 1957'de düzenlemeler ortaokullarda programa dâhil edilmiş, 1962'de ise yine bazı eklemeler yapılmıştır. Oluşturulan program 5 yıl denendikten sonra 1968 programı olarak yurt genelinde uygulamaya koyulmuştur. Ancak ortaokul kademesinde son eklemelerden sonra bir değişiklik olmamıştır ve temel felsefe bir önceki programın devamı niteliğindedir.

Resim-İş dersi öğretim programında belirtilen amaç/hedefler;

1. Öğrencilerin gözlemlerini, duygularını ve düşüncülerini resim-iş çalışmalarlarıyla ifade etmeleri,
2. Doğadaki ve sanattaki güzelliği görmeyi, değerlendirmeyi ve çirkinlikleri gidermeyi öğrenmeleri,
3. El işi çalışmaları yoluyla yaratıcılıklarını ve iş yaparak kişiliklerini geliştirmeleri,
4. İşi sevmeleri, planlı çalışma ve yardımlaşma alışkanlığı kazanmaları,
5. Kendilerini tanımaları, topluma yararlı olma ülküsü kazanmaları olarak sıralanmıştır.

İçerikte, hayali resim ve tabiattan resim konuları 1948 öğretim programında olduğu gibi yer almaktadır. 1968 programında da yapılmış bir resmin kopya yöntemi ile uygulanmaması önemsenmektedir.

Süreçte, programlarda 1968 yılı da dâhil doğrudan yaratıcılığı destekleyen yöntem ve tekniklere yer verilmemiştir; ancak resim ve el işlerinde farklı malzemelerin kullanılması yaratıcı sanat çalışmaları olarak yer almıştır.

Değerlendirmede, diğer öğretim programlarından farklı olarak 1968 yılında değerlendirme yaparken sürecin temel alınması vurgulanmıştır.

2.1.2.1.5. 1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programı

İlk ve orta dereceli okulların 1997 yılında ilköğretim çatısı altında birleştirilmesi ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılmasının ardından Resim-İş dersi öğretim programları

¹ Ortaokul Programları (Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 1954-1968)

da 8 yıllık hazırlanmıştır. Dolayısıyla 1992 yılı programı¹ Resim-İş adıyla hazırlanan son öğretim programıdır.

1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programının Amaç/Hedefleri;

1. *Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda güzel sanatlarla ilgili bilgileri kazandırabilme,*
2. *Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada ve değerlendirmede güven ve yeterlilik kazanmaları için öğrencilerin görsel okur-yazarlığını sağlayabilme,*
3. *Sanatsal yaratıcılığı geliştirebilme,*
4. *Her alanda kullanılabilecek yaratıcı davranışlar geliştirebilme,*
5. *Düşünceleri geliştirebilmek ve sanat eserlerini üretebilmek amacıyla bireysel anlayış ve teknik yeteneklerini geliştirebilme,*
6. *Estetik duyguların geliştirilmesi yoluyla, sanat ve tasarımla ilgili olarak bilinçli estetik hükümler vermelerini sağlayabilme,*
7. *Özgün düşünme, üretme ve deneme kapasitelerini geliştirebilme,*
8. *Düzensizliklerden rahatsız olmasını ve çevresini güzelleştirmesini sağlayacak estetik kişilik kazandırabilme,*
9. *Sanat yoluyla ifade imkânı vererek ruh sağlığına yardımcı olabilme,*
10. *Öğrencilerin kendilerini ispatlamalarına ve kendilerini bulmalarına imkân tanıyabilme,*
11. *Öğrencilerin hayatları boyunca sanat yapan üreticiler veya sanatı bilinçli izleyen tüketiciler olarak içinde yaşadıkları kültüre katkılarını sağlayabilme,*
12. *Bireysel veya grup çalışmalarında sorumluluk ve iş birliği, dayanışma anlayışını; birbirleri arasında sevgi, saygı ve yardımlaşma, gibi duygu ve davranışları geliştirebilme,*
13. *Sanatın özgünlük olduğunu ve hayata olan katkısını kavrayabilme,*
14. *Sanatsal yaratma hazzını duymasını ve sanatçıyı takdir etmesini sağlayabilme,*
15. *Biçimsel anlatımla ilgili teknik bilgi ve beceriler kazandırabilme,*
16. *Tasarıma yönelik hayal gücünü geliştirebilme,*
17. *Tarihi ören yerlerini, anıtları, müzeleri, sanat galerilerini, atölyelerini ve tasarım stüdyolarını tanıyarak, kültür ve tabiat varlıklarına sahip çıkabilme olarak belirlenmiştir.*

¹ İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı (Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1992)

1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programında İçerik;

Resim-İş eğitimine temel oluşturan başlıca alanlar:

1. İki boyutlu çalışmalar (çizgisel ve renkli),
2. Üç boyutlu çalışmalar (modelaj, heykel, tasarım),
3. Eser incelemeleridir. Konular bu alanlar çerçevesinde oluşturulmuştur.

1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programında Süreç;

1. Öğrencilerin mümkün olduğunca özgün ve bağımsız olarak çalışabilmesi sağlanmalı,
2. Düzeltmeler çizerek gösterilmemeli, örnekten bakarak çizdirme yaptırılmamalıdır.
Çünkü bunlar yaratıcılığı öldürür.
3. Öğrenci kopya ve yapmacılıktan uzak, özgün çalışmalara her şeyden çok değer verildiğine inandırılmalı,
4. Öğrencinin çekingenlikten kurtarılmasına yardımcı olunmalı,
5. Çalışma sevincini kırıcı, görsel anlatım biçiminin katılaşmasına engel olacak katı disiplinden sakınılmalı,
6. 'Bir resim yapın' biçiminde konular verilmemeli,
7. Eğitsel önlem ve yöntemlerde, seviyeyi zorlayıcı davranışlara yöneltilmemeli,
8. Araç-gereç kullanımında çeşitliliğe önem verilmelidir. Konular bir öykü anlayışı içerisinde belirgin ayırıcı özellikleri vurgulayarak verilmeli,
9. Ortaklaşa çalışmalarda çocuk çalışacağı arkadaşını kendisi seçebilmeli,
10. Tasarım çalışmalarının dışında cetvel, pergel gibi araçların kullanılmasına izin verilmemeli,
11. Küçük sınıflardaki öğrencilere büyük kâğıtlar ve gereçler verilerek rahat çalışmalarını sağlanmalıdır, şeklinde maddelendirilmiştir.

1992 Yılı Resim-İş Dersi Öğretim Programında Değerlendirme;

Değerlendirmede not asla baskı unsuru olarak kullanılmamalıdır. Çocuğun yaratıcılığına ket vuracak davranışlardan kaçınılmalıdır.

Değerlendirmede göz önünde bulunması gereken özellikler:

1. Yapılan çalışmanın özgünlüğü,
2. Verileni alma, uygulama ve çözümleme yetisi,
3. Anlatım gücü,

4. *Zamanı, araç ve gereci kullanma yeterliliği,*
5. *Çalışmalara karşı ilgili isteği ve yaptığı işe kendini verebilmesi,*
6. *Düzenli çalışma yetisi olmalı,*
7. *Genel gelişimi (Çalışmalar arasında aşama yapıp yapmadığı) dikkate alınmalı,*
8. *Atatürk'ün kişisel özellikleri, çeşitli yönleri ve Atatürkçü düşüncede özellik taşıyan önemli yaklaşımlar, farklı sınıflarda yer verilmekle birlikte; öğrencilerin yaş seviyelerine göre, amaçları geliştirecek güncel konularla desteklenip zenginleştirilmeli, davranışlar güncel konularla bağlantı kurularak verilmelidir şeklinde açıklanmıştır.*

2.1.2.1.6. 2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Cumhuriyetten günümüze hazırlanmış alan bazında en kapsamlı program 2006¹ yılında hazırlanan görsel sanatlar dersi öğretim programıdır ve aynı zamanda kılavuz kitabı basılan ilk programdır.

2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Amaç/Hedefleri:

Görsel sanatlar dersinin genel amaçları tek bir başlık altında değil; bireysel ve toplumsal, algısal, estetik ve teknik amaçlar olarak ayrıntılandırılmıştır.

Bireysel ve toplumsal amaçlar;

1. *Öğrenciye doğayı gözlemlene duyarlılığı kazandırmak,*
2. *Öğrencinin, analiz ve sentez yeteneği (seçme, ayıklama, birleştirme, yeniden organize etme) ile eleştirel bakış açısını geliştirmek,*
3. *Öğrencinin yeteneklerini fark etmesini, kendine güven duygusu kazanmasını ve geliştirmesini sağlamak,*
4. *Öğrencinin görsel biçimlendirme yolları ile kendini ifade etmesini sağlamak,*
5. *Öğrencinin ilgisini, bu alandaki çeşitli kaynaklarla besleyebilmek (müze, galeri, tarihî eser vb.), bu yolla geçmişine sahip çıkma ve geleceğini yapılandırma bilinci kazandırmak,*
6. *Öğrencinin her alanda kullanılacak yaratıcı davranışlar geliştirmesini sağlamak,*

¹ Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar) [Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2006]

7. Öğrencinin ulusal ve evrensel değerleri tanıyabilme ve anlayabilme bilincini kazandırmak,
8. Geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma ve onur duyma duyarlılığını kazandırmak,
9. İş birliği yapma, paylaşma, sorumluluk alma, kendi işine saygı duyduğu kadar başkalarının işine de saygı duyma bilinci ve duyarlılığı kazandırmak,
10. Öğrencinin ruh sağlığını koruma, iç dünyasını anlatma, duygusal tepkilerini ortaya koyma ve bedenine saygı duyma bilinci geliştirmesini sağlamak,
11. Öğrenciye aklını, duygularını, zevklerini sorgulama bilinci kazandırmak.

Algısal amaçlar;

1. Öğrencinin algı birikimini ve hayal gücünü geliştirmek,
2. Öğrencinin görsel algı ve birikimleri ile öznel algılarını sanatsal anlatımlara dönüştürebilmesine imkân tanımak,
3. Öğrencinin birikimlerini başka alanlarda kullanabilme becerisini geliştirmek,
4. Öğrenciye bilgiyi ve birikimi dönüştürme yeteneği kazandırmak,
5. Öğrenciye yeni durumlar karşısında özgün çözümler geliştirme becerisi kazandırmak.

Estetik amaçlar;

1. Öğrencinin, sanatın ve sanat eserlerinin her zaman önemsenecek birer değer olduğunu kavramasını sağlamak,
2. Öğrenciye doğadan, çevreden ve geçmişten günümüze miras kalan sanat yapıtlarından haz alma, onlarla gurur duyma ve onları koruma bilincini kazandırmak,
3. Öğrenciye görsel sanatlar sevgisi ve bu sevgiyi yaşamın her alanına yansıtabilme, bunu davranış biçimi hâline getirebilme yetisi kazandırmak,
4. Öğrenciye, doğada olan ve insan eli ile üretilen her şeyi estetik değerlendirme birikimi kazandırmak,
5. Öğrenciye kendini ifade edebilmede estetik değerlerden yararlanma yeteneği kazandırmak.

Teknik amaçlar;

1. Öğrenciye her türlü araç ve gereci kullanarak görsel anlatım diline dönüştürme isteği ve kullanma becerisi kazandırmak ve öğrencinin gelişmesine imkân tanımak,
2. Öğrenciye değişik tekniklerle elde edilen sonuçların etkilerini sezdirebilmek ve öğrencilerin farklılıklardan zevk alabilmelerini sağlamak,
3. Öğrenciyi farklı tekniklerin getireceği anlatım zenginliğinin farkına vardırabilmek,
4. Öğrenciye kullandığı tekniklerin dışında yeni teknikler arama isteği ve cesareti kazandırmak,
5. Öğrenciye, amacına uygun malzemeyi seçme, malzemedен anlam çıkarma becerisi kazandırmak,
6. Öğrenciye kendini ifade etme sürecinde çıkacak sorunlara teknik çözümler üretebilme becerisi ve güveni kazandırmak.

2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında İçerik;

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı üç öğrenme alanı altında yapılandırılmıştır:

1. *Görsel Sanatlarda Biçimlendirme,*
2. *Görsel Sanat Kültürü,*
3. *Müze Bilinci'dir.*

Ders kazanımları ve konular bu 3 temel öğrenme alanı üzerinden oluşturulmuştur.

2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Süreç;

Günümüz bilişim çağında yaratıcı, girişimci, sorun çözücü, bilgiyi yapılandırıcı ve dönüştürücü bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, özellikle çoğu gelişmiş ve bazı gelişmekte olan ülkelerde yapılandırmacılık tanımlamasıyla öğrenci merkezli yeni bir eğitim uygulama modelinin hayata geçirildiği gözlenmekte, öğrenci merkezli eğitim modelinin çağın ve günün gereklerine daha uygun olduğu düşünülmektedir. Öğrenci merkezli bu eğitim modeline göre en önemli öğe öğrencinin kendisidir. Onun ilgileri, ihtiyaçları ve beklentileri, yapılandırmacı modele uygun olarak hazırlanacak programların, temel ilkelerini oluşturmaktadır. Program, her aşamasında öğrencilerin ilgi, istek, ihtiyaç ve beklentileri göz önünde bulundurularak öğretmene de esneklik

sağlayan bir yaklaşıma sahiptir. Öğrenme süreci öğrencinin etkin katılımını, öğretmenin ise rehberliğini sağlayacak bir biçimde düzenlenir. Sanat eğitimi oyunla başlar ve öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yatkınlıklarını keşfetmesine ortam yaratır. Duygu ve düşüncelerini sanat yoluyla ifade edebilme gücü kazandırmayı amaçlar. İlköğretim düzeyinde sanat eğitiminin amacı sanatçı yetiştirmek değildir. Sanat eğitimi bireyin kendisinden hareket eder. Onun geçmiş yaşantıları, deneyimleri, duygu ve düşünceleri elbette bir başlangıç noktasıdır. Sanat eğitimi karmaşık bir ruhsal yapıya sahip olan insanın duygularını biçimlendirmesine katkıda bulunur. Bireyin gerçek anlamda mutlu olması için kendini gerçekleştirmesine ve özgürleşmesine ortam hazırlar şeklinde açıklanmıştır.

2006 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında Değerlendirme;

Değerlendirme kısmında tüm dersler için geçerli genel açıklamalara yer verilmiştir. Görsel sanatlar özelinde verilen bilgiler şöyledir:

1. Görsel sanatlar eğitiminde temel ilke bireysel farklılıkların gözetilmesidir. Eğitimci hiçbir zaman herkesin aynı sonucu almasını bekleyemez.
2. İlköğretim düzeyinde sanat eğitimi oyunla başlar, öğrencinin kendi eğilimlerini, becerilerini, yatkınlıklarını keşfetmesine olanak sağlar. Bu durumda görsel sanatlar dersinde kullanılacak ölçme değerlendirme araçları öz değerlendirme, kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, öğrenci süreç dosyası, performans ve proje ödevleri, dereceli puanlama anahtarları olacaktır.

Programın kılavuz kitabında değerlendirme formlarına, ölçeklerine, değerlendirme ölçütlerine yönelik örnekler verilmiştir.

2.1.2.1.7. 2018 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Bir yıl boyunca taslak olarak uygulanmaya başlanan 2018 programı¹ 2018-2019 eğitim öğretim yılında asıl olarak uygulanmaya başlanmıştır.

2018 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Amaç/Hedefleri;

1. Görsel okuryazarlık, algı ve estetik bilincine sahip,
2. Görsel sanatlar alanındaki temel kavram ve uygulamalar konusunda bilgi, beceri ve anlayışa sahip,

¹ Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) [Ankara: T.C. Milli eğitim Bakanlığı, 2018]

3. Görsel sanatlar ile ilgili tartışmalara etkin olarak katılan ve bu tartışmaları değerlendiren,
4. Görsel sanatların doğası ve kökenini inceleyen, değerini sorgulayan,
5. Güncel kültür-sanat nesnelerini/tasarımlarını bilinçli olarak izleyen,
6. Kendi kültürü ile diğer kültürlerle ait kültürel mirasın değerini anlayan ve onları koruyan,
7. Görsel sanat çalışmalarında bilgi, malzeme, beceri, teknik ile teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanarak düşüncelerini ifade eden,
8. Görsel Sanatları diğer disiplinlerle ilişkilendiren,
9. Sanat alanında etik davranış gösteren,
10. Sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan,
11. Görsel Sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir, şeklinde açıklanmıştır.

2018 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programında İçerik;

Görsel sanatlar öğretim programının 2018 yılında belirlenen temel öğrenme alanları:

1. Görsel İletişim ve Biçimlendirme,
2. Kültürel Miras,
3. Sanat Eleştirisi ve Estetik.

Ulaşılması planlanan kazanımlar bu temel alanlar üzerinden oluşturulmuştur.

2018 Yılı Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Süreç:

1. Program, ilkökul 1. sınıftan ortaokul 8. sınıfa kadar bütünlük anlayışı içerisinde tasarlandığı için uygulamada buna dikkat edilmelidir.
2. Program'da esas alınan üç öğrenme alanı ve ilgili kazanımlar dersin işlenişinde birbirleriyle ilişkilendirilmelidir. Kazanımların belirli bir sıralama yerine bir bütünlük içerisinde, birbirleri ile ilişkili olacak şekilde ele alınmasına dikkat edilmelidir. Her sınıf düzeyinde verilen kazanımlar belli bir sıralama yerine karışık olarak ele alınabilir. Ancak kazanımların tamamının eğitim öğretim yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi sağlanmalıdır.
3. Öğrencilerin Program'da yer alan kazanımları elde edebilmesi için diğer derslerle iş birliği yapılmalıdır. Bu anlamda kazanımlar Türkçe, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri, Matematik, Hayat Bilgisi ile Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi gibi derslerin kazanımlarıyla ilişkilendirilmelidir.

4. Program'ın sağlıklı bir şekilde işlenmesi, öncelikle öğretmenin ön hazırlık yapmasına ve öğrencilerin bir sanatçı gibi değil, sanata duyarlı bireyler olarak yetişmelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenmesine bağlıdır. Öğretmenin özellikle gözleme dayalı çalışmalar yaparken öğrenciden gözlem yaptığı nesneyi birebir benzetmesini beklemek yerine, öğrencinin ne yapabildiğini görmeye çalışması, gözlem gücünü artırmayı sağlayacak cesaretlendirmeyi yapması gereklidir.
5. Program'daki kazanımların öncelikle yerelden evrensele ve öğrenci seviyesine uygun olarak işlenmesi tercih edilmelidir.
6. Program'ın sanatın önemine vurgu yapan kazanımlarında Atatürk'ün "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözü ile kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik öğrenme alanları arasında bağlantı kurulmalıdır.
7. Program'da yer alan kazanımları elde etmek için oyun, drama, örnek olay inceleme gibi farklı öğretim yöntemleri dikkate alınmalı; bilgilerin sadece ezbere dayalı olarak elde edilmesinden kaçınılmalıdır.
8. Öğretmen, yetenekli öğrencileri keşfetmeli ve onları yönlendirebilmelidir.
9. Görsel Sanatlar dersinin sadece biçimlendirmeye dayalı bir ders olmadığı anlayışından hareketle öğrencinin kendi duygu ve düşüncelerini, edindiği bilgi ve becerileri hem yazılı hem de sözel olarak ifade edebilmeleri sağlanmalıdır.
10. Program'da yer alan biçimlendirme çalışmaları genel öğrenci profiline göre oluşturulmuştur. Ancak öğretmen uygun gördüğü durumlarda (öğrencinin ilgi, bilgi ve beceri düzeyi ile bulunduğu şehir ve okulun imkânlarına göre) değişikliğe gidebilir.
11. Program'ın üç öğrenme alanından birisi olan Kültürel Miras alanı ile ilgili konular, müze eğitimi ve sanat tarihi ile ilişkilendirilmelidir.
12. Müzeler, ören yerleri, sanat galerileri, reklam ajansları, fuarlar, festivaller, bienaller, trienaller, matbaalar, sanat ve zanaat atölyeleri, kütüphaneler, arşivler vb. gibi yerlere planlı ve programlı ziyaretler yapılmalı veya sanatçılar ve zanaatkarlar okula davet edilmelidir. Bu imkânların bulunmadığı yerlerde kitap, dergi, gazete, İnternet, tıpkıbasım, belgesel ve buna benzer materyallerden yararlanılmalıdır.

13. *Dersler öğrencinin çevresinde gördüğü dünyayı içine alan ve öğrencinin ilgisini çekebilecek nitelikte güncel olaylarla (ekonomik, çevresel ve kültürel sürdürülebilirlik, doğal afetler, çevre duyarlılığı, iş sağlığı güvenliği, bilimsel gelişmeler, teknolojik gelişmeler, küresel ısınma, sağlıklı beslenme, zararlı alışkanlıklar ve korunma yolları, enerji kaynakları tasarrufu vb.) ilişkilendirilmelidir.*
14. *Öğretmen, Program'ın uygulanması ile ilgili açıklamalara dikkat ederek öğrencilerin bireysel farklılıklarını göz önünde bulundurarak esnek uygulamalara yer verilmelidir.*
15. *Türk ve dünya sanatına ait bilgiler, kazanımlara göre seçilen konuların sanat tarihi boyutuna bağlı olarak verilir. Öğretmen farklı dönemlerin özelliklerini, önemli sanatçıları ve sanat eserlerinden örnekleri bir bütünlük içerisinde gösteren sanat tarihi şeridi oluşturmalı, bunu bir öğretim materyali olarak kullanmalıdır. Geçmiş dönemlerde yapılmış sanat eserlerinin yanı sıra güncel sanat örneklerine de yer verilmelidir.*
16. *Program'da yer alan değerlerin, açık veya örtük bir şekilde kazanımların içeriğine göre, öğrenciler tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır.*
17. *Öğretmen, sanat alanındaki etik kurallara ilişkin olarak başkasına ait eserlerin kopyalanmaması, akran değerlendirmesinde nesnel ve objektif davranılması, çalışmaların bir başkasına yaptırılmaması gerektiğini vurgulamalıdır.*
18. *Uygun koşullara sahip olan okullarda sanat atölyeleri, kolay havalandırılabilir olmalıdır. Araç-gereç ve malzemeler güvenli bir şekilde kullanılmalı, öğrencilerin çeşitli sağlık sorunları (alerji, astım, bronşit vb.) dikkate alınmalıdır. Öğretmenler öğrencileri, bazı araçların (makas, maket bıçağı vb.) kullanımı konusunda uyarmalıdır. Evde ve okulda kullanılan araç gereç ve malzemelerin zehirli madde (sprey boya vb.) içermemesine dikkat edilmelidir.*
19. *Öğrencilerin çalışmalarının sergilenmesine fırsat sunulmalı ve sergilerin düzenlenmesinde öğrencilere aktif rol verilmelidir, şeklinde açıklanmıştır.*

2018 Yılı Görsel Sanatlar Öğretim Programında Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına Yön Veren İlkeler;

1. *Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.*
2. *Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılacak ölçme araç ve yöntemleri*

açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.

3. *Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.*
4. *Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.*
5. *Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.*
6. *Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.*
7. *Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır, şeklinde sıralanmıştır.*

2.1.2.2. Milli Eğitim Şûralarında¹ Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Alınan Kararlar

Cumhuriyetten günümüze oluşturulan milli eğitim şûralarında (danışma kurulu) alınan kararlardan görsel sanatlar eğitimi ile dolaylı ya da doğrudan ilişkili maddeler incelenmiştir.

1. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 17-29 Temmuz 1939

Şûra Gündemi:

1. *Cumhuriyet Maarifinin plan ve esasları*
2. *Çeşitli öğretim derecelerindeki müesseselere ait talimatnamelerin incelenmesi*
3. *Bütün müfredat programlarının incelenmesi*

¹ Milli Eğitim Şûraları (ttkb.meb.gov.tr)

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Ali YÜCEL

Şûra Başkanlık Divanı: Hasan Ali YÜCEL

Cumhuriyet tarihinin ilk milli eğitim şûrasında alınan kararlardan ‘Okullarda derslerin öğleden önceye alınması ve öğle sonralarının ortaokullarda isteğe bağlı, liselerde mecburi olarak öğretmenlerin yönetiminde serbest ve ortak faaliyetlere ayrılması konusunda yapılan öneriler kabul edilmiştir.’ maddesi ders dışı özellikle sanatsal ve sportif faaliyetleri destekler niteliktedir. ‘Ortaöğretim kurumlarının il ihtiyacına göre bir planı hazırlanmıştır.’ maddesi öğretmen yetiştirme ihtiyacını da dolaylı yönden etkilemektedir. Köy öğretmen okullarının köy enstitülerine dönüştürülmeleri, yaygınlaştırılmaları fikri de bu dönemde doğmuştur.

2. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 15-21 Şubat 1943

Şûra Gündemi:

1. *Okullarda ahlâk terbiyesinin geliştirilmesi*
2. *Bütün öğretim kurumlarında anadili çalışmaları veriminin artırılması*
3. *Türklük eğitiminde tarih öğretiminin metot ve vasıtalar bakımından incelenmesi*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Ali YÜCEL

Şûra Başkanlık Divanı: Hasan Ali YÜCEL (Bakan), İhsan SUNGU (Başkan V.), Rüştü UZEL (Başkan V.), Cemil BİRSEL (Başkan V.)

İkinci milli eğitim şûra kararlarından ‘Liselere sanat tarihi dersi konulması önerilmiştir’ maddesi görsel sanatlar eğitimi açısından önem taşımaktadır. Ancak bu karar 1952 yılında uygulamaya koyulabilmiştir. “1952 yılında ilk kez, lise müfredat programında ‘Sanat Tarihi’ dersi bağımsız bir ders olarak yerini almıştır. Bu tarihte hazırlanan ‘Sanat Tarihi Müfredat Programı’, 1957’de bir takım eklemelerle değiştirilmiş ve 1991 yılına kadar kullanılmıştır” (Altuner, 2010, s. 42).

3. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 02-10Aralık 1946

Şûra Gündemi:

1. *Ticaret ortaokulları ve liseleri program ve yönetmeliği*
2. *Erkek sanat ortaokulları ve enstitüleri program ve yönetmeliği*
3. *Kız enstitüleri program ve yönetmeliği*
4. *İstanbul Teknik Okulu yönetmeliği*

5. Orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileriyle ilgili mevzuatın bugünkü ihtiyaçlarla ayarlanması
6. Aile ve okul arasında iş birliği sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Reşat Şemsettin SİRER

Şûra Başkanlık Divanı: Reşat Şemsettin SİRER, Rasim KADIRGAN, Rüştü UZEL, Ord. Prof. Siddık Sami ONAR, Şefket Aziz KANSU, Teyfik TAYLAN

Üçüncü milli eğitim şûra kararlarından ‘*Erkek Sanat Ortaokulları ve Endüstri Program ve Yönetmeliği*’ dikkat çekmektedir. Fakat burada sanattan kastedilen zanaat alanıdır ve günümüz meslek liselerini ilgilendirmektedir.

4. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 23-31 Ağustos 1949

Şûra Gündemi:

- 1- 1948-49 ders yılından itibaren uygulanmaya başlanan ilkökul programının incelenmesi
- 2- Yeni ortaokul programı projesinin incelenmesi
- 3- Lise ders konularının dört yıllık teşkilata göre tespiti
- 4- Ortaokullara ve liselere öğretmen yetiştiren eğitim enstitüleri ve yüksek öğretmen okulu teşkilatının ihtiyaçlara göre düzenlenmesi
- 5- Eğitim ve öğretimde dayanan demokratik esasların gözden geçirilmesi

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Dr. Tahsin BANGUOĞLU

Şûra Başkanlık Divanı: Dr. Tahsin BANGUOĞLU, Besim KADIRGAN, Rüştü UZEL, Ord. Prof. Celâl SARÇ, Prof. Hulki EREN, Prof. Hikmet BİRAND

Dördüncü milli eğitim şûra kararlarından ‘*Öğretmen yetiştiren enstitülerde beden eğitimi ve resim-işin ayrı branşlar hâlinde ele alınması kabul edilmiştir.*’ maddesi görsel sanatlar eğitimi için olumlu bir gelişmedir.

5. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 04-14 Şubat 1953

Şûra Gündemi:

- 1- Okul öncesi öğretim ve eğitimin anaokulları için hazırlanmış olan program ve yönetmeliğin incelenmesi
- 2- İlkokullarda sağlık konusu ile ilgili alınması gerekli tedbirlerin tespiti
- 3- Özel eğitime muhtaç çocuklar için hazırlanmış olan raporun, yetiştirme

yurtlarına ait yönetmeliklerin incelenmesi ve korunmaya muhtaç çocuklar hakkındaki kanunun gözden geçirilerek değişiklik gerektiren kısımlarının araştırılması

- 4- İlköğretim Kanunu tasarısının incelenmesi ve mecburi ilköğretimin planlanması
- 5- İlkokul programının yeniden gözden geçirilmesi
- 6- Yeni İlkokul Yönetmeliği tasarısının incelenmesi
- 7- İlkokullara öğretmen yetiştirilmesi, öğretmen okulları ile köy enstitüleri yeni öğretim programı ve meslekte olgunlaşma konularının incelenmesi
- 8- İlkokul öğretmenlerini ilgilendiren diğer konular ve genel olarak ilköğretim sorunları

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Tevfik İLERİ

Şûra Başkanlık Divanı: Tevfik İLERİ, Reşat TARDU, Bekir TÜRK, Ord. Prof. Kazım İsmail GÜRKAN

Beşinci milli eğitim şûrasında öğretmen eğitimi ön plandadır. Şûra kararlarında doğrudan görsel sanatlar eğitimini doğrudan ilgilendiren bir madde yoktur; ancak Milli Eğitim Bakanın bizzat açıkladığı gezici öğretmenlik yeni bir uygulama olarak ön plana çıkmaktadır.

6. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 18-23 Mart 1957

Şûra Gündemi:

- 1- Mesleki ve Teknik Öğretim
- 2- Halk Eğitim

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Prof. Dr. Ahmet ÖZEL

Şûra Başkanlık Divanı: Prof. Dr. Ahmet ÖZEL, Osman Faruk VERİMER, Prof. Dr. İzzet BİRAND, Prof. Dr. İlhami CİVANOĞLU, Prof. Fehim FIRAT

Altıncı milli eğitim şûrası kararlarından ‘Yapı ve sanat enstitülerinin 1. devrelerinin ilk iki sınıfında atölye çalışmalarının o yaş çocuklarının özelliklerinin dikkate alınarak azaltılması’, ‘Enstitü kısımlarının öğrenim sürelerinin üç yıla çıkarılarak sanat lisesi hâline getirilmesi’, dikkat çekmektedir ve ‘Sanat enstitülerinin bazı bölümlerine kız öğrenci alınması’ bir ilktir. Burada sanattan kastedilen 3. milli eğitim şûrasında olduğu gibi zanaattır. Ancak kız öğrencilerin girebileceği bölümler arasında köy sanat ve endüstrisi de vardır. Bu bölümde kilim dokumacılığı gibi el sanatlarından söz etmek mümkündür.

7. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 5-15 Şubat 1962

Şûra Gündemi

- 1- İlköğretim
- 3- Ortaöğretim
- 4- Kız Teknik Öğretim
- 5- Erkek Teknik Öğretim
- 6- Ticaret Öğretimi
- 7- Eğitimimizde Ölçme ve Değerlendirme
- 8- Çeşitli Olgunluk İmtihanları
- 9- Yükseköğretim
- 10- Özel Okullar
- 11- Dış Kültür Münasebetleri
- 12- Din İle İlgili Eğitim ve Öğretim
- 13- Beden Eğitimi ve Sağlık
- 14- Millî Savunma İle İlgili Eğitimi ve Öğretim
- 15- Eğitim Vakıfları

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hilmi İNCESULU

Şûra Başkanlık Divanı: Hilmi İNCESULU

Yedinci milli eğitim şûrası içerik olarak en kapsamlı değerlendirme ve kararları içermektedir. Buna göre görsel sanatlar eğitimini ilgilendiren maddeler şunlardır:

Sanat Enstitülerine Dayalı Okullar; Sanat enstitülerine dayalı olan tekniker okulları, tatbiki güzel sanatlar okulu ve teknik okullarıyla ilgili olarak Millî Eğitim Şûrası tarafından kabul edilen hususların, üç yıllık sanat enstitüleriyle ilgili çalışmaların ikmal edilmesinden hemen sonra ele alınması muvafık mütalaa edilmiştir.

Güzel Sanatlar Akademisi; Güzel Sanatlar Akademisinin memleket kültür ve sanat hayatı içinde kendisine verilmiş eğitim ve öğretim görevini ve sanat faaliyetini hakkıyla yerine getirebilmesi, araştırma ve yayın yapabilmesi, tarihi ve geleneksel bünyesi zedelenmeksizin en uygun şekilde gelişmesi ve öğretim personeline daha müsait şartlar sağlanması için, Güzel Sanatlar Akademisi Kanunu'nun hazırlanması hususundaki Koordinasyon Grubu teklifi Millî Eğitim Şûrasınca da muvafık bulunmuştur. Koordinasyon Grubu 'Akademiye özerklik ve tüzel kişilik tanınmasını ve öğretim personeline üniversite unvanları verilmesini' prensip olarak uygun görmemiş, ancak bu kavramlarla müesseseye ve öğretim personeline sağlanmak istenen imkân ve

şartların kanunda muhafaza edilmesini esas olarak kabul etmiştir. Aynı konuda VII. Millî Eğitim Şûrası 'Akademinin özerkliği ve tüzel kişiliği haiz bir müessese hâline getirilmesini' teklif etmiştir.

Erkek Teknik Öğretmen Okulu; Erkek teknik öğretmen okullarının amacı, orta dereceli teknik öğretim kurumlarına, özellikle çeşitli erkek sanat enstitülerine öğretmen yetiştirmek olduğuna göre erkek teknik öğretmen okullarının müfredat programlarının gözden geçirilmesi veya yeniden hazırlanması için, yeni üç yıllık sanat enstitülerinin programlarının hiç olmazsa ana hatlarıyla ortaya çıkması gerekir. Bu itibarla erkek teknik öğretmen okulları müfredat programlarının da 1962-1963 döneminde hazırlanacak olan erkek sanat enstitüleri programlarına muhteva bakımından paralel olarak ele alınması uygun görülmüştür.

Kadın Meslek Öğretmen Okulu; Koordinasyon Grubunca teklif ve Millî Eğitim Şûrasınca tasvip edildiği üzere kadın meslek öğretmen okullarının akşam kız sanat okulları için atölye öğretici elemanlarını yetiştiren iki yıllık bir öğretmen okulu olarak tarif edilmesi uygun görülmüştür. Bu okul ile ilgili tekliflere uygun olarak hazırlanmış olan müfredat programı tasarısına nihai şeklin verilmesi ve 1962-1963 öğretim yılı başında uygulanmaya başlanması için gerekli tedbirler Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca alınacaktır.

Güzel Sanatlar; 'Riyaseti Cumhuriyet Senfoni Orkestrası', 'Halk Eğitiminde Güzel Sanatlar', 'Plastik Sanatların Gelişmesi', 'Sanatkârlarımızın Teşviki ve Korunması', 'Radyo' ve 'Bölge Kültür ve Sanat Merkezleri' konularında Koordinasyon Grubunca hazırlanan ve Millî Eğitim Şûrasınca bazı ilavelerle kabul edilen teklifler uygun görülmüştür. Buna göre müteakip çalışmalar Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünce yürütülecektir.

Eski Eserler ve Müzeler; Eski eserler ve müzeler konusunda Koordinasyon Grubunca hazırlanan ve Millî Eğitim Şûrasınca kabul edilen teklifler uygun görülmüştür. Bu konuda müteakip çalışmalar Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce yürütülecektir.

8. Millî Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 28 Eylül-3 Ekim 1970

Şûra Gündemi:

- 1- Ortaöğretim Sistemimizin Kuruluşu
- 2- Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Prof. Dr. Orhan OĞUZ

Şûra Başkanlık Divanı: Prof. Dr. Orhan OĞUZ

Sekizinci milli eğitim şûra kararlarına dair ortaöğretim kademesinde sanat dersleri ‘Az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen programlar’ başlığı altında yer almıştır. ‘Bu gruba giren programlar az masraflı tesis, araç ve gereç isteyen çalışma alanlarını kapsar: büro eğitimi ve sekreterlik, muhasebe, turizm (tercüman rehberlik), kooperatifçilik, teknik ressamlık, ev ekonomisi, sağlık eğitimi, tarım (tavukçuluk, arıcılık, meyvecilik, tarım endüstrisi gibi) kütüphanecilik, güzel sanatlar (resim, müzik, sahne sanatları gibi)’, ‘Bu programlar, imkân ve şartları elverişli olan ikinci devre her ortaöğretim kurumunda düzenlenebilir’ ‘Bu programların ortak özelliği, öğrenci hangi programı seçerse seçsin, ona ikinci devre ortaöğretim seviyesinde asgari bir genel kültür kazandırmaktır; buna ek olarak da bir iş alanı tanıtılır, sevdilir, bu yolda temel beceriler kazandırılır ve kişisel kabiliyetler geliştirilir. Bunu sağlayabilmek için, yöneltme sınıfı takip eden iki yılın programı, öğrenciye yarı yarıya genel kültür ve meslek formasyonu verecek şekilde düzenlenir’. Ayrıca liselerde ilk kez seçmeli derslere ilişkin maddeler vardır; ‘Bu okullarda iyi işleyen bir rehberlik düzeninden yararlanılmak suretiyle başarılarına göre öğrencileri ortak mecburi derslere ve seçmeli derslere yöneltmek ve sınıf geçme düzeni yerine ders geçme düzeni uygulamak daha kolay olur’.

9. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 24 Haziran-4 Temmuz 1974

Şûra Gündemi:

1. *Millî Eğitim Sisteminin bütünlüğü içinde programlar*
2. *Öğrenci akışını düzenleyen kurallar*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Mustafa ÜSTÜNDAĞ

Şûra Başkanlık Divanı: Mustafa ÜSTÜNDAĞ

Ortaokul programı dersleri ortak dersler ve seçmeli dersler başlıkları altında sıralanmıştır. ‘Ortak dersler, öğrencilere temel nitelikte genel kültür veren ve her öğrencinin alması gereken derslerdir. Bu dersler şunlardır: Türkçe, matematik, sosyal bilgiler, fen bilgisi, yabancı dil, sanat ve iş eğitimi, müzik, beden eğitimi ve ahlâk.’. Seçmeli dersler arasında ise ‘Resim çalışmaları, spor faaliyetleri ve millî oyunlar’ adı altında haftada 1-2 saat görsel sanatlar yer almaktadır. Ortaöğretim programının lise ders ağırlıklarının yer aldığı listede ‘sanat tarihi’ ve ‘resim çalışmaları’ 1-3 yıl alınabilecek seçmeli dersler arasındadır. Meslek eğitimi veren liseler için ‘Seçmeli

dersler, müzik, güzel sanatlar eğitimi, beden eğitimi, takviyeli yabancı dil eğitimi gibi derslerin öğrenimine ağırlık veren yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına yönelik ortaöğretim programları hâlinde düzenlenebileceği gibi, bazı okullar seçmeli dersler yerine doğrudan doğruya bu dallardan birine veya birkaçına ağırlık veren liseler hâlinde de kurulabilir.’ kararı yer almaktadır. Ayrıca meslek eğitimi veren liselerin programlarında ‘teknik resim’ ve ‘moda resmi’ dersleri de mevcuttur.

10. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 23-26 Haziran 1981

Şûra Gündemi:

- 1- Türk Millî Eğitim Sistemi*
- 2- Bu Sistemin Bütünlüğü İçinde Eğitim Programları*
- 3- Öğrenci Akışını Düzenleyen Kurallar*
- 4- Öğretmen Yetiştirme*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan SAĞLAM

Şûra Başkanlık Divanı: Hasan SAĞLAM

Kararlar arasında okulöncesi eğitimin ilerleyen yıllarda zorunlu olması ilk kez gündeme gelmiştir. ‘Okul öncesi ve temel eğitim 1. kademe kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi’, ‘Temel eğitim ikinci kademe ve ortaöğretim kurumlarına öğretmen yetiştirilmesi’, ‘Öğretmen yetiştiren kurumlara öğretmen ve üst düzey diğer eğitim personelinin yetiştirilmesi’ kararlarının Yükseköğretim Kurumu’nun (YÖK) kurulmasından aylar önce alınmış olması dikkat çekicidir.

11. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 08-11 Haziran 1982

Şûra Gündemi:

- 1- Öğretmen eğitiminin gelişimi*
- 2- Öğretmen eğitiminde hizmet öncesi sorunlar ve öneriler*
- 3- Eğitim uzmanlarının eğitimi*
- 4- Öğretmen ve uzmanların hizmet içi eğitimi*
- 5- Öğretmen ve uzmanların sorunları, çözüm ve önerileri*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan SAĞLAM

Şûra Başkanlık Divanı: Hasan SAĞLAM

Alınan kararlar arasında 10. şûrada olduğu gibi yine okulöncesi eğitimle ilgili maddeler göze çarpmaktadır. Okulöncesi öğretmenlerinin eğitimiyle ilgili ‘*Sosyal,kültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Müzik, Resim, Beden Eğitimi, Edebiyat, Drama, Konser vb.*’ dersler yer almaktadır. Temel eğitim kurumları öğretmenlerinin programlarında ise ‘*Sosyokültürel faaliyetleri öğretmeye yönelik içerik ve etkinlik kategorileri: Resim, Müzik, Beden Eğitimi, Sanat Tarihi, Düşünce Tarihi, Hukuk Bilgisi, Sergi, Gezi, Konser, Konferans*’ yer almaktadır.

12. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 18-22 Haziran 1988

Şûra Gündemi:

- 1- Türk Eğitim Sistemi.*
- 2- Yükseköğretim*
- 3- Öğretmen Yetiştirme*
- 4- Eğitimde Yeni Teknolojiler*
- 5- Türkçe ve Yabancı Dil Eğitim ve Öğretimi*
- 6- Eğitim Finansmanı*
- 7- Öğretim Programları (Müfredat Programları)*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hasan Celal GÜZEL

Şûra Başkanlık Divanı: Hasan Celal GÜZEL, Prof. Dr. Orhan OĞUZ, Doç. Dr. İhsan SEZAL

Alınan kararlarda üniversitelerin güzel sanatlarla ilgili bölümleri için ‘*Eğitim Fakültelerinin Beden Eğitimi, Resim, Müzik Eğitimi bölümlerine öğretmen lisesinden mezun öğrencilerin ÖSS yetenek sınavı ile alınmaları.*’ ve ‘*Mesleki Eğitim ve Teknik Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarına; Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liseleri mezunlarından ÖSS ve Mesleğe Yatkinlik Testi ile öğrenci alınması*’ maddeleri yer alırken liseler için ‘*Mesleki ve Teknik Ortaöğretimin, hem mesleğe ve iş hayatına eleman ve hem de yükseköğretime öğrenci hazırlayan, endüstriyel eğitim sanat eğitimi ve meslek eğitimi programlarını uygulayan eğitim-öğretim kurumları olarak tanımlanması.*’, ‘*Bir kısım derslerin yabancı dille okutulduğu okullar da dâhil olmak üzere, endüstriyel teknik öğretim programları ile sanat eğitim ve meslek eğitimi programları uygulayan okullarda yönlendirmenin; endüstriyel alanlarda 9. sınıftan, diğer alanlarda ise 10. sınıftan itibaren başlaması*’, ‘*Teknik Eğitim, Mesleki Eğitim Fakülteleri ile Sanat Eğitimi ve Kız Sanat Eğitimi Yüksekokullarının öğrenci kaynağını,*

Kız Meslek, Endüstri Meslek, Teknik, Ticaret, Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri ile diğer meslek liselerinin teşkil etmesi' maddeleri yer almıştır. Genel öğretim programları için '*Sanat Tarihi, Resim ve Müzik dersleri programlarının; Türk ve İslâm Sanatları Bilgisini de içine alacak ve sanat kültürü kazandıracak şekilde yeniden geliştirilmesi'* kararı alınmıştır.

13. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 15-19 Ocak 1990

Şûra Gündemi:

- 1- *Yaygın Eğitimde Kavram, Kapsam ve Eğilimler*
- 2- *Yaygın Eğitimde Organizasyon ve İş birliği*
- 3- *Yaygın Eğitimde Yatırım ve Finansman*
- 4- *Yaygın Eğitimde Personel*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Avni AKYOL

Şûra Başkanlık Divanı: Avni AKYOL (Başkan), Prof. Dr. Orhan OĞUZ (Başkan Vekili), Doç. Dr. Nihat BİLGİN (Başkan Vekili)

Tamamen yaygın eğitim üzerine oluşturulan şûrada '*Sosyal kültürel kurs programları içinde sanat eğitimine ağırlık verilmedi*' kararı alınmıştır.

14. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 27-29 Eylül 1993

Şûra Gündemi:

- 1- *Eğitim Yönetimi ve Eğitim Yöneticiliği*
- 2- *Okul Öncesi Eğitimi*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Nahit MENTEŞE

Şûra Başkanlık Divanı: Nahit MENTEŞE, Dr. Yusuf EKİNCİ, Abdullah NİŞANCI

Şûrada okulöncesi eğitim temel gündemdir; fakat bütün branş öğretmenlerini kapsayacak "*Öğretmen yetiştirmede, Millî Eğitim Bakanlığı ile YÖK arasında sürekli bir iş birliği sağlamak amacıyla 'Öğretmen Yetiştirme Koordinasyon Kurulu' oluşturulması için gerekli yasal düzenlemeler yapılacaktır*" maddesi dikkat çekicidir.

15. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 13-17 Mayıs 1996

Şûra Gündemi:

- 1- İlköğretim ve Yönlendirme
- 2- Ortaöğretimde Yeniden Yapılanma
- 3- Yükseköğretime Geçişin Yeniden Düzenlenmesi
- 4- Toplumun Eğitim İhtiyacının Sürekli Karşılanması
- 5- Eğitim Sisteminin Finansmanı

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Turhan TAYAN

Şûra Başkanlık Divanı: Turhan TAYAN, Ramazan Çetin DAĞLI, Prof. Dr. Reşat GENÇ

İlk kez *ilköğretim* kavramı 15. şûrada kullanılmaya başlamıştır. Buna göre *ilköğretimde* ‘*Spor ve sanat eğitimine önem verilmeli, bu eğitime ders dışı etkinliklerle de ağırlık kazandırılmalıdır*’ ve ‘*Müzik, Resim, Beden Eğitimi ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin notla değerlendirilmesine devam edilmelidir. (Genel Kurul'da bu yönde karar alınmıştır.)*’ maddeleri yer almıştır. Ortaöğretimde “*Millî Eğitim Temel Kanunu amaç ve ilkelerine göre, genel öğretim ile mesleki ve teknik öğretimin amaçları ve yetiştireceği öğrenci tipi yeniden tanımlanmalı; 2000'li yılların gerçekleri, değişimleri ve geleceğin ihtiyaçları çok iyi araştırılarak, beyin ve genler üzerindeki yeni buluşların eğitime etkileri takip edilerek, ‘Sorularla Programlı Öğrenim’, ‘Keşif Yolu’ vb. öğrenim teknikleri de kullanılarak, ileri dünyanın eğitimdeki düzeyine ulaşmak amacıyla, bunlara göre müfredat ve dersler yeniden düzenlenmeli; çok hızlı okuma, iyi anlama ve gözlem alanlarını iyi kullanarak, bilgi birikim kaynaklarına yazı yazma standartlarına ulaşarak sanata yönelmiş, hareketli, atılcı insan tipi meydana getirilmeli; yaratıcı düşünceyi geliştirme, öğrenmeyi öğrenme, bilgi arama ve bulma yöntemleri, geleceği hesaplama, millî kültür ve Türk dünyasıyla eğitimin ve ortak Türkçenin koordinasyonu hedeflenmeli; bu suretle artan nüfusun ve sınıflarda yığılmaların ilave bir çözümü olarak yeni öğrenim teknolojileri devreye sokulmalı; bunun için de ülke şartlarının gerektirdiği insan gücünün yetiştirilmesi için, ortaöğretim kurumları; öğrencilerin % 65'ini mesleki teknik eğitime, % 35'ini genel eğitime yöneltecek ve bu yönde öğretim görmelerini sağlayacak şekilde yeni bir yapıya kavuşturulmalı; insan gücü - eğitim - istihdam dengesi kurulmalıdır*’ kararları alınmıştır.

16. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 13-17 Kasım 1999

Şûra Gündemi:

- 1- *Mesleki ve Teknik Eğitimin, Orta Öğretim Sistemi Bütünlüğü İçinde Ağırlıklı Olarak Yeniden Yapılandırılması*
- 2- *Okul ve İşletmelerde Meslek Eğitimi ve İstihdam*
- 3- *Mesleki ve Teknik Eğitim Alanına Öğretmen ve Yönetici Yetiştirme*
- 4- *Mesleki ve Teknik Eğitimde Sınavsız Yükseköğretime Geçiş*
- 5- *Mesleki ve Teknik Eğitimde Finansman*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Metin BOSTANCIOĞLU

Şûra Başkanlık Divanı: Metin BOSTANCIOĞLU, Bener CORDAN, Prof. Dr. Cevat ALKAN

Ortaöğretimin yeniden yapılandırılmasına dair kararlar alınan 16. şûrada ‘Orta öğretim; bu yaş grubunda bulunan gençlerin düşünen, araştırabilen, bilimsel tutum ve davranışlar ile problem çözüme ve iletişim becerilerine sahip, sanat ve estetik duyarlılığı olan; kendisi, ülkesi, milleti ve dünya ile barışık, öz güvenli, girişimci bireyler olarak yetişmelerini hedefleyen; geniş tabanlı programlarla, herkese gerekli olan bir teknoloji kültürü ile birlikte, bir alana/mesleğe ve yükseköğretime hazırlayacak biçimde yapılmalıdır’ maddesi dikkat çekmektedir.

17. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 13-17 Kasım 2006

Şûra Gündemi:

- 1- *Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arasında Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi*
- 2- *Küreselleşme ve Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Hüseyin ÇELİK

Şûra Başkanlık Divanı: Hüseyin ÇELİK, Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı)

Özel eğitim alanında ‘Bilim ve sanat merkezlerinde öğrencilerce yapılan etkinlik ve projeler, okul/kurumlarında kredilendirilmelidir’, ‘Özel yeteneğe sahip engelli öğrencilerin üst öğrenim kurumlarına girişleri ile ilgili engelleyici hükümler kaldırılmalıdır’, ‘Bilim ve sanat merkezlerine öğretmen seçiminde fen lisesi ve Anadolu lisesindeki öğretmen seçimine benzer kriterler getirilmelidir’, ‘Anadolu güzel sanatlar lisesi ve spor lisesi vb. ortaöğretim kurumlarına öğrenci alımı, yetenek ağırlıklı iki kademeli sınavla yapılmalıdır’ kararları alınmıştır.

18. Milli Eğitim Şûrası:

Toplanma Tarihi: 1-5 Kasım 2010

Şûra Gündemi:

- 1- *Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi*
- 2- *Eğitim Ortamları, Kurum Kültürü ve Okul Liderliği*
- 3- *İlköğretim ve Ortaöğretimin Güçlendirilmesi, Ortaöğretime Erişimin Sağlanması*
- 4- *Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi*
- 5- *Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme*

Dönemin Millî Eğitim Bakanı: Nimet ÇUBUKÇU

Şûra Başkanlık Divanı: Nimet ÇUBUKÇU

Öğretmen yetiştirme konusunda ‘*Beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar derslerine, okul öncesi eğitimden itibaren branş öğretmenleri girecek şekilde düzenlemeler yapılmalı, öğretmen istihdamına yönelik tedbirler alınmalıdır*’, ‘*Bilim ve sanat merkezlerine atanacak öğretmenler ile özel eğitim gerektiren öğrencilerin yetiştirilmesinde görev alacak öğretmenler, özel eğitim ve üstün zekâlılar stratejileri konusunda yeterli düzeyde eğitimden geçirilmeli ve bu eğitim, eğitim bilimleri ile özel eğitim bölümü öğretim elemanları tarafından verilmelidir*’ maddeleri dikkat çekmektedir. Eğitim ortamları ile ilgili ‘*Okul binaları için geliştirilen tip projeler, bölgesel şartlara ve ihtiyaçlara uygun olarak tasarlanmalı; Türk mimari sanatının özelliklerini yansıtmalı. Estetik yönden çeşitli motiflerle süslenmiş mimari tasarımlarla öğrencilerde millî kimliğin oluşumuna katkı sağlanmalıdır*’, ‘*Bilim ve sanat merkezleri, ortaöğretim düzeyinde de yaygınlaştırılmalı, bilimin yanında sanatta da üstün yetenekli öğrencilere hitap edecek şekilde düzenlenmeli, bu okullara özgü tip projeli binalar yapılmalı, araştırma ve bilimsel proje çalışmalarının yapılacağı eğitim ortamları ve donanımları üst düzeye getirilmelidir*’, ‘*Sosyal, sportif, bilimsel ve sanatsal etkinlikler okul ortamlarında artırılmalı ve geliştirilmelidir*’ kararları alınmıştır.

Sanat, spor, beceri ve değerler eğitimi, Cumhuriyetten günümüze ilk kez gündem maddeleri arasına alınmış, ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bu başlık altında görsel sanatlar eğitimi ile ilgili alınan kararlar şunlardır: ‘*Toplumda hayat boyu öğrenme kapsamında; sanat eğitimi ile sportif nitelikli bilgi ve becerileri kazandırmak amacıyla halk eğitim merkezlerinde daha fazla kurs açılmalıdır. Halk eğitim merkezleri altyapı ve öğretmen açısından güçlendirilerek bu kurslara kaynak ayrılmalıdır*’, ‘*Şans oyunlarının hâsılatından, okul spor ve sanat faaliyetleri için pay*

ayrılması konusunda mevzuatta düzenleme yapılmalıdır, ‘Normal eğitim yapan sosyal bilimler, fen ve Anadolu liseleri gibi ortaöğretim kurumlarında 45 dakika olan ders saatleri, spor, sanat ve beceri eğitimine daha fazla zaman ayrılması için 40 dakika olarak düzenlenmelidir’, ‘İki farklı disiplin anlayışı olan güzel sanatlar lisesi ve spor liseleri ayrı okullar olarak faaliyet göstermeli ya da aynı isim altında farklı binalarda faaliyet gösterme zorunluluğu olan bir yapıya dönüştürülmelidir’, ‘Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile öğretim dairelerinde sanat alanı uzmanlarının görev yapacağı birimler kurulmalıdır’, ‘Güzel sanatlar eğitiminde üniversiteler düzeyinde gözlenen ve farklı yapılanmalardan kaynaklanan dağınıklık YÖK aracılığıyla giderilmelidir’, ‘Genel sanat eğitimi alanına öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinin programları, öğretmenin görev yapacağı ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının amaçları göz önünde bulundurularak, alan dersleri artırılacak şekilde yeniden yapılandırılmalıdır’, ‘Güzel sanatlar ve spor liselerine alınacak alan öğretmenin seçimi uzman jüri üyeleri tarafından yapılmalı ve devlet konservatuari mezunlarının çalgı dersi öğretmeni olabilmeleri için gerekli düzenleme yapılmalıdır’;“ ‘Sanat İnsanı Yetiştirme Projesi’ ve ‘Değerler ve Eğitimi Projesi’ hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır’, ‘Beş Yıllık Kalkınma Planlarının hazırlanmasında kurulan komisyonlara Sanat Eğitimi İhtisas Komisyonu da ilave edilmelidir’, ‘Sanat eğitimi öğretmenlerinin niteliklerinin artırılması amacıyla, periyodik olarak hizmet içi eğitim faaliyetlerine alınmaları sağlanmalıdır’, ‘İlköğretim düzeyinde görsel sanatlar ve müzik ders saatleri yeni öğretim yöntem ve teknikleri de dikkate alınarak artırılmalı ve bu dersler ortaöğretimde zorunlu ders hâline getirilmelidir’, ‘İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında sanat ve beceri amaçlı derslerin daha etkin işlenmesi amacıyla yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları vb. ilgili kurum/kuruluşlardan eleman desteği alınabilmesi ve iş birliği sağlanabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır’, ‘İlköğretimin bütün sınıflarında görsel sanatlar, beden eğitimi ve müzik dersleri, not yerine “yeterli, geliştirilebilir” gibi ifadelerle değerlendirilmelidir’.

2.2. Görsel Sanatlar Dersinde Öne Çıkan Yaklaşımlar

Görsel sanatlar eğitiminde kullanılabilecek öğrenme öğretme yaklaşımlarının geliştirilmesi, uygulanması ve özellikle tercih edilen yaklaşımın, eğitimin diğer alanlarından farklı olarak görsel sanatlar alanına özel yanlarının ortaya koyulması için görsel sanatlar eğitiminin temel felsefesinin iyi anlaşılması gerekmektedir. Sadece

görünen gerçekliği resmetme üzerinden değerlendirilen bir görsel sanatlar dersi değil; iki ve üç boyutlu çalışmalarla görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik alanlarında yetkin; temelde düşünce ve tasarımı destekleyen bir anlayıştan yola çıkılan görsel sanatlar dersi için eğitiminin yaklaşım biçimi büyük önem taşımaktadır. Çağın getirdikleriyle başkalaşan sosyolojik yapı ve bunun eğitime yansması elbette görsel sanatlar alanında da farklı yönelimler göstermiştir. Geçtiğimiz yüzyıldan günümüze bu yönelimler çocuk merkezli yaklaşım, sanat yolu ile eğitim, disiplin odaklı yaklaşım, çoklu zekâ kuramı, yeniden yapılandırmacı yaklaşım ve bunun alt boyutları olarak sıralanabilir. Ancak savunulan ve geliştirilen her yeni yaklaşım biçimi, bir sonraki ortaya atıldığında çürütülmüş ya da rafa kaldırılmış bir sav olmamış; zamanla birbirini destekleyen ve birbirinden beslenen metotlar halini almıştır.

2.2.1. Çocuk Merkezli Yaklaşım

Yirminci yüzyılın başlarında artış gösteren çocuk araştırmaları eğitim tutum ve yaklaşımlarını şekillendiren önemli bir etken olmuştur. Birinci Dünya Savaşı sonrası Avusturya’da sanat eğitimcisi Franz Cizek, sanatta çocuk merkezli yaklaşımın öncü savunucusu olmuştur. Cizek’in öğrencisi Viktor Lowenfeld de *Creative and Mental Growth* adlı kitabında her çocuğun doğuştan yaratıcı ve yetenekli olduğunu, dışarıdan gelebilecek yanlış müdahalelerin onların özgür anlatımına ve kendiliğinden gelişimine ket vurabileceğini savunmuştur.

Cumhuriyet dönemi kültür politikaları içinde de yaratıcılığın ayrıca önemi vardır. Çünkü salt sanatta değil, her alanda ülkemizde yaratıcı bireylere ihtiyaç vardır. Bu durum eğitim alanında yeniden yapılandırma sürecini beraberinde getirmiştir. John Dewey ve ekibinin 1924 yılında mevcut sistemin tespiti ve izlenmesi gereken yol haritasına ilişkin tespitleri de öğrenciyi önemseyen yeni öğretim programları için belirleyici olmuştur.

Görsel sanatlar dersi çocuğun hayal gücü ve yaratıcılığını desteklemek için ihtiyaç duyduğu yönlendirmenin yapılabileceği en elverişli derslerden biridir. “Çocuk resimleriyle, dışavurumcu, gerçeküstücü sanat yapıtları arasındaki kimi biçimsel benzerliğe çekilen dikkatler, öteki yandan gelişimci eğitim görüşü ve bilinçaltı dünyasının dışavurumunun kişiyi rahatlatan boyutları okullarda sanatı bir anda yaratıcılığın vazgeçilmez alanı durumuna getirir” (Kırışoğlu, 2005, s. 168). Ancak bunu yapan okullarda öğretmenlere düşen görev dikte eden konumda değil, rehber niteliğinde

yönlendirici olabilmektedir. Aksi takdirde farklı düşünebilme yerini tek tip düşünme ve davranmaya bırakabilir. Bakır makalesinde (2008, s. 140) dış etkenlerin düşünceye etkisini İngiliz filozof üzerinden şöyle açıklamıştır: “Godwin’e göre, çevresel koşullar, özellikle eğitim kurumları ile sınırlandırılmış yapay çevre, düşünce biçimlerini etkiler, eğer bu koşullar düzeltilirse düşünce biçimleri de düzelecektir ki, bu düzelmeye bir anlamda düşüncenin özgürleşmesidir”.

Çocuk merkezli yaklaşımın tersine, Saint Exupery’nin 1943’te yayımlanan *Küçük Prenses* romanında, çocuğun fil yutmuş boğa yılanı resminin yetişkinler tarafından anlaşılmasında, üstelik matematik, tarih, coğrafya gibi alanlarla ilgilenmesi gerektiği yönünde nasihatler aldıktan sonra ressamlığı bırakarak pilot olmak zorunda kaldığı görülmektedir. Çocukların yaratıcı yetişkinler olabilmeleri için okullarda, özellikle görsel sanatlar gibi düşünmeyi destekleyen bir derste, fikirlerinin direkt gerçeklikle ilişkilendirilmeden doğru sorularla geliştirilmesi beklenmektedir.

2.2.2. Sanat Yolu İle Eğitim

Geçtiğimiz yüzyılda yapılan araştırmaların, sanatsal aktivitelerle insanlarda beynin hem bilişsel hem de duygusal alanının birlikte kullanıldığını ortaya koymasının ardından sanat eğitimi yeni bir boyut kazanmıştır. Avrupa’da çocukla özgürleşen sanat derslerinde, sanat eğitimi Herbert Read’in öncülüğünde gelişen yeni bir kuram gündeme gelmiştir. “1940’lı yıllarda Resim-İş dersi, ‘özgür anlatım’ amacına yönelmiştir. Öğrencinin yaratıcı çabası yalnız sanat yönünden değildir, zihinsel yeteneklerini geliştirme düşüncesi yaygındır” (Boduroğlu, 2010, s. 19). Sanat yolu ile eğitimi savunan bu yaklaşım biçimi, duyuyla kazanılan estetik eğitimin tüm davranışları etkileyeceğini, sanatın uyumlu bir insan yetiştirmedeki etkisini savunmuştur. Ayrıca sanatın bilgi üretimine katkısı da ön plana çıkmıştır.

Sanat; ilişkileri estetik imgelerle anlatmaya çalışır ve doğa gizlerini sezdirir. Bilim ise akıl yoluyla anlatmaya çalışır ve bunu ispatlar. Aradaki fark imge farkıdır. Fakat gerçeğe ikisi birden aynı noktada varmaya çalışır. Bu bakımdan hiçbir zaman gerçek bir sanatçının bir yapıtı, ne kadar uçuk gözükse de, ne kadar akıl dışı gözükse de bir bilim yarasından daha az gerçek değildir (Kavuran, 2003, s. 228).

Bu kuramda sanat ve bilimin aynı potada eridiği bir üretim süreci idealize edilmiştir. “Bugün bile eğitim sistemleri çoğunlukla akla dayalıdır. Oysa yaratıcı güçleri, estetik içgüdüleri ortaya çıkaran bir anlamda özgürleştiren, sanat eğitimi yaşamın her alanında daha yüksek etkinlikler için bireye güç kazandırır ve onu daha etkin kılar” (Karayağmurlar & Tan, 2003, s. 66). Ancak özgür, yaratıcı, tam insan yetiştirme modeli doğrultusunda işlenen sanat dersleri 20. yüzyılın ikinci yarısında bir süre sonra çocuklar için eğlenme, boş zaman etkinliği gibi algılanarak yeterince önemsenmemeye başlanmış, dersin teorik kısmı arka planda kalmıştır. Bu şekilde sanat yolu ile eğitimin amacında sapmalar yaşanmaması için özellikle görsel sanatlar öğretmenin dikkat etmesi gereken durumlar vardır. “(...) eğitimcilerin önemle üzerinde durmaları gereken husus, tek tek her çocuğun kişilik yapısının, huy (mizaç), algılama ve anlatım (ifade) tipinin belirlenebilmesi, eğitim sürecinin de bu tiplere uygun olarak ele alınmasıdır. Sanat yoluyla eğitim, psikolojik kişilik yapıları üzerinde durulmadan tam gerçekleştirilemez” (San, 1977, s.12).

2.2.3. Disiplin Odaklı Yaklaşım

Amerika Birleşik Devletleri’nde Getty Vakfı’nın sanat eğitimine büyük destek verdiği yıllarda (1980’ler), sanatın kendi başına bir değer olmasından ötürü, kendi konu alanı içerisinde öğretilmesi gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda sanat dersleri uygulama, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik olarak dört disiplin alanı üzerine temellendirilmiştir. Disipline dayalı sanat eğitimi olarak adlandırılan bu yaklaşımın, 1970’li yıllarda önde gelen savunucularından biri de Elliot Eisner olmuştur. Eisner da sanatın eğitiminin başka alanların öğretimi için değil de, sanatın öğretimini salt sanata özgü değerler için savunmuştur.

Ülkemizde de okulöncesinden yükseköğretime kadar bu kuramın uygulamaya koyulması için öncelikle Yükseköğretim Kurumu ve Dünya Bankası işbirliği ile değişikliğe gidilmiştir ve şöyle tanımlanmıştır. “Eğitim fakültelerinin Resim-İş Öğretmeni yetiştiren anabilim dallarının lisans programlarında Özel Öğretim Yöntemleri dersi içeriğinde, Sınıf Öğretmenliği bölümlerinin görsel sanatlar dersi öğretim yöntemlerinde yer alan, sanatla yakından ilişkisi olan alanların birleştirilmesinde kullanılan bir yöntemdir” (Onan, 2017, s. 296).

Bu kuramı savunan yayınlar, bu dört disiplinin her birinde öğretimin, sanatın önemi ve gerekliliğinin anlaşılmasına, sanatla ulaşılan güçlü düşüncelerin araştırılmasına önemli bir biçimde katkıda bulunduğunu belirtmektedir. Ayrıca bu yayınlarda çocukların sadece sanatsal yaratıcılıklarının zenginleştirilip geliştirilmesiyle yetinmemek gerektiği, aynı zamanda görsel sanatların çeşitli kültürel ve tarihi çevreyle olan ilişkilerinin kavratılmasına yönelik yeteneklerinin de yapılandırılmasının önemli olduğu ifade edilmektedir (Özsoy, 2007, s. 189).

1997 yılında görsel sanatlar/resim-iş öğretim programına giren dört disiplin alanı yapılan geliştirme çalışmaları sonucu değişikliğe uğramıştır. Son düzenlemeyle 2018 yılı görsel sanatlar dersi öğretim programı; görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik olmak üzere üç disiplin alanı üzerinden öğretimi amaçlamaktadır.

2.2.4. Çoklu Zekâ Kuramı

Sanat eğitimi etkileyen bir başka yaklaşım ise 1983 yılında Howard Gardner'ın ortaya koyduğu çoklu zekâ kuramıdır. Bu kurama göre zekâ türleri; sözel zekâ, mantıksa-matematiksel zekâ, görsel-uzamsal zekâ, devinimsel zekâ, müziksel zekâ, sosyal zekâ ve bireysel zekâdır. Yaklaşımına göre görsel sanatlar alanında, belirli bir davranış ve özellik olarak ortaya çıkan yedi farklı zekâ türünden görsel-uzamsal zekâ ağır basmaktadır. Görsel-uzamsal zekâ “görsel düşünme ve şekil/uzay özelliklerini şekil ve grafiklerle ifade etme yeteneğidir. (Avcı, izci, rehber, iç dekoratör, mimar, sanatçı ya da ressam gibi). Bu zekâ, renk, çizgi, şekil, şema, biçim gibi unsurlarda hassasiyeti gerektirir” (Artut, 2013, s. 199). Çoklu zekâ kuramına göre öğretimi amaçlanan kazanımlar için hazırlanacak görsel sanat etkinlikleri, çocukların sahip oldukları zekâ türlerine göre çeşitlendirilmeyi gerektirmektedir. Ayaydın araştırmasında, çoklu zekâ kuramında görsel sanatlar eğitiminin, her dersin öğretimini destekleyen yönünün ortaya çıkarılmasına olan katkısına vurgu yapmıştır. “Dahası, öğrencilerin zekâ yapısında görsellere duyarlı bir alanın var olduğunun açıklanmış olması, Görsel Sanatlar dersini diğer derslerin başarısı için dahi gerekli kılmıştır. Yani diğer dersler içinde bile görsel sanatlar dersinin içeriğini temel alan anlatımların olması gerektiği anlaşılmıştır” (Ayaydın, 2009, s. 53).

Günümüzde insanların beceri alanlarını ortaya koymalarına yönelik, dolayısıyla potansiyelinde hangi zekâ türüne sahip oldukları hakkında sonuç alabilecekleri testler geliştirilmiştir. Bu testler özellikle çocuğunun ilgi ve beceri alanını ortaya çıkararak bu

alandaki eğitim almasını hedefleyen ebeveynlerce tercih edilmektedir. Gardner'ın dediği gibi (2007, s. 17) "Belirli zihin tiplerinin geliştirilmesi söz konusu olduğunda en önemli dayanağımız eğitimidir".

2.2.5. Yeniden Yapılandırmacı Yaklaşım

Ülkemizde 2000'li yıllara gelene kadar davranışçılık temelli hazırlanan öğretim programları 2000'li yılların başında yapılandırmacılık anlayışı doğrultusunda yeniden oluşturulmaya başlanmıştır. "Bruner'e göre, öğrenme, çevre ve deneyim yoluyla bilginin aktif olarak yeniden yapılandırılmasını içerir. Öğrenci bilgiyi seçer, dönüştürür, içsel ve kuramsal bir yapı oluşturmaya dayanarak hipotezler oluşturur ve kararlar verir" (Bartlett & Burton, 2014, s. 231). Yeniden yapılandırmacılıkta öğretmenin rolü için öğretene değil de öğrenmeye yardım eden demek daha yerinde bir ifade olur. "Bu kuramda bilgi, öğrenenin var olan değer yargıları ve yaşantıları tarafından üretilir, bireyin yaşantısından bağımsız değildir. Yapılandırmacı kuramın (bilişsel, sosyo-kültürel, radikal, gibi) kendi içinde farklı çeşitleri olmakla birlikte hepsinin ortak noktası yapılandırmacılığın özünde *öğrenme ve anlam oluşturma* teorisi olduğudur" (Oral ve diğerleri, 2014, s. 430). Direkt sonuçtan ziyade anlamlandırma süreci önemlidir. Yaklaşım bu yönüyle görsel sanatlar alanında bir ürünün ortaya çıkma aşaması olan, hayal gücü ve yaratıcılığın etkili olduğu tasarım süreciyle benzeşmektedir.

Yirminci yüzyılda sanat eğitiminde uygulanagelen yaklaşımların hepsi, önem sırası değişse de hâlâ geçerliğini koruyan yöntemlerdir. Yapılandırmacılık; içeriğinde probleme dayalı öğrenme, işbirlikli öğrenme, proje tabanlı öğrenme, disiplinlerarasılık, çokkültürlülük ve görsel kültür gibi yenilikçi metotları barındırmaktadır. Ancak 1960'lardan sonra Avrupa ve Amerika'da 1990'lardan sonra ise ülkemizde; sanatta toplumsal, tarihsel, politik ve kültürel konuların biçimci estetik kaygının önüne geçtiği postmodernizmin etkisiyle çokkültürlülük ve görsel kültürün ön planda olduğu çağdaş yaklaşımlar önem kazanmış, disiplinlerarasılık ise bütün eğitim yaklaşımları için bir gereklilik olmuştur.

2.2.5.1. Disiplinlerarası Yaklaşım

Yaşadığı toplumdan bağımsız olamayan, sosyal bilimler içerisinde araştırılan görsel sanatların, hem kendi içinde diğer sanat dallarıyla, hem de sanat dışı konularla ilişkilendirilmesi disiplinlerarası sanat eğitimi yaklaşımını doğurmuştur.

Disiplinlerarası öğretimde belirli bir kavram (ya da problem, konu) temel alınarak, bu kavrama değişik yönlerden ışık tutabilecek bilgi ve beceriler ilgili alanlardan alınarak bütünleştirilir. Burada temel amaç, dersin konusunu teşkil eden kavramın incelenmesi olmakla birlikte, bu süreçte rol alan değişik konu alanlarının kavramla ilgili bilgi ve becerilerinin öğrenilmesi de önemlidir. Yani disiplinlerarası bir organizasyon sayesinde öğretim süreci, hem belirli disiplinlere ait bilgi ve becerilerin öğrenilmesine hem de bunların anlamlı bir biçimde biraraya getirilerek kullanılmasına yardımcı olur (Yıldırım, 1996, s. 89).

Disiplinlerarası etkileşimlerle çağdaş sanatta biçimsel norm ve yöntemlerin çeşitliliği artmıştır. Bu yaklaşım çerçevesinde sanat araştırmaları arkeoloji, antropoloji ve sosyoloji gibi alanlardan beslenirken görsel sanatlar eğitiminde de müzik, yaratıcı drama gibi farklı alanlardan yararlanılmaktadır. Milli eğitim bakanlığınca bir dönem çok önem verilen disiplinlerarası yaklaşım için, 1900'lerin sonu ile 2000'li yılların başında yıllık planlarda her ders için hangi diğer derslerle ilişkilendirme yapılacağını belirten ayrıca bir sütun yer almıştır. Yarımca (2010, s. 41), görsel sanatlar dersinde disiplinlerarası yaklaşıma dayalı uygulamaları araştırdığı doktora tezinde, öğretim plan ve programının tasarlanması konusunda şunları ifade etmiştir: “Bu yaklaşımla bir tasarım geliştirirken tek bir disiplinin etkisi altında kalmamak için mümkün olduğunca çok disiplinden yararlanılmalı, yararlanılan disiplinler ilişkili olmalı ve seçilen temalar disiplinler arası geçerlilik konusunda yeterli olmalıdır”. Böylelikle amaca ulaşmada konunun öğrenciler tarafından daha iyi özümsemesi sağlanabilmektedir.

2.2.5.2. Çokkültürlülük Yaklaşımı

Değişen siyasi, ekonomik, toplumsal dengeler ve tüm bunların yol açtığı göçler, her alanda olduğu gibi sanatta da sanatçıların kendi kabuğundan çıkıp dünya sanatına bakmalarını, farklı kültürlerin sanatını anlamak için onların görüş ve bakış açılarını anlamalarını gerektirmektedir. Çokkültürlülük üzerine çalışmalarıyla tanınan Charles Taylor, kültürlerin sürekliliğinin sağlanmasının ve kültürel kimliklerinin korunmasının ayrıca önemli olduğunu savunmaktadır. “Politik alanda meydana gelen gelişmeler toplumun her alanında değişim yarattığı gibi eğitimde de yansımaları olmaktadır. Zira istenilen birey modeline ulaşmanın yolu eğitimden geçtiği söylenebilir. Çokkültürlülük kavramıyla birlikte çokkültürlü eğitim, çokkültürlü toplum, çokkültürlü okul, çokkültürlü öğretmen gibi kavramlar ortaya çıkmıştır” (Polat & Kılıç, 2013, s. 353). Bu konu süregelen bir iç göç hali olan ve Suriye Savaşı'nın başlamasıyla yaklaşık 10.000'i

bulan dış göçle karşı karşıya olan ülkemiz için de oldukça önemlidir. “Sanatta kimlik üzerinden üretilen işler, egemen kültürün içinde kendine yer bulmaya çalışarak kendi kimlik göstergeleriyle görünür olmaya çalışır. Bazen de kimlik bağlamı işler üretilenlerin seçkinci sanat, popüler kültür ve alt kültür ürünleri arasında yer alarak sınırları erittiğine tanık olunur” (Akkol, 2018, s. 488). Bartlet ve Burton (2014) ise çokkültürlülüğün eğitime yansımaları şöyle açıklamıştır: “Çok kültürlü eğitim, eğitim yoluyla farklılığı anlama ve kutlamayı içermektedir. Farklı kültürler hakkında, örneğin müzik, dini törenler ve inançlar, diller ve yeme düzeninin farklı formlarıyla eğitim yapılarak bu ayırım programa yansıtılmıştır” (s. 280). Görsel sanatlar dersi özelinde düşünüldüğünde öğrencilerin hem kendi kültürlerine ait sanat dallarını öğrenmeleri hem de farklı kültürlerin sanatlarını inceleyerek fikir sahibi olmaları sağlanmaktadır. Böylelikle küreselleşmeyi hızlandıran internetin, kültürel asimilasyona neden olan etkilerinin azaltılmasından söz edilebilir.

2.2.5.3. Görsel Kültür Yaklaşımı

Yaşanılan dijital çağda televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi kitle iletişim araçları ve basılı görsellerin her yerde olması, buralardan gelen bildirimlerin nasıl algılandığı sorusu, 21. yüzyıla girerken kültür teorisyeni Stuart Hall gibi pek çok araştırmacının gündemini oluşturmuştur. Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren nesillerin ve bu nesillere ait kategorize edilen insan tiplerinden 2000 yılından sonra doğan Z kuşağı ve 2013 yılından sonra doğanları nitelendiren Alfa kuşağının görsel bir dünyaya gözlerini açtığı söylenebilir. Büyüme ve gelişimlerinde görsellik devrimden bağımsız olmaları düşünülmemeyecek yeni nesil için görsel kültür yaklaşımı adeta bir gerekliliktir. Bu yaklaşımla görsel sanatlar alanında incelenen ürünün kendisinden çok yaratıcısının niyeti ve ürünün anlamı önemlidir. “Günümüzde çağdaş kültürel bağlam ve görsel kültürün yükselişi sanat eğitiminde değişim için bir koşul olarak öne sürülmektedir. Bugün sanat eğitiminde günlük yaşam ve çağdaş dünyadaki görsel formların gücüne daha fazla dikkat çekilmektedir” (Mamur, 2014, s. 62). Fiziksel gelişimin yanında bilişsel gelişim de bugünün ebeveynlerince oldukça önemsenmekte, öğrenciler görsel-uzamsal algıyı ve dikkati güçlendirici aktivitelere yönlendirilmektedir. Ancak gözün algıladığı formların beyinde ne şekilde anlam bulduğu ve nasıl yorumlandığı kişinin tercih ve yönelimlerine doğrudan etki etmektedir. Görsel sanatlar eğitimiyle kişide görsel kültür oluşturmak, sadece internet ve teknoloji kaynaklı değil,

dergiler, reklam panoları, müze/galeriler, vitrinler ve broşürlerden vb. algılanan görselleri doğru değerlendirebilme yetisi kazandırmayı gerektirmektedir.

“Günümüzde görsellik kavramının görüntü üreten sistemler ve teknolojik araçlar sayesinde sürekli değişime uğradığını görmekteyiz. Bunu sağlayan en etkili unsurlar medya ve ona ait teknolojilerdir” (Aykut, 2013, s. 709). Dolayısıyla görsel kültür eğitiminin görsel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı eğitimleriyle birlikte yürütülmesi faydalı görülmektedir.

2.3. Görsel Sanatlar Dersinin Paydaşları

Eğitim öğretim programında yer alan her ders gibi görsel sanatlar dersi de ülkenin ihtiyaçları, temel eğitim felsefesi ve ideolojisi doğrultusunda şekillenmektedir. Ayrıca örnek alınan uygar toplumlardaki işleyiş biçimi de ulaşılmaya hedeflenen kazanımların belirleyicilerindedir. Tüm bunların yanı sıra şahıs olarak bu dersin etki unsurları içerisine giren kesimler de vardır. Görsel sanatlar alanında ürün ortaya koyan, görsel sanatların eğitim programını oluşturan, görsel sanatlar dersini uygulayan, bu eğitimi alan ve görsel sanatlar eğitimi üzerine araştırma yapan vb. pek çok kesim, görsel sanatlar dersini dolaylı ya da doğrudan etkileyen ve de bu dersten etkilenen paydaşları oluşturmaktadır. Yakından uzağa yaklaşımı çerçevesinde düşünüldüğünde söz konusu paydaşlar aşağıdaki gibidir:

Görsel Sanatlar Öğretmenleri; ülkemizde üniversitelerin resim-iş eğitimi bölümlerinde dört yıllık lisans programını tamamlayarak sınavla ortaokul ve lise kademesinde öğretmenlik yapma hakkı kazanmış, görsel sanatlar dersinin doğrudan uygulayıcılarıdır. Görsel sanatlar öğretmeni, çağın gerektirdiği eğitim öğretim yaklaşımlarından haberdar, öğrencilerde yaratıcı davranışlar geliştirecek, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkaracak, bilinçli bir sanat izleyicisi olmalarını sağlayacak, kısacası duyarlı, sorgulayıcı kişilik geliştirmeye katkı sağlayacak öncelikli kişidir. Tüm bunlara vâkıf olması beklenen görsel sanatlar öğretmeni için aynı zamanda bir sanat uygulayıcısı olmak, bilgilerini icraata geçirmesi açısından artı bir değerdir. “Kapsamlı bir sanat eğitimi, sanat öğretmenlerinin kendi alanlarının gerçek dünyasına girmeleri ve kendilerini hem sanatçı hem de eğitimci olarak güvenle tanımladıkları bir kimlik oluşturmalarıyla mümkündür”(Hatfield ve diğerleri, 2006, s. 43).

Görsel sanatlar eğitimi alan öğrencinin mevcut potansiyelini ortaya çıkarabilmek için öğretmene bazı görevler düşmektedir. “Çocuklar kaliteli malzeme kullanma

hakkına sahiptir; fakat bu bir kamyon dolusu pahalı boya gerektiği anlamına gelmez. Öğretmenlerin öğrenciler için yaratıcı bildirimler sunmasını sağlayan bu pahalı malzemeler değildir; ancak yaratıcılık sorular, sunum, değerlendirme ve ilgi çekici fikirler geliştirilmesiyle ortaya çıkarılabilir” (Barnes, 1993, s. 12). Bu noktada yine öğrenci merkezli yaklaşım gündeme gelmektedir. Öğrenci merkezli yaklaşımda öğretmenin rehberlik vasfı ön plana çıkmaktadır. “Sınıf etkinliklerine aktif olarak karar veren, strateji kullanımı ve materyal seçiminde söz sahibi olmak isteyen öğrencilerden oluşan bir sınıfı yönetecek bilgi ve becerilerle donanık olması özerk bir öğretmenin sahip olması gereken niteliklerin başında gelmektedir”(Ergür, 2010, s. 355).

Öğrenciler; okul öncesinden yükseköğretime kadar örgün eğitim kurumlarında görsel sanatlar eğitimine tabi tutulmaktadır. Doğrudan görsel sanatlar eğitiminin etki alanı içinde olan öğrencilerin kimisi bu dersle ilgi ve yeteneklerinin farkına varıp bu alanda becerilerini geliştirmeyi tercih ederken kimisi de bu dersten uzaklaşmaktadır. “Öğrenci merkezli öğretim stratejilerinin kullanılarak; öğrencilerin özgüvenlerinin gelişmesine, düşünme becerilerini kazanmalarına, düşündüklerini ifade etmelerine, farklı düşüncelere karşı hoşgörülü ve saygılı olmayı öğrenmelerine yardım edilmelidir” (Korkmaz, 2007, s. 401). Bu yüzden görsel sanatlar öğretmenin öğrenciye yönelik tutumu, öğrencinin gelecekteki tercihlerinin belirleyicisi olabilmektedir. “Öğrenci yeni tecrübeleri kendisinde var olan zihinsel yapılarla bütünleştirmek maksadıyla bilgiyi seçer, hipotez oluşturur ve kararlar verir” (Arslan, 2007, s. 48). Öğrencilerin doğru kararlarla öğrenim hayatlarına devam etmeleri için veli, öğrenci, ders öğretmeni ve rehber öğretmenin işbirliği yapması gerekmektedir.

Veliler; öğrencilerin okulda öğrendiklerini okul dışında devam ettirmelerinde ve hayata entegre etmelerinde önemli bir role sahiptir. “Öğrenci velisinin, çocuğun sınıfta olduğu gibi, okul dışında da (evde) kendi anlamlarını özgün bir biçimde yapılandırmasına destek olabilecek roller sergileyebilmesi, her şeyden önce, yapılandırmacılığı bilmesine ve benimsemesine bağlıdır” (Akpınar, 2010, s. 20). Görsel sanatlar öğretmeni kadar veli de çocuğunun ilgi ve yeteneklerinin farkında olup, öğretmenle işbirliği yaparak onu desteklemeli ve doğru yönlendirmelidir. “Veliler ve öğretmenler aralarında karşılıklı oluşturdukları olumlu iletişimleri sayesinde çocukları daha iyi tanıyıp, çocukların ihtiyaçlarının farkına varıp onların gereksinimleriyle daha yakından ilgilenebilirler ve öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkılar sağlayabilirler” (Hatipoğlu & Kavas, 2016, s. 1022). Velisinin desteğini almayan bir çocuğun her alanda olduğu gibi görsel sanatlar alanında da yeteneklerini geliştirmesi oldukça zordur.

Günümüzde eğitim seviyesi nispeten yüksek veliler, çocuklarının herhangi bir sanat dalı ya da spor dalında eğitim almasını gereklilik olarak görmektedirler. “Her ne kadar, son yıllarda modern çekirdek ailede ebeveynler çocuğun ilgi ve yeteneklerine daha duyarlı olmaya başlasalar da, hâlâ ebeveyn otoritesi, çocuğun kendini özgürce ifade edebilmesini engellemektedir” (Aslan & Cansever, 2007, s. 116). Velinin ilgi ve isteğinin öğrencinin ilgi ve yeteneğinin önüne geçmemesi gerekmektedir.

İdareciler; örgün eğitim kurumlarında görsel sanatlar dersini dolaylı yünden etkileyen kesimi oluşturmaktadırlar. Dersin fiziksel yünden uygulanışı ve öğretmenin motivasyonu açısından okul müdür ve müdür yardımcılarının yaklaşımları önemlidir.

Modern bir fiziksel ortama, cömert bir bütçeye ve sanata sempati duyan bir idareye sahip olan okul çok şanslıdır; ancak güvenle, coşkuyla, gelişimsel ve niteliksel olarak sanat öğretmek için hazır olan öğretmenleri cezbedemiyorsa mükemmel bir sanat programı uygulama konusunda aynı şanstı söz edilemez (Wachowiak, 1985, s. 27).

Rehber Öğretmenler; öğrencilerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir üst eğitim kurumuna yönlendirilmelerini sağlamaktadırlar. Bu yüzden görsel sanatlar alanında istekli ve yetenekli bir öğrenci tespit edildiğinde veli, görsel sanatlar öğretmeni ve rehber öğretmenin işbirliği gerekmektedir. “Sekizinci sınıf sonunda şube rehber öğretmenleri tarafından rapor haline getirilen gözlem sonuçları okul yönetimi, branş öğretmenleri, okul rehber öğretmeni, veli ve öğrenci görüşleriyle birlikte değerlendirilmektedir” (Çevik, 2008, s. 63). Böylece ortaokul 8. sınıfa devam eden öğrenciler güzel sanatlar liselerinin resim bölümlerine yönlendirilebilmektedir. Aynı şekilde lise 12. sınıfa devam eden öğrenciler de üniversitelerin güzel sanatlarla ilgili bölümlerine yönlendirilebilmektedir.

Öğretmen Adayları; geleceğin görsel sanatlar öğretmenleri olmaları bakımından bu alanda belirleyici konumdadırlar. İyi bir eğitimci olmak için plan ve programlardan önce mesleğe karşı istekli olmak gerekmektedir. “En iyi görsel sanatlar öğretmenleri sanat deneyiminin benzersiz, ruhu besleyici ve gençleştirici gücüne gönülden inananlardır” (Wachowiak, 1985, s. 28). Bunun yanı sıra lisans döneminde alınan eğitim de ayrıca önemlidir. “Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının her yönden donanımlı birer sanat eğitimcisi olabilmeleri için geleneksel sanat anlayışları ve de çağdaş sanat anlayışları karşısında bilgili olmaları gerektiği düşünülmektedir” (Bulut, 2014, s. 125). Ayrıca sadece bilmeleri değil, sanatın

uygulayıcısı olmaları da görsel sanatlar öğretmenlerinden beklenmektedir. Bu da görsel sanatlar öğretmen adaylarının sanatçı-öğretmen modelinde yetişmelerini gerekli kılmaktadır.

Akademisyenler; eğitim fakültelerinin güzel sanatlar eğitimi resim-iş öğretmenliği bölümünde öğretim üyeliği yapanlardır. Hem görsel sanatlar öğretmen adaylarını yetiştirmeleri hem de alanla ilgili ortaya koydukları araştırmalar ve önerilerle milli eğitim, talim terbiye kurulu gibi yerlerde yetkilendirilmeleri bakımından görsel sanatlar eğitiminde doğrudan bir etki unsuru konumundadırlar. “Öğretmen eğitiminde kalite, öğretmen yetiştirme sürecinin ve bu süreçten geçen öğretmen adaylarının istenilen niteliklere ya da önceden belirlenmiş olan standartlara uygun olarak yetiştirilmeleri olarak düşünülebilir” (Şahin & Beycioğlu, 2015, s. 39). Dolayısıyla akademisyenlerin görsel sanatlar öğretmenlerinin sanat eğitimi vizyonunu oluşturmadaki rolü büyüktür.

Sanatçılar; ortaya koydukları ürünlerle topluma yön veren ve bakış açısı kazandıran kişilerdir. Sanatçının tanımı da sanatın tanımı kadar çok kapsamlı olabilmektedir. Yılmaz (2009, s. 244), Bedri Baykam’la söyleşisi sonrasında sanatçıyı şöyle tanımlamıştır: “Sanatçı, özgürdür, yaratıcıdır. Düşünür, rahatsız eder, hayal kurar, kıskırtır, ortalığı karıştırır, risk alır”. Ülkemizde plastik sanatlar alanında devlet sanatçısı olabilmek için belirlenen kriterler şunlardır (guzelsanatlar.ktb.gov):

1. Üslup ve tekniğiyle özgün eserler yaratmış olmak,
2. Türk süsleme sanatlarında geleneksel üslup ve teknikleri başarıyla kullanarak yeni eserler yaratmış bulunmak,
3. Yurt içi ve yurt dışında yeterli düzeyde bağımsız sergi açmış olmak,
4. Sergileri ve eserleriyle ilgili katalog vb. yayınları bulunmak.

Sanat Eğitimi Yazarları; görsel sanatlar eğitiminin geçmişi, bugünü ve geleceği ile ilgili özellikle görsel sanatlar öğretmenleri ve öğretmen adayları için yol gösterici konumdadırlar. Bu yüzden alana doğrudan etki eden kesimi oluşturmaktadırlar. Ortaya koyulan eserin bilimsel yaklaşıma dayanarak oluşturulması ve “bilimsel yazarlıkta, yazarların bilime olan katkıları kadar, bağlı buldukları kuruma kattıkları güç ve itibar da önemlidir” (enago.com).

Müze/Galeri Eğitimcileri; görsel sanatlar alanında müze ya da galerilerde sergilenen eserlerin gelen izleyiciye tanıtımını ve bilgilendirmesini yaparak bu alana katkı sağlamaktadırlar. “Müze eğitimi öğrencileri müzede gezdirmekten ibaret olmadığı

gibi, okullarla çalışmakla da sınırlı değildir. Müze eğitimcisi müzedeki sergilerde söz sahibi olmaktan, müzede çeşitli eğitim programları yapmaya, müze dışında etkinlikler düzenlemeye kadar çok geniş bir yelpazede çalışır” (Greenhill, 1999, s. 7). Yaygın eğitime hizmet ederek görsel sanatlar eğitiminin dolaylı yönden etki unsuru konumundadırlar.

“Geleceğin yaratıcı ve üretken nesilleri, amacına uygun hazırlanmış çağdaş eğitim programları, nitelikli öğretim elemanları, uygun alt yapı ve fiziki donanım ve tercihlerini doğru yapmış gençlerle yetiştirilebilir” (Buyurgan, 2007, s. 674). Bu da gösteriyor ki görsel sanatlar eğitimi için her paydaş bir zincirin halkaları gibi birbiriyle etkileşimli olarak süreci etkilemektedir.

2.4. İlgili Araştırmalar

Konu ile ilgili alanyazında yapılmış yerli araştırmalar kronolojik olarak şöyledir:

Etike (1991), *Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme: 1923-1950* isimli doktora tezinde Türk resim eğitimi tarihinin bilinmesinin ve kavranmasının geleceğe ışık tutması açısından önemli olduğuna değinmiştir. Aynı zamanda bu araştırmanın günümüz resim öğretimine yol gösterici olabileceği düşünülmüştür. Etike, doktora tezinde; eğitim ve sanat ilişkisini incelemiş, ilgili zaman aralığında sanat eğitiminde etkili olan kurumları değerlendirmiş; Atatürk ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç, John Dewey gibi eğitim araştırmacılarının konu üzerine görüşlerine yer vermiş, ortaokul resim dersi programlarını anlatmış ve Türkiye’de öğretmen yetiştiren programları incelemiştir. Gelinen noktada İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Gazi Eğitim Enstitüsünün ne denli önemli olduğunu belirtmiştir.

Özsoy (1996b), *Türkiye’de Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi) Tarihine Kısa Bir Bakış* isimli makalesinde Cumhuriyet öncesi dönemlerden, 1970 yılına kadar Türkiye’de uygulanan resim-iş eğitimi hakkında bilgi vermiştir. Cumhuriyet öncesi dönemi; ‘İslamiyet Öncesi Sanat Eğitimi’ ve ‘İslamiyet Sonrası Sanat Eğitimi’ olarak iki başlık altında incelemiştir. İslamiyet sonrasını, ‘Tanzimat Dönemi’ ile ‘I. ve II. Meşrutiyet Dönemi’ başlıkları altında anlatmıştır. Cumhuriyet dönemi resim-iş eğitimi ise ‘Atatürk Çağı (1923-1938)’ ve ‘1938-1960 Dönemi’ olarak başlıklandırmıştır. Araştırmasının sonunda Özsoy, İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun

bugünün sanat eğitimcileri için ne denli çalıştığına ve Gazi Eğitim Enstitüsünün çağdaş sanat eğitimi ideali için üstlendiği görevlerin önemine vurgu yapmıştır.

Özsoy (1998), *Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi)'nin Yakın Tarihi: Sosyo-Politik Olaylar ve Etkileri* isimli makalesinde ise 1960-1980 yılları arasında Türkiye’de yaşanan sosyo-politik olayların genelde eğitime ve öğretmen yetiştirmeye, özelde ise sanat eğitimine ve resim öğretmeni yetiştirmeye olan etkilerini incelediğini yazmıştır. Sosyo-politik olayların öğretmen yetiştirmeye etkisini, ‘Birinci Anayasal Dönem (1923-1969)’ ve ‘İkinci Anayasal Dönem (1961-1980)’ kapsamında ele almıştır. Özsoy sonuç olarak, tarihsel süreçte değişen siyasi iktidarların, kendi görüşleri çerçevesinde Talim Terbiye Kurulu gibi alanlarda stratejik değişikliklere gitmelerinin Milli Eğitim gibi kurumların performanslarını olumsuz etkilediğini yazmıştır.

Kurtuluş (2000), *Türkiye’de Sanat Eğitimi Tarihi (1950-1999)* isimli doktora tezinde ilgili tarihlerde, genel eğitim kurumlarında ve öğretmen yetiştiren kurumlardaki sanat eğitimi programlarını; bunlara yönelik düşünce, öneri ve kararları incelemiştir. Bu doğrultuda; tarihsel dönemler içindeki program, rapor, karar, yasa ve yönetmelikler taranmış, Resim/Resim-İş dersleri ve bu kurumlara öğretmen yetiştiren öğretim programları değerlendirilmiş, dönemin sanat eğitimcileri/sanat eğitim bilimcilerine yönelik sözlü tarih çalışması yapılmıştır.

Alakuş (2003), *Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Bir Görünümü* isimli makalesinde Türklerin Orta Asya’daki varoluşundan 2000’li yıllara kadar, sanat alanında izledikleri seyrin genel bir görünümünü ortaya koymuştur. Bunun içerisinde İslamiyetle Türklerde değişen sanat anlayışı, Osmanlılarda batılılaşma hareketlerinin sanat eğitimine yansımaları, I. ve II. Meşrutiyetle eğitimde yaşanan değişiklikler, Cumhuriyetle yeniden yapılandırılan eğitim politikaları, resim-iş bölümünün açıldığı ilk kurum olan Gazi Eğitim Enstitüsü ve en son 1992 yılına kadarki resim dersi öğretim programlarının genel kapsamı yer almaktadır. Sonuç kısmında Alakuş, Türk eğitim sisteminde görsel sanat eğitiminin, çağdaş eğitim normlarıyla verilebilmesinin önemini ve bundan dolayı bu disiplinin yöntembilim açısından incelenmesine olan gereksinimi dile getirmiştir.

Katırcı (2003), *Sanat Eğitimi Nasıl Olmalıdır?* isimli makalesinde, sanat eğitimi tarihinde ve günümüzde uygulanan sanat eğitimi öğretim yöntemlerini, sanat eğitiminde değerlendirme yöntemlerini ve tüm bunların nasıl olması gerektiği konusunda bir inceleme yapmıştır. Bunun için Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde yüksek lisans ve doktora yapmakta olan 10 İlköğretim okulu resim-iş

dersi öğretmeni ile görüşme yapmıştır. Elde ettiği verilerde; Türkiye’de fiziki şartlardan ve araç gereç yetersizliğinden ziyade, öğretmenin alanında iyi yetişmesi için gereken olanakların sağlanamadığı, ilköğretimde bir ders saati olan resim dersinin süresinden dolayı istenilen yöntemlerin öğretmenlerce uygulanamadığı, bunun öğretmenler için kısıtlayıcı, engelleyici olduğu, değerlendirme yöntemlerinin, öğrencinin aktif olarak derse katılmasını, kişiliğinin ve yaratıcılığının ön plana çıkmasını sağlayan, demokratik ve özgür ders ortamında gerçekleşmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Tüzün (2004), *Resim-İş Dersi Öğretmenlerinin Resim-İş Dersi Öğretmenliğine ve Öğretim Sürecine Yönelik Tutumları ve Görüşleri* isimli yüksek lisans tezinde, Ankara’daki çeşitli ilköğretim okullarında görevli 84 resim-iş öğretmenine; resim-iş öğretmenliğine, öğretim sürecine, ders programına ve kullandıkları öğretim yöntemlerine yönelik anket ve tutum ölçeği uygulamıştır. Sonuç olarak Tüzün, resim-iş dersi öğretmenlerinin, öğretmenliğe ve öğretim sürecine yönelik tutumlarının olumlu olduğunu; bu tutumlarının cinsiyete ya da kıdeme göre farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Dersin uygulanışı esnasında ise pek çok faktörü göz önünde bulundurduklarını ortaya koymuştur. Öğretmenler için, öğretim yöntemi seçerken konuya ve öğrenci düzeyine uygunluk; malzeme seçerken maliyet ve yine öğrenci düzeyine uygunluk önem verilen faktörler olmuştur.

Altinkurt (2005), *Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi* isimli makalesinde 20. yüzyılın başından günümüze sanat eğitiminde ihtiyaç duyulan değişimi ve çağdaş sanat eğitimi düzeyine getirilme çabalarını anlatmıştır. Sanayileşme sürecinin; el emeği ürünlerin yerini, çoğunluğun ihtiyacını karşılayacak seri üretim ürünlerinin almasının, köyden şehre göçler ile metropollerde yaşanan köy-kentlerin oluşmasının, kültürel yozlaşma, düzensiz yapılaşma, kitap okuma yerine televizyon izlemenin, kültürel kimliğin yok sayılması ya da abartılması gibi durumların, estetik duyarlılıktan yoksun bireylerin çoğalmasına neden olduğunu yazmıştır. Altinkurt araştırmasında, bu durumun, kişilerin ilköğretimden üniversiteye kadar, yaşamının her alanında estetik duyarlılık ve sanat bilincinin yaygınlaşmasıyla çözümlenebileceği önerisini getirmiştir.

Göksu (2006), *İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri* isimli yüksek lisans tezinde, görsel sanatlar eğitimi alanında ilköğretim okullarında görev yapmakta olan görsel sanatlar öğretmenlerinin dersin sorunlarına ilişkin görüşlerini almayı amaçlamıştır. Bu amaçla öğretmenlere kişisel bilgi formu ve anket uygulamıştır. Tezde, görsel sanatlar dersinin sorunlarına yönelik çözüm önerileri ve alınabilecek önlemler yer almaktadır.

Koç (2008), *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi (1948-2007 Arası)* isimli yüksek lisans tezinde ilgili yıllar aralığında uygulaması yapılan dört öğretim programının, süreç içindeki değişimini ve gelişimini göstermeyi hedeflemiştir. Koç bunun için tezinde öğretim programlarının amaç ve içeriklerine, sanat eğitime önemli katkı sağladığını düşündüğü İsmail Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç ve Atatürk'ün sanat eğitimi hakkındaki düşüncelerine yer vermiştir. Sonuç olarak dersin genel eğitim programları içerisindeki yerinin giderek azaldığını tespit etmiştir.

Dilmaç (2018) *Çocuk Sanatının Tarihi* isimli kitabında, geçtiğimiz yüzyılda çocuk resimlerine verilen önemin artmasının altında yatan psikolojik tahlil ve sanatsal değerlendirmeyi ön plana çıkararak nedenleri, sanat eğitiminin programlaşma sürecini anlatmıştır. Bu çalışma görsel sanatlar eğitiminde çocuk merkezli yaklaşımın temellerini anlama adına da alana katkı sağlamıştır.

Konu ile ilgili alanyazında yapılmış yabancı araştırmalar şöyledir:

Her alanda olduğu gibi eğitim alanındaki gelişmelerde de ülke dışındaki çalışmaların takibi önemlidir. Bu araştırmanın önemli bir bölümünü Türkiye'deki görsel sanatlar derslerinin geçmişi oluşturduğu için ilgili yabancı kaynaklardan, daha çok karşılaştırma, sanat eğitimi tarinine yaklaşım biçimi ve metodolojik olarak yararlanılmıştır.

Hastie'nin editörlüğünü yaptığı (1965), *Art Education* isimli kitap, ABD'de yirminci yüzyılın ikinci yarısında sanat eğitimi ortamları, okul programlarında sanat, gelecekteki sanat eğitimi için öneriler adlı üç başlıkta toplanmıştır. Kitap, ABD'de sanat eğitiminin tarihsel kökenlerini 1960'lı yıllara kadar ele almış, farklı yaş gruplarındaki çocukların sanat eğitimindeki durumlarını, sanat öğretmenleri ve onların yetiştirilmesini incelemiştir.

Wilson ve Hoffa'nın editörlüğünü yaptığı (1985), *The History of Art Education* adlı kitap, sanat eğitimi tarihinde araştırma; ideoloji ve tarih yazımı; ulusal ve uluslararası perspektiflerden sanat eğitimi tarihi ve ideal sanat eğitimi arayışı; Oswego Hareketi, Owatonna Projesi gibi sanat eğitimi tarihinde hareketler ve metodolojiler; Franz Cizek, Walter Smith, Victor Lowenfeld gibi önemli sanat eğitimcisi, teorisyen ve araştırmacıların yaşam öyküleri gibi başlıklardan oluşmuştur.

Efland (1990), *A History of Art Education* isimli kitabında Avrupa ve ABD merkezli olarak sanat eğitimi tarihini ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Önemli sanat eğitimcilerinden Efland kitabıyla bu araştırmaya, sanat eğitimi tarinine yaklaşım biçimi

ve metodolojik olarak katkı sağlamıştır. Kitapta yer alan ilgili bölümlerden başlıcaları şöyledir: Sanat eğitiminin sosyal boyutları; Avrupa merkezli sanat eğitimi, Klasik Dönemde, Ortaçağ ve Rönesansta sanat eğitimi, Fransız Akademisi ve Aydınlanma Çağında sanat eğitimi; Sanayi Devrimi ve görsel sanatlar, profesyonel sanat öğretimi, üniversitede görsel sanatlar; artan örgün eğitim kurumları, ABD’de örgün eğitim hareketi, Avrupa merkezli örgün eğitim kurumlarında pedagoji; sanat eğitiminde romantik idealist yaklaşım, 19. yüzyılda Amerika’da kadınların sanat eğitimi; I. Dünya Savaşı öncesi sanat öğretimi; sanat eğitiminde dışavurumcu ve yeniden yapılandırmacı yaklaşımlar, ilerlemeci eğitim hareketi, okullarda sanat öğretiminin yeri, Almanya’da Bauhaus; II. Dünya Savaşından günümüze sanat eğitimi.

Evans’ın (2001), *In The Elementary and Middle Schools of The People’s Republic of China 1949-1989: Political Currents and Influences* isimli doktora tezi betimsel bir araştırma olup örgün eğitim kurumlarında sanat eğitiminin siyaset gibi bir dış etken tarafından nasıl şekillenebileceğini göstermesi bakımından önemlidir. Tezde, 1949 yılında kurulmuş ve sanat eğitiminde Sovyetler Birliği’ni model almış olan Çin Halk Cumhuriyeti’nin 1989’da çıkarılacak olan Ulusal Sanat Eğitimi Planına dek nasıl şekillendiği, batılı ülkelerden ve ABD’den nasıl etkilendiği anlatılmaktadır.

İlgili araştırmalar, bu çalışmanın içeriğine kaynaklık etmiştir. Ayrıca görülmüştür ki 1926-1948 yıllarını kapsayan benzer bir araştırma yapılmış olup, 1948 sonrasında ise sadece görsel sanatlar eğitimi programlarında değerlendirme temelli araştırmalar yürütülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada karma araştırma modeli kullanılmıştır. Nitel araştırma fenomenolojik (olgubilimsel) desene dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. “Olgubilim, bireylerin bir olguya ilişkin yaşantılarını, algılarını ve yüklediği anlamları ortaya çıkartmak ve doğrudan alıntılar yoluyla olgunun kavramlar ve temalar çerçevesinde tanımlanmasını sağlamaktadır” (Kocabıyık, 2016, s. 63). Nitel araştırma yöntemlerinden, her türlü basılı ve elektronik yayınların literatür taraması yapılarak, ilgili kişilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler ve yerinde gözlemler gerçekleştirilmiştir. “Nitel araştırma sürecinde araştırmacı bütüncül bir araştırma tablosu ortaya koyarak; kelime analizleri, detaylı katılımcı görüşme raporları kullanır ve araştırmayı doğal ortamda düzenler. Nitel araştırmada genel olarak takip edilen araştırma süreci parçadan bütünedir [tümevarım]” (Karadağ, 2010, s.54). Hem gözlem, hem görüşme yöntemi, hem de ölçek kullanılması; çalışma grubunun hem öğretmen, hem öğrencileri, görüşmelerde ise farklı grupları da kapsamı bakımından yöntem ve veri üçgenlemesi yapılmıştır. Gözlemler ve görüşmeler içerik analizine tabi tutularak bulgular elde edilmiştir. Amaca hizmet edecek nicel bir veri toplama aracının da bulgulara katkı sağlayacağı düşüncesiyle, görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentileri ortaya koyacak birer ölçek hazırlanıp uygulanmıştır. Ölçeklerin puanlandırılmasından sonra SPSS 22.0 programında tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile bulgular elde edilmiştir.

Araştırma, günümüzdeki adıyla görsel sanatlar dersinin, Türkiye’de resim/resim-iş olarak adlandırıldığı Cumhuriyet döneminden itibaren incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu sebeple görsel sanatlar eğitimi üzerine yazılan tarihi kaynaklar da taranmıştır.

Etkili bir görsel sanatlar dersinin gerektirdiği koşullara en uygun kademe, branş öğretmeninin girmesi ve dersin zorunlu olması nedeniyle ortaokuldur. Okulöncesi ve ilkokulda söz konusu derse alan dışı öğretmenlerin girmesi, lise kademesinde ise seçmeli dersten zorunlu derse geçişin her yaş grubunda henüz gerçekleşmemesi nedeniyle bu üç kademe araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

3.2. Çalışma Grubu

Günümüz görsel sanatlar dersi hakkında bilgi toplamak amacıyla 4 farklı görsel sanatlar öğretmeni 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileriyle derslerinde gözlemlenmiştir. Gözlem yöntemi için oluşturulan çalışma grubu 4 görsel sanatlar öğretmeni ve 4 farklı yaş grubuna ait sınıftan oluşmaktadır.

Görüşme için belirlenen örneklemin kendi içinde çeşitlilik göstermesi ve kişi sayısının fazla olması, araştırmanın başlangıcında paydaşlara dâhil edilen fakat süreç sonunda görüşme yapılacak kesimlerin birkaçının (sanat tarihçileri, sanat eğitimi dernekleri, sanat eleştirmenleri ve program geliştirme komisyon üyeleri) araştırma dışında bırakılmasını ve görüşülen bazı kesimlerin sayısının azaltılmasını gerektirmiştir. “Örneklem seçiminde istatistiksel temsil edilebilirlik yerine örneklemin daha bütünsel, derinlemesine ve bağlamında anlaşılmasına ilişkin yönelim söz konusudur... Bu nedenle örneklemin sayısı yani büyüklüğü ya da küçüklüğü yerine, örneklemin araştırmacının gereksinim duyduğu bilgi miktarını karşılayıp karşılamadığıyla ilgilenilmektedir” (Türnüklü, 2000, s. 548). Veri karmaşasını önlemek için araştırmanın başında görüşülecek paydaşların toplam sayısı 94’ten 63’e düşürülmüştür. Katılımcılardan nitelikli görüşleriyle amaca katkıda bulunacağı düşünülen kişilerin görüşme formları değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bir yıllık süre içerisinde Adana’da bulunan 10 ortaokul görsel sanatlar öğretmeni; 12 ortaokul öğrencisi (3’ü 5. sınıf, 3’ü 6. sınıf, 3’ü 7. sınıf ve 3’ü 8. sınıf); çocuğu ortaokul kademesinde eğitim alan 12 veli; 5 ortaokul müdürü; 5 rehber öğretmen; Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının son sınıfına devam eden 5 öğretmen adayı; farklı üniversitelerin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalından 5 öğretim elemanı; ulusal çapta 5 sanatçı; sanat eğitimi alanında çalışan 2 yazar ve 2 müze/galeri eğitimcisi olmak üzere toplam 63 kişi görüşme yönteminin uygulandığı çalışma grubunu oluşturmuştur.

Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinin uygulandığı gruplar ve sayıları ise 210 öğrenci, 210 veli ve 105 görsel sanatlar öğretmeni olmak üzere toplam 525 kişiden oluşmaktadır. Bu sayılar, en fazla soru sayısını barındıran algı ölçeği temel alınarak oluşturulmuştur. Yirmi bir maddelik ölçekten yola çıkılarak her iki ölçek için soru sayısının 5 ila 10 katı kişiye ulaşılmıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Görsel sanatlar eğitiminin paydaşlarından oluşan çalışma gruplarıyla günümüzde

görsel sanatlar dersinin işlenişi hakkında veri toplamak için gözlemler yapılmış; görsel sanatlar eğitimine yönelik genel algı ve beklentileri ayrıntılarıyla ortaya koymak için görüşmeler yapılmış; elde edilen verileri nicel bulgularla da desteklemek için orijinal birer Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeği oluşturularak uygulanmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinin mümkün olduğunca tarafsızca yapılması, yorum yaparken dahi çalışma grubunun gerçekte ifade etmek istediği durumdan uzaklaşmaması, bulguların geçerlik ve güvenilirliğini desteklemektedir.

3.3.1. Gözlem Formu

Araştırmada tanımlayıcı/betimsel gözlem yapılmasına karar verilmiştir. Gözlemler, amaca yönelik olarak görsel sanatlar dersinde bir konunun başlangıcından sonuna kadar devam etmiştir. Araştırmacı bu çalışmada, etkileşimin yok denecek kadar az olduğu tamamen gözlemci konumundadır. Planlanan yani yeni konuya başlanacağı tarihten 1 hafta önce belirlenen okullara gidilerek gözleme başlanmıştır. Çünkü ilk kez gözlem yapılacak sınıfta, ilk hafta hem öğrenciler hem de öğretmenlerin dikkatini çekerek onların doğal davranışlardan -bilinçli ya da bilinçsiz- uzaklaşabileceği düşünülmüştür. O yüzden odak kişilerin gözlemcinin varlığına alışma süreci olarak kabul edildiği 1. haftada gerçekleşen gözlemler, pilot uygulama olarak kabul edilmiştir. (Her yaş grubuna ait örnek birer gözlem formu ektedir: EK 1-4)

Tablo 1.

Gözlem Planı

Sınıf	Konu	Kazanım	Süre
5 (1.Öğretmen)	İnsan Figürleri	Gözlemlerinden yola çıkarak orantılarına uygun insan figürü çizer.	4 Hafta
6 (2.Öğretmen)	Hayata Farklı Bir Bakış	Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.	3 Hafta
7 (3.Öğretmen)	Derinlerde Bir Sanat Var	Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.	3 Hafta
8 (4.Öğretmen)	Hayallerim ve Ben	Hayal dünyasından esinlenerek çalışmasını oluşturur.	4 Hafta

3.3.2. Görüşme Formu

Araştırmada fenomenolojik desende yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Kişilerin görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentilerini ortaya koymak için hazırlanan görüşme soruları başlangıçta; görsel sanatların dallarından, ders içeriğine; bu eğitimin niçin ve kim için nasıl olması gerektiğine kadar ayrıntılı altı soru cümlesi üzerine hazırlanmıştır. Fakat her sorunun, bütün paydaşlara uygulanamayacağı; her paydaş grubuna yönelik farklı soruların hazırlanmasının ise veri karmaşasına yol açacağı öngörülmüştür. Bu yüzden amaca yönelik, görsel sanatlar öğretmen adaylarıyla yapılan pilot uygulama sonucu, tüm çalışma grubuna uygulanabilecek nitelikte iki temel soruya karar verilmiştir. Bunlar:

1. Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?
2. Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır? sorularıdır.

İkinci sorunun içeriği daha kapsamlı olduğundan bu soruya ek olarak dersin nasıl bir ortamda verilmesi gerektiği, öğretmenin nasıl olması gerektiği, süresinin ne kadar olması gerektiği ve dersin öncelikli hedefinin ne olması gerektiği yönünde alt sorular çıkarılmıştır. İki görsel sanatlar öğretmenine uygulanan pilot uygulama sonucu, alt soruların kişinin vereceği cevapları sınırlandırabileceği düşünüldüğünden asıl uygulama öncesi ek alt sorular kaldırılmıştır. Bunun yerine kişilerin görsel sanatlar eğitiminin nasıl olması gerektiği sorusuna, açık uçlu görüşme tekniğinin imkânlarını kullanarak, verilen cevaplarda bu alt sorularda yer verilen konulara değinilmediği takdirde, ihtiyaç halinde kişilere ek sorular yöneltilmesine karar verilmiştir. Görüşmeler bir yılda tamamlanmıştır. (Görüşme planı ve farklı paydaşlara ait örnek görüşme formları ektedir: EK 5-16)

3.3.3. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeği

Amaca hizmet edecek nicel bir veri toplama aracının bulgulara katkı sağlayacağı düşüncesiyle, görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentileri ortaya koyacak birer ölçek hazırlanmasına karar verilmiştir.

3.3.3.1. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinin Oluşturulması

Ölçek uygulamalarında kişi sayısının fazla olmasının güvenilirliği artırmasından yola çıkılarak, örneklemin paydaşlar arasından en kolay ve en fazla sayıda ulaşma

imkânı sağlayan ortaokul öğrencileri, veliler ve görsel sanatlar öğretmenlerinden oluşturulmasına karar verilmiştir.

Ölçek, ‘görsel sanatlar eğitime yönelik algı ölçeği’ ve ‘görsel sanatlar eğitime yönelik beklenti ölçeği’ olmak üzere iki ayrı tutumu ölçmek için geliştirilmiştir. Beş seçenekli Likert tipi ölçek kullanılmıştır. “En yaygın kullanılan kategori sayısı 5’tir. Bir ölçeğin Likert ölçeği olabilmesi için yargıların katılıyorum-katılmıyorum biçiminde olması ve ortadaki yargının da tarafsız (kararsızım) durum ifade etmesi gerekir” (Karagöz, 2017, s. 17).

Geçerlik güvenirlik çalışmaları ve pilot uygulamanın ardından ifadeler, algı ölçeğinde görsel sanatlar eğitiminin genel kazanımları, teknik kazanımları, görsel sanatlar eğitime yönelik bakış açısı, uygulanma şekli ve bu eğitime yönelik bakış açısı olmak üzere 5 temel faktör üzerinden sıralandırılmıştır. Beklenti ölçeğinde ise görsel sanatlar eğitiminin uygulanma şekli, ders öğretmeni ve dersin önemini içeren 3 temel faktör üzerinden sıralandırılmıştır. Algı ölçeğinde yer alan 21 ifadenin 12’si olumlu, 9’u olumsuz iken; beklenti ölçeğinde yer alan 15 ifadenin 13’ü olumlu, 2’si olumsuzdur.

3.3.3.2. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ile Açıklayıcı Faktör Analizi

Kapsam ve görünüş geçerliği açısından görsel sanatlar ve eğitim bilimleri alanlarından toplam 10 uzman görüşü alınmış; alınan yorumlar sonucunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Kullanılan ifadelerin sayısı taslak aşamasında fazla tutulmuştur. Alınan görüşlerin ardından soru sayılarında azaltmaya gidilerek algı ölçeğinde 34 (8’i olumsuz, 26’sı olumlu) ifadeye yer verilmiştir. Bu sayı, 385 kişiye (175 öğrenci, 175 veli ve 35 görsel sanatlar öğretmeni) uygulatılan pilot çalışmanın ardından yapılan analizler sonucu azalmıştır. Pilot uygulama sonucu yapılan açıklayıcı faktör analizinde algı ölçeği madde sayısı; genel kazanımlar, teknik kazanımlar, bakış açısı, uygulanma şekli ve önyargılar olarak toplam 5 faktör başlığı altında 21’e düşmüştür.

Tablo 2.

Algı Ölçeği Faktör Analizi

	Faktörler				
	1	2	3	4	5
A4	,748				
A5	,736				
A7	,680				
A6	,675				
A22	,652				
A10	,617				
A9	,599				
A15		,751			
A16		,677			
A30		,664			
A14		,599			
A27			,766		
A26			,755		
A28			,732		
A32				,653	
A33				,628	
A29				-,626	
A34				,613	
A31				-,445	
A8					,740
A11					,689

Tablo 2’de 34 maddelik algı ölçeğinin pilot uygulaması sonucu yapılan faktör analizinde, ölçebilirliği yüksek ve gruplarına ayrılmış soru dağılımı görülmektedir. Buna göre algı ölçeği, kalan 21 sorudan oluşan 5 alt konu başlığı kapsamında yeniden düzenlenmiştir. Alt ölçekleri oluşturan bu konular görsel sanatlar eğitiminin genel kazanımları, teknik kazanımları, görsel sanatlar eğitimine yönelik bakış açısı, uygulanma şekli ve görsel sanatlar dersine yönelik önyargılardır.

Böylelikle ölçekte yer alan sorulara verilen cevapların analiziyle soruların birbirleriyle yakınlık derecesi ölçülmüş; en yüksek değere sahip sorular seçilerek ölçekte iç tutarlık sağlanmıştır. Burada kullanılan Cronbach Alfa yöntemidir.

Alfa, standart değişim ortalamasıdır ve 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçümün güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır:

- $0,00 < \alpha < 0,40$ ise ölçüm güvenilir değildir.
- $0,40 < \alpha < 0,60$ ise ölçümün güvenilirliği düőüktür.
- $0,60 < \alpha < 0,80$ ise ölçüm oldukça güvenilirdir.
- $0,80 < \alpha < 1,00$ ise ölçüm yüksek derecede güvenilirdir. (Kalaycı, 2005, s. 405)

Buna göre;

Algı ölçeği için Cronbach Alpha katsayısı 0,692 ile oldukça güvenilir bir ölçek olduğu sonucu çıkmıştır. (Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği örneği, EK 17)

3.3.3.3. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklenti Ölçeğinde Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları ile Açımlyıcı Faktör Analizi

Yine algı ölçeğinde olduğu gibi beklenti ölçeğinde de kapsam ve görünüş geçerliği açısından görsel sanatlar ve eğitim bilimleri alanlarından toplam 10 uzman görüşü alınmış; alınan yorumlar sonucunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Kullanılan ifadelerin sayısı taslak aşamasında fazla tutulmuştur. Alınan görüşlerin ardından soru sayılarında azaltmaya gidilerek beklenti ölçeğinde 33 (7'si olumsuz, 26'sı olumlu) ifadeye yer verilmiştir. Bu sayı, 385 kiőiyeye (175 öğrenci, 175 veli ve 35 görsel sanatlar öğretmeni) uygulatılan pilot çalışmanın ardından yapılan analizler sonucu azalmıştır. Pilot uygulama sonucu yapılan açımlyıcı faktör analizinde beklenti ölçeği madde sayısı; uygulanma şekli, öğretmen ve önem olarak 3 faktör başlığı altında 15'e düşmüştür.

Tablo 3.
Beklenti Ölçeği Faktör Analizi

	Faktörler		
	1	2	3
B33	,651		
B31	,645		
B20	,642		
B30	,613		
B16	,604		
B28	,577		
B32	,572		
B2	,457		
B7		,696	
B6		,680	
B11		,659	
B8		,638	
B27			,740
B26			,702
B17			-,451

Tablo 3'te 33 maddelik beklenti ölçeğinin pilot uygulaması sonucu yapılan faktör analizinde, ölçebilirliği yüksek ve gruplarına ayrılmış soru dağılımı görülmektedir. Buna göre algı ölçeği, kalan 15 sorudan oluşan 3 alt konu başlığı kapsamında yeniden düzenlenmiştir. Alt ölçekleri oluşturan bu konular görsel sanatlar dersinin uygulanma şekli, öğretmeni ve görsel sanatlar dersinin önemidir.

Cronbach Alfa katsayısına bakıldığında beklenti ölçeğinin de 0,764 ile oldukça güvenilir bir ölçek olduğu sonucu çıkmıştır. (Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklenti Ölçeği örneği, EK 18)

3.4. Verilerin Toplanması

Gözlem verilerinin toplanması için öncelikle gözlem yapılacak okullar belirlenmiştir. Gözlem yapılacak okulların farklı sosyoekonomik semtlerde olmasına özen gösterilmiştir. Okul idaresi ve görsel sanatlar öğretmenlerinin izninin alınmasının ardından gözlemlere başlanmış, ortalama 1 aylık süre zarfında 4 farklı görsel sanatlar öğretmeni ve 4 farklı yaş grubundaki öğrenciler gözlemlenmiştir.

Görüşme verilerinin toplanması için ilgili kişilerden randevu ve görüşme yapılacak öğrencilerin velilerinden izin alınmıştır. Görüşmeler, katılımcıların belirlediği, onlar için en uygun olan ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Kişiler, araştırmanın amacı hakkında bilgilendirilmiştir. Görüşme süreleri ortalama 20 dakika olmakla birlikte en kısa görüşmeler yapıldığı paydaş gurubu öğrenci ve veliler olurken, en uzun görüşmeler sanatçılarla yapılmıştır. Bütün görüşmeler not tutmanın yanı sıra ses kaydı alınarak gerçekleştirilmiştir.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğinin ve Beklenti Ölçeğinin görsel sanatlar öğretmeni katılımcılarından (105 kişi) kimileri ölçekleri kendi okullarında doldururken, kimileri elektronik ortamda doldurmuştur. Öğrenci katılımcılardan (210 kişi) 51'i 5. sınıf öğrencilerinden, 53'er katılımcı ise 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden seçilmiştir. Veli katılımcılar (210 kişi) ise en az lise ve üzeri öğrenim düzeyine sahip kişilerden seçilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Gözlem ve görüşme formlarında tümevarıma dayalı içerik analizi yapılmıştır. Formlarda amaca uygun veriler kodlanmış ve temalar oluşturulmuştur. Tema ve alt temalar aynı anlama gelen ifadelerle eşleştirilmiştir. Temaların tanımlayıcı olması da dikkat edilen bir husustur. Ön çalışma, alanın uzmanı ikinci bir kodlayıcı tarafından kontrol edilmiştir. Bu şekilde veri analizinin iç geçerlik ve iç güvenilirliği desteklenmiştir. Veriler satır satır okunup, ses kayıtlarının tekrar tekrar dinlenmesiyle kod ve temaların düzenlenmesinin ardından bulgular tanımlanıp yorumlanmıştır.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğinden ve Beklenti Ölçeğinden elde edilen veriler SPSS 22.0 programında tek yönlü varyans analizi (One-Way ANOVA) ile değerlendirilmiştir. Böylelikle formun uygulandığı paydaş gurubu olan görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler ve velilerin görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentilerinin hangi konuda daha fazla olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca paydaş gruplarının algı ve beklenti düzeyleri de karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada gruplar arası anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde literatür taraması, gözlemler, görüşmeler ve ölçeklerden elde edilen verilerin analizi sonucu ulaşılan bulgular yer almaktadır.

4.1. 1926'dan Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programları ve İlgili Şûra Kararlarından Elde Edilen Bulgular

Cumhuriyet'ten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programları ve ilgili şûra kararlarında öne çıkan bulgular tablolarla ortaya koyulmuştur.

4.1.1. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programlarına İlişkin Bulgular

Cumhuriyet'in kurulmasının ardından örgün eğitim kurumları için ilk kez hazırlanan 1926 öğretim programının ardından en kapsamlı temel öğretim programları olarak literatüre geçen 1936, 1948, 1968, 1992, 2006 ve 2018 programları incelenmiştir. Bu programlarda günümüze değin hedef, içerik, süreç ve değerlendirme alanlarında ön plana çıkmış en belirgin gelişmeler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur:

Tablo 4.

Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Hedeflerindeki Başlıca Gelişmeler

Öğretim Programı	Hedefleri
1926	Temel resim yapma becerileri kazandırmak
1936	Estetik beğeni ve eser inceleme becerisi kazandırmak
1948	Gözlem, duygular ve izlenimi resimle anlatmak; resimsel anlatımı diğer derslerde de kullanmak
1968	El işi çalışmalarlarıyla yaratıcılık ve kişilik gelişimine katkıda bulunmak
1992	Sanatı görsel iletişim formu olarak kullanmak ve görsel okur-yazarlık kazandırmak
2006	Bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik amaçlar, teknik amaçlar kazandırmak
2018	Teknolojiyi etkin ve güvenli şekilde kullanmak, sanatta etik davranışlar göstermek, sanatla ilgili meslekleri tanıyan bireyler yetiştirmek

Tablo 4'te Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programı hedeflerindeki başlıca gelişmeler görülmektedir. Bu hedefler bir sonraki programda değişmemiş, her yeni gelişme bir öncekine eklenmiştir.

Tablo 5.

Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı İçeriğindeki Başlıca Gelişmeler

Öğretim Programı	İçerik
1926	Ezberden, tabiattan ve hayali resim yapma
1936	Geleneksel Türk sanatları
1948	Aynı
1968	Aynı
1992	İki boyutlu çalışmalar, üç boyutlu çalışmalar ve eser incelemeleri
2006	Görsel sanatlarda biçimlendirme çalışmaları, görsel sanat kültürü ve müze bilinci
2018	Görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik

Tablo 5'te Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programı içeriğindeki başlıca gelişmeler görülmektedir. 1948 ve 1968 yıllarında ortaokul programlarında içeriğe dair bir değişiklik yoktur.

Tablo 6.

Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Öğretim Sürecindeki Başlıca Gelişmeler

Öğretim Programı	Öğretim Süreci
1926	Teknik bilgi ve becerilerin verilmesi
1936	Çevre ve okul arasında bağlantı kurma
1948	Müze/galeri gezileri
1968	Resim ve elişlerinde farklı malzemelerin kullanımına yer verilerek yaratıcılığın desteklenmesi
1992	Grup çalışmaları
2006	Öğrenci merkezli yaklaşımlar
2018	Yeteneklerin keşfi, sergi vb. etkinlikler ve öğrencilere aktif rol verme

Tablo 6’da Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programı öğretim sürecine dair ön plana çıkan başlıca gelişmeler görülmektedir.

Tablo 7.

Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı Değerlendirme Alanındaki Başlıca Gelişmeler

Öğretim Programı	Değerlendirme
1926	-
1936	-
1948	Bireysel farklılıkların ve öğrenme eksikliklerinin dikkate alınması
1968	Süreç temelli değerlendirme
1992	Resim-İş dersine özel değerlendirme kriterleri
2006	Özdeğerlendirme formu; kontrol listesi; derecelendirme ölçeği; öğrenci ürün dosyası, performans ve proje ödevleri değerlendirme için dereceli puanlama anahtarları
2018	Aynı

Tablo 7’de Cumhuriyetten günümüze görsel sanatlar dersi öğretim programlarında değerlendirmeye dair yapılan başlıca gelişmeler görülmektedir. İlk iki öğretim programı değerlendirmeye dair bir açıklama içermezken 1948 öğretim programından itibaren ilgili açıklamalar getirilmeye başlanmıştır.

4.1.2. Görsel Sanatlar Dersi İlgili Şûra Kararlarına İlişkin Bulgular

Cumhuriyetten günümüze 18 kez toplanmış Milli Eğitim Şûrasının görsel sanatlar alanını ilgilendiren başlıca kararları şunlardır:

Tablo 8.

Cumhuriyetten Günümüze Görsel Sanatlarla İlgili Alınan Başlıca Şûra Kararları

Yıl	Karar
1939 (1. Şûra)	Ders saatleri dışında isteğe bağlı olarak okullarda sanatsal faaliyetlerin desteklenmesi
1943 (2. Şûra)	Liseler için sanat tarihi dersi önerilmesi
1949 (4. Şûra)	Öğretmen Enstitülerinde beden eğitimi ile resim-iş derslerinin ayrı branşlar olarak verilmeye başlanması
1957 (6. Şûra)	Enstitülere kilim dokumacılığı gibi el sanatları bölümlerinin eklenmesi
1962 (7. Şûra)	Güzel Sanatlar Akademisi kanununun hazırlanması ve buna göre akademi personeline üniversite ünvanları verilmesi; Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğüne Halk Eğitiminde güzel sanatlar dersi, plastik sanatların gelişmesi, sanatkârların teşviki ve korunması, Bölge Kültür ve Sanat Merkezlerinin açılması görevlerinin verilmesi
1970 (8. Şûra)	Ortaöğretim programlarında güzel sanatlar alanının da farklı alanlarla birlikte meslek formasyonu verecek şekilde düzenlenmesi
1974 (9. Şûra)	Ortaokullarda resim çalışmaları, sportif faaliyetler ve milli oyunlar adı altında haftada 1-2 ders saati seçmeli olarak verilmesi
1982 (11. Şûra)	Okulöncesi öğretmen eğitimine resim dersi eklenmiştir.
1988 (12. Şûra)	Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin 9. sınıftan itibaren yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime yönlendirilmesi
1990 (13. Şûra)	Sosyal kültürel kurs programlarında sanat eğitimine ağırlık verilmesi
1996 (15. Şûra)	Spor ve sanat eğitimine önem verilip, bu eğitimlere ders dışı etkinliklerle ağırlık verilmesi
1999 (16. Şûra)	Ortaöğretime devam eden gençlerin sanat ve estetik duyarlığa sahip olmasının sağlanması
2006 (17. Şûra)	Bilim Sanat Merkezleri ve Güzel Sanatlar Liselerine öğrenci alımında iki kademeli yetenek sınavı yapılması
2010 (18. Şûra)	Görsel sanatlar dersine okulöncesinden itibaren branş öğretmeninin girmesi için çalışmalar başlatılması; Halk Eğitim Merkezlerinde sanat eğitimi kurslarının artırılması, şans oyunları hasılatından sanat faaliyetleri için pay ayrılması, güzel sanatlar liselerine alınacak personelin uzman jüri tarafından seçilmesi, ilköğretimin bütün sınıflarında görsel sanatlar, müzik ve beden eğitiminin notla değil 'yeterli, geliştirilebilir' gibi ifadelerle değerlendirilmesi çalışmaları

Tablo 8’de görsel sanatlar alanına yönelik il kez 1939 yılında toplanan 1. şûra toplantısından günümüze alınan başlıca kararlar yer almaktadır. Bu kararlar okulöncesinden yükseköğretime, öğrenci alımı, öğretmen kadroları, görsel sanatlar dersi, ders dışı etkinlikleri ve kurslarla ilgili gelişmeleri içermektedir.

4.2. Gözlemlerden Elde Edilen Bulgular

Günümüzde görsel sanatlar dersinin nasıl işlendiği sorusundan yola çıkılarak ortaokul kademesinde, farklı görsel sanatlar öğretmenlerinin derslerine girdiği 5., 6., 7. ve 8. sınıflardaki gözlemlenen ders akışı aşağıda; kullanılan yöntem ve teknikler, öğrenme-öğretme etkinlikleri ve araç-gereçler temaları altında sıralanmıştır.

Beşinci sınıfta 40+40+40 dakika ders saati süresinde “Gözlemlerinden yola çıkarak orantılarına uygun insan figürü çizer” kazanımını vermek amacıyla *İnsan Figürü* konulu görsel sanatlar dersinin işlenişi aşağıdaki gibidir:

Tablo 9. 5.

Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar

Yöntem ve Teknikler	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	Araç-Gereçler
Düz anlatım	Dikkati çekme	Resim defteri
Soru-cevap	Güdüleme	Kalem, silgi, kalemtraş
Gösterip yaptırma	Grupla öğrenme etkinlikleri	Keçeli kalem
Benzetim	Dönüt alma	Kuru boya
	Pekiştirme	Pastel boya
		Suluboya
		Guvaş boya
		Akıllı tahta

Beşinci sınıfta görsel sanatlar öğretmenin öğretme yöntem ve tekniklerinden düz anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma ve benzetim yöntemlerini kullandığı görülmektedir. Öğretmen ders süresince yönelttiği sorularla dikkat çekme ve güdüleme etkinlikleriyle derse geçiş yapmış; kümeler halinde oturduğu öğrencilerine grupla öğrenme imkânı sağlamıştır; sorduğu sorulara dönüt alarak konunun pekişmesini

sağlamıştır. Derste kullanılan araç gereçler resim defteri, kalem, silgi, kalemtraş, keçeli kalem, kuru boya, pastel boya, suluboya, guvaş boya ve akıllı tahtadır.

“Öğretmen ‘Bugün sizler insan figürü çizeceksiniz. Bu yüzden insan figürü çalışmış bir diğer ressam olan Neşet Günal’ı tanyacağız’ dedi. İnsan figürlerini ayrıntılı inceleyeceklerini ve artık Cin Ali tipi çizimleri geride bırakacaklarını söyledi. Sonra Neşet Günal’ın yaşamı ve resimlerinde yer alan insanlar hakkında bilgiler verdi.”(Düz anlatım yöntemi-5. Sınıf, 1. Gözlem)

“Bir erkek öğrenci öğretmene ‘Öğretmenim bence kızların dudaklarıyla erkeklerin dudakları farklı olur’ dedi. ‘Nasıl?’ diyen öğretmene parmaklarıyla da tarif ederek ‘Kızların dudakları dalga dalga, bizimki daha düz’ dedi. Öğretmen ‘Yani kızlarda daha belirgin kıvrımlar var değil mi?’ diye öğrenciyi onayladı. Sonra ‘Peki kız ve erkeklerin belleri arasında da fark var mı?’ diye sorduğunda aynı öğrenci ‘Evet, erkeklerinki daha düz; kızlarınki içe doğru eğridir’ dedi. Öğretmen başıyla onayladı.”(Soru-cevap yöntemi-5. Sınıf, 2. Gözlem)

“Sonra Neşet Günal’ın yaşamı ve resimlerinde yer alan insanlar hakkında bilgiler verdi. Akıllı tahtadan örnek resimler göstererek anlatmaya devam etti. Örnekteki insan figürlerinin el ve ayaklarının normalden büyük olmasına dikkat çekti.”(Gösterip yaptırma yöntemi-5. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen daha sonra, aralarından bir kişi üzerinde insan figürünü tanımlayacağını söyleyerek öğrencilerinden birini tahtaya çıkardı. İnsan çizimine kafadan başlanarak, diğer uzuvların kafaya göre orantılanacağını, yani boy uzunluğunun arkadaşları üzerinde gördükleri gibi, 4-5 kafa uzunluğuna denk geldiğini elleriyle canlı modeli üzerinden gösterdi. İki göz arasına yaklaşık bir göz sıgacak kadar mesafe bırakılması gerektiğini söyledi.” (Benzetim yöntemi-5. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen, bir önceki derste onlara hangi ressamı tanıtmış olduğunu sordu. Öğrenciler hep bir ağızdan ‘Frida Kahlo’ cevabını verdi.”(Dikkat çekme-5. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen yine sıraların arasında geziyor, çalışmaya başlamış olan öğrencilerinden ihtiyaç gördüklerine bireysel yorumlarda bulunuyordu. Yan yana duran iki figür çizmiş olan bir öğrencisine ‘Çok iyi fikir, evet birden fazla figür de çizilebilir’ dedi.”(Güdüleme-5. Sınıf, 2. Gözlem)

“Bir öğrenci yandaki kümede oturan bir arkadaşına ‘Pastelle boyayacaksan, boyadığın yerlerin üzerinden bastırarak peçeteyle geçersen çok güzel olur. Boya yayılır’ dedi. Öğrenciler çalışırken kendi aralarında konuşuyorlardı.”(Grupla öğrenme etkinliği-5. Sınıf, 3. Gözlem)

“Bir öğrenci ‘Figürü sade yapsak olur mu?’ diye sorunca öğretmen ‘Sade derken?’ diye karşılık verdi. Öğrenci ‘Yani sade figür görünecek’ dedi. Öğretmen önce ‘Hayır’ dedikten sonra ‘Eğer figürün arkasında sadece bir duvar varsa, bir odadaysa ya da dışarıda, bu hattı belli edecek bir çizgiyle bitirebilirsin’ dedi.”(Dönüt alma ve pekiştirme-5. Sınıf, 3. Gözlem)

Altıncı sınıfta 40+40 dakika ders saati süresinde “Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır” kazanımını gerçekleştirmek amacıyla *Hayata Farklı Bir Bakış* konulu görsel sanatlar dersinin işlenişi aşağıdaki gibidir:

Tablo 10.

6. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar

Yöntem ve Teknikler	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	Araç-Gereçler
Düz anlatım	Dikkati çekme	Kutu
Soru-cevap	Güdüleme	Yapıştırıcı
Gösterip yaptırma	Bireysel öğrenme etkinlikleri	Süsleme malzemeleri
Örnek olay	Dönüt alma	Maskot
	Pekiştirme	Hatıra defteri
		İmza kâğıdı
		Mektup
		Sabun
		Kişisel eşya
		Akıllı tahta
		Örnek çalışma

Altıncı sınıfta görsel sanatlar öğretmeninin öğretim yöntem ve tekniklerinden düz anlatım, soru-cevap, gösterip yaptırma ve örnek olay yöntemlerini kullandığı görülmektedir. Öğretmen ders süresince yönelttiği sorularla dikkat çekme ve güdüleme etkinlikleriyle derse geçiş yapmış; evde öğrencilerinin yapmalarını istediği derse hazırlık çalışmalarıyla bireysel öğrenme ortamı yaratmış; sorduğu sorulara dönüt alarak konunun pekişmesini sağlamıştır. Derste kullanılan araç-gereçlerin kutu, yapıştırıcı, süsleme malzemeleri, maskot, hatıra defteri, imza kâğıdı, mektup, sabun, kişisel eşyalar, akıllı tahta ve öğretmenin kendi yaptığı örnek çalışma olduğu görülmektedir.

“ ‘Gördüğünüz gibi en küçük erkek kardeşim yıllar içerisinde benim boyumu da geçerek en uzunumuz oldu. Çünkü o bizden daha iyi beslendi. Aslında ben de daha uzun olabilirmişim. Ama ben yanlış beslendim. Basketbol maçlarına katılırdım ve maçtan sonra kola içerdim. Kola o kadar etkili bir kimyasal ki tuvaletteki fayans aralarını bile açabilen bir güce sahip. Kardeşimse ayran ve süt çok içti. O yüzden daha uzun boylu oldu.’ ” (Düz anlatım yöntemi-6. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen oyuncak için ‘Bu arkadaş kim?’ diye sordu. Öğrenci ‘Bu arkadaş ben de tanımıyorum’ dedi. Bunun üzerine öğretmen de, öğrenciler de çok güldü. Öğretmen ‘Tabi tanımadığımız karakterlere de yer verebiliriz istersek’ dedi.” (Soru-cevap yöntemi-6. Sınıf, 2. Gözlem)

“Daha sonra öğretmen akıllı tahtaya yöneldi. ‘Şimdi sıra geldi fotoğraflaraaa’ dedi ve ilk olarak bebeklik fotoğraflarından başladı. Çocuklar hep bir ağızdan ‘Aaaa çok tatlı’ gibi tepkiler verdiler ve hepsi güldü.”(Gösterip yaptırma yöntemi-6. Sınıf, 1. Gözlem)

“On beş dakika geçtikten sonra öğretmen bezden yapılmış kendi hatıra kutusunu açtı. Çocuklardan 9’u henüz süslemesini bitirmemişti ama merakla ellerindeki işi bırakıp öğretmenlerini izlemeye koyuldular. Kutusundan sarı, pelüş bir ördek çıkardı. Çocukluğundan kalma bu ördeğin kendisini temsil ettiğini söyledi.” (Örnek olay yöntemi-6. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmenleri; pul, düğme, boncuk, yapıştırıcı gibi malzemelerle bu ders süsleme yapacaklarını söylediğini hatırlattı. Öğrencilerin hepsi hazırlıklı gelmişti. Öğretmen ‘Şimdi geleceğe bırakacağımız bir hatıra kutusu yapacağız’ dedi.” (Dikkat çekme-6. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğrenci bunların, hoşuna giden sevgi sözleri olduğunu söyledi ve manileri öğretmen ve de arkadaşlarıyla paylaştı. Öğretmen ona da teşekkür edip alkışladıktan sonra öğrencilere ‘Şimdi masanın üzerine hatıra kutularınızı açın, ben de gelip bakayım’ dedi.”(Güdüleme ve dönüt alma-6. Sınıf, 2. Gözlem)

“Klasik oturma düzeni oluşturulmuş bir sınıftı. Sınıf panoları boştu. Öğretmen sınıfa girdi. Çocuklarla selamlaştıktan sonra onlardan, geçen hafta yazmalarını istediği mektupları ve evden getirmelerini istediği malzemeleri çıkarmalarını söyledi. Çocuklar evde dış yüzeyini kapladıkları kutuları ve süsleme malzemelerini çıkardılar.” (Bireysel öğrenme etkinliği-6. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen bir uçtan öğrencilerin hatıra kutularını ve eşyalarını incelemeye başlamıştı, diğer yandan öğrenciler sağındaki ve solundaki arkadaşlarının eşyalarını

inceliyor, sorular soruyor ve gülüyorlardı. Bunun üzerine öğretmen son 10 dakika kala öğrencilere ‘Siz de arkadaşlarınızın kutularını incelemek için gezebilirsiniz’ dedi.”(Pekiştirme-6. Sınıf, 2. Gözlem)

Yedinci sınıfta 40+40 dakika ders saati süresinde “Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır” kazanımını gerçekleştirmek amacıyla *Derinlerde Bir Sanat Var* konulu görsel sanatlar dersinin işlenişi aşağıdaki gibidir:

Tablo 11.

7. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar

Yöntem ve Teknikler	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	Araç-Gereçler
Soru-cevap	Dikkati çekme	Resim defteri
Gösterip yaptırma	Güdüleme	Kalem, silgi, kalemıraş
Benzetim	Bireysel öğrenme etkinlikleri	Cetvel
	Dönüt alma	Akıllı tahta
	Pekiştirme	

Yedinci sınıfta görsel sanatlar öğretmenin öğretme yöntem ve tekniklerinden soru-cevap, gösterip yaptırma ve benzetim yöntemlerini kullandığı görülmektedir. Öğretmen ders süresince yönelttiği sorularla dikkat çekme ve güdüleme etkinlikleriyle derse geçiş yapmış; bireysel öğrenmeye imkân yaratmış, sorduğu sorulara dönüt alarak konunun pekişmesini sağlamıştır. Ders araç-gereçleri resim defteri, kalem, silgi, kalemıraş, cetvel ve akıllı tahtadır.

“Öğretmen, hazırlığı bitenlerin arkalarına yaslanmalarını istedi. Bugün, geçen hafta başladıkları konuya devam edeceklerini söyledi. Tahtaya ‘Perspektif Çalışması’ yazdı ve ‘Neydi perspektif çalışması?’ diye sordu. Üç kişi parmak kaldırdı. İlk öğrenciden gelen yanıt ‘Toparlayamadın’ cevabını verdi. Parmak kaldıran diğer öğrencilere de söz hakkı verdikten sonra kendisinin tekrar bir tanımlama yapacağını söyledi.” (Soru-cevap yöntemi-7. Sınıf, 2. Gözlem)

“Öğretmen sonra daha geniş bir tanım yapma gereği duydu. Tahtaya bir tarafında ağaçlar, diğer tarafında elektrik direkleri olan bir tren yolu çizdi. ‘Buradaki ağaçların ve direklerin bizden uzaklaştıkça küçülüyormuş gibi görünmesi, onların boyunun giderek küçüldüğü anlamına gelmiyor, aynı boyda olan direkler bile uzaklaştığı için giderek küçülüyormuş gibi görünür’ deyince öğrencilerden ‘Aaa’

şeklinde şaşkınlık belirten tepkiler geldi.” (Gösterip yaptırma-7. Sınıf, 1. Gözlem)

“Daha sonra tahtaya bir öğrenci çağırdı. Önce kendisinden kısa boylu olan bu öğrenci ile yan yana durduktan sonra ondan 150-200 cm geri gitti ve ‘Benim boyumla arkadaşınızın boyunu bu pozisyonda karşılaştırdığınızda ben arkadaşınızın neresine geliyorum’ diye sordu. Çocuklar hep bir ağızdan aynı hizada olduklarını söylediler. Daha sonra tekrar öğrencinin yanına gelerek aradaki boy farkının tekrar nasıl oluştuğunu görmelerini sağladı.” (Benzetim yöntemi-7. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen, hazırlığı bitenlerin arkalarına yaslanmalarını istedi. Bugün, geçen hafta başladıkları konuya devam edeceklerini söyledi. Tahtaya ‘Perspektif Çalışması’ yazdı ve ‘Neydi perspektif çalışması?’ diye sordu. Üç kişi parmak kaldırdı. İlk öğrenciden gelen yanıtta ‘Toparlayamadın’ cevabını verdi. Parmak kaldıran diğer öğrencilere de söz hakkı verdikten sonra kendisinin tekrar bir tanımlama yapacağını söyledi. Geçen hafta verdiği örnekleri hatırlattı.” (Dikkat çekme, dönüt alma ve pekiştirme-7. Sınıf, 2. Gözlem)

“Bir öğrenci ışın çekemediğini söyledi. Öğretmen ‘Neden çekemiyorsun ki, ne çizmek istiyorsun?’ diye sordu. Öğrenci tren yolu cevabını verdi. Öğretmen, öğrencinin kaçış noktasını göstermesini istedi. Bunun üzerine kaçış noktasından çıkan iki çizgi ile ‘Şimdi çizebilirsin. İşte bu aralık senin tren yolun olacak’ dedi.” (Güdüleme-7. Sınıf, 2. Gözlem)

“Tren yolu dışında cadde ve oda çizen 4 öğrencide de ufak tefek hatalar olmasına rağmen zil çaldığında sınıfın çoğunun –düşünerek ya da ezbere de olabilir-doğru bir perspektif çizimi gerçekleştirdiği görülmekteydi. Öğretmen sınıftan çıkarken gelecek hafta, bitiremeyenlerin evde tamamlayarak gelmelerini söyledi.” (Bireysel öğrenme etkinliği-7. Sınıf, 2. Gözlem)

Sekizinci sınıfta 40+40+40 dakika ders saati süresinde “Hayal dünyasından esinlenerek çalışmasını oluşturur” kazanımını gerçekleştirmek amacıyla *Hayallerim ve Ben* konulu görsel sanatlar dersinin işlenişi aşağıdaki gibidir:

Tablo 12.

8. Sınıf Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar

Yöntem ve Teknikler	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri	Araç-Gereçler
Düz anlatım	Dikkati çekme	A4 kâğıdı
Soru-cevap	Güdüleme	Kalem, silgi, kalemtraş
	Bireysel öğrenme etkinlikleri	Keçeli kalem
	Dönüt alma	
	Pekiştirme	Kuru boya Pastel boya

Sekizinci sınıfta görsel sanatlar öğretmeninin öğretim yöntem ve tekniklerinden düz anlatım ve soru-cevap yöntemlerini kullandığı görülmektedir. Ders süresince yönelttiği sorularla dikkat çekme ve güdüleme etkinlikleriyle derse geçiş yapmış; bireysel öğrenmeye imkân yaratmış; sorduğu sorulara dönüt olarak konunun pekişmesini sağlamıştır. Kullanılan araç-gereçlerin A4 kâğıdı, kalem, silgi, kalemtraş, keçeli kalem, kuru boya ve pastel boya olduğu görülmektedir.

“Bunun üzerine öğretmen de ‘Ben de sizler gibiyken arkeolog olmak isterdim. Kaptan Kusto, merakla izleyip takip ettiğim bir kahramandır. Onun su altını keşfetmesi beni çok heyecanlandırmıştır. Ama zamanla ekonomik kaygıların ağır basması nedeniyle istemeden de olsa öğretmenliğe yöneldim. İyi de oldu’ diye anlattı. Sonra ‘Peki değişen bu hayalleri sanatla nasıl dışa vurursunuz? Resimle bunu bana anlatabilir misiniz?’ dedi.” (Düz anlatım ve soru-cevap yöntemi-8. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğretmen ‘Öncelikle, geçen hafta kullandığımız bilgileri bir hatırlayalım. Kim hatırlatmak ister?’ deyince 3 öğrenci parmak kaldırdı.” (Dikkat çekme-8. Sınıf, 1. Gözlem)

“Öğrenci kâğıdı dörde bölmüş ve dört parçaya farklı küçük resimler yapıştırmıştı. Psikolog olmak istediğini söyledi ve insan yaşamının farklı farklı bölümlerini canlandırıldığını söyledi. Öğretmen “Güzel, farklı olmuş. Teşekkür ederiz” diyerek onu da yerine gönderdi.” (Güdüleme-8. Sınıf, 3. Gözlem)

“Ardından söz alan bir diğer öğrenci ‘Hocam ben şöyle birini çizsem, bir insan...’ derken öğretmen araya girdi ve ‘Bana anlatmayın, bu konu tamamen size ait. Kafanızdaki her ne ise çizmekte özgürsünüz’ dedi. ‘Ben bugün çok konuştum hatta. Bu konu için sadece konu başlığına bakmak bile yeterli. Fazla konuşmaya gerek yok’ diye devam etti.” (Bireysel öğrenme etkinliği-8. Sınıf, 2. Gözlem)

“Birkaç öğrenci daha çalışmam bitti diyerek, ellerinde kâğıtlarıyla öğretmenin yanına gitti. Öğretmen ‘O zaman tek tek anlatalım da arkadaşlarımızın çalışmalarımız hakkında fikirleri olsun’ dedi. Tahtaya çıkan ilk öğrenci resmini arkadaşlarına doğru tuttu. Resimde iki elin tuttuğu iki baloncuk çizmişti. Birinci baloncukta eski hayalinin, ikinci baloncukta ise yeni hayalinin yer aldığını söyledi. İlk hayali doktorluk, ikincisi ise avukatlık. Öğretmen ‘Arkadaşımıza sormak istediğiniz bir şey var mı?’ dedi. Kimseden ses çıkmayınca yeni birini kaldırdı. Öğrenci önce tahtaya çıkmak istememişti. Ancak öğretmen ‘Bu resmi sen olmadan biz de okuyabiliriz; fakat sen, bizim tahmin edemeyeceğimiz, bilmediğimiz düşüncelerini de anlatabilirsin’ dedi.”(Dönüt alma ve pekiştirme-8. Sınıf, 3. Gözlem)

Bir konunun başlangıcından bitimine kadar gözlemlenen, 4 farklı görsel sanatlar öğretmeni idaresindeki, 4 farklı yaş grubunda görsel sanatlar derslerinin işleniş biçimi hakkında oluşturulan temaların nicel verileri ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 13.

Görsel Sanatlar Dersinin İşlenişinde Gözlenen Unsurlar

Yöntem ve Teknikler	Öğrenme-Öğretme Etkinlikleri		Araç-Gereçler	
	f		f	f
Soru-cevap	4	Dikkati çekme	4	Kalem, silgi, kalemtırış 3
Düz anlatım	3	Güdüleme	4	Akıllı tahta 3
Gösterip yaptırma	3	Dönüt alma	4	Resim defteri 2
Benzetim	2	Pekiştirme	4	Keçeli kalem 2
Örnek olay	1	Bireysel öğrenme etkinlikleri	2	Kuru boya 2
			1	Pastel boya 2
				Suluboya 1
				Guvaş boya 1
				Cetvel 1
				A4 kâğıdı 1
				Kutu 1
				Yapıştırıcı 1
				Süsleme malzemeleri 1
				Maskot 1
				Hatıra defteri 1
				İmza kâğıdı 1
				Mektup 1
			Sabun 1	
			Kişisel eşya 1	
			Örnek çalışma 1	

Tablo 13'e bakıldığında 4 farklı görsel sanatlar öğretmenin de soru-cevap yöntemiyle ders işlediği; 3 öğretmenin düz anlatım ve gösterip yaptırma yöntemini, 2 öğretmenin benzetim yöntemini ve yalnızca 1 öğretmenin örnek olay yöntemini kullandığı görülmektedir. Bütün öğretmenlerin öğrenme-öğretme etkinliklerinden dikkat çekme, güdüleme, gözden geçirme ile derse geçiş yaptığı görülürken bireysel öğrenme etkinliği yapan öğretmen sayısının 3, grupla öğrenme etkinliği yapan öğretmen sayısının ise 1 olduğu görülmektedir. Ayrıca bütün öğretmenler dönüt alma ve pekiştirme yapmıştır. Özel bir konu olmadığı müddetçe görsel sanatlar dersinde en çok kullanılan araç- gereçlerin ise kalem, silgi, kalemıraş, keçeli kalem, kuru boya, pastel boya ve akıllı tahta olduğu görülmektedir.

4.3. Görüşmelerden Elde Edilen Bulgular

Bir yıllık süre içerisinde Adana'da bulunan 10 ortaokul görsel sanatlar öğretmeni; 12 ortaokul öğrencisi; çocuğu ortaokul kademesinde eğitim alan 12 veli; 5 ortaokul müdürü; 5 rehber öğretmen; Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının son sınıfına devam eden 5 öğrenci; farklı üniversitelerin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalından 5 öğretim elemanı; ulusal çapta 5 sanatçı; sanat eğitimi alanında çalışan 2 yazar ve 2 müze/galeri eğitimcisi olmak üzere toplam 63 kişiyle görüşülmüştür. Amaca yönelik yarı yapılandırılmış iki temel soruya, yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu net cevaplar alınmıştır. Tüm görüşme süreci ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve transkript edildikten sonra görüşme tekrar dinlenerek veriler kontrol edilmiştir. Görsel sanatlar eğitiminin nasıl algılandığını ortaya koymak için sorulan 1. sorunun yanıtı algı başlığı altında; görsel sanatlar eğitiminin nasıl olması yönünde isteklerini bildirdikleri 2. soru ve alt sorularının yanıtı da beklenti başlığı altında temalandırılmıştır.

Amaca yönelik oluşturulan temalar ve kodlar, daha net görülmesi için tablolaştırılmış; en çok karşılaşılan kodlar, yer verilen alıntılarla örneklendirilmiştir. Tema oluşturma aşamasında, Eğitim Programları ve Öğretimi alanından iki uzmanın görüşü alınarak dış geçerlik desteklenmiştir. Paydaşların büyük bir bölümünü oluşturan görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenci ve velilerden elde edilen bulgular ayrı ayrı tablolaştırılırken, kalan paydaşların görüşlerine diğerleri adlı tabloda yer verilmiştir.

"Hedeflerin sınıflandırılması, öğrenme çıktılarını ölçmede etkinliği artırmak amacıyla Bloom ve arkadaşları tarafından 1950'li yıllarda hedef yazımı çalışmaları

başlatılmıştır. Günümüzde hedeflerin sınıflandırılması farklı taksonomilerin oluşturulmasıyla çok boyutluluk kazanmıştır” (Arı, 2013, s. 261). Algıya yönelik temalar, bu eğitimin sağladığı düşünülen davranış biçimlerine göre duyuşsal, bilişsel ve psikomotor olarak sınıflandırılmıştır:

Tablo 14.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları

Duyuşsal Alanda	f	Bilişsel Alanda	f	Psikomotor Alanda	f
Duygu/düşünceler aktarılır	5	Yeteneklerin keşfini sağlar	3	El becerisini geliştirir	1
Bakış açısını geliştirir	2	Beyni geliştirir	2		
Özgüven kazandırır	2	Algıyı geliştirir	2		
Ruhsal gelişimi destekler	2	İlgi alanı oluşturur	1		
Sağlıklı iletişim sağlar	1	Yaratıcılığı geliştirir	1		
Mutlu eder	1				

Tablo 14’e bakıldığında görsel sanatlar öğretmenlerinin, bu eğitim hakkındaki algılarının duyuşsal alanda en fazla, duygu ve düşünceleri aktardığı yönünde olduğu; bilişsel alanda en fazla, yeteneklerin keşfini sağladığı yönünde olduğu; psikomotor alanda ise el becerisini geliştirdiği yönünde olduğu görülmektedir.

“İnsan ruhunda gelişen, aktarılması zor duygular, resimle aktarılır. Bazen bu duyguları aktarmak zordur; ama kalemle bu daha kolay olur.” (GSÖ.9)

“Görsel sanatlar dersi yeteneklerin keşfini sağlar.” (GSÖ.7)

“Bu ders el becerisini geliştirir, beyni geliştirir” (GSÖ.1)

Tablo 15.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları

Duyuşsal Alanda	f	Bilişsel Alanda	f	Psikomotor Alanda	f
Hayal gücünü geliştirir	6	Fikir verir	1	El becerisini geliştirir	6
Dinlendirir/rahatlatır	4	Kendini ifade etmeyi sağlar	1		
Eğlendirir	2				
Duygu/düşünceler aktarılır	2				
Özgür kılar	1				
Bakış açısını geliştirir	1				
Hobi amaçlıdır	1				

Tablo 15'e bakıldığında öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi hakkındaki algılarının duyuşsal alanda en fazla hayal gücünü geliştirdiği ve dinlendirici/rahatlatıcı olduğu; psikomotor alanda el becerisini geliştirdiği yönünde olduğu görülmektedir. Bilişsel alanda ise kendini ifade etmeyi sağladığı ve fikir verdiği dile getirilmiştir.

"Bu ders hayal gücünü açar." (Ö.3)

"El becerisini geliştirir. Daha güzel fikirler için daha güzel düşündürür." (Ö.7)

"Görsel sanatlar insana fikir verir. Mesela bir resimde ne olduğunu anlamamızı sağlar." (Ö.4)

Tablo 16.

Velilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları

Duyuşsal Alanda	f	Bilişsel Alanda	f	Psikomotor Alanda	f
Bakış açısını geliştirir	3	Kendini ifade edebilmeyi sağlar	3	El becerisini geliştirir	1
Dinlendirir	2	İlgi alanı oluşturur	2		
Hayal gücünü geliştirir	2	Algıyı geliştirir	1		
Kişisel gelişimi destekler	1	Görsel zekayı geliştirir	1		
Özgür kılar	1	Yaratıcılığı geliştirir	1		
		Yeteneklerin keşfini sağlar	1		

Tablo 16'ya bakıldığında velilerin, bu eğitim hakkındaki algılarının duyuşsal alanda en fazla, bakış açısını geliştirdiği yönünde olduğu; bilişsel alanda en fazla, kendini ifade edebilmeyi sağladığı yönünde olduğu; psikomotor alanda ise el becerisini geliştirdiği yönünde olduğu görülmektedir.

"Bakış açılarını geliştirir." (V.3)

"Düşüncelerin görsel olarak kâğıda dökülmesini, kişilerin kendini ifade etmesini ve kişisel gelişimlerini sağlar." (V.4)

"El becerimiz gelişir." (V.1)

Tablo 17.

Diğer Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algıları

Duyuşsal Alanda	f	Bilişsel Alanda	f	Psikomotor Alanda	f
Duygu/düşünceler aktarılır	6	Kendini ifade edebilmeyi sağlar	8	El becerisini geliştirir	3
Rehabilite eder	6	Yeteneklerin keşfini sağlar	5		
Mutlu eder	3	Yaratıcılığı geliştirir	5		
Estetik değer katar	3	Farkındalık kazandırır	4		
Sosyalleştirir	3	Görsel algıyı geliştirir	3		
Bakış açısını geliştirir	3	Beyni geliştirir	1		
Özgüven kazandırır	2	Gelişim ve öğrenmeyi destekler	1		
Hayal gücünü geliştirir	2				
Toplumsal kültürü geliştirir	2				
Hayatı güzelleştirir	2				
İçsel tatmini sağlar	1				
Kendini gerçekleştirilmeyi sağlar	1				

Tablo 17'ye bakıldığında diğer paydaşların, bu eğitim hakkındaki algılarının bilişsel alanda en fazla, kendini ifade edebilmeyi sağladığı yönünde olduğu; duyuşsal alanda en fazla, duyuş/düşünceleri aktardığı ve rehabilite ettiği yönünde olduğu; psikomotor alanda ise el becerisini geliştirdiği yönünde olduğu görülmektedir.

“Öğrenciler sanat eğitimi ile kendi fikirlerini ve hislerini ifade etmek için kendi formlarını yaratabilir.”(SEY.1)

“Çocukların duyuş ve düşüncelerini sanat yolu ile dile getirmeleri açısından gereklidir.”(OM.2)

“Kendini ait hissetme, ifade etme, rehabilite etme için gereklidir.”(RÖ.4)

“Çocukların ufuklarını açmak, yaratıcılıklarını geliştirmek, el-göz-beyin koordinasyonu ve psikomotor becerilerini geliştirmek için gereklidir.” (GSÖA.3)

Beklentiye yönelik verilen yanıtlar ise 4 tema altında sıralanmıştır. Bunlar eğitimin verildiği mekâna yönelik, ders öğretmenine yönelik, süresine yönelik ve amacına yönelik beklentilerdir:

Tablo 18.

Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri

Mekân	f	Öğretmen	f	Süre	f	Amaç	f
Atölye	6	Öğrenciye hitap eden	3	En az 2 saat	6	Farkındalık kazandırma	3
Kalabalık olmayan	4	Sanatçı ruhlu	2	2 saat	2	Mutlu bireyler yetiştirme	2
Malzemeli	4	Alanına hakim	2	4 saat	1	Saygılı bireyler yetiştirme	1
Akıllı tahtalı	3	Özgür bırakan	2	Sınırlama olmamalı	1	Duyarlı bireyler yetiştirme	1
Büyük alanda	2	Rahat	2			Üretken bireyler yetiştirme	1
Kitaplı	1	Film izleten	1			Özgüven kazandırma	1
İçeride/dışarıda	1	Müzik dinleten	1			Teknik beceri kazandırma	1
Müzikli	1	Duygusal	1			Duyguları hissettirme	1
		Motive eden	1			Proje üretme	1
		Geziye götüren	1				
		Sohbet eden	1				
		Hızlı düşünen	1				
		Malzemeyi tanıyan	1				
		Sıradışı	1				

Tablo 18'e bakıldığında görsel sanatlar öğretmenlerinin en fazla mekân ve süre yönünde görüş bildirdiği görülmektedir. Mekân olarak en fazla atölye beklentisi dile getirilirken; süre olarak en fazla yanıt, dersin süresinin en az 2 saat olması yönünde verilmiştir. Görsel sanatlar öğretmenin en fazla dile getirilen özelliği ise öğrenciye hitap edebilir nitelikte olması iken; farkındalık kazandırmak bu eğitimin amacı yönünde en fazla verilen yanıt olmuştur.

“İdeali fakültelerdeki gibi bir atölyede ve haftada 4 saat yapılmasıdır.” (GSÖ.8)

“Haftada en az 2 ders olmalı.” (GSÖ.9)

“Öğretmen çocukların yüreğine dokunabilmeli, onlarla sohbet etmeli.” (GSÖ.6)

“Bu eğitim kişiye yaratıcı düşünme, gözlem yeteneği, farklı bakabilme ve kişi her ne işle uğraşırsa uğraşsın hayatı anlayıp farkındalığı yüksek biri olma özelliği kazandırmalıdır.” (GSÖ.5)

Tablo 19.

Öğrencilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri

Mekân	f	Öğretmen	f	Süre	f	Amaç	f
Malzemeli	5	Özgür bırakan	4	2 saat	6	Teknik beceri kazanma	4
Aydınlık	3	Öğrenciye hitap eden	3	Sınırlama olmamalı	3	Hayal gücünü geliştirme	3
Renkli	3	Alanına hakim	3	2-3 saat	2	El becerisini geliştirme	2
Sessiz	2	Eğlenceli	2	4 saat	1	Hoş vakit geçirme	1
Atölye	2	Geziye götüren	1			Rahatlama	1
İçeride/dışarıda	1	Sanatla uğraşan	1			Sıradışı düşünme	1
Zemin katta	1	Yardımcı olan	1			Kendini ifade etme	1
Müzikli	1						

Tablo 19’a bakıldığında öğrencilerin beklentilerinin en fazla, kendinden malzemeli bir mekân, 2 saat görsel sanatlar dersi, özgür bırakan bir öğretmen ve öncelikle teknik beceri kazandıkları bir görsel sanatlar eğitimi olduğu yönündedir.

“Güneşin göze direkt vurmadığı, özel ışıklandırılmalı bir ortamda verilmeli. Gerekli malzemelerin olduğu bir ortam olmalı.” (Ö.3)

“İki ders olsa resmimi tamamlayabilirim.” (Ö.8)

“Öğretmen öğrenciyi serbest bırakmalı.” (Ö.12)

“Değişik resim tekniklerini görürüz ve çizimimiz güzelleşir.” (Ö.2)

Tablo 20.

Velilerin Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri

Mekân	f	Öğretmen	f	Süre	f	Amaç	f
Malzemeli	4	Özgür bırakan	6	1 saat	3	Teknik beceri kazandırma	5
Aydınlık	2	Öğrenciye hitap eden	6	2-3 saat	3	Hayal gücünü geliştirme	2
Eğlenceli	2	Eğlenceli	2	Sınırlama olmamalı	2	El becerisini geliştirme	2
Sessiz	1	Motive edici	2	2 saat	1	Kendini ifade etme	2
Rahat	1	Vizyon sahibi	1	En az 2 saat	1	Rahatlama	2
Kalabalık olmayan	1	Disiplinli	1	3 saat	1	Psiko-sosyal gelişimi destekleme	1
Müzikli	1	Yardımcı olan	1			Pratik zekayı geliştirme	1
		Teknolojiden yararlanan	1			Plan yapma	1
		Rehberlik eden	1			Yaratıcılığı geliştirme	1
		Yaratıcı	1			Sanat tarihi öğretme	1

Tablo 20'ye bakıldığında velilerin en fazla, özgür bırakan ve öğrenciye hitap eden bir öğretmen, öncelikle teknik beceri kazandıkları bir görsel sanatlar eğitimi ve de malzemeli bir mekân beklentisi taşıdıkları görülmektedir. Süre konusunda ise farklı fikirler söz konusudur; ancak en çok karşılaşılan yanıtlar 1 saat ya da 2-3 saat olması yönündedir.

“Sınırlandırıcı olmamalı, rahat hissetmeli çocuk.” (V.6)

“Renk uyumunu öğrensin, düzgün çizmeyi öğrensin, el becerisini geliştirsin.” (V.1)

“Araç-gereç eksik olan bir ortamda bu ders olmaz.” (V.8)

“Haftada 2-3 saat olabilir.”(V.2)

Tablo 21.

Diğer Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklentileri

Mekân	f	Öğretmen	f	Süre	f	Amaç	f
Atölye	13	Özgür bırakan	9	2 saat	5	Kendini ifade etme	6
Malzemeli	11	Rehberlik eden	8	2-3 saat	3	Teknik bilgi ve beceri kazanma	5
Uygun fiziki koşullara sahip (ısı, ışık vs.)	3	Geziye götüren (müze, galeri vs.)	7	En az 2 saat	3	Üretim yapma	5
Teknik donanıma sahip	3	Alanına hakim	7	4 saat	2	Estetik duyarlılık kazanma	4
İçeride/dışarıda	3	Yenilikçi	5	1 saat	2	Yaratıcılığı geliştirme	4
Müzikli	2	Bireysel farklılıkları gözetin	3	Sınırlama olmamalı	2	Özgüven kazanma	4
Eğlenceli	1	Öğrenciye hitap eden	3	En az 3 saat	1	Rahatlama	3
Geniş/ferah	1	Öğrenci merkezli	3	En az 4 saat	1	Görsel okuryazarlık	3
Rahat	1	Motive eden	2	1 gün	1	Farkındalık kazanma	3
Renkli	1	Sanatçı ruhlu Yardım eden	2			Saygı duyma	2
			1			Duygu ve düşünceleri aktarma	2
		Oyunla öğreten	1			Mutlu olma	2
		Sanatsal üretim yapan	1			Özgürlük	1
		Espirili	1			Proje üretme	1
		Pozitif	1			Sanatçıları tanıma	1
		Araştırmacı	1			Hayal gücünü geliştirme	1
						Özgünlük	1
						Bakış açısı kazanma	1
						Etik olma	1
						Eleştirel düşünme	1
						Sanatı sevme	1

Tablo 21'e bakıldığında diğer paydaşların, bu eğitimle ilgili en fazla mekânla ilgili görüş bildirdiği görülmektedir. Mekân olarak en fazla atölye ve malzeme beklentisi dile getirilirken; görsel sanatlar öğretmenin en fazla dile getirilen özellikleri özgür bırakan ve rehberlik eden nitelikte olması beklenmektedir. Kendini ifade etme,

teknik bilgi ve beceri kazandırma ile üretim yapma bu eğitimin amacı yönünde en fazla verilen yanıtlar olmuştur. Süre olarak ise en fazla yanıt, haftada 2 saat olması yönünde verilmiştir.

“Fiziksel koşullara bakıldığında, ders atölyede işlenmeli. Araç gereç bakımından yeterli olmalı.” (A.2)

“Geniş, ferah bir ortamda her türlü materyalleri olması lazım.” (RÖ.3)

“Çocukların serbest bırakılması, bir şeylerin dikte edilmemesi gerek.” (GSÖA.4)

“Atölyeler çocukların yaşlarına uygun donanımda olmalı ve her atölyede çocuğa rehber olacak bir sanat eğitimcisi bulunmalıdır.” (A.3)

“Çocuklar özgürce kendilerini ifade etme şansı bulurlar.” (S.2)

“Üretim yapan kişi, ışığı doğada gözlemlemeli, doğadaki renkleri incelemelidir. Doğal malzemelerle üç boyutlu çalışmalar yapılmalıdır. Perspektif de yakın-uzak ilişkisiyle doğada öğretilmelidir.” (S.3)

“Bu alanda sanatsal üretim yapan kişiler yetiştirilmelidir.”(A.1)

“Seksen dakika (2 ders saati) bu ders için yeterli olabilir.” (OM.2)

4.4. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinden Elde Edilen Bulgular

Paydaşların görsel sanatlar eğitimine yönelik algılarını ve beklentilerini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanan ölçekler; öğretmen ve velilerde soru sayısının en az 10 katı kişiye, görsel sanatlar öğretmenlerinde ise soru sayısının en az 5 katı kişiye uygulanmıştır. Hem algı ölçeği hem de beklenti ölçeği için beş cevap seçeneği sunan Likert tipi derecelendirme puanları aşağıdaki gibidir:

Tablo 22.

5’li Likert Derecelendirme Ölçeği Puan Aralığı

Seçenekler	Verilen Puanlar	Puan Aralığı
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00-1,80
Katılmıyorum	2	1,81-2,60
Kararsızım	3	2,61-3,40
Katılıyorum	4	3,41-4,20
Kesinlikle Katılıyorum	5	4,21-5,00

Ölçeklere verilen yanıtlar Tablo 22’deki gibi puanlanarak SPSS 22.0 programında istatistiki analize tabi tutulmuştur.

4.4.1. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği Verilerinin Analizi ve Bulgular

Tablo 23.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğine Verilen Cevapların Soru Bazında Ortalama Puan Dağılımları

Soru Numaraları	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Toplam	
	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama
A1	210	4,21	105	4,79	210	4,41	525	4,41
A2	210	4,23	105	4,79	210	4,28	525	4,36
A3	210	3,95	105	4,65	210	4,13	525	4,16
A4	210	4,20	105	4,70	210	4,11	525	4,27
A5	210	4,30	105	4,72	210	4,30	525	4,38
A6	210	4,03	105	4,72	210	4,22	525	4,24
A7	210	4,08	105	4,68	210	4,16	525	4,23
A8	210	4,50	105	4,77	210	4,51	525	4,56
A9	210	4,30	105	4,67	210	4,31	525	4,38
A10	210	4,44	105	4,67	210	4,29	525	4,43
A11	210	4,38	105	4,60	210	4,38	525	4,42
A12	210	3,17	105	2,61	210	3,06	525	3,01
A13	210	3,11	105	2,34	210	3,06	525	2,94
A14	210	3,43	105	2,80	210	3,08	525	3,16
A15	210	3,42	105	4,76	210	3,41	525	3,68
A16	210	2,62	105	4,30	210	3,05	525	3,13
A17	210	3,20	105	2,66	210	3,03	525	3,02
A18	210	2,34	105	4,49	210	3,03	525	3,04
A19	210	2,96	105	3,36	210	3,13	525	3,11
A20	210	2,12	105	3,86	210	2,41	525	2,59
A21	210	2,39	105	3,52	210	2,46	525	2,64

Tablo 23'e bakıldığında algı ölçeğini uygulayan öğrencilerin en yüksek puanları teknik kazanımlara ait 8., 10. ve 11. sorulara verdikleri, en düşük puanları ise önyargıları belirten 20. ve 21. soru ile uygulanma şeklini ifade eden 18. soruya verdikleri görülmektedir. Algı ölçeğini uygulayan öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında en yüksek puanların genel kazanımlara ait 1. ve 2. sorular ile teknik kazanımlara ait 8. soruya verildiği; en düşük puanların ise bakış açısını yansıtan 12. ve

13. sorular ile uygulanma şekli hakkında bilgi veren 17. soruya ait olduğu görülmektedir. Algı ölçeğini uygulayan velilerin yanıtlarına bakıldığında en yüksek puanların teknik kazanımlara ait 8. ve 11. sorular ile genel kazanımlara ait 1. soruya verildiği; en düşük puanların ise önyargıları belirten 20. ve 21. sorular ile uygulanma şekli hakkında bilgi veren 17. ve 18. sorulara verildiği görülmektedir.

Algı ölçeğini uygulandığı tüm gruplarda en yüksek puan ortalamasının teknik kazanımlara ait 8., 10. ve 11. sorulara; en düşük puan ortalamasının ise bakış açısını yansıtan 13. soru ile önyargılara ait 20.ve 21. sorulara ait olduğu görülmektedir.

Tablo 24.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları

Alt Ölçekler		N	Ort.	95% Ortalama Güven Aralığı		Min.	Max.
				Alt Sınır	Üst Sınır		
Genel Kazanımlar	Öğrenci	210	4,14	4,06	4,22	1,86	5,00
	Öğretmen	105	4,72	4,62	4,82	1,00	5,00
	Veli	210	4,23	4,15	4,31	2,00	5,00
	Toplam	525	4,29	4,24	4,35	1,00	5,00
Teknik Kazanımlar	Öğrenci	210	4,40	4,33	4,48	2,00	5,00
	Öğretmen	105	4,68	4,58	4,78	1,00	5,00
	Veli	210	4,37	4,30	4,45	2,00	5,00
	Toplam	525	4,45	4,40	4,49	1,00	5,00
Bakış Açısı	Öğrenci	210	3,24	3,07	3,40	1,00	5,00
	Öğretmen	105	2,58	2,43	2,73	1,00	4,33
	Veli	210	3,06	2,91	3,22	1,00	5,00
	Toplam	525	3,04	2,94	3,13	1,00	5,00
Uygulanma Şekli	Öğrenci	210	2,91	2,83	2,99	1,00	4,80
	Öğretmen	105	3,91	3,81	4,02	2,20	5,00
	Veli	210	3,13	3,04	3,22	1,80	5,00
	Toplam	525	3,20	3,14	3,26	1,00	5,00
Önyargılar	Öğrenci	210	2,25	2,11	2,40	1,00	5,00
	Öğretmen	105	3,69	3,51	3,87	1,00	5,00
	Veli	210	2,44	2,29	2,58	1,00	5,00
	Toplam	525	2,61	2,51	2,71	1,00	5,00
TOPLAM	Öğrenci	210	3,59	3,54	3,64	2,38	4,52
	Öğretmen	105	4,12	4,05	4,18	1,81	4,67
	Veli	210	3,66	3,60	3,72	2,62	4,71
	Toplam	525	3,72	3,69	3,76	1,81	4,71

Alt ölçekler bazında algı ölçeğine verilen puan ortalamaları incelendiğinde öğrencilerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün teknik kazanımlar olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün önyargılara ait

olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün genel kazanımlar olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün bakış açısıyla ilgili olduğu görülmektedir. Velilerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün teknik kazanımlar olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün yine önyargılara ait olduğu görülmektedir. Toplamda algı ölçeğindeki tüm bölümler için en yüksek puan ortalamasına sahip grup öğretmenler olurken, en düşük puan ortalamasına sahip grubun öğrenciler olduğu görülmektedir.

4.4.2. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeği Verilerinin Analizi ve Bulgular

Tablo 25.

Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeğine Verilen Cevapların Soru Bazında Ortalama Puan Dağılımları

Soru Numaraları	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Toplam	
	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama	N	Ortalama
B1	210	4,42	105	4,22	210	3,98	525	4,21
B2	210	4,07	105	4,67	210	4,28	525	4,28
B3	210	4,34	105	4,47	210	4,30	525	4,35
B4	210	3,88	105	4,45	210	3,92	525	4,01
B5	210	4,50	105	4,60	210	4,40	525	4,48
B6	210	4,53	105	4,71	210	4,35	525	4,50
B7	210	4,32	105	4,80	210	4,30	525	4,41
B8	210	4,06	105	4,50	210	3,92	525	4,09
B9	210	4,52	105	4,68	210	4,48	525	4,54
B10	210	4,58	105	4,71	210	4,60	525	4,61
B11	210	4,35	105	4,49	210	4,40	525	4,40
B12	210	4,62	105	4,79	210	4,62	525	4,65
B13	210	3,12	105	4,65	210	3,47	525	3,57
B14	210	3,62	105	4,79	210	3,80	525	3,92
B15	210	4,26	105	4,66	210	4,35	525	4,38

Tablo 25'e bakıldığında beklenti ölçeğini uygulayan öğrencilerin en yüksek puanları öğretmenden beklentileri gösteren 12. ve 10. sorular ile uygulanma şekli

hakkında bilgi veren 6. soruya verdikleri; en düşük puanları ise görsel sanatlar eğitiminin önemini ifade eden 13. ve 14. sorular ile uygulanma şeklini ifade eden 4. soruya verdikleri görülmektedir. Beklenti ölçeğini uygulayan öğretmenlerin yanıtlarına bakıldığında en yüksek puanların uygulanma şekli hakkında bilgi veren 7. soruya, öğretmenle ilgili beklentiyi ifade eden 12. soruya ve görsel sanatlar eğitiminin önemiyle ilgili beklenti belirten 14. soruya verildiği; en düşük puanların ise uygulanma şekli ile ilgili beklentileri ifade eden 1., 3. ve 4. sorulara ait olduğu görülmektedir. Beklenti ölçeğini uygulayan velilerin yanıtlarına bakıldığında en yüksek puanların öğretmenden beklentileri ifade eden 9., 10. ve 12. sorulara verildiği; en düşük puanların ise görsel sanatlar eğitiminin önemiyle ilgili 14. soru ile uygulanma şekli hakkındaki beklentileri ifade eden 4. ve 8. sorulara verildiği görülmektedir.

Beklenti ölçeğinin uygulandığı tüm gruplarda en yüksek puan ortalamasının görsel sanatlar öğretmeninden beklentilere ait 10. ve 11. soru ile uygulanma şekli hakkındaki beklentiyi ifade eden 6. soruya; en düşük puan ortalamasının ise görsel sanatlar eğitiminin önemine ait 13. ve 14. soru ile yine uygulanma şekli hakkındaki beklentiyi ifade eden sorulardan biri olan 4. soruya ait olduğu görülmektedir.

Tablo 26.

Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları

Alt Ölçekler	N	Ort.	95% Ortalama Güven		Min.	Max.	
			Aralığı				
			Alt Sınır	Üst Sınır			
Uygulanma Şekli	Öğrenci	210	4,27	4,20	4,33	2,63	5,00
	Öğretmen	105	4,55	4,45	4,65	1,00	5,00
	Veli	210	4,18	4,11	4,25	2,50	5,00
	Toplam	525	4,29	4,24	4,34	1,00	5,00
Öğretmeni	Öğrenci	210	3,67	3,55	3,79	1,00	5,00
	Öğretmen	105	4,70	4,61	4,79	2,33	5,00
	Veli	210	3,87	3,76	3,99	1,33	5,00
	Toplam	525	3,96	3,88	4,03	1,00	5,00
Önemi	Öğrenci	210	4,52	4,45	4,59	2,50	5,00
	Öğretmen	105	4,67	4,56	4,77	1,00	5,00
	Veli	210	4,52	4,45	4,60	1,25	5,00
	Toplam	525	4,55	4,50	4,60	1,00	5,00
TOPLAM	Öğrenci	210	4,21	4,16	4,27	2,93	5,00
	Öğretmen	105	4,61	4,52	4,70	1,27	5,00
	Veli	210	4,21	4,15	4,27	2,93	5,00
	Toplam	525	4,29	4,25	4,33	1,27	5,00

Alt ölçekler bazında beklenti ölçeğine verilen puan ortalamaları incelendiğinde öğrencilerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün görsel sanatlar eğitiminin önemi konusunda olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün görsel sanatlar öğretmeni ile ilgili bölüm olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün görsel sanatlar öğretmeni ile ilgili bölüm olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün uygulanma şeklini tanımlayan bölüm olduğu görülmektedir. Velilerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu bölümün görsel sanatlar eğitiminin önemi konusunda olduğu görülürken, en düşük puan ortalamasına sahip oldukları bölümün görsel sanatlar öğretmeni ile ilgili bölüm olduğu görülmektedir. Toplamda beklenti ölçeğindeki tüm bölümler için en yüksek puan ortalamasına sahip grup

öğretmenler olurken, öğrenci ve velilerin puan ortalamalarının aynı olduğu görülmektedir.

4.4.3. Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinden Elde Edilen Bulguların Karşılaştırılması

Tablo 27.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeğinin Alt Ölçekler Bazında Ortalama Puan Dağılımları

	N	Min.	Max.	Ort.	Std. Sapma
Algı Ölçeği TOPLAM	525	1,81	4,71	3,72	,43
Beklenti Ölçeği TOPLAM	525	1,27	5,00	4,29	,47
Algı Ölçeği Genel Kazanımlar	525	1,00	5,00	4,29	,62
Algı Ölçeği Teknik Kazanımlar	525	1,00	5,00	4,45	,55
Algı Ölçeği Bakış Açısı	525	1,00	5,00	3,04	1,13
Algı Ölçeği Uygulanma Şekli	525	1,00	5,00	3,20	,70
Algı Ölçeği Önyargılar	525	1,00	5,00	2,61	1,17
Beklenti Ölçeği Uygulanma Şekli	525	1,00	5,00	4,29	,53
Beklenti Ölçeği Öğretmeni	525	1,00	5,00	3,96	,89
Beklenti Ölçeği Önemi	525	1,00	5,00	4,55	,53

Algı ölçeği ve beklenti ölçeği alt ölçekler bazında değerlendirildiğinde en yüksek puan ortalamasına sahip olan bölümden en düşük puan ortalamasına sahip bölüme bir sıralama yapıldığında, algı ölçeğinde bu sıra genel kazanımlar, teknik kazanımlar, uygulanma şekli, bakış açısı ve önyargılar şeklinde olurken; beklenti ölçeğinde önem, uygulanma şekli ve öğretmen şeklindedir. Tüm gruplarda beklenti ölçeğinin algı ölçeğinden daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmektedir.

4.4.4. Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Düzeylerinin ve Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması

Tablo 28.

Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Algı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Algı Ölçeği Faktörleri		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Genel Kazanımlar	Between Groups	24,740	2	12,370	36,441	,000
	Within Groups	177,195	522	,339		
	Total	201,935	524			
Teknik Kazanımlar	Between Groups	7,130	2	3,565	12,028	,000
	Within Groups	154,718	522	,296		
	Total	161,848	524			
Bakış Açısı	Between Groups	30,344	2	15,172	12,320	,000
	Within Groups	642,817	522	1,231		
	Total	673,161	524			
Uygulanma Şekli	Between Groups	72,162	2	36,081	98,737	,000
	Within Groups	190,752	522	,365		
	Total	262,914	524			
Önyargılar	Between Groups	155,450	2	77,725	72,019	,000
	Within Groups	563,360	522	1,079		

Tablo 28'e bakıldığında öğrenciler, görsel sanatlar öğretmenleri ve velilerin görsel sanatlar eğitimini algılayış düzeylerinde anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 29.

Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması

Beklenti Ölçeği Faktörleri		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Uygulanma Şekli	Between Groups	9,792	2	4,896	18,247	,000
	Within Groups	140,058	522	,268		
	Total	149,850	524			
Öğretmeni	Between Groups	76,763	2	38,381	58,806	,000
	Within Groups	340,697	522	,653		
	Total	417,460	524			
Önemi	Between Groups	1,772	2	,886	3,071	0,47
	Within Groups	150,626	522	,289		
	Total	152,398	524			

Tablo 29'a bakıldığında öğrenciler, görsel sanatlar öğretmenleri ve velilerin görsel sanatlar eğitiminden beklentileri arasında genel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülürken yalnızca görsel sanatlar eğitime verilen önem konusunda farklı beklentilere sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 30.

Paydaşların Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı ve Beklenti Düzeylerinin Karşılaştırılması

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Toplam Algı	Between Groups	20,869	2	10,434	69,174	,000
	Within Groups	78,741	522	,151		
	Total	99,610	524			
Toplam Beklenti	Between Groups	13,409	2	6,705	34,149	,000
	Within Groups	102,486	522	,196		
	Total	115,896	524			

Tablo 30 gösteriyor ki paydaşların görsel sanatlar eğitime yönelik algı ve beklenti düzeylerinde anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. 1926'dan Günümüze Görsel Sanatlar Dersi

Türkiye'de Cumhuriyetin ilanından sonra ilk kez, tüm yurttta uygulanmak üzere hazırlanan öğretim programı olan 1926 programından günümüze, o zamanki adıyla resim-iş dersi olan görsel sanatlar dersinin amaç/hedeflerinin 1948 öğretim programına dek sanatsal becerilere yönelik olduğu görülürken 1948'den sonra duyu ve düşüncelerin dışavurumu için bu dersin bir araç olma durumu gündeme gelmiştir. Ayrıca disiplinlerarası yaklaşımla diğer derslerde de resimsel anlatımın kullanılması amaç edinilmiştir. 1968 öğretim programından sonra kişilik gelişimini destekleyici bir resim-iş/görsel sanatlar dersi programda yerini almıştır. 1992'den sonra ise amaçlar arasına görsel iletişim ve görsel okuryazarlık da eklenmiştir. 1992'den itibaren amaçlar daha da ayrıntılandırılarak, genişletilen öğretim programına, çağın getirdiği yenilikler de göz önünde bulundurularak, son öğretim programının hazırlandığı 2018 yılında teknolojinin etkin kullanımı da eklenmiştir. Bu amaçların yerine getirilebilmesi için görsel sanatlar öğretmenlerinin bu anlamda yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir.

1926 öğretim programında resim-iş/görsel sanatlar dersi içeriğinin yalnızca resimsel çalışmalar üzerinden oluşturulduğu görülmektedir. 1938'de geleneksel Türk sanatları da içeriğe eklenmiştir. Üç boyutlu çalışmaların ancak 1992 öğretim programıyla içerikte yer bulduğu görülmüştür. Bu nedenle 'resim-iş' adının, dersin içeriğini yeterince karşılamadığı yönündeki tartışmalar hız kazanmıştır. İlk kez 2006 öğretim programında ders 'görsel sanatlar' adıyla kılavuz kitap haline getirilmiştir. 2006 programında öğrenme alanlarının içeriğe yön verdiği görülmektedir. 2006 yılında öğrenme alanları olarak programda yer alan alt disiplinlerin, yine günün koşulları çerçevesinde 2018'de görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik olarak değişikliğe uğradığı görülmektedir.

Öğretim sürecinde yıllar içerisinde öğrenci merkezli yaklaşımın ön plana çıktığı görülürken, öğrencinin sadece sanatsal üretimi değil, aynı zamanda iyi bir sanat izleyicisi olma becerilerinin desteklendiği etkinlikler de ön plana çıkmıştır.

İlk yıllar değerlendirme konusunda yeterli bir çalışma yokken 1968'den itibaren süreci temel alan değerlendirme ön plana çıkmıştır. 1992'den itibaren resim-iş/görsel

sanatlara özel değerlendirme kriterleri günümüze dek ayrıntılandırılarak geliştirilmiştir.

Talim Terbiye Kurulu'nun; öğretmen yetiştiren kurumlarda beden eğitimi ile resim-iş derslerinin ayrı verilmesi (1949, 1. şûra), üniversitede verilen ünvanların Güzel Sanatlar Akademisi personeline de verilmesi (1962, 7. şûra), öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime yönlendirilmeleri (1988, 12. şûra), ders dışı etkinliklerde spor ve sanat derslerine ağırlık verilmesi (1996, 15. şûra) ve görsel sanatlar dersine okulöncesinden itibaren branş öğretmeninin girmesi çalışmaları (2010, 18. şûra) yönündeki kararları, dersin yıllar içerisinde itibar kazandığının göstergesidir.

5.2. Günümüzde Gözlemlenen Görsel Sanatlar Dersi

Gözlemlenen görsel sanatlar derslerinde öğretmenlerce kullanılan soru-cevap, düz anlatım, gösterip yaptırma, benzetim ve örnek olay yöntemleri 20. yüzyıldan günümüze kullanılagelmekte olan öğretim yöntem ve tekniklerindedir. Günümüzde uygulanan öğrenme-öğretme etkinliklerinde geçmişe nazaran belirgin bir ayırt edicilikten söz edilemez.

Görsel sanatlar öğretmenleri, her dersin öğretim sürecinde yapılmasının faydalı olduğu dikkat çekme, güdüleme, dönüt alma, pekiştirme gibi etkinliklere derslerinde yer verdikleri görülmektedir. Öğrenciler, öğrenme sürecinde grupla çalışmak yerine çoğunlukla bireysel çalışmaktadırlar. Sınıfların fiziksel durumları da grupla öğrenme çalışmaları için yeterince elverişli değildir. Tabii öğrencilerin sürece bireysel mi, grupla öğrenme halinde mi dâhil edilecekleri, hazırlanan günlük ders planı içeriği doğrultusunda öğretmen tarafından belirlenebilmektedir. Benzer bir durum kullanılan araç-gereç tercihi için de söz konusudur. Görsel sanatlar dersinde çoğunlukla kullanılan klasik malzemeler kalem, silgi, kuru boya, pastel boya vb. malzemeler, görsel sanatlar öğretmenlerinin yönlendirmesiyle konuya uygunluk durumuna göre çeşitlendirilmektedir. İşlenecek bir konu için yalnızca tek tip bir malzeme uygulanması söz konusu değildir.

Yirminci yüzyıla bakıp, günümüz görsel sanatlar dersinin işlenişini kıyaslamak gerekirse en belirgin farkın derste kullanılan 'akıllı tahta'lar olduğu görülmektedir. Milli eğitim bakanlığınca 2010 yılında başlatılan 'Fırsatları Araştırma, Teknolojiyi İyileştirme Hareketi', kısa adıyla FATİH Projesi kapsamında sınıflara etkileşimli tahtalar kurulmuştur. Akıllı tahta olarak adlandırılan bu yeni ders materyali, tüm dersler için öğretmenlere bilgisayar ekipmanlı teknolojilerin hepsini bir düzenekte kullanma imkanı vermektedir. Örnek çalışma görmenin, eser incelemenin büyük önem taşıdığı

görsel sanatlar dersinde 2010'lu yıllara kadar görsel sanatlar öğretmenleri, derslerinde kullanacakları örnek çalışmalar için dergiler, kitaplar, kataloglar ya da kendi oluşturdukları arşivlerden yararlanırken günümüzde doğrudan akıllı tahtalar aracılığı ile internetten yararlanmaktadırlar. Bu durum kolay erişim ve daha fazla görsele ulaşabilme olanağı sağlamasına karşın, altlarında sanatçıların adları yazmasına rağmen orijinal olmayan çalışmaların öğrencilerle paylaşılabilmesi gibi bir riski de beraberinde getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında internette yer alan bilgilerin doğruluğunun öğretmenler tarafından sorgulanması gerekmektedir.

Gözlemlenen görsel sanatlar öğretmenlerinin, derslerinde boşa geçecek tek bir ana bile izin vermeksizin âdeta zamanla yarışırcaasına öğrencilere konuyu vermeleri ve onlardan üretime geçmelerini istemeleri dikkat çekicidir. Dersi 40 dakikaya sığdırma çabası, görsel sanatlar öğretmenlerini sınıf içinde gezerken bile hızlı adımlarla çalışmalara göz gezdiren, çabuk konuşan, sorduğu soruya yanıt alırken öğrencilerin hepsini dinlemeye fırsat bulamadan çalışmaya devam etmek zorunda kalan bir hâle büründürmektedir.

Öğrenciler, farklı materyaller kullanma imkanı buldukları görsel sanatlar dersine daha heyecanlı ve istekli gelmektedir. Görsel sanatlar öğretmenin, konuyu daha iyi özümsetmek için örnekler göstermesinin, sorular yöneltmesinin bazı öğrencileri zaman açısından strese soktuğu görülmektedir. Çünkü öğrenci, uygulamaya ayıracağı zamanın yetmeyeceği düşüncesine kapılmaktadır ki bu endişesinde kendince haklıdır da. Kullanma fırsatı bulduğu materyallerle düşüncelerini görselleştirmeye başlayan öğrenciler, çalışmalarını tamamlanmadan dersin bitmesinden hiç hoşnut değillerdir. Bir hafta sonra görsel sanatlar dersinde öğretmenin ilgili konuda öğrencilerde tekrar ilgi ve istek uyandırması da ayrıca vakit almaktadır.

5.3. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı ve Beklentiler

Paydaşların görsel sanatlar eğitime yönelik algı ve beklentilerini, yapılan görüşmeler ile görsel sanatlar eğitime yönelik algı ölçeği ve beklenti ölçeği ortaya koymaktadır.

5.3.1. Görüşmelerin Değerlendirilmesi

Yüz yüze yapılan görüşmelerde görsel sanatlar eğitimi paydaşlarının büyük çoğunluğunu oluşturan görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler, veliler ve diğer

paydaşlara (okul müdürleri, rehber öğretmenler, öğretmen adayları, akademisyenler, sanatçılar, sanat eğitimi yazarları ve müze/galeri eğitimcileri) görsel sanatlar eğitiminin niçin gerekli olduğu ve nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Görsel sanatlar eğitiminin niçin gerekli olduğu sorusuna verilen çoğunluklu cevaplara bakıldığında:

- Görsel sanatlar öğretmenleri; duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağladığı için,
- Öğrenciler; hayal gücünü ve el becerilerini geliştirdiği için,
- Veliler; bakış açısını geliştirdiği ve kendini ifade edebilmeyi sağladığı için,
- Diğer paydaşlar da yine kendini ifade edebilmeyi sağladığı için gereklidir yanıtlarını vermişlerdir.

En çok söylenen yanıtlar arasında olmasa da tüm paydaşlarca ortak verilmiş cevap, görsel sanatlar eğitiminin el becerilerini geliştirmek için gerekli olduğudur. Bu cevap da görsel sanatlar eğitiminin nasıl algılandığı konusuna ışık tutmaktadır. Görüşülen 63 kişiden yalnızca 1 veli, görsel sanatlar eğitiminin kızı için gerekli olmadığını söylemiştir. Bunun nedenini ise kızının edebiyat alanında ilgisi ve yeteneği olduğunu, görsel sanatlarla ilgilenmediği için gerekli olmadığı şeklinde açıklamıştır. Bu cevap, görsel sanatlar eğitimini yalnızca ilgi ve yeteneği olanlar almalıdır gibi yanlış bir kanıyı ortaya koymaktadır. Benzer ifadelere okul müdürlerinin cevaplarında da rastlanmaktadır. Görsel sanatlar dersinin yeteneği olmayan bir öğrenci tarafından alınmasının anlamsız olduğu, bu yüzden dersin seçmeli olarak yalnızca ilgili ve istekli öğrencilere verilmesi gerektiği ifadeleri yer almaktadır. Maalesef toplumun bir kısmında, bilgi eksikliğinden kaynaklı, görsel sanatlar eğitiminin yalnızca sanat üretme ve sanatçı yetiştirme için var olduğu algısı mevcuttur. Hidayet Telli (1982, ss. 65-66), yıllar önce görsel sanatlar eğitiminin yalnızca özel yetenekliler için olmadığını şöyle açıklamıştır:

Artık eğitim, eskiden olduğu gibi büyük gruplar içinden yalnız yetenekleri gelişmiş olanları seçip, onları eğitmeyi amaçlamıyor (...) sanat eğitimi genel eğitimin bütünleyici ve birleştirici bir unsurudur. Çünkü; her işte yaratıcılık, temel öğedir. Yaratıcılık yalnız zihinsel bir olgu da değildir. Bunun yanında duyular, duygular, imgeleme gücü ve tümünün birbiriyle bütünleşmesi yaratmada rol oynar.

Yaratıcı gücü ortaya çıkaransa görsel sanatlar eğitimidir. Hayatın her alanında karşılaşılan durumlara duyarlı, yaratıcı çözüm önerileri geliştirebilen, estetik beğeni sahibi bireyler yetiştirmek görsel sanatlar eğitimi ile mümkündür.

Görsel sanatlar eğitiminin nasıl olması gerektiği sorusuna verilen çoğunluklu cevaplara bakıldığında:

- Görsel sanatlar öğretmenleri; öğrencilere farkındalık kazandırmanın öncelikli amaç olduğu, öğrenciye hitap eden bir öğretmenle haftada en az 2 saat süreyle atölyede verilmesi gerektiğini,
- Öğrenciler; teknik beceri kazandırmanın öncelikli amaç olduğu, özgür bırakan bir öğretmenle haftada 2 saat malzemeli bir ortamda verilmesi gerektiğini,
- Veliler; yine teknik beceri kazandırmanın öncelikli amaç olduğu, hem özgür bırakan hem de öğrenciye hitap eden bir öğretmenle haftada 1 ya da 2-3 saat malzemeli bir ortamda verilmesi gerektiğini,
- Diğer paydaşlar ise; kendini ifade edebilmenin öncelikli amaç olduğu, özgür bırakan bir öğretmenle haftada 2 saat atölyede verilmesi gerektiğini dile getirmişlerdir.

Görsel sanatlar eğitimine ayrılan sürenin ne kadar olması gerektiğiyle ilgili verilen cevaplardan genel olarak 2 saatin yeterli olduğu kanısına varılmaktadır. Ancak velilerin verdikleri cevaplardan, yarısı görsel sanatlara ayrılan 1 ders saatini yeterli görürken diğer yarısının haftada 2-3 saate kadar olabileceğini ifade ettikleri görülmektedir.

Tüm paydaşların görsel sanatlar eğitiminin nasıl olması gerektiği yönünde verdikleri yanıtlar arasında çoğunluğu oluşturmaya da ortak olanlar vardır. Her paydaş kesiminden görsel sanatlar eğitiminin öncelikli amacına yönelik verilen ortak yanıt, bu eğitimin teknik beceri kazandırması gerektiği yönünde olmuştur. Ayrıca görsel sanatlar eğitiminin haftada 2 saat, öğrenciye hitap eden ve özgür bırakan bir öğretmenle, malzemeli, müzikli bir ortamda gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Özellikle öğrenci ve velilerin çoğunluğunun görsel sanatlar öğretmenin özgür bırakan bir yaklaşımla dersi yürütmesini istemeleri dikkat çekicidir. Aynı soru diğer branş öğretmenleri için sorulduğunda yüksek ihtimalle böyle bir beklentiye girmeyecek olan paydaşlardan öğrenciler, görsel sanatlar dersinde özgürce hayalleri doğrultusunda çalışabilmeyi; veliler ise özgür bırakan bir öğretmenle bu derste çocuklarının rahatlatıcı, dinlendirici aktiviteler yapmasını beklemektedir.

5.3.2. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeğinin ve Beklenti Ölçeğinin Değerlendirilmesi

Araştırmayı nicel olarak desteklemesi amacıyla oluşturulan Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği ve Beklenti Ölçeği ile görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenci ve velilerin tutumları ortaya koyulmuştur.

Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeğine verilen yanıtlara bakıldığında:

- Görsel sanatlar eğitimi özgüven kazandırır, kişinin çevresine bakış açısını değiştirir ve sanatsal becerilerin gelişimine katkı sağlar ifadeleri görsel sanatlar öğretmenlerinden en yüksek puanları alan ifadeler olmuştur. Ölçekte görsel sanatlar öğretmenlerinin çoğunluğunun katılmadığı ve düşük puan verdiği tek madde, görsel sanatlar dersinin veliler tarafından gereksiz görüldüğü ifadesinin yer aldığı maddedir. Burada görsel sanatlar öğretmenlerinin çoğunun, derslerinin veliler tarafından gereksiz görüldüğünü düşünmemeleri sevindiricidir.
- Görsel sanatlar eğitimi sanatsal becerilerin gelişmesine katkı sağlar, iki ve üç boyutlu çalışmaların yapılmasına olanak sağlar, bu derste öğrenciler sanatsal yetenekleri doğrultusunda bir üst eğitim kademesine yönlendirilir ifadeleri, öğrencilerden en yüksek puanları alan ifadeler olmuştur. Öğrencilerin çoğu görsel sanatlar dersini anaokulunda okul öncesi ve ilkokulda sınıf öğretmeni verebilir, değerlendirme yaparken üretim sürecinden çok ürün önemlidir ve görsel sanatlar eğitimi özel yetenek gerektirir ifadelerine düşük puanlar vererek bunlara katılmadıklarını göstermişlerdir.
- Görsel sanatlar eğitimi özgüven kazandırır, sanatsal becerilerin gelişimine katkı sağlar ve öğrenciler sanatsal yetenekleri doğrultusunda bir üst eğitim kademesine yönlendirilir ifadeleri, velilerden en yüksek puanları alan ifadeler olmuştur. Velilerin çoğu öğrencilerde olduğu gibi görsel sanatlar dersinde değerlendirme yaparken üretim sürecinden çok ürün önemlidir ve görsel sanatlar eğitimi özel yetenek gerektirir ifadelerine düşük puanlar vererek bunlara katılmadıklarını göstermişlerdir.

Tüm katılımcı grupların verdikleri yanıtların ortalamasına göre, görsel sanatlar eğitime yönelik algıyı ortaya koyan en kuvvetli ifadeler; bu eğitimin sanatsal becerilerin gelişimine, iki ve üç boyutlu çalışmaların yapılmasına olanak sağladığı, görsel sanatlar dersinde öğrencilerin sanatsal yetenekleri doğrultusunda bir üst eğitim kurumuna yönlendirildiği ifadelerdir.

Görsel Sanatlar Eğitimine Yönelik Beklenti Ölçeğine verilen yanıtlara bakıldığında:

- Görsel sanatlar öğretmenlerinin bu eğitimle gerçekleştirmek istediklerinin insani değerlere sahip (saygılı, yardımsever, çevresine duyarlı) bireyler yetiştirmek ve işini severek yapmak olduğu görülmektedir.
- Öğrencilerin en büyük beklentisi görsel sanatlar öğretmeninden yana işini severek yapması ve kendisiyle iyi iletişim kurabilmesi olurken; velilerinin de kendilerine görsel sanatlarla ilgili çalışmalarında destek olmalarını istemeleridir.
- Velilerin en yüksek puanladıkları ifadeler yine öğrencilerinki gibi görsel sanatlar öğretmenin işini severek yapması, öğrencisiyle iyi iletişim kurabilmesidir. Bunun yanı sıra görsel sanatlar öğretmenin öğrenciyi motive etmesi gerektiği de yine en yüksek beklentiler arasındadır.

Tüm katılımcı grupların verdikleri yanıtların ortalamasına göre en yüksek beklentilerin öğrencilerin beklentileriyle aynı olması dikkat çekicidir. Buna göre görsel sanatlar eğitiminden en çok beklenenler; görsel sanatlar öğretmenin işini severek yapması ve öğrencisiyle iyi iletişim kurabilmesi, velilerin de çocukların görsel sanatlarla ilgili çalışmalarında destek olmalarıdır.

Görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ölçeği ve beklenti ölçeğinin uygulandığı paydaş grupları olan görsel sanatlar öğretmenleri, öğrenciler ile velilerin, algı ve beklenti düzeylerinde genel olarak anlamlı bir fark olmaması dikkat çekicidir. Yalnızca görsel sanatlar eğitimine verilen önem konusunda beklenti farkı olduğu söylenebilir. Bu konuda görsel sanatlar dersinin diğer derslerle kıyaslanması noktasında görsel sanatlar öğretmenlerinin fikir olarak öğrenci ve velilerden farklı düşündükleri görülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Yapılan araştırmalar, Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye’de görsel sanatlar eğitimi adına yapılan çalışmaların geçmişten kopuk, sıfırdan oluşturulan düşünceler olmadığını, Osmanlı dönemindeki gelişmelerin sonraki çalışmalara temel oluşturduğunu göstermektedir. Osmanlı döneminde her ne kadar amacı görsel sanatlar eğitimi vermek değil de sanat eğitimi aracılığıyla askeri yetenekleri geliştirmek de olsa; 18. yüzyılda askeri okullar görsel sanatlar eğitiminin yer aldığı ilk resmi kurumlar olmuştur. Tanzimat dönemiyle (1839-1876) program içeriğinde sanatsal derslerin yer aldığı mesleki ve teknik okullar kurulmaya ve yaygınlaşmaya başlamıştır. Osman Hamdi Bey’in 1882 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’ni kurması, geleceğin sanatçı ve sanat eğitimcilerinin bu okulda yetişecek olması bakımından görsel sanatlar eğitimi için bir dönüm noktası kabul edilebilir. Meşrutiyetten itibaren (1876) Osmanlı Devleti’nde, örgün eğitim kurumlarında görsel sanatlar eğitiminin, ‘Resim’ dersi adı altında askeri okul, öğretmen okulları ve Sanayi-i Nefise Mektebi mezunları tarafından verildiği görülmektedir.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkenin ihtiyaçları ve ulaşılması hedeflenen muhasır medeniyetler temel alınarak yurt dışından getirilen uzman eğitimciler John Dewey ve ekibinin, oluşturulacak yeni sanat eğitimi programında faydalılığı, elişini, uygulamayı ön planda tuttuğu görülmektedir. Bauhaus Ekolünden gelen uzmanların raporları referans alınarak oluşturulan yeni öğretim programı, Resim-İş dersi programı olarak uygulanmaya başlanmıştır. Cumhuriyetin ilk defa öğretim programının oluşturulduğu 1926 yılından itibaren günümüze uygulanagelen son öğretim programının çıktığı 2018 yılına dek görsel sanatlar dersinin amacı, içeriği, uygulama süreci ve değerlendirilme şekli ortaokul kademesindeki yenilikler temel alınarak incelenmiştir. Ülkemizde ortaokul kademesi, bir insanın öğrencilik hayatında, alanın uzmanı bir öğretmenden görsel sanatlar eğitimi aldığı en uzun soluklu dönemi kapsar. İlkokulda sınıf öğretmeninden, lisede ise görsel sanatlar öğretmeninden ancak isteğe bağlı seçmeli alınabilen görsel sanatlar eğitimi için ortaokulda edinilen bilgi ve deneyim, kişinin hayatı boyunca sanata ve dolayısıyla çevreye bakışını etkileyecektir. Görsel sanatlar (resim-iş) dersi öğretim programlarında saptanan gelişim süreci şöyledir:

Amaç/Hedef; 1926 yılında temel resim yapma becerileri kazandırmaktır. 1938 yılından sonra estetik beğeni kazandırma ve sanat eseri inceleme becerileri geliştirme eklenmiştir. 1948'den sonra gözlem, izlenim, duygu, tasarım ve imgelemi resimle anlatma; doğa ve sanat yapıtlarının güzelliklerini görme, bulma, değerlendirme ve estetik duyguları geliştirme; diğer derslerde resimsel anlatımı kullanma ve boş zamanları resim uğraşısıyla değerlendirme amaçları eklenmiştir. 1968'den sonra duygu ve düşüncelerin resim yoluyla ifade edilmesi; elişi çalışmalarıyla yaratıcılık ve kişilik geliştirme; yapılan işi sevmeye, planlı çalışma ve yardımlaşma alışkanlığı kazanma; kendini tanıma ve topluma yararlı olma amaçları eklenmiştir. 1992'den sonra dersin amaçları daha da ayrıntılandırılmıştır. Sanatı görsel bir iletişim formu olarak kullanmada güven ve yeterlilik kazanmaları için görsel okur-yazarlık kazandırma; sanatsal yaratıcılığı geliştirme; özgünlük; sanatsal ifade ile ruh sağlığına yardımcı olma; kendini ispatlama ve tanıma; bilinçli sanat izleyicisi ve tüketicisi olma; sanatçıyı takdir etme; hayal gücünü geliştirme; tarihi, doğal ve kültürel değerlere sahip çıkabilme amaçları eklenmiştir. 2006'dan sonra bir önceki programda ayrıntılandırılan amaçlar; bireysel ve toplumsal amaçlar, algısal amaçlar, estetik amaçlar ile teknik amaçlar başlıkları altında sınıflandırılmıştır. 2018'den sonra bu amaçlara görsel sanatlarla ilgili tartışmalara katılan, görsel sanatlarla ilgili malzemelerle teknolojiyi etkin ve güvenli bir şekilde kullanan, sanat alanında etik davranışlar gösteren, sanat alanıyla ilgili meslekleri tanıyan bireyler yetiştirme amaçları eklenmiştir.

İçerik; 1926 yılında ezberden resim yapma, tabiattan resim yapma ve hayali resim yapma olarak belirlenmiştir. 1938'de bunlara geleneksel Türk sanatlarının incelenmesi ve uygulanması eklenmiştir. Bu içerikte 1948 ve 1968 yılından sonra da belirgin bir değişiklik olmamıştır. 1992'den sonra program içeriği iki boyutlu çalışmalar, üç boyutlu çalışmalar ve eser incelemeleri olarak gruplandırılmıştır. 2006'dan sonra içerik öğrenme alanlarına ayrılmış, görsel sanatlarda biçimlendirme, görsel sanat kültürü ve müze bilinci olarak sınıflandırılmıştır. 2018'den sonra öğrenme bu öğrenme alanları görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik olarak yeniden sınıflandırılmıştır.

Süreç; 1926 yılında teknik bilgi ve becerilerin verilmesinden ibarettir. 1938'de çevre ve okul arasında bağlantı kurma; öğrencilerin derse ilgilerini canlı tutacak aktivitelere yer verme; yaratıcı imge gücünü etkin kılma eklenmiştir. 1948 yılından sonra galeri/müze gezilerine; sanatçıların eserlerinin incelenmesine; röprodüksiyona; renk ve perspektif çalışmalarına ağırlık verilmiştir. 1968'den sonra yaratıcılığı

destekleyen yöntem ve tekniklerin kullanımına, resim ve elişlerinde farklı malzemelerin kullanımına yer verilmiştir. 1992'den sonra özgün ve bağımsız çalışma; öğrenciyi motive edici yaklaşımlar; grup çalışmaları önem kazanmıştır. 2006'dan sonra öğrenci merkezli eğitim modeli ve sürecin öğrenci ihtiyaçlarına göre planlanması kararlaştırılmıştır. 2018'den sonra öğrencilerin sanatçı gibi değil, sanata duyarlı bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olmak; yetenekli öğrencileri keşfetmek; öğrenci çalışmalarını sergilemek ve öğrencilere bu tür etkinliklerde aktif rol vermek sürecin belirgin yenilikleri olmuştur.

Değerlendirme ile ilgili 1926 ve 1938 programında açıklama bulunmazken 1948 yılında sadece resim-iş programına özel olmamakla birlikte bütün dersler için bireysel farklılıkların, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeylerinin ve öğrenme eksikliklerinin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin de kendilerini değerlendirmeleri durumu ilk kez gündeme gelmiştir. 1968 yılından sonra değerlendirmenin süreç temelli yapılması kararlaştırılmıştır. 1992'den sonra resim-iş dersine özel değerlendirme kriterlerine yer verilmiştir. Bunlar; özgünlük, verileni anlama, uygulama ve çözümlene yetisi; anlatım gücü; zamanı, araç-gereci kullanma yetisi ve düzenli çalışmadır. 2006 yılında görsel sanatlar dersinin değerlendirilmesi için ayrıntılı bir şekilde özdeğerlendirme formları, kontrol listeleri, derecelendirme ölçekleri, öğrenci süreç dosyası, performans ve proje ödevlerini değerlendirmek için dereceli puanlama anahtarlarına yer verilmiştir. 2018 yılı programında da önceki uygulamalara devam edilmekle birlikte süreç temelli değerlendirme anlayışı yine ön planda tutulmaktadır.

Talim Terbiye Kurulu'nun günümüze dek gerçekleştirdiği toplantılarında okulöncesinden yükseköğretime, öğrenci alımı, öğretmen kadroları, resim-iş/görsel sanatlar dersi, bu dersin kursları, ders dışı etkinlikleri ile ilgili, gündem maddeleri dışında pek çok karar alınmıştır. 2010 yılında toplanan 18. şûrada görsel sanatlar dersi ile ilgili ilk kez gündem maddesine yer verilmesi olumlu bir gelişmedir ve derse verilen önem umut vericidir.

Bugün görsel sanatlar eğitiminin yakın çevrelerce nasıl algılandığına bakıldığında bu eğitimin; el becerisini geliştirmek, hayal gücünü geliştirmek, duygu ve düşüncelerin aktarılmasını sağlamak için olduğunu düşündükleri sonucuna varılmıştır. Bu algı, yanlış olmamakla birlikte eksiktir. Elde edilen sonuç, kişilerin görsel sanatlar eğitiminden kısa zamanda dönüt almaya yönelik doğrudan gözlemlenebilecek, faydalılık durumuna göre oluşturdukları algıyı göstermektedir. Artık görsel sanatlar eğitimiyle yaratıcılığın yeterince ilişkilendirilmediği sonucuna varılmıştır. San'a göre

(2004, s. 25) sanat eğitiminin baş amaçlarından biri: “Görmeyi, işitmeyi, dokunmayı, tat almayı öğretmektir. Çevresini hakkıyla algılayıp onu biçimlendirmeye yönelmek için bu gerekli ilk koşuldur. Yalnızca bakmak değil, ‘görmek’, yalnızca duymak değil, ‘işitmek’, yalnızca ellerle yoklamak değil, ‘dokunulana duyumsamak’ yaratıcılık için gerekli ilk aşamalarıdır”.

Yarının görsel sanatlar eğitiminden beklentiler, kişiye ve görsel sanatları etkileyen durumlara göre değişkenlik gösterse de bu eğitimle ilgili çevrelerin hepsi, işini severek yapan bir görsel sanatlar öğretmenin bu eğitimi vermesi gerektiği konusunda hemfikirlerdir. Öğrenciler ve veliler, görsel sanatlar öğretmenin konu ya da malzeme seçiminde özgür bırakmasını, iyi iletişim kurabilmesini; görsel sanatlar öğretmenleri ise velilerin öğrencilere bu alandaki çalışmalarını için destek olmasını beklemektedir. Bunun yanı sıra görsel sanatlar eğitiminin teknik beceri kazandırması, haftada 2 saat olması, malzeme ihtiyaçlarını kolayca giderebilecekleri, müzik eşliğinde çalışabilecekleri bir ortamda yapılması başlıca beklentiler arasındadır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin, görsel sanatlar eğitimi algılama biçimlerinin öğrenci ve velilerle aynı olduğu, sadece beklentilerde görsel sanatlar eğitime verilen önem konusunda fark olduğu görülmektedir.

Bugünün görsel sanatlar eğitiminin algılanma şekli ve yarının görsel sanatlar eğitiminden beklentiler gösteriyor ki toplumda hem mevcut duruma yönelik tespitler hem de belirlenen ihtiyaçlar doğrudan ölçülebilecek fayda-zarar ilişkisi üzerinden yapılmaktadır. Yakınsak düşünme ‘şu an görsel sanatlar bana ne veriyor ve ben bunu nerede kullanıyorum’ sorularını akla getirirken; iraksak düşünme, görsel sanatlar eğitimi kazanımlarının geleceğe yönelik çok boyutlu getirilerinin neler olacağını akla getirmektedir. Gençaydın’ın dediği gibi; “Bir ulusun kültür yaşı, o ulusun yetiştirdiği sanatçı sayısı ve yarattığı sanat yapıtlarının sayısı ile ölçülür” (1983, s. 26). Görsel sanatlar eğitiminin gelecek neslin kültürel kimliğinin oluşumunda önemli bir role sahip olduğu unutulmamalıdır.

6.2. Öneriler

Her alanda olduğu gibi görsel sanatlar dersinin geliştirilmesi adına bir öğretim programının yapılması için, kapsamlı bir ön araştırmaya ihtiyaç vardır. Geçmişte yapılan programlar incelenerek günümüzde görsel sanatlar eğitiminde gelinecek noktaya bakıldığında, programların uygulanmasından nasıl bir dönüt alındığı ortaya çıkmaktadır.

Birebir ölçülebilirliği mümkün olmasa da bir toplumun olaylara bakış açısı, yorumu, eleştirisi, duyarlılığı, sorunlara yaratıcı çözüm öneriler getirebilme durumu, estetik beğeni sahibi olması, sanatçıya, sanat eserlerine, kültür varlıklarına yaklaşım biçimi kısacası kültür düzeyi, görsel sanatlar eğitiminin gözlemlenebilir sonuçlarıdır.

Uzun yıllar birçok kişi tarafından sanatın programlanabilir ve öğretilebilir olmadığı ileri sürülmüştür. Duygunun ve içe doğuşların bir alanı olarak zekâ ve düşüncenin dışında tutulan sanatın, bu özellikleri nedeniyle programlanamayacağı, buna bağlı olarak da öğretilemeyeceği yönünde iddialarla sistematik yapıdan uzak bir alan olduğu ileri sürülmüş ve bu görüşler kabul görmüştür. Artık anlaşılmıştır ki, sanat bir disiplin olarak program ve planlama yapmaya, öğretmeye uygun ve elverişli bir alandır. (Yolcu, 2009, s.220)

Ancak çoğu öğrenci, veli ve idareci başta olmak üzere azımsanamayacak bir kesim ki bu kesim toplumun neredeyse çoğunluğunu oluşturmaktadır, görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hatta tek hedefinin el becerisini ve sanatsal yeteneği ortaya çıkarmak olduğunu düşünmektedir. Yalnızca bu düşünceden yola çıkıldığına, bu durum kişileri, ‘o halde görsel sanatlar eğitimi yeteneği olanlara verilmelidir’ gibi yanlış ve eksik bir kaniye sevk etmektedir. Hal böyle olunca ve maalesef bu düşünce biçiminin yaklaşık yüz yıldır yeterince değişmediği düşünülürse sanat dersleri olan görsel sanatlar ve müziğin örgün eğitim kurumlarında haftada 1 saat kalmasına şaşırılmamak gerekmektedir.

Sanatı bir bütün olarak görememek, er veya geç bir toplumun duraksamasına, hem de sanat eğitimi aracılığı ile duraksamasına neden olur. Sanatı, dolayısıyla kültürü tıkanmış bir toplumun tekrar devinim kazanması diğer ülkeler arasında, topluluklar arasında, tekrar saygı kazanması, hem çok büyük bir sabır hem de çok büyük bir iyimserlik gerektirir (Erinç, 2004, s. 33).

Görsel sanatlar eğitiminin kazanımlarının, dolayısıyla gerekliliğinin toplumsal çevrelerce öğrenilmesi için görsel sanatlar öğretmenleri, akademisyenler ve sanatçılar başta olmak üzere pek çok kesim tarafından bilinçlendirme kampanyaları, hatta kamu spotları oluşturulması gerekmektedir. Sanat derslerinin süresinin en azından haftada 2 saate çıkarılması bunun için güzel bir başlangıç olacaktır.

Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerinin keşfedilmesi, bu anlamda doğru yönlendirilmesi için branş öğretmenleri ve velilerin rehber öğretmenlerle işbirliği içerisinde olmaları faydalı olacaktır. Böylelikle öğrenciye uygunluk açısından daha sağlıklı bir lise ya da üniversite aşamasında bölüm tercihi yapılabilir.

Ürün oluşturulan görsel sanatlar dersi için elbette illaki şu malzeme, bu malzeme ya da dersin atölyede yapılma zorunluluğu gibi bir durum yoktur. Yeri geldiğinde bir taş ya da toprak bile malzeme işlevi görürken, okul koridorları ya da bahçesi ders için bir mekân olabilmektedir. Ancak 2003 yılından itibaren ders kitaplarının, hatta seçmeli derslerin kitaplarının dahi -o yıl kaç öğrenci tarafından seçileceği belli olmamasına rağmen- basılıp ücretsiz olarak dağıtılması, özellikle veli ve öğrencilerde, görsel sanatlarda kullanılan resim defteri, pastel boya, sulu boya gibi başlıca malzemelerin de devlet tarafından verilebileceği beklentisini oluşturmuştur. Bunun yanı sıra hâlâ yeni yapılan okulların mimari planında atölyeye yer verilmemesi üzücüdür.

Yine proje tabanlı çalışılan, uygulamalı bir ders olan teknoloji ve tasarım dersinin işlenmesi için öğretim programında yer alan '25'in üzerinde mevcudu olan sınıfların ikiye bölünmesi' esasının görsel sanatlar dersi için de geçerli olması gerekmektedir.

İngilizce dersleri ve din eğitiminin ilkokulda alanın uzmanı öğretmenlerce verildiği gibi, kişilik gelişiminin 6 yaşına kadar büyük oranda tamamlandığı düşünülürse, görsel sanatlar eğitiminin de okulöncesinden itibaren alanın uzmanı görsel sanatlar öğretmenlerince verilmesi bir gerekliliktir. "Kişilik kazanma ile sanat eğitimi doğrudan ilişkili olduğu için, bugün verilen sanat eğitimine, bugünkü sanat uygulamalarına bakarak yarının 'kişilikli toplum' anlayışını da yorumlayabiliriz" (Erinç, 2006, s. 54).

Görsel sanatlar eğitimi, yalnızca ders esnasında yapılan ve sonuçları doğrudan gözlemlenen bir süreç değil; ondan daha önemlisi öğrencilerin hem mekânsal hem de zamansal olarak ders ve derslikten çıktıktan sonra nerede ve ne zaman olursa olsun -yaşam boyu- sanatsal üretim ve sanatsal tüketim süreçlerinden kopmamalarına yardımcı olmalıdır.

Eylül ayından başlanarak haziran ayı da dâhil olmak üzere yaklaşık 10 aylık süre zarfında özel ya da kamu kuruluşlarınca onlarca resim yarışması düzenlenmektedir. Görsel sanatların farkındalık oluşturmada etkili bir araç olduğu su götürmez bir gerçektir; fakat envaiçeşit konuda gelen yarışma duyuruları için görsel sanatlar öğretmenlerinden, öğrencilerini sürekli yarışmaya hazırlamalarını ve ödül kazanmalarını beklemek, sanatsal çalışmaların metalaştırılması demektir. Çocukların masum duygu ve düşüncelerle ortaya koydukları sanatsal çalışmalar, kurum ve kuruluşların reklam malzemesi olmamalı; çocuklar yaptıkları her sanatsal faaliyetin ödüllendirilmesi gibi yanlış bir beklentiye sokulmamalıdır.

Günümüzde Z kuşağı, Alfa kuşağı olarak adlandırılan, teknoloji ve dijital ortamla birebir etkileşim içerisinde gelişen yeni nesille, 20. yüzyıl çocuklarına yapıldığı gibi sadece düz anlatım yöntemiyle, önlerine bir obje koyup çizmelerini isteyerek ders işlemek olanaksızdır. Zaten böyle bir ders sürecinden verim beklenemez. Görsel sanatlar öğretmenleri çağın getirilerini dikkate alarak kendilerini geliştirmeli, yenilikçi eğitim öğretim yaklaşımlarından haberdar olmalı, bunları öğrenciye sunarken internet ve mobil uygulamalardan yararlanabilmelidir. Artık tüm dünyada yenilikçi eğitim teknolojilerinin branşlar bazında nasıl verimli kullanılabileceği ile ilgili öğretmenlere yönelik eğitimler gerçekleştirilmektedir. Web araçları, görsel sanatlar öğretmenleri de dâhil öğretmenlerin çoğunun henüz yeterince tanımadığı bir alandır. Oysa görsel sanatlar dersi özelinde düşünüldüğünde pixiz (fotoğraf düzenleme/kolaj yapımı), kizoa (slayt/video yapımı), canva (grafik tasarımı), voki (animasyon yapımı), quizizz (soru-cevap oluşturma), calameo (dergi oluşturma), storyjumper (kitap oluşturma), padlet (pano oluşturma), linoit (galeri oluşturma) vb. pek çok web aracı hem öğretmenlerin öğrencileri için ders materyali oluşturmalarında hem de öğrencilerin çalışmalarını birebir aktarabilecekleri çevirim içi uygulamalardır. Bu tür yenilikçi eğitim teknolojilerinin görsel sanatlar dersinde kullanımına yönelik eğitimlere ihtiyaç vardır. Üniversitelerin görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren bölümlerinde, web araçlarının alanla ilişkilendirildiği derslerin programda yer alması gerekmektedir. Ayrıca üniversitelerde görsel sanatlar öğretmeni yetiştiren bölümlerin adının hâlâ Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı olarak geçmesi, içerikle çelişmesi bakımından yetkili mercilerce değerlendirilmesi gereken bir konudur.

Türkiye'nin 2009 yılından itibaren dâhil olduğu, Avrupa'da yer alan okullar için oluşturulmuş çevirim içi bir topluluk olan eTwinning üzerinden projeler yürütülmektedir. Son yıllarda hızla yaygınlaşan eTwinning topluluğundan maalesef görsel sanatlar öğretmenlerinin çoğu habersizdir. Oysa eTwinning portalı hem Türkiye'den hem de yurt dışından pek çok okulla ortak çalışmalar yürütülebilen; örneğin görsel sanatlar dersindeki bir konunun aynı hafta farklı ülkelerdeki öğrenciler tarafından resmedilip çevirim içi olarak paylaşılabilirdiği, öğrencilerin ve öğretmenlerin canlı bağlantılar yaparak internet üzerinden yüz yüze çalışmalar hakkında konuşup yorumlar yapabildiği bir platformdur.

Her branşta olduğu gibi görsel sanatlar dersi için de öğretmen ve öğrencilere ülke sınırlarının dışına çıkıp dünyadaki gelişmeleri takip etme, kendilerini geliştirme fırsatı veren bir diğer program ise 'Erasmus Plus'tır. Ülkemizde tüm yurtdışı eğitim programları 2014 yılından itibaren Erasmus Plus çatısı altında toplanmıştır. Avrupa Gelişim Planı amaçlarına hizmet edecek ve bu doğrultuda yürütülecek bir proje ile

lkelerarası işbirliği, Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir. Böylelikle okullar bazında ihtiyaç duyulan bir alanda, örneğin müze eğitimi alanında, yeni becerilerin kazandırılması ve o alanda gelişimin sağlanması için okul öncesinden niversiteye tüm okullar, Türkiye Ulusal Ajansı'na (ua.gov.tr) yurt dışı eğitimlere katılmak için başvurabilmektedir.

Araştırmada görülmüştür ki sanatta olduğu gibi görsel sanatlar eğitiminde de çok boyutluluk vardır. Görsel sanatlar dersinde edinilen kazanımlar ve bu kazanımların, okul kapısından dışarı çıkınca unutulana ve hayatla ilişkilendirilemeyenlerin tam tersine, hayat boyu kullanılan davranışlar olduğu düşünülürse; görsel sanatlar eğitiminin paydaşları yalnızca ğretmen, ğrenci, veli, idareci, akademisyen, sanatçı, yazar ya da müze eğitimcisi değil; siyasiler, talim terbiye kurulunda görev alan program geliştirme komisyonu yeleri, medya gibi daha pek çok kesimi de içine almaktadır. Benzer araştırmalar farklı ya da daha geniş bir paydaş kitlenin de dâhil edilmesiyle yapılabilir. Ayrıca araştırma, görsel sanatlar dersi ve ğretim programlarıyla ilgili her yeni gelişmede güncellenmeye açıktır.

KAYNAKÇA

- Akkol, N. (2018). Çok Kültürlülüğün Günümüzde Kabulü ve Görsel Sanatlarda Kullanımı. *Ulakbilge*, 6, 23.
- Akkutay, Ü. (1984). *Enderun Mektebi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi.
- Akpınar, B. (2010). Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmen, Öğrencinin ve Velinin Rolü. Eğitime Bakış, *Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 16-20.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alakuş, A. O., Mercin, L., Ayaydın, A., Vural, D. Ü., Tuna, S. & Yılmaz, M. G. (2011). *Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alakuş, A. O. (2003). Dünden Bugüne Görsel Sanatlar Eğitiminin Genel Bir Görünümü. *Milli Eğitim Dergisi*, 80. Yıl Özel Sayısı, 160, 233-245.
- Altinkurt, L. (2005). Türkiye’de Sanat Eğitiminin Gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Altuner, H. (2010). Cumhuriyet Devri Ortaöğretimindeki Sanat Tarihi Müfredatının Değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 28, 41-55.
- Arı, A. (2013). Bilişsel Alan Sınıflamasında Yenilenmiş Bloom, SOLO, Fink, Dettmer Taksonomileri ve Uluslararası Alanda Tanınma Durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (2), 259-290.
- Arslan, M. (2000). Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 146.
- Arslan, M. (2007). Eğitimde Yapılandırmacı Yaklaşımlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 40 (1), 41-61.
- Artut, K. (2013). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, N. & Cansever, B. A. (2007). Okuldaki Sosyal Etkinliklere Katılımda Ebeveyn-Çocuk Etkileşimi (Kültürlerarası Bir Karşılaştırma). *Ege Eğitim Dergisi*, (8)1, 113-130.
- Aslanapa, O. (1999). *Türk Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Atatürk, M. K. (2016). *Nutuk*. İstanbul: Kare Yayınları
- Ayaydın, A. (2009). Eğitimde Çoklu Zekâ Yansımaları ve Görsel Sanatlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 52-62.

- Ayktut, A. (2013). Güncel Sistemden Estetik Eğitime Bir Öneri: Görsel Kültür Kuramı. *Turkish Studies - International Periodical for The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. Volume 8/9 Summer, p. 705-714, Ankara-Turkey.
- Bakır, K. (2008). Eğitim Üzerine Anarşist Bir Yaklaşım: William Godwin ve Ulusal Eğitimin Eleştirisi. *Karabayrak Dergisi*, 11, 135-145.
- Barnes, R. (1993). *Art, Design and Topic Work 8-13*. London: Routledge.
- Bartlett, S. & Burton, D. (2014). *Eğitim Bilimine Giriş*. (B. Aybek, Çev. Ed.) Ankara: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışma 2012 yılında yayınlanmıştır)
- Boduroğlu, S. K. (2010). *Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişimi ve Bauhaus Ekolünün Türk Sanat Eğitimine Yansımaları*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Bulut, İ. (2014). 21. Yüzyılda Yeni Teknolojilerin Yarattığı Sanat Anlayışları ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Yetiştiren Kurumların Eğitim Programlarındaki Yeri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 117-132.
- Buyurgan, S. (2007). Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Ana Bilim Dalı Öğrencilerinin Aldıkları Eğitim-Öğretime Yönelik Görüş ve Beklentileri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(4), 657-677.
- Cezar, M. (1995). *Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi*. İstanbul: Anadolu Sanat Yayınları.
- Collingwood, R. G. (2005). *Tarihin İlkeleri*. (A.H. Aydoğan, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. (Orijinal çalışma 1999 yılında yayınlanmıştır)
- Çevik, K. (2008). İlköğretimde Çoklu Zekâ Kuramına Dayalı Yönlendirme Etkinliklerinde İşbirliği ve Uyum Boyutlarında Karşılaşılan Sorunlar. *Kuramsal Eğitim Bilim*, 1 (1), 62-82.
- Çoruhlu, Y. (1998). *Erken Devir Türk Sanatının ABC'si*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Dilmaç, O. (2018). *Sanat Eğitim Tarihi Çerçevesinde Çocuk Sanatının Tarihi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dewey, J. *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*. İstanbul: T.C. Maarif Vekilliği.
- Efland, A. D. (1990). *A History of Art Education*. New York: Teachers Collage Press.
- Ergür, D. O. (2010). Öğrenen Özerkliğinin Kazandırılmasında Öğretmenin Rolü. *Uluslararası Eğitimde Yeni Yaklaşımlar ve Etkileri Konferansı Bildiri Kitabı*, Antalya, 354-359.
- Erinç, S. M. (2004). *Sanatın Boyutları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

- Eriñ, S. M. (2006). Sanat Anlayışı Nasıl Kazandırılır, Nasıl Edinilir?. İ. San & A. Ç. İlhan (Ed.), *Sanat Eğitiminde Sanat Biliminin Rolü* içinde (ss. 54-58). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Ertuğ, T. (2018). *Handan Tunç ile Sanat Üzerine*. Ankara: Alter Yayıncılık.
- Etike, S. (1991). *Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim Öğretmeni Yetiştirme (1923-1950)*. Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Etike, S. (1995). *Sanat Eğitimi Yazıları*. Ankara: İlke Kitabevi Yayınları.
- Etike, S. (2001). *Cumhuriyet Dönemi Resim Eğitimi*. Ankara: Güldiken Yayınları.
- Evans, L. J. (2001). *A History of Art Education In The Elementary and Middle Schools of The People's Republic of China 1949-1989: Political Currents and Influences In Visual-Arts Education*. Doktora tezi, Ohio Eyalet Üniversitesi, Ohio.
- Freedman, K. (2003). *Teaching Visual Culture*. New York: Teachers College Press.
- Gardner, H. (2007). *Geleceği İnşa Edecek Beş Zihin*. (F. Şar & A. H. Gül, Çev.) İstanbul: Optimist Yayım Dağıtım.
- Gençaydın, Z. (1983). Güzel Sanatlar Eğitimi Üzerine Görüşler. *Milli Eğitim Dergisi*, 60, 24-26.
- Gökkoca, F. Z. U. (2001). Sağlık Eğitimi Açısından Temel İlkeler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 10(10),372-374.
- Göksu, E. (2006). *İlköğretim Okulu Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Görsel Sanatlar Dersini Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Greenhill, H. E. (1999). *Müze ve Galeri Eğitimi*. (M. Örgel & E.G. Kapçı, Çev.) Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürlü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Gutok, G. L. (2014) *Eğitimde Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (N. Kale, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.(Orijinal çalışma 2003 yılında yayınlanmıştır)
- Güler, A. (2004). *Türk Eğitim Politikalarının Tarihsel Süreci*. Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Gümüšoğlu, F. (2017). *Cılavuz Köy Enstitüsü*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Hastie, W. R. (Ed.). (1965). *Art Education*. Chicago: NSSE.
- Hatfield, C., Montana, V. & Deffenbaugh, C. (2006). Artist/Art Educator: Making Sense of Identity Issues. *Art Education*, 42-47.

- Hatipoğlu, A. & Kavas, E. (2016). Veli Yaklaşımlarının Öğretmen Performansına Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*,5(4), 1012-1034.
- İlden, S. (2012). Türk Minyatür Sanatının Gelişiminde Dinin (İslamiyetin) Etkisi. *Akdeniz Sanat Dergisi*, 5-9, 60-72.
- İlköğretim Kurumları Resim-İş Dersi Öğretim Programı. (1992). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Kalaycı, N. (1988). *Cumhuriyet Döneminde İlköğretim*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- Karadağ, E. (2010). Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16(1), 49-71.
- Karagöz, H. (2017). *Spss ve Amos Uygulamalı Nitel-Nicel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Nobel Kitabevi.
- Karayağmurlar, B. & Tan, C. A. (2003). Sanat Yoluyla Eğitim Kuramının Eğitim Üzerindeki Etkileri. *KKEFD*, 8, 65-80.
- Katırcı, M. D. (2003). *Sanat Eğitimi Nasıl Olmalıdır?*, Milli Eğitim Dergisi, 160.
- Kavuran, T. (2003). Sanat ve Bilim’de Gerçek Kavramı. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 225-237.
- Kırıoğlu, O. T. (2005). *Sanatta Eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kocabıyık, O. O. (2016). Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016, 6 (1), 55-66.
- Koç, E. (2008). *İlköğretim Görsel Sanatlar (Resim-İş) Dersi Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi (1948-2007 Arası)*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Korkmaz, İ. (2007). Öğrenci Merkezli Ders Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18.
- Kurtuluş, Y. (2000). *Türkiye’de Sanat Eğitimi Tarihi (1950-1999)*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Lowenfeld, V. & Brittain, W. L. (1964). *Creative and Mental Growth*. New York: The Macmillan Company
- Mamur, N. (2014). Post-modernizmin Sanat Eğitimine Yansıma Biçimleri Görsel Kültür ve Eleştirel Pedagoji. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 15 (2), 59-77.

- Onan, B. C. (2017). Çağdaş Sanat Eğitimi Kuramcıları Bağlamında Sanat Eğitiminde Yeni Eğilimler ve Çeşitli Uygulama Önerileri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (1), 291-319.
- Oral, B., Koçak, R., Barut, Y., Korkmaz, İ., İnan, H. Z., Gültekin, M. ve diğerleri. (2014). *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Önsoy, R. (1991). Cumhuriyetten Bugüne İlk ve Ortaöğretimimiz ve Bazı Meseleleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6, 1-3.
- Özsoy, V. (1996a). Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi): Amacı ve Yapılanması. *Milli Eğitim Dergisi*, 131, 37-40.
- Özsoy, V. (1996b). Türkiye’de Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi) Tarihine Kısa Bir Bakış. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 109-121.
- Özsoy, V. (1998). Resim-İş Eğitimi (Sanat Eğitimi)’nin Yakın Tarihi: Sosyo-Politik Olaylar ve Etkileri. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 77-92.
- Özsoy, V. (2007). *Görsel Sanatlar Eğitimi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Polat, İ. & Kılıç, E. (2013). Türkiye’de Çokkültürlü Eğitim ve Çokkültürlü Eğitimde Öğretmen Yeterlilikleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 352-372.
- San, İ. (1977). *Sanatsal Yaratma, Çocukta Yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- San, İ. (2003). *Sanat Eğitimi Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- San, İ. (2004). *Sanat ve Eğitim*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Sönmez, V. (2004). *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, İ. & Beycioğlu, K. (2015). Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 16 (2), 33-50.
- Tekinalp, Ş., P. (2004). Tuvallerde Yıldız Sarayı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21(2), 143-158.
- Telli, H. (1982). Sanat ve İş Eğitiminin Eğitimdeki Yeri. *Milli Eğitim Dergisi*, 59, 65-66.
- Tosh, J. (2013). *Tarihin Peşinde*. (Ö. Arıkan, Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları. (Orijinal çalışma 1984 yılında yayınlanmıştır)
- Turani, A. (1997). *Dünya Sanat Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24, 543-559.

- Tüzün, S. (2004). *Resim-İş Dersi Öğretmenlerinin Resim-İş Dersi Öğretmenliğine ve Öğretim Sürecine Yönelik Tutumları ve Görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Ulutaş, S. & Erman, M. (2011). Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Uygulanmış Olan İlkokul, Ortaokul ve İlköğretim Okulları Öğretim Programlarında Ölçme ve Değerlendirme. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, Yaz 2011, 2(1), 148-154.
- Uz, A. (2015). *Köy Enstitülerinde Resim-İş*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Üstüner, M. (2004). Geçmişten Günümüze Türk Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme ve Günümüz Sorunları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7.
- Wachowiak, F. (1985). *Emphasis Art*. New York: Harper Collins Publishers.
- Wilson, B. & Hoffa, H. (Eds.). (1985). *The History of Art Education*. Pennsylvania: NAEA.
- Yarımcı, Ö. (2010). *İlköğretim II. Kademe Görsel Sanatlar Dersinde Disiplinler Arası Yaklaşım Dayalı Uygulamalar*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 89-94.
- Yılmaz, M. (2009). *Sanatçıları Okumak ya da Postmodern Söyleşiler*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Yolcu, E. (2009). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- <https://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-3345/devlet-sanatcisi-olacak-ve-bu-haktan-yararlanacaklar-il-.html>Erişim tarihi: 01.06.2019
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/sanayi-i-nefise-mektebi>Erişim tarihi: 24.06.2019
- <http://ttkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya/12>Erişim tarihi: 13. 08. 2019
- <https://www.etwinning.net>Erişim tarihi: 01. 09. 2019
- <http://www.ua.gov.tr/>Erişim tarihi: 01. 09. 2019
- <https://www.enago.com.tr/academy/bilimsel-yazarlik-hakkinda-bilmeniz-gerekenler/>Erişim tarihi: 10. 09. 2019

EKLER

EK 1. 5. Sınıf Gözlem Formu

1. GÖZLEM FORMU:

Ders Adı: Görsel Sanatlar

Dersin Süresi: 40 dakika

Sınıf Düzeyi/Yaş: 5. sınıf/11 yaş

Mevcut: 29

Gözlem Süresi: 40 dakika (1. Gözlem)

Tarih: 14.12.2017

Gözlemci: Sinem Alpaslan Asiltürk

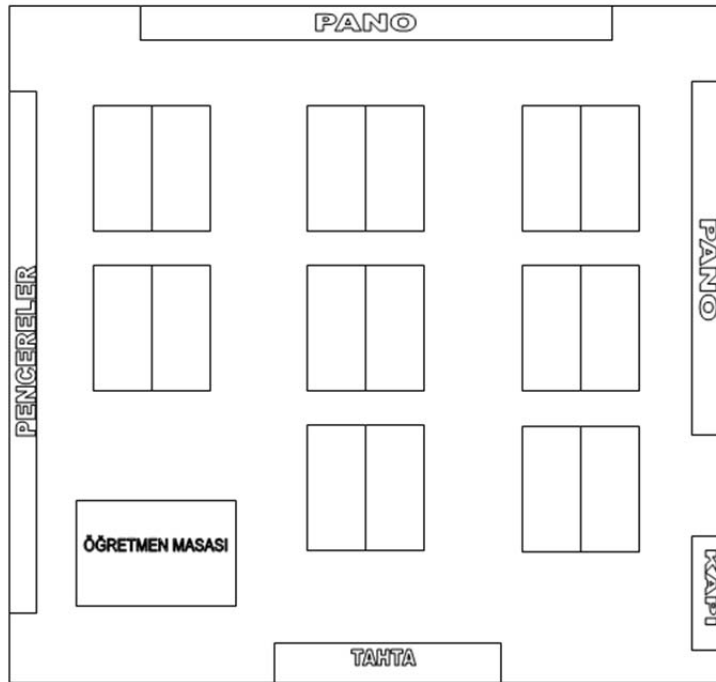
Gözlem Odağı: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrenciler

Konu: İnsan Figürleri

Kazanım: Gözlemlerinden yola çıkarak orantılarına uygun insan figürü çizer.

Araştırma Sorusu: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrencilerin derse ve birbirlerine karşı algı ve beklentilerini ortaya koyma biçimleri nasıldır?

Sınıf Oturma Planı:

Öğrencilerin yan yana iki kişi oturduğu, sıraları karşılıklı birleştirilmiş küme tipi dörtlü oturma biçiminde düzenlendiği bir sınıftı. Panolar, diğer derslerde yapılan

etkinlikler ve resimlerle doluydu. Öğretmen sınıfa girdiğinde öğrenciler hâlâ malzeme hazırlıklarını sürdürüyordu. Ayağa kalkan öğrencilerine merhaba diyerek selam veren öğretmen, oturabileceklerini söyledi. Beş öğrenci, öğretmenleri içeri girer girmez, evde yapmış oldukları resimleri göstermek için öğretmenlerinin yanına yöneldi. Öğretmenleri ise resimlerine sonra bakacağını, şimdi konuya başlamaları gerektiğini söyledi. Bunun üzerine öğrenciler, ellerinde resim defterleri, somurtkan bir ifadeyle yerlerine geçti.

Öğretmen, bir önceki derste onlara hangi ressamı tanıtmış olduğunu sordu. Öğrenciler hep bir ağızdan ‘Frida Kahlo’ cevabını verdi. Öğretmen “Bugün sizler insan figürü çizeceksiniz. Bu yüzden insan figürü çalışmış bir diğer ressam olan Neşet Günal’ı tanıyacağız” dedi. İnsan figürlerini ayrıntılı inceleyeceklerini ve artık Cin Ali tipi çizimleri geride bırakacaklarını söyledi. Sonra Neşet Günal’ın yaşamı ve resimlerinde yer alan insanlar hakkında bilgiler verdi. Akıllı tahtadan örnek resimler göstererek anlatmaya devam etti. Örnekteki insan figürlerinin el ve ayaklarının normalden büyük olmasına dikkat çekti. Bunun bir güç simgesi olarak yorumlanabileceğini söyledi. Öğrencilerden biri oturduğu yerden “Yani ne anlatmaya çalışmış?” diye sordu; ama öğretmeni duymadı. Belki de parmak kaldırmadığı için onu görmezden geldi. Öğrenciler dikkatle örnek resimlere bakıyor, kendi kendilerine resimlerle ilgili “Çok eski kıyafetleri var”, “Fotoğraf gibi” şeklinde yorumlar yapıyorlardı. Öğretmenleri onlara, ressamın hangi boya türünü kullanmış olduğunu sordu. Söz hakkı alan öğrencilerden iki tanesi kuru boya, üç tanesi pastel boya yanıtını verirken biri yağlıboya olduğunu söyledi. Öğretmen evet deyip, başını sallayarak yağlıboya yanıtını onayladı. Doğru yanıt veren öğrencinin yüzünde tebessüm eden mutlu bir ifade oluştu. Parmak kaldıran öğrencilerden iki tanesi henüz söz hakkı almamıştı; ancak doğru yanıtın bulunmasının ardından parmaklarını indirdiler.

Öğretmen daha sonra, aralarından bir kişi üzerinde insan figürünü tanımlayacağını söyleyerek öğrencilerinden birini tahtaya çıkardı. İnsan çizimine kafadan başlanarak, diğer uzuvların kafaya göre orantılanacağını, yani boy uzunluğunun arkadaşları üzerinde gördükleri gibi, 4-5 kafa uzunluğuna denk geldiğini elleriyle canlı modeli üzerinden gösterdi. İki göz arasına yaklaşık bir göz sığacak kadar mesafe bırakılması gerektiğini söyledi. Bir öğrenci oturduğu yerden “Ben burunda sıkıntı yaşıyorum” dedi. Öğretmen ona, geometrik cisimlerden yola çıkmanın bu konuda kolaylık sağlayacağını söyledi. “Örneğin burun yerine bir üçgen çizip, dönüşlü ve kıvrımlı yerleri bu üçgen üzerinden belli etmeye başlayabilirsin” dedi. Öğretmen bir

yandan tarif ederken bir yandan da tahtadaki öğrencinin burnu üzerinde şekli gösteriyordu.

Öğretmen “Şimdi kendinizi yansıtacak bir insan figürü çizmenizi istiyorum” dedi ve ekledi “Bugün sadece çizin, gelecek hafta renklendirme yaparız”. Bir öğrenci parmak kaldırarak “Sadece kafasını çizsek olur mu?” diye sordu. Öğretmen “Tüm bedeni görmek istiyorum; ama duruşun nasıl olacağını siz belirleyin. İsterseniz oturan bir figür de çizebilirsiniz” dedi.

Öğrenciler çizmeye başlayınca dek dersin ilk 20 dakikası geride kalmıştı. Herkes çizmeye koyulurken sadece bir öğrenci malzemesiz, önü boş oturuyordu. Öğrenci bu durumla ilgili herhangi bir şey söylemeden öğretmen onu yanına çağırdı ve öğretmen masasının çekmecesinden bir kâğıtla bir kalem çıkarıp verdi. Aralarında bir diyalog geçmedi. Malzemeleri alan öğrenci hemen yerine geçip çizmeye başladı.

Küme şeklinde oturan çocuklar kendi aralarında konuşarak bir yandan çizip bir yandan da birbirlerinin fikirlerini dinliyorlardı. Biri yanındaki arkadaşına “Sence bunun gözleri renkli mi olmalı, renksiz mi?” diye sordu. Arkadaşı da “Tabi ki renkli olsun ama boyamayı haftaya yapacağız” dedi.

Öğretmen sıraların arasında geziyordu. Çizimlere bakıyor, bu arada da fikir ve yorumlarını öğrencileriyle paylaşıyordu. Önce gözleri çizerek resmini yapmaya başlayan bir öğrencisine, gözlerin bütünü bir ayrıntısı olduğunu, önce kafayı ve bedeninin tümünü çizdikten sonra ayrıntılara geçmesi gerektiğini söyledi. Sonra ses tonunu yükselterek sınıfın geneline “Figürümüzü tamamladıktan sonra da onu nerede çizdiğimizizi anlatmak için arka plana mekânı çizeceğiz” dedi. Bunun üzerine öğrencilerden bazıları oturdukları yerden “Benimki markette”, “Benimki evde” diyerek çizecekleri mekânları söyledi.

Öğrencilerden biri karşısında oturan arkadaşına “Bana da kafa çiz” dedi. Bunu duyan öğretmen “Hayır, herkes kendi resmiyle ilgilensin” dedi. Öğrencilerin hepsi çizmek için çabalıyor, istekli görünüyordu. İki öğrenci ayakta çiziyordu.

Öğretmen bir öğrencinin resmi için “Dudak tek çizgi halinde değil, alt ve üst dudak belli edilerek çizilmeli” dedi. Öğrenci hemen silgisini eline alıp düzeltmeye koyuldu. Zilin çalmasına 2 dakika kala öğretmen, toparlanmaya başlamalarını söyledi. “Kimse evde devam etmesin. Haftaya burada, derste devam edeceğiz. Kendinize iyi bakın” dedi. Zilin çalmasıyla öğrenciler sınıfı boşaltmaya başladılar. Sadece bir öğrenci hâlâ toplanmamış, çizmeye devam ediyordu. O da nöbetçi öğretmenin gelip sınıfı boşaltmaları gerektiğini söylemesiyle, oflayıp püfleyerek toplanmaya başladı.

EK 2. 6. Sınıf Gözlem Formu

2. GÖZLEM FORMU:

Ders Adı: Görsel Sanatlar

Dersin Süresi: 40 dakika

Sınıf Düzeyi/Yaş: 6. sınıf/12 yaş

Mevcut: 34

Gözlem Süresi: 40 dakika (1. Gözlem)

Tarih: 19.12.2017

Gözlemci: Sinem Alpaslan Asiltürk

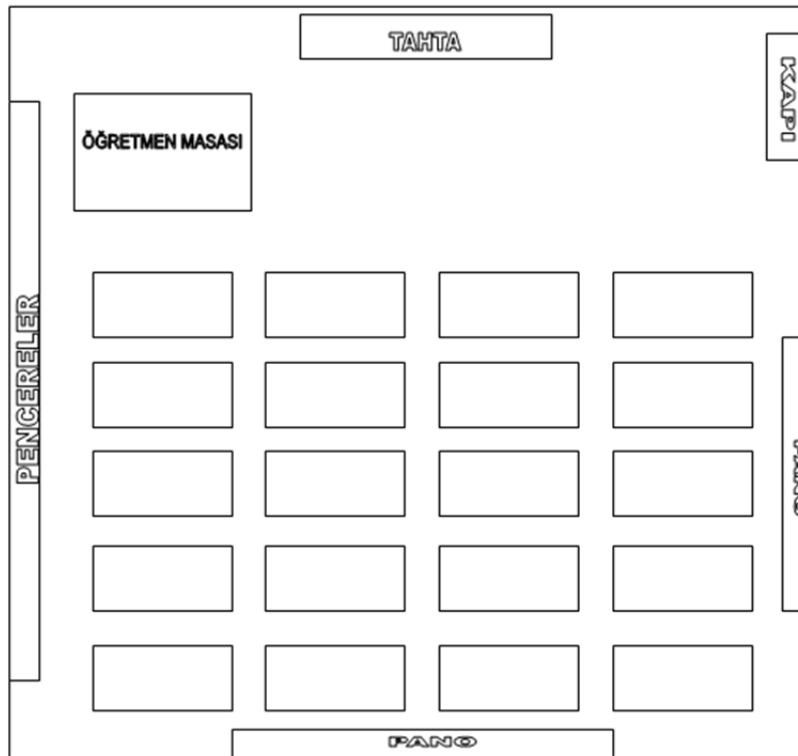
Gözlem Odağı: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrenciler

Konu: Hayata Farklı Bir Bakış

Kazanım: Görsel sanat çalışmasını oluştururken farklı materyalleri ve teknikleri kullanır.

Araştırma Sorusu: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrencilerin, derse ve birbirlerine karşı, algı ve beklentilerini ortaya koyma biçimleri nasıldır?

Sınıf Oturma Planı:

Klasik oturma düzeni oluşturulmuş bir sınıftı. Sınıf panoları boştu. Öğretmen sınıfa girdi. Çocuklarla selamlaştıktan sonra onlardan, geçen hafta yazmalarını istediği mektupları ve evden getirmelerini istediği malzemeleri çıkarmalarını söyledi. Çocuklar evde dış yüzeyini kapladıkları kutuları ve süsleme malzemelerini çıkardılar. Öğretmenleri; pul, düğme, boncuk, yapıştırıcı gibi malzemelerle bu ders süsleme yapacaklarını söylediğini hatırlattı. Öğrencilerin hepsi hazırlıklı gelmişti. Öğretmen “Şimdi geleceğe bırakacağımız bir hatıra kutusu yapacağız” dedi. Kendisi de geçen hafta öğrencilerine söz verdiği gibi çocukken yapmış olduğu hatıra kutusunu getirmişti. Onlara, hatıra kutularını süslemeyi bitirdiklerinde, kendi fotoğraf ve hatıra kutusunu göstereceğini söyledi. Öğrencilerin kutularına yapıştırmak için en çok kullandıkları malzemeler: pul, boncuk ve kurdeleydi. On beş dakika geçtikten sonra öğretmen bezden yapılmış kendi hatıra kutusunu açtı. Çocuklardan 9’u henüz süslemesini bitirmemişti ama merakla ellerindeki işi bırakıp öğretmenlerini izlemeye koyuldular. Kutusundan sarı, peluş bir ördek çıkardı. Çocukluğundan kalma bu ördeğin kendisini temsil ettiğini söyledi. Daha sonra küçük, tül bir elbise çıkardı. Bu arada tüm sınıf pür dikkat öğretmeni izliyordu. Öğretmen, küçükken annesiyle birlikte dikiş dikmeyi çok sevdiğini söyledi ve küçük bir oyuncak bebeğe olabilecek bu elbisenin kendisinin ilk dikiş deneyimi olduğunu söyledi. Sonra yine aynı boyutlarda bir bebek pantolonu çıkardı. Bu pantolonu ise dikiş dikmeyi daha iyi öğrendiği bir dönemde yaptığını; ama kumaşını, rengini çok sevdiği için babasının pantolonunun kumaşından kestiğini; babasının, pantolonunun önünde bir boşluk oluşmuş olduğunu görünce nasıl şaşırdığını söylediğinde tüm sınıf güldü. Daha sonra küçük bir sepet ve puantiyeli sarı bir fular çıkardı. Bunları gezmeye giderken yanında götürmekten hoşlandığını söyledi. Ondan sonra ipli, ahşap bir köpek çıkardı. Küçük parçalardan oluşan köpeğin ipi çekilince, kuyruğunu sağa sola sallayarak hareket etmeye başladı. Daha sonra bir masa başı çalar saat çıkardı. “Bizim zamanımızda herkesin çalar saati olurdu” dedi. “Hatta bir gün çalar saatimi kurmayı unuttuğum için okula geç kalmıştım” dedi. Sonra bir hatıra defteri çıkardı. Defterde, okul döneminde arkadaşlarının yazdığı notlar ve Sylvester Stallone gibi ünlülerin resimleri, kendi eskizleri ile dolu sayfalar vardı. Okul arkadaşlarının imzalarını taşıyan bir kâğıt ise katlanıp yine hatıra defteri arasına koyulmuştu.

Sonra küçük, oyuncak bir siyah Wolkswagen kaplumbağa araba çıkardı. Çocuklar hep bir ağızdan “Aaaa sizin arabanız” dediler. Öğretmen “Evet, o zaman bende bu oyuncak olanı vardı ve bu benim ilk oyuncak arabamdı” dedi. “Biz üç kardeştik. Akşam annem bizi yatırdıktan sonra annelere sesimizi duyurmadan vosvos

sayesinde kardeşlerimle haberleşirdik. Ben kâğıda yazdığım notu vosvosun içine koyar, kardeşimin yatağına doğru sürerdim. O da aynı şekilde bana not gönderirdi.” diye açıkladı. Daha sonra öğretmen akıllı tahtaya yöneldi. “Şimdi sıra geldi fotoğraflaraaa” dedi ve ilk olarak bebeklik fotoğraflarından başladı. Çocuklar hep bir ağızdan “Aaaa çok tatlı” gibi tepkiler verdiler ve hepsi güldü. Öğretmen “Şimdi bunun ben olduğuma kim inanır? Tabi o tombiş yanaklardan eser kalmadı.” dedi. Kendi fotoğraflarından oluşan kronolojik bir slayt hazırlamıştı. Bunlar ailesiyle olan fotoğrafları, ilk çocukluk, çocukluk, ergenlik, gençlik ve en son yetişkinlik dönemini içeriyordu. Çocuklar hepsine meraklı ve dikkatli gözlerle bakıyordu; fakat en çok ilgilerini çeken de öğretmenlerinin hatıra kutusuna sakladığı eşyaları gördükleri eski fotoğraflardı. Örneğin, öğretmenlerinin 8-10 yaşlarında anneanesi ve dedesiyle gezmeye giderken o puantiyeli fuları takmış olduğunu ve elinde o küçük sepetin olduğunu görünce “Aaaa sepetiniz, aaa fularınız” şeklinde tepkiler verdiler. Öğretmen kardeşleriyle gençlik döneminde çekildikleri bir fotoğrafı anlatırken “Gördüğünüz gibi en küçük erkek kardeşim yıllar içerisinde benim boyumu da geçerek en uzunumuz oldu. Çünkü o bizden daha iyi beslendi. Aslında ben de daha uzun olabilirdim. Ama ben yanlış beslendim. Basketbol maçlarına katılırdım ve maçtan sonra kola içerdim. Kola o kadar etkili bir kimyasal ki tuvaletteki fayans aralarını bile açabilen bir güce sahip. Kardeşimse ayran ve süt çok içti. O yüzden daha uzun boylu oldu.” dedi. En son günümüze ait bir fotoğrafla “Ve bu da şimdiki 45 yaşındaki halim” diyerek slaytı sonlandırdı. Bu arada teneffüs zili çalmış ve 5 dakika geçmiş olmasına rağmen öğrenciler yerlerinden kıyılamamıştı. Büyülenmişçesine öğretmenlerini dinlemişlerdi. Öğretmenleri “Gelecek hafta da ben sizlerin hatıra kutusu sunumlarınızı dinleyeceğim. Haftaya sıra düzenini U biçiminde yapalım. Kendinize iyi bakın” diyerek vedalaştı.

EK 3. 7. Sınıf Gözlem Formu

3. GÖZLEM FORMU:

Ders Adı: Görsel Sanatlar

Dersin Süresi: 40 dakika

Sınıf Düzeyi/Yaş: 7. sınıf/13 yaş

Mevcut: 32

Gözlem Süresi: 40 dakika (2. Gözlem)

Tarih: 28.12.2017

Gözlemci: Sinem Alpaslan Asiltürk

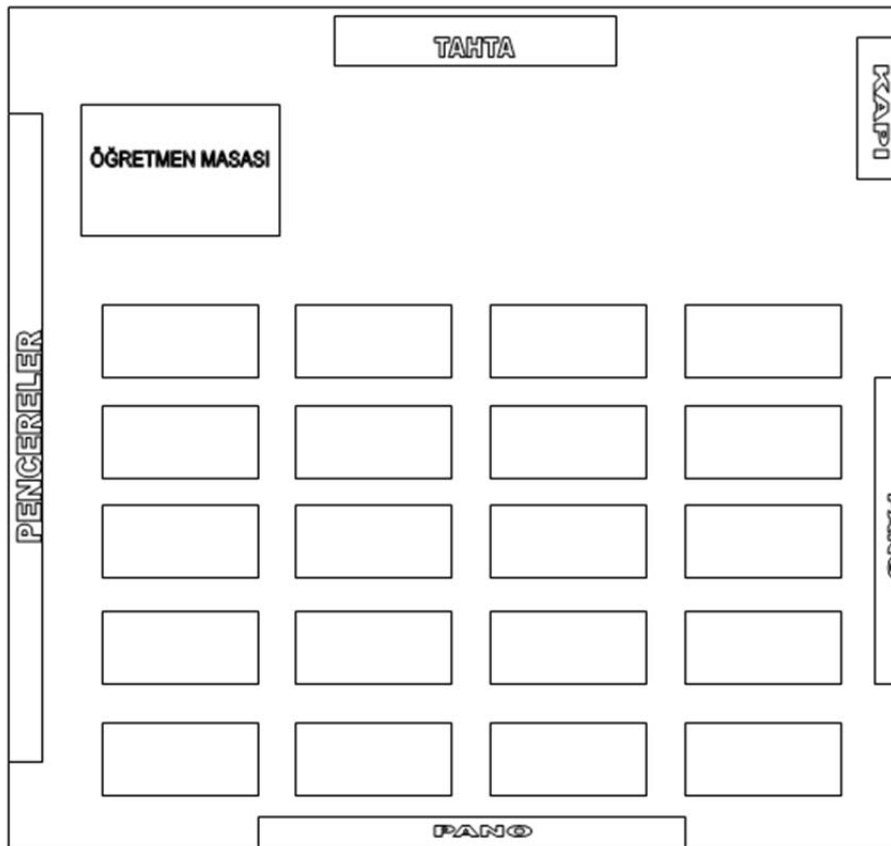
Gözlem Odağı: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrenciler

Konu: Derinlerde Bir Sanat Var

Kazanım: Görsel sanat çalışmasında farklı perspektif tekniklerini kullanır.

Araştırma Sorusu: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrencilerin, derse ve birbirlerine karşı, algı ve beklentilerini ortaya koyma biçimleri nasıldır?

Sınıf Oturma Planı:

Öğretmen günaydın diyerek sınıfa girdi. Hemen yoklama almaya başladı. Sınıfın henüz yarısı malzemelerini çıkarmayı tamamlamıştı. Öğretmen, hazırlığı bitenlerin arkalarına yaslanmalarını istedi. Bugün, geçen hafta başladıkları konuya devam edeceklerini söyledi. Tahtaya “Perspektif Çalışması” yazdı ve “Neydi perspektif çalışması?” diye sordu. Üç kişi parmak kaldırdı. İlk öğrenciden gelen yanıtta “Toparlayamadın” cevabını verdi. Parmak kaldıran diğer öğrencilere de söz hakkı verdikten sonra kendisinin tekrar bir tanımlama yapacağını söyledi. Geçen hafta verdiği örnekleri hatırlattı.

Öğrenciler yine 35x50 cm resim defteri, kalem, silgi ve cetvel ile gelmişlerdi. Öğretmen tahtaya tren yolu örneğini çizdi. “İki ray arasındaki mesafe, bu noktada ne kadar ise 1000 km ötede de o kadardır; ancak giderek daralıyormuş gibi görünür” dedi. “Şimdi nasıl perspektif çizim yapacağımızı, bunun için neye ihtiyacınız olduğunu anlatacağım” dedi ve tahtaya bir ufuk çizgisi çizdi. Ufuk çizgisini tanımladı. Sonra ufuk çizgisine koyduğu noktayı kaçış noktası olarak işaretledi ve bu noktanın da yerinin değişebileceğini söyledi. Kaçış noktasını tanımlayarak, “Bu nokta, çizeceğiniz nesnelerin gidiş yönünü, ne yönde sizden uzaklaştığını belirleyecek” dedi.

Tüm sınıf dikkatle öğretmeni dinliyordu. Bir öğrenci söz alarak “Hocam iki kaçış noktası olabilir mi?” diye sordu. Öğretmen “Evet ama benim sizden istediğim ve bugün çizeceğiniz tek kaçış noktalı olacak” dedi. “Kaçış noktasından etrafa çizeceğiniz ışınlar, çizeceğiniz nesnelerin boyları doğrultusunda ayarlanabilir” diye ekledi ve tahtada örnek olarak gösterdi. “Mantığımı anladınız mı?” diye sordu. Öğrenciler evet diyerek onayladı. Bir öğrenci “Işın çizgileri çizimde kalsın mı, silelim mi?” diye sorunca öğretmen “Kalabilir; ama ben bu çizgileri daha silik bir şekilde belli etmenizi istiyorum” dedi. Ve yine tahtaya çizdiği bir oda örneğiyle nasıl yapmalarını istediğini açıkladı. Tekrar “Anladınız mı?” diye sordu. Öğrenciler onu başıyla onayladı. “Yani çizim için ihtiyaç duyduğunuz üç şey var: Ufuk çizgisi, kaçış noktası ve ışınlar” diye ekledi. “Şimdi birkaç örneğe hızlıca baktıktan sonra kendi çiziminize başlıyorsunuz” dedi. İç ve dış mekâna ait üç örnek gösterdikten sonra “Şimdi sıra sizde, konu sınırlaması yok, ister bir oda içi, ister dış mekân olsun, seçim sizin, başlayabilirsiniz” dedi. Fısıldaşan iki öğrenciden biri öğretmene “Biz resim çantamızı, bugün gezi var diye getiremedik” dedi. Öğretmen nereye gideceklerini sordu. Onlar da Tarsus Hayvanat Bahçesi’ne gideceklerini söylediler.

Öğretmen, bu çizimi bu yıl Teknoloji ve Tasarım dersinde de kullanacaklarını söyledi. Bu derste öğrendikleri perspektif bilgisinin Teknoloji ve Tasarım dersinde çok

işlerine yarayacağını söyledi. Kendi aralarında konuşan iki öğrenciden biri “Kolay gibi görünüyor ama zor aslında” dedi. Malzeme getirmeyen iki öğrenci de kendi aralarında konuşmaya başladı. Öğretmen “Çocuklar daha hayvanat bahçesine gitmeden geziyi anlatmaya başladınız, geldikten sonra herhalde bir hafta anlatırsınız” dedi. Öğrenciler ise “Onu anlatmıyorduk” dediler somurtarak. Bir öğrenci ışın çekemediğini söyledi. Öğretmen “Neden çekemiyorsun ki, ne çizmek istiyorsun?” diye sordu. Öğrenci tren yolu cevabını verdi. Öğretmen, öğrencinin kaçış noktasını göstermesini istedi. Bunun üzerine kaçış noktasından çıkan iki çizgi ile “Şimdi çizebilirsin. İşte bu aralık senin tren yolun olacak” dedi. Öğrencilerin 15 dakikaları kalmıştı. Sınıfın yüzde 90’ı tren yolu oluşturmuştu. Kağıtlar 32 öğrencinin 30’unda yatay tutulmuş, ortadan ufuk çizgisi çekilmiş ve kaçış noktasına doğru giderek daralan tren yolu çizilmişti. Tren yolu örneğini ilk hafta öğretmenleri tahtada göstermişti. Buna rağmen, sıraların arasında gezen öğretmen 7 öğrenciye, tren yolunun kenarına resmettikleri ev, elektrik direkleri, ağaç gibi görsellerin çiziminde perspektif hataları olduğunu söyleyerek müdahalede bulundu. Tren yolu dışında cadde ve oda çizen 4 öğrencide de ufak tefek hatalar olmasına rağmen zil çaldığında sınıfın çoğunun –düşünerek ya da ezbere de olabilir- doğru bir perspektif çizimi gerçekleştirdiği görülmekteydi. Öğretmen sınıftan çıkarken gelecek hafta, bitiremeyenlerin evde tamamlayarak gelmelerini söyledi.

EK 4. 8. Sınıf Gözlem Formu

4. GÖZLEM FORMU:

Ders Adı: Görsel Sanatlar

Dersin Süresi: 40 dakika

Sınıf Düzeyi/Yaş: 8. sınıf/14 yaş

Mevcut: 24

Gözlem Süresi: 40 dakika (3. Gözlem)

Tarih: 03.01.2018

Gözlemci: Sinem Alpaslan Asiltürk

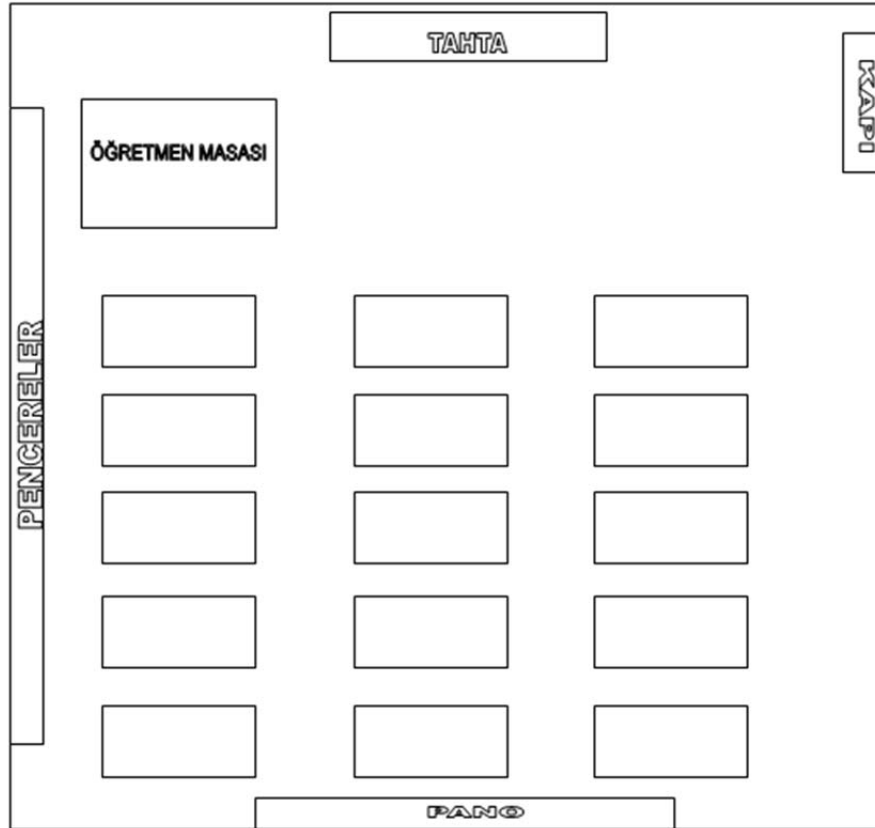
Gözlem Odağı: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrenciler

Konu: Hayallerim ve Ben

Kazanım: Hayal dünyasından esinlenerek çalışmasını oluşturur.

Araştırma Sorusu: Görsel sanatlar öğretmeni ve öğrencilerin, derse ve birbirlerine karşı, algı ve beklentilerini ortaya koyma biçimleri nasıldır?

Sınıf Oturma Planı:

Öğretmen sınıfa girdi. Ayağa kalkan öğrencilerine “Oturun, oturun. Rahatsız olmayın” diyerek eliyle oturmalarını işaret etti. Bu ders “Hayallerim ve Ben” konusunu tamamlayıp ardından resmimizle ifade ettiklerimizi anlatarak sunacağız” dedi. “Ama sessizlik istiyorum. Bu çalışmanın altından kalkabilmeniz için kendi başınıza olmanız gerekiyor” diye ekledi. Bu esnada bir öğrenci kahkaha attı. “Hocam kusura bakmayın lütfen” diyerek özür diledi. Öğretmen de parmağıyla sus işareti yaptı.

Ders başlayalı daha 10 dakika olmuştu ki bir öğrenci “Benimki bitti” dedi. Öğretmen başını onaylarcasına sallayıp el hareketiyle öğrencinin kalkmasını engelleyerek ona doğru yöneldi. Yorum yapmadan sadece resme baktı. Başka bir öğrenci resim yaparken çok sessiz bir tonda şarkı mırıldanıyordu. Sınıftaki öğrencilerin hepsi boyamaya geçmişti. Sadece bir öğrenci resmine kolajla devam ediyordu. Yanında getirdiği küçük boyama kitabından yiyecek-içecek resimleri kesiyordu.

Öğrencilerden biri, bir çizgi film kahramanı olan boynuzlu atı resmetmiş, elini kolunu bağlamış oturuyordu. Sınıfın üçte ikisi resmin son aşamalarını gerçekleştiriyordu. Birkaç öğrenci daha çalışmam bitti diyerek, ellerinde kâğıtlarıyla öğretmenin yanına gitti. Öğretmen “O zaman tek tek anlatalım da arkadaşlarımızın çalışmalarımız hakkında fikirleri olsun” dedi. Tahtaya çıkan ilk öğrenci resmini arkadaşlarına doğru tuttu. Resimde iki elin tuttuğu iki baloncuk çizmişti. Birinci baloncukta eski hayalinin, ikinci baloncukta ise yeni hayalinin yer aldığını söyledi. İlk hayali doktorluk, ikincisi ise avukatlıktı. Öğretmen “Arkadaşımıza sormak istediğiniz bir şey var mı?” dedi. Kimseden ses çıkmayınca yeni birini kaldırdı. Öğrenci önce tahtaya çıkmak istememişti. Ancak öğretmen “Bu resmi sen olmadan biz de okuyabiliriz; fakat sen, bizim tahmin edemeyeceğimiz, bilmediğimiz düşüncelerini de anlatabilirsin” dedi. Öğrenci geldikten sonra öğretmen diğerlerine “Saygıyla dinleyelim” dedi. Öğrenci renk renk iç içe geçmiş halkalar içerisine bir insan silueti çizmiş ve içini siyaha boyamıştı. “Rengârenk bir hayat düşünüyorum. Buralar, beni bu hayata yaklaştıran basamakları temsil ediyor” dedi. Öğretmen “Ben de arka planı hedef tahtası olarak yaptığını ve ortasına kendini koyduğunu düşünmüştüm” dedi. Arkadaşlarından biri söz alarak “Neden insan siyah?” diye sordu. Öğrenci “Hedefine ulaşana kadar siyah, ulaşıncaya renklenecek” dedi ve gülümsedi. Sonra öğretmen, yanındaki arkadaşıyla konuşan bir öğrenciyi kaldırdı. Öğrenci öğretmene “Ben gelmesem?” dedi tedirgin bir şekilde. Ama öğretmenin tahtaya yönlendiren el hareketiyle çıktı. Yanında düşünme baloncuğu olan bir insan çizmişti. Baloncukta “Oyuncu olmak istiyorum” yazıyordu. “Filmlerden çok etkilendiğim için hedefim

oyunculuk” dedi. Öğretmen “Peki” diyerek onu yerine gönderdi. Kolaj yapmış olan öğrenciyi kaldırdı. Öğrenci kâğıdı dörde bölmüş ve dört parçaya farklı küçük resimler yapıştırmıştı. Psikolog olmak istediğini söyledi ve insan yaşamının farklı farklı bölümlerini canlandırıldığını söyledi. Öğretmen “Güzel, farklı olmuş. Teşekkür ederiz” diyerek onu da yerine gönderdi. Daha sonra şu sıralar çizgi filmlerde de yer alan boynuzlu atı çizen öğrenciyi kaldırdı. Öğrenci bunun efsanevi bir yaratık olduğunu söyledi. Öğretmen mitolojik diyerek düzeltti ve hayalleriyle bunu nasıl ilişkilendirdiğini sordu. Öğrenci gülerek “Bilmem, çizmek istedim. Çizdim” dedi. Öğretmen yine de teşekkür etti. Son olarak, dünya üzerine konmuş zeytin dalları arasına beyaz güvercin çizmiş öğrenciyi kaldırdı. Öğrenci “Hayalim, dünyanın barış içinde yaşaması” dedi. Öğretmen “Bunu neden istiyorsun?” diye sorunca öğrenci sustu ve bir süre gülümseyerek cevap vermedi. Bu esnada iki öğrenci söz hakkı istiyordu. Ama öğretmen onları fark etmedi. Ayaktaki öğrenci yine gülümseyerek “Barış güzeldir çünkü” dedi. Öğretmen onu da teşekkür ederek gönderdi ve zil çaldı. Öğrenciler hızla toparlandılar. Öğretmen tüm sınıfa “Paylaşımlarınız için teşekkür ediyorum” deyip çıktı. Parmak kaldırmalarına rağmen tahtaya çıkamayan iki öğrenci kalmıştı. Onlar da resimlerini birbirlerine anlattılar. Karşılıklı yorum alıp verdikten sonra toparlanıp çıktılar.

EK 53. Görüşme Planı

GÖRÜŞME PLANI

Konu: Görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentiler

Amaç: Görsel sanatlar eğitimi paydaşlarının alana yönelik algı ve beklentilerini ortaya koymak

Görüşülecek Kişiler: Adana’da bulunan 10 ortaokul görsel sanatlar öğretmeni; 12 ortaokul öğrencisi (3’ü 5. sınıf, 3’ü 6. sınıf, 3’ü 7. sınıf ve 3’ü 8. sınıf); çocuğu ortaokul kademesinde eğitim alan 12 veli; 5 ortaokul müdürü; 5 rehber öğretmen; Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalının son sınıfına devam eden 5 öğrenci; farklı üniversitelerin Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalından 5 öğretim elemanı; ulusal çapta 5 sanatçı; sanat eğitimi alanında çalışan 2 yazar ve 2 müze/galeri eğitimcisi olmak üzere toplam 63 kişiyle görüşülmüştür.

Görüşme Yeri ve Zamanı: Görüşmeler, görüşülecek kişilerin kendi mekânlarında yapılmıştır. Açık uçlu sorular yöneltileceğinden süre sınırlaması yoktur.

Kişilerin görsel sanatlar eğitimine yönelik algı ve beklentilerini ortaya koymaya yönelik iki temel soru belirlenmiştir. Bunlar:

1. Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?
2. Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır? sorularıdır.

İkinci sorunun içeriği daha kapsamlı olduğundan bu soruya ek alt sorular çıkarılmıştır:

2. Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?
 - a) Nasıl bir ortamda verilmelidir?
 - b) Öğretmeni nasıl olmalıdır?
 - c) Süresi ne kadar olmalıdır?
 - d) Öncelikli hedef ne olmalıdır?

EK 64. Görüşme Formu**GÖRÜŞME FORMU:****Görüşülen Kişi:****Görüşmeci:** Sinem Alpaslan Asiltürk**Görüşme Tarihi:****Görüşme Yeri:****Görüşme Zamanı:**

Amaç: Görsel sanatlar eğitimine yönelik paydaşların algı ve beklentilerini geçerli, güvenilir bir şekilde ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

- 1. Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?**
- 2. Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?**
 - a) Nasıl bir ortamda verilmelidir?
 - b) Öğretmeni nasıl olmalıdır?
 - c) Süresi ne kadar olmalıdır?
 - d) Öncelikli hedef ne olmalıdır?
- 3. Sizin konuya dair eklemek istedikleriniz ya da sormak istedikleriniz varmı?**

EK 7. Görsel Sanatlar Öğretmeni Görüşme Formu

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU:

Görüşülen Kişi: GSÖ.5 (Görsel Sanatlar Öğretmeni)

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 14.04.2017

Görüşme Yeri: Sınıf

Görüşme Zamanı: 17.07-17.29

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

GSÖ.5: Bu benim de kendime defalarca sorduğum bir soru. Sanat eğitimi veren biri olarak bunu iki açıdan yanıtlayabilirim:

Birincisi etrafi algılayabilir ve anlamlandırabilir olmak için. İnsanlar farkında olarak ya da olmadan etrafta pek çok görselle yüz yüze gelir ve kafasında görseller canlandırır. Görsel sanatlar eğitimi, bunu anlamlandırmanın yoludur. Sanatla insan etrafındaki güzelliklerin farkına varır.

İkincisi, bir insan ne ile uğraşırsa uğraşsın, sanatla ilgisiz gibi görünse de bir matematikçi, bir fizikçi olsun, hayata yeni bir değer, bir artı katmak için sanatsal düşünüş biçimini benliğine yerleştirmemişse, sadece problem çözen düz bir kişilikten öteye geçemez. Bir Picasso, bir Isaac Newton olamaz.

Sanat, görüntü ve sesleri anlamlı kılan bir olgudur.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

GSÖ.5: Şu an okullardaki gibi olmamalıdır. Nasıl olması gerektiği sorusundansa nasıl olmaması gerektiğini söylemek daha kolay.

Eğitim, uzun soluklu bir süreçtir. Görsel sanatlar eğitimi de birkaç yılla sınırlandırılmaz. İnsanın dünyaya geldikten 1-2 yıl sonra başlanıp yaşam biçimi şeklinde devam ettirilmesi gereken bir meseledir. Yani örgün eğitim dışında da sanat takipçisi ya da üreticisi olunabilmelidir.

SAA: Görsel sanatlar öğretmeni nasıl olmalıdır sizce?

GSÖ.5: Görsel sanatlar öğretmeni alanına hakim olmalıdır. Öğretmen açısından bakıldığında bir bayrak yarışı gibi, örgün eğitime başlayan bir çocuk, bu eğitimi sonlanıncaya dek sanat tarihini başından sonuna öğrenmeli. Var olanlardan haberdar olurken kendi özgürlüğünü de yitirmeyecek şekilde yönlendirilmelidir.

Dersin süresi öğretmenin performansı ile ilişkilidir. Ancak mevcut durumun yeterli olmadığı kesindir. Bu durumda sanatın yaşama aktarılması bir yana, öğrencilerde olumlu bir intiba uyandırmak zordur. Sanat eğitimi günle, saatle sınırlandırılmamalıdır. Bir çocuk, okulunda istediği her an sanat dersleri için imkâna sahip olmalı. Kapısı açık bir atölye ve isteyenlerin gelip istediği kadar çalışabileceği bir imkân sunulmalı.

SAA: Peki görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hedefi ne olmalıdır?

GSÖ.5: Kişiyi yaratıcı düşünme, gözlem yeteneği, farklı bakabilme ve kişi her ne işle uğraşırsa uğraşsın hayatı anlayabilip farkındalığı yüksek biri olma özelliğini kazandırmalıdır.

SAA: Sizin konuya dair eklemek istedikleriniz ya da sormak istedikleriniz var mı?

GSÖ.5: Benim konuya dair söyleyeceklerim bu kadar.

EK 85. Öğrenci Görüşme Formu

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU:

Görüşülen Kişi: Ö.4 (6. sınıf öğrencisi)

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 06.06.2017

Görüşme Yeri: Ortaokul-1

Görüşme Zamanı: 11.00-11.15

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

Ö.4: İnsanın hayallerini ve bakış açısını değiştirmek, bu sayede doğru yolu göstermek için görsel sanatlar dersinden yardım alırız. Çünkü bakış açısı insanın hayatını yönlendirir.

SAA: Bir örnekle açıklayabilir misin?

Ö.4: Görsel sanatlar insana fikir verir. Mesela bir resimde ne olduğunu anlamamızı sağlar. Bu hayatın her alanında gereklidir.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi sence nasıl olmalıdır?

Ö.4: Sadece resim değil, heykel gibi diğer sanat dallarını da kapsamalıdır. Bu yüzden görsel sanatlar dersi haftada 2-3 ders olmalı; farklı etkinlikler için süre arttırılabilmeli.

SAA: Bu dersi veren görsel sanatlar öğretmeni nasıl olmalıdır?

Ö.4: Farklı sanat dallarında da bilgi sahibi olup öğrencilerden gelen soruları yanıtlayabilmeli.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl bir ortamda verilmelidir?

Ö.4: Sessiz, hayal kurulabilecek bir ortamda olmalı. Her sanat dalının kendine has araç-gereci olmalı. Aydınlık bir ortam olmalı, küçük de olabilir. Sanat her yerde sanattır. Diğer sanat alanlarına da geziler yapılmalı. Ben olsan farklı yerlerdeki görsel mekânları da öğrencilerime gösterirdim.

SAA: Sence görsel sanatlar dersinin öncelikli hedefi ne olmalıdır?

Ö.4: Hayal gücünü geliştirmek.

SAA: Senin konuya dair eklemek istediklerin ya da sormak istediklerin var mı?

Ö.4: Hayır, yok. Teşekkür ederim.

EK 9. Veli Görüşme Formu

VELİ GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: V.4 (6. Sınıf öğrenci velisi)

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 12.06.2017

Görüşme Yeri: Ortaokul-1

Görüşme Zamanı: 10.30-10.45

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

V.4: Teknoloji çağında çocuklar grafitilere çok bakıyor. Başta oyunlar olmak üzere pek çok görselin anlamı bilinçaltına yerleşiyor. Görsel sanatlar eğitimi bu görsellerin doğru algılanmasını sağlar. Çocukların, çevrelerindeki nesnelere nasıl göründüğünü inceleyip yorumlamalarını sağlar. Düşüncelerin görsel olarak kâğıda dökülmesini, kişilerin kendini ifade etmesini ve kişisel gelişimlerini sağlar.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

V.4: Çocuklara zihinlerindeki kâğıda dökme imkânı verilmeli. Çocukların algı düzeyine inilmeli. Görsel sanatlar öğretmenin duygusal yaklaşması ve çocuklara baskı yapmaması gerekmektedir. Öğretmen, çocukların içindeki cevheri ortaya çıkarmak için çabalamalıdır.

SAA: Görsel sanatlar eğitiminin nasıl bir ortamda ne kadar süre verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

V.4: Ortam zihin açıcı olmalı. Örneğin herkesin uzay, arabalar vb. sevdiği şeyler üzerine haftada 2-3 saat çalışması faydalı olacaktır.

SAA: Sizce görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hedefi ne olmalıdır?

V.4: Görsel sanatların tarihinin de verilmesi gerekir. Geçmişte yapılmış eserlerin tanınmasıyla, günümüzde onlardan yola çıkılarak farklı çalışmalar üretilebilir.

SAA: Peki konuya dair eklemek istedikleriniz ya da sormak istedikleriniz var mı?

V.4: Diğer dersler sıkıcı olabiliyor, bu ders çocukları rahatlatması bakımından gereklidir.

EK 10. Okul Müdürü Görüşme Formu

OKUL MÜDÜRÜ GÖRÜŞME FORMU:

Görüşülen Kişi: OM.1

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 31 Mayıs 2017

Görüşme Yeri: Müdür Odası

Görüşme Zamanı: 15.37-15.50

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

OM.1: Hem öğrencilerimizin sanatsal dünyasını zenginleştirmek, hem de gördüklerini daha iyi tanımlamalarını sağlamak için görsel sanatlar eğitimi gereklidir. Bakmakla görmek arasındaki farkı yorumlarlar. İyi gözlem yaparlar ve farklı şeyler görürler. Ortaokullar akran etkisinin fazla olduğu yerlerdir. Mesela kıyafet konusunda. Görsel sanatlar görüntüye hitap ettiğinden hayatta pek çok konuda farklılıkları görmeyi sağlar.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

OM.1: Biz çocukken daha önce tanımlanmış olan nesnelere aynen çizerdik. Aslında özgür olunmalı. Mesela teknik karakalemse bunla bir saksı, bir ağaç yapın dendiğinde, çoğu kişi aynı şeyi yapar. Oysa farklı bakış açıları özgünlük geliştirilmelidir. Kişi, kendi dünyasını ortaya koyabilecek şekilde yönlendirilmelidir. Sanatsal güzellikleri fark etmeleri sağlanmalıdır. Sanatçıları sadece isim ve resimleriyle değil, sanat hayatlarıyla da tanımamız gerekiyor. Resim renk üzerine kuruludur. Renklerle kendimizi ifade edebilmeliyiz.

SAA: Görsel sanatlar eğitiminin nasıl bir ortamda, ne kadar süre verilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz?

OM.1: Her köşe, bir bahçe, bir sokak, bir deniz kenarı resim dersi için bir mekandır. Baharın kokusunu, kuşların ötüşünü yaşayarak öğrenmeliyiz. Görsel sanatlar dört duvar arasına sığmaz. Ressamlar da öyle yapıyor zaten. Mevcut süre bunun için yetersizdir. Herkesin resim yeteneği yoktur. O yüzden bu eğitimin dersi ortaokullarda seçmeli olarak 2-4 saat olabilir. Böylece ilgili öğrencilerle isteğe bağlı yapılır.

SAA: Konuya dair eklemek istedikleriniz ya da sormak istedikleriniz var mı?

OM.1: Hayır, yok. Teşekkür ederim.

EK 11. Rehber Öğretmen Görüşme Formu

REHBER ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: RÖ.5

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 24 Haziran 2017

Görüşme Yeri: Rehber Öğretmen Odası

Görüşme Zamanı: 09.20-09.40

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

RÖ.5: Bu dersin diğer derslere göre ayırt edici noktaları, farkları var. Ayrıca üzerinde durulması gereken bir ders. Hayal gücü ön planda. Diğer dersler var olan bilgiye yönelirken; görsel sanatlar hayal gücüne, çocuğun isteğine göre bir ders. Bu açıdan çağrışım, hayal gücü ve dolayısıyla yaratıcılığa katkı sağlar. Sorumluluk duygusunu geliştirir. Araç gereç temini ile bu duygusunu destekler. Çocuğun çoklu zekâ anlamında da görsel zekasını destekler. Resim çizerek duygularını ifade etmesini sağlar. Özellikle daha alt yaş gruplarında.

Mürekkep lekesi testi ile lekeleri nelere benzettiği sorulur. Her alanın resimle bağlantısı olduğunu düşünüyorum. Yani bizim alanda da bu tür tekniklerle biz öğrencilerin duygularını anlayabiliyoruz. Bir başka husus da davranış bozukluğu. Kendilerini spor, resim gibi alanlarda ifade etme şansı bulurlar. Olumsuz davranışlar iyi alanlara yönlendirilebilir. Görsel sanatlar severek yapılan sosyal faaliyetlerden biridir. Renkler çocukların ilgisini çok çeker.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

RÖ.5: Çocuğun ne kadar spora ihtiyacı varsa o kadar resme de ihtiyacı vardır. Haftada en az iki saat olmalı ve seçmeli de olmalı. Öğretmen çocukları kalıba sokmamalı. Onların hayal gücünü geliştirecek geniş kavramlar sunmalı. Örneğin renkler. Çocukların duygu ve düşüncelerini görebileceğiniz çalışmalar yaptırmalı. Bireysel farklılıkları göz önünde bulundurmalı. Dersi sevdirmeli. Dersi sevmeyen çocuklar için rehber öğretmenden yardım alınmalı.

SAA: Sizce bu eğitim nasıl bir ortamda verilmelidir?

RÖ.5: Resim atölyesinde verilmeli. Renkli, neşeli yeterli araç-gerecin olduğu bir ortam olmalı.

SAA: Sizce görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hedefi ne olmalıdır?

RÖ.5: Görsel sanatlar eğitimi çocukların yaratıcılığın katkıda bulunmalı, eğlenceli bir çalışma ortamı olmalı.

SAA: Konuya dair eklemek ya da sormak istedikleriniz var mı?

RÖ.5: Yok, teşekkür ederim.

EK 12. Görsel Sanatlar Öğretmen Adayı Görüşme Formu

GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETMEN ADAYI GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: GSÖA.1 (Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı 4.Sınıf Öğrencisi)

Görüşeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 23 Mayıs 2017

Görüşme Yeri: Üniversite

Görüşme Zamanı: 13.30-13.50

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

GSÖA.1: İnsanın bakış açısını geliştirir. Psikolojik olarak da insanın iç yapısı için gereklidir. O yüzden her branştan insan için gereklidir. İyileştirici bir yanı vardır. İnsanlar rahatsızlıklarını görsel sanatlarla nesnelleştirip kendileriyle yüzleşme fırsatı bulur. Kişinin içindeki kişiyi daha iyi tanımlamasını sağlar. İçsel süreci tanımlamayı sağlar.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

GSÖA.1: Bu kendiliğinden gelişen doğaçlama bir süreçtir. Bir çerçeveye sığdırılmaz. Süreç içerisinde farklı yöntemler denenebilir.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

GSÖA.1: Kendini yenileyebilmeli, farklılıklara açık olmalıdır. Sürece önem vermelidir. Notla değerlendirmemelidir. Değerlendirmede kişilik yapısı göz önünde bulundurulmalıdır.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl bir ortamda verilmelidir?

GSÖA.1: Görsel sanatlar için belli bir mekân şart değildir, yeter ki düşünceleri ortaya koyabilecek rahatlıkta olsun. Sınıf, atölye ya da bahçe, her neredeyse dikkat dağıtıcı uyarıcılar olmamalıdır. Resim sadece kağıt kalemle yapılmaz; haftada en az 2 saat, doğadaki herhangi bir nesneden yola çıkılarak insan kendini ifade edebilir. Birkaç malzemeyle sınırlı kalınmaz. Teknolojiden destek alınmalıdır. Müze gezileri yapılmalı ve çalışmalar sergilenmelidir.

SAA: Görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hedefi ne olmalıdır?

GSÖA.1: Her bireyin doku, çizgi, nokta gibi resmin temel öğelerini bilmesi gerekir. Çünkü duyguların ifade edilmesinde bu öğeler kullanılacaktır.

SAA: Konuya dair eklemek istedikleriniz ya da sormak istedikleriniz var mı?

GSÖA.1: Benim söyleyeceklerim bunlar.

EK 13. Akademisyen Görüşme Formu

AKADEMİSYEN GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: A.3 (Doçent Doktor, Resim-İş Eğitimi A.B.D.

Öğretim Üyesi)

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 01 Şubat 2018

Görüşme Yeri: Üniversite

Görüşme Zamanı: 11.00-11.45

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

A.3: Sanat kendini ifade etme aracı olduğuna göre erken çocukluk dönemi çocuğunun kendini tanıması, ifade etmesi, motor becerilerinin gelişmesi, sosyalleşmesi, duyguların dışavurumu açısından önemlidir. Bu nedenle çocuk kendini ifade ederken hem teknik hem de çizim açısından hiçbir müdahaleye maruz kalmadan kendini özgürce ifade edebilme fırsatı verilmeli ki başarıya, kendini ifade etme duygusunu yaşasın. Bu özgürlük soyut düşünme (12 yaş sonrası) başlayana kadar devam etmeli. Hiçbir çizgisel ve fikirsiz baskıya maruz kalmayan çocuğun, bilişsel gelişimiyle bağlantılı olarak çizgisel gelişimi de ilerleyecektir. Eline sürekli çizebileceği ya da kaslarını geliştirici malzemeler verilmeli ve çizgisel gelişim süreci takip edilmelidir. Bu süreç devam ederken algılarının gelişimi için yaş seviyelerine uygun etkinlikler yapılmalı yaratıcı düşünceleri ve hayal dünyaları zenginleştirilmelidir. Böylece çocuk küçük yaşta kendi çizgisel gelişimini oluşturacak kendi resimsel imgelerini yaratacaktır. Bunun için anne ve babalar bu konuda eğitilmiş bilinçli olmalıdır. Eğitimin ilk yıllarında çocuğun sanat eğitimi çok önemlidir. Bu nedenle gerek kreş gerekse anaokulunda sanat eğitimi alanında uzmanlaşmış eğitimciler bulunması gerekmektedir. İlkokul da uzman kişiler tarafından sanat eğitimi verilmelidir. Ne yazık ki çizgisel gelişimin başladığı, yaratıcı düşüncenin oluşacağı hayal gücünün çok geniş olduğu okul öncesi dönem ve ilkököl çağı ülkemizde bilinçsizce uygulanan eğitim programlarıyla geçirilmekte, geliştirilmeye yönelik hiçbir eğitim politikası bulunmamaktadır.

SAA: Aslında ilk soruya verdiğiniz yanıtla görsel sanatlar eğitiminin nasıl olması gerektiği konusunda da fikir edinmemi sağladınız.

A.3: Evet. Çocuk sanatın hangi dalıyla uğraşırsa uğraşsın, kendine tanınan özgürlükçü

ortam içinde bulduğu yaratıcı çözüm yolları, kendini tanımada bir rehber, kazandığı özgüven duygusu ise çevresiyle kurduğu iletişimin başlangıcıdır. Çocuğun içinde olduğu sanat etkinlikleri onun bir çeşit düşünme ve kendini anlatma dilini oluşturur. Çeşitli sanatsal etkinlikler süreç içinde çocuğa deneyim kazandırır. Bu deneyimlerin sonunda çocuk kendi yaratıcı düşüncesini oluşturarak görsel simgelerini malzemeye dökmeye başlar. İşte o an çocuk sanatsal ürününü vermiş ve özgünlüğünü ortaya koyarak kendini bilinçsizce anlatmıştır. Kendine özgü anlatım biçimleri olan çocukların ortaya çıkardıkları simgesel anlatım onların iç dünyalarının dışa yansımalarıdır. Bu simgesel anlatımlar duyu organlarımızla dışarıdan gelen uyarıcılar sayesinde oluşur. Beynimiz sayesinde algılanan bu nesnelere yorumlanarak anlamlı hale gelirler. İlimizdeki psikolojik ve duysal etkiler, bilgi birikimleri gibi etkiler sayesinde bize anlamlı gelen şeyler zihnimizde canlanarak resmîleşir. İmge haline dönüşen bu anlamlı nesnelere bilinçaltında önceden yaşanmış, arınmış başka imgeleri çağırıştırır ve akılcı zihin tarafından irdelenir. Bu irdelenmenin sonunda zihinde kişinin içinde oluşturduğu diğer verilerle buluşur. Oluşan zihinsel faaliyet, görsel düşünceyi oluşturur ki bu düşünce herkeste farklıdır. Görmeye başlayan keşif, dokunma, tat alma, işitme, koklama duyularını harekete geçirerek zihinlerinde oluşturdukları imgeleri malzemelere dökerek kendi görsel simgelerini oluştururlar. Böylece çocukta görsel düşünceyle birlikte yaratıcı düşüncede başlar. Duyularla başlayıp görsel algıya oradan da görsel düşünceyle birlikte yaratıcı düşünceyle devam eden süreci desteklemek için okul öncesi eğitiminde çeşitli etkinliklere yer vermek gerekir. Bu etkinliklerin başında görsel algılarını zenginleştirici sanat etkinlikleri yer almalıdır. Projeler oluşturulmalı disiplinler arası çalışmalar yapılmalıdır. Farklı disiplinlerden farklı düşünceler alarak çok yönlü düşünmeye başlayan çocuğun algıları da gelişir ve kendi anlatımlarına uygun sanat objesini kendi istediği malzemelerle özgürce ortaya koyabilir.

Bilişsel, duysal, motor ve çizgisel gelişimini yaşına göre geliştirmiş bir çocuk için uygun sınıflar ülkemizde devlet okullarında bulmak çok zordur. Sanat eğitimi derslerinin dersliklerde yapılıyor olması sınıfların kalabalık oluşu bu dersi formalite ders konumuna sokmuştur. Okullarda her türlü yaratıcı çalışmayı yapabileceği sınırlandırılmadığı özgürce kendini ifade edebileceği atölyeler olmalı. Atölyeler çocukların yaşlarına uygun donanımda olmalı ve her atölyede çocuğa rehber olacak bir sanat eğitimcisi bulunmalıdır. Bu eğitimciler alanlarına hâkim çocukların gelişim basamaklarını iyi bilen çocuk psikolojisinden anlayan yaratıcı eğitimciler olmalı. Okullarda çocukların yaptıklarını sergileyecekleri panolar ve sergi salonları

bulunmalıdır. Her türlü yaratıcı düşüncenin destekleneceği bir ortam oluşturulmalı hocaların rehberliğinde ürünlerin ortaya çıkarılmasına izin verilmelidir. Çocuk kendisine ait bir ürünü ortaya çıkarmanın keyfini yaşamalı ve onun hakkında konuşma ve eleştirilere cevap verme gibi tartışma ortamı içinde bulunarak kendini ifade edebilmelidir. Ayrıca sadece ürün ortaya çıkarmak yeterli değildir, sanat nedir? Sanatçı kime denir? Estetik nedir? Çağlara göre estetik anlayışı nasıl değişir? Günümüz estetik anlayışı nedir? Yaratıcılık nedir? Nasıl özgün bir eser ortaya konur? Sanat akımları, sanatçılar, sanat eserleri vb. gibi hakkında çocuklara bilgiler verilerek sanat kültürü, bilgisi ve görgüsü geliştirilsin. Böylece kendi yaptığı çalışma hakkında konuşabilsin kendi felsefesini oluştursun. Bütün bunların paralelinde çocuğun sorgulama yeteneklerinin gelişmesi için felsefe derslerinin olması gerekir. Sanat eğitimin temelinde bir düşünce ve kişinin kendi içinde yarattığı sorgulama yatar. Bu durum için sanat eğitimi ders saatlerinin artırılması, sanat eğitimini destekleyen derslerin konulması şarttır. Ayrıca disiplinler arası bir eğitim programı çağın eğitim anlayışını yakalamak ve çağın çocuklarına ulaşmak için gereklidir. Hatta okul çıkışında serbest etkinlik saatleri konularak öğrencilerin müzik, tiyatro, resim, spor, heykel gibi kendi ilgi alanlarına uygun atölyelerde çalışmalarına fırsat verilmesi gerekmektedir. Sanat eğitimi sadece okullardaki derslerde olmuyor görsel eğitim çocuk yaşlarda başladığı için ellerine aldıkları ilk resimli kitaplar, seyrettikleri çizgi filimler gibi uyarıcılar estetik duyarlılığın ve görsel algının gelişmesine neden olur. Bu uyarıcılar doğru verildiği takdirde ilk sanat eğitimi tohumlar atılmış olacaktır. Ayrıca her şehir de arkeoloji, sanat, doğa ve tarih müzesi gibi müzeler de her türlü eğitimin başladığı merak duygusunun uyandırdığı, görme duygusunun geliştiği, sorgulamanın başladığı yerlerdir. Bu yerler ve yukarıda bahsedilen çalışmalar, sorgulamanın, yaratıcı düşüncenin hem de beynin iki yarım küresini kullanma becerisinin gelişmesine neden olacaktır.

İyi bir sanat eğitimcisini yetiştirmek içinde ilgili fakültelerin yapılanması şarttır. Alan konusunda yetersiz sadece KPSS'ye hazırlanan sanat eğitimcileri yetişiyor bu da niteliksiz olmaya neden oluyor. Günümüzde özel okullar sanat eğitimine bireyin kişiliğine uygun eğitimler vermektedir. Bu eğitimden de parası olan ailelerin çocukları yararlanmaktadır. Ülkemizde her çocuk için fırsat eşitliği yok maalesef.

Okullarda sadece geleceğin sanatçısını ya da sanat eğitimcisini yetiştirmiyoruz. Öncelikle geleceğin anne babalarını, cumhurbaşkanlarını, başbakanlarını, mühendislerini, modacılarını, pasta ustalarını, badanacılarını vb. gibi yetiştiriyoruz. İyi bir sanat eğitimi almış bu bireylerin yetiştirdiği nesli düşündüğümüzde ülkenin sanat

eğitimi politikası ve ülkenin durumu bugünkü gibi olmayacaktır. Sanat eğitimi almış, kültürlü, yaratıcı düşüncesi gelişmiş, hoş görülü, hümanist, topluma ve dünyaya yararlı üretken sorgulayan yaratıcı bilinçli bireyler yetişecektir ki bu durum ülkenin her yönden kalkınmasına zemin hazırlayacaktır.

EK 14. Sanatçı Görüşme Formu

SANATÇI GÖRÜŞME FORMU:

Görüşülen Kişi: S.2 (Ressam)

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 14.04.2017

Görüşme Yeri: Sanatçının Atölyesi/Ankara

Görüşme Zamanı: 14.00-15.15

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

S.2: Soru çok genel ama çok kapsamlı bir soru. Ben aşağı yukarı profesyonel olarak 62'den beri yani meslek olarak seçtiğim için söylüyorum, 55 seneden beri profesyonel sanat eğitimcisi olarak devam etmekteyim. Bu 55 yıldır tamamen cevabını bulmuş değilim. Buldum da fakat bunu şöyle birkaç cümleye, birkaç sayfaya, bir cilde kitaba sığdırmak mümkün değildir. O kadar geniştir ki. Sanat eğitimi neden gereklidir? Savunulduğu gibi bu boş zamanları hoş geçirme, değerlendirme, zevkli zaman geçirme, sadece haz kaynağı olarak düşünülmemelidir. Sanat eğitimi bence insanın eğitiminde en kestirme, en ekonomik, en etkili eğitim yoludur. Biz tabi ki bunu söylerken herkesin sanatçı olarak yetiştirilmesini söylemiyoruz, her bireyin sanat yoluyla eğitilmesi diyoruz. Ne demek sanat yoluyla eğitim? İşte sanat eğitimi önce insan olarak varlık olarak biz insanı Schiller'in tanımıyla insan dört varlıktan oluşur. Yani dört varlığı kendi içinde barındırır. O da şudur: Birincisi doğa varlığıdır. Tabiatın bir parçası doğa varlığı. Tıpkı bir biyolojik organizma veya bitki gibi hayvan gibi işte canlı cansız varlıklardan oluşur. İnsan da bir biyolojik organizma olarak bir doğa varlığıdır. Doğa varlığı olarak belli bir doğal özelliğe sahip yani yaşayan bir varlık, ona ne denebilir başka yabancı sözcük kullanmak istemiyorum. Onun için de bir beyne sahip, belli bir organizma olarak çeşitli organlara sahip. Bunlar nedir, duyu organlarıdır. Anlatabildim mi? Düşünmenin kaynağı olan beyne sahiptir. Düşünen varlıktır önce. En büyük özelliği, farkı budur. Bunun eğitilmesi lazım. İkincisi duyu varlığıdır. Yani aklının yanında, beyni akıl olarak kabul edersek bir akıl varlığıdır. Ondan sonra duyu varlığıdır. Sonra oyun varlığıdır. Beyni akıl varlığı olarak kabul edersek. En son dördüncü de oynamaktan gelen oyun varlığıdır. Schiller'in tanımı ile 1. Doğa varlığı, 2. Duygu varlığı, 3. Akıl varlığı, 4. Oyun varlığıdır. O halde bunun dördünün de dengeli

biçimde geliştirilmesi lazımdır. En dengeli, en ekonomik, en kestirme ve en etkili biçimde geliştirenlse sanat eğitimidir. Mesela kaslarını geliştirecekse doğa varlığı olarak, beyin kaslardan oluşur. Daha küçük bir çocukken hem psikomotor yönden hem de kas yönünden çocuğu küçük yaşta, mesela neden sanat eğitime yönlendiriyoruz? Çocuk küçük yaşta ilk defa elleri bir şeyi kavramaya başladığı andan itibaren parmak kasları gelişmeye başlıyor. Küçük yaşlardan itibaren seramikle veyahut hamurla, çamurla kaslarını geliştirmeye çalışıyoruz. Kaslarımız beynin bir uzantısıdır. Beyinle kas arasındaki iyi bir koordinasyon çocuğun hem beynini hem kaslarını geliştirir. Demek ki çocukların eğitiminde ta küçük 1.5-2 yaşlarından itibaren bir kağıdı yırtması, kesmesi, oynaması, karalaması sanat eğitiminin bir parçası. O nedenle sanat eğitimi önemli. İnsan denen varlığın eğitilmesinde hem biyolojik varlık olarak hem akıl varlığı olarak çünkü oynarken veya bir takım şeyleri yaparken aynı zamanda düşünmeyi öğrenir çocuk. Yani kaslarla beyin arasındaki koordinasyon hem zihinsel hem de bedensel gelişimini birlikte tamamlıyor.

Başka bir alanda da, beden eğitimi var derler mesela doğrudur, dansın kaynağı, menşei oluşu da söylenir, hatta sanatın kaynağı da oyundur. Biraz önce söyledim ya oyun varlığı. O halde görsel sanatlar eğitiminde mesela eskiden şöyle bir anlayış vardı. Öğretmen okullarında resim, müzik, beden eğitimi mihver ders olan yani eksen ders deniyor. Bu dersleri iyi olan öğretmenler daha başarılı olurlardı. Çok önem verilirdi eskiden ve daima öğretmenlikte başarılı olunurdu. Çünkü bu eksen ders dediğimiz dersler bireyin gelişiminde çok önemli. Tabi çok uzun hikâyeye mesela bireyin dil gelişiminde plastik sanatlar, görsel sanatlar çok önemli. Özellikle 5-6 yaş arası çocuk dilsel ifade zorluk yaşar. Yani beyinsel gelişimi algıladığı dünyayı anlatacak söz bulamaz. O yüzden resme başvurur. Beş-altı yaş arası çocuklar harika resim yaparlar ve onlar 8-9 yaşlarında yok olmaya başlar. On bir-on iki yaşlarında görsel gelişimi yani algıladığı evrenle yaptıkları arasında etkileşim kuramayınca hayale başvurur ben resim yapamıyorum demeye başlar. İşte o dönemlerde çocuğun resim gelişimi evresini çok iyi, ustaca atlatmak lazım ve zihinsel gelişimi ile görsel algı sağlamak için öğretmenin çok ustaca davranması lazım.

Özetle şu, çok kabataslak özetlemeye çalışıyorum; düşünme yani görsel algıyla düşünme paraleldir. Çünkü hemen şunu söyleyeyim neden görsel algı ile düşünme önemli? Görsel eğitim önemli. Çünkü nörolojik olarak baktığımızda beynimize giden sinirlerin %50'si gözle ilgili. Yani o halde neden bu kadar önemli, beynimize giden sinirlerin yarısı gözle ilgiliyse işte koku alma, duyma, tat alma duyularının hepsinin

üstünde en çok sinir bağı gözün vardır. O halde görsel algı çok önemli. Bu nedenle de insanoğlu, birey hayatı boyunca kazandığı deneyimlerin %80'nini görsel algı yoluyla kazanıyor. Onun içinde görsel eğitim çok önemli. Hatta Leonardo bile bunu ilk defa keşfeden o büyük adam, bugünkü modern sinirbilimde bilimsel olarak saptanmıştır. Ne diyor Leonardo? 'Göz, beynin evrene açılan penceresidir' diyor. 'Gözsüz bir beyin kapısı ve penceresi olmayan bir eve benzer. Her şey...' diyor 'o kapıdan girerek aklın hanesine yerleşiyor'. Görsel algı o kadar önemli ki ama maalesef bugün bizim ne eğitimcilerimiz ne de öğretmenlerimiz bunun farkındalar. Bu söz o kadar önemli. Bunu ben bir sanat eğitimcisi olarak söylemiyorum. Bu nörolojik yapı olarak, insanın biyolojik yapısı sonucu böyledir. Duyularda olmayan akılda da yoktur. Beyin denen fabrikanın düşünce üretebilmesi için hammaddeye ihtiyacı vardır. Hammadde nedir? Beş duyu organımızla çevreden topladığımız izlenimlerdir. En çok malzeme toplayan da ne? Ne duyma, ne koklama, ne tatma. Görmedir. Yani doğadan evrenden alığımız duyuları düşünceye dönüştürendir beyin. O yüzden görsel algı çok önemli. Bu anlamda ama şu çoğu programlarda, Platon'da beri maalesef yanlış değerlendirilmiş ve görsel sanatlardaki başarıyı yeteneğe bağlamışlardır. Her insanın gözü var değil mi? O halde hayati deneyim kazanmak için her bireyin görsel algıyla edindiği deneyimleri beyin tarafından değerlendirmesi söz konusu. Yoksa resim yapmak sadece bir tatmin, yetenekler ve zevk duymak için bir araç değil, o halde düşünce eğitimidir aynı zamanda. Bu nedenle de deriz ki biz sanat düşünmenin okuludur. Yani anlatabildim mi? Düşünmenin okulu sanattır. Bunu hatta Russell, çağımızın 20. yy bilim adamlarından, İngiliz matematikçi aynı zamanda bir filozof? Russell'ın bir sözü vardır. Der ki "Modern dünyamızın bugünkü canlılığını tabiat âşıklarına borçluyuz. Onlar sadece doğayı seyretmekle kalmadılar: Dağları, denizleri, ovaları, yaylaları vs. bunları seyretmekle kalmadılar. Onların arkasında yatan gerçekleri anlamaya çalıştılar. Onun için o hayal gücü, onlardaki entelektüel hayal gücü bugünkü modern dünyanın canlılığını anlamamızı sağlıyor. Entelektüel ne derler ona, entelektüel çabaları veya düşünsel çabaları sayesinde, o halde görsel algı yoluyla izlenimlerimizi kazanmak çok önemli. Mesela bilimin şurada 350-400 yıllık bir geçmişi var. Ama tabi bilimin insana konfor sağladığı için toplum tarafından daha değerli görülüyor. Ama bilimden çok daha önce mağara dönemleri hayatın kaynağı sayılan ve yaşamın ileri aracı sayılan, doğanın üstesinden gelebilmek için, doğaya egemen olabilmek için, insanoğlu ilk yaratıcı faaliyetlerini doğayı değiştirerek, sanatsal faaliyetlerle, duvar resimleri, mağara resimleri yani, o hayvan resimleri bir araçtır. Mağaraya çizilen hayvan resimleri

hayvana kurulmuş bir kapan gibi aslında büyü yapıyordu resim yoluyla. O halde hayatın sürdürülmesi için bir silah gibi, kapan gibi kullanıyordu sanatı. Rollo May ne diyor meşhur *Yaratma Cesareti* 'nde: "Yaşamın zorunlu devamıdır sanat". Bu kadar önemli. Bilimden aşağı yukarı 8000 yıl önce de sanat vardı. Onun için gene Rusell'in şu sözü çok önemli: "Bizim hayatımızda ekseri 400-500 yıldır vardır sanat. Sanatın dinlerle yaşıt olduğu savunuluyor. O nedenle bilimin sanattan öğreneceği çok şey var."

Sanat aynı zamanda bilimin öncüsü, bir başka yolla bilgi edinme türüdür. İki türlü bilgi edinilir: Biri sezgilerimizle diğeri deneyle, akıl yoluyla. Bilim nedir? Bilim yöntemli bilgi edinmedir. Sanat yoluyla edindiğimiz bilgi laboratuvarda ispatlanmak zorunda değildir. Sanatın özel tarafı da bu zaten. Özgürdür, hayal dünyası geniş, hayal dünyasında at koşturur sanatçı, her şeyi düşünür. Ama bilim adamı, bilim adamına yol gösterir sanatçı. O da ispata gider. Bunun en basit örneği de Jules Verne. Bundan 180 sene önce *Ayin Merkezine Seyahat, Aya Seyahat, Denizler Altında 20000 Fersah* gibi romanlarını yazdığı zaman Jules Verne için kendi çağdaşı olan yazarlara, edebiyatçılara, bilim adamlarına bakıldığı zaman Jules Verne için hayal dünyası geniş bir deli deniyordu. Hayaldi gerçek oldu. Hiçbir bilim adamı, hiçbir filozof veyahut da kimse bunları düşünemezken Jules Verne gibi bir edebiyatçı bunları roman olarak yazdı. Alay edildi. O halde sanatçılar sezgi yoluyla bilgi edinirler.

Bana bir konferansım sırasında Zonguldak'ta bir genç soru sordu. "Hocam sanatın sezgi yoluyla edinilen bilgi olduğunu söylediniz de; bu medyumlara, ermişlere ne dersiniz?" dedi. Ben de "Abdala malum olur cinsinden sezgiden bahsetmiyorum. Görünene dayanan, çünkü sanatçılar müthiş gözlemcidir. Atatürk ne diyor bunun için, "Uzun celp ve gayretlerden sonra alnında ışığı ilk hissedendir sanatçı". Atatürk'ün müthiş bir saptamasıdır bu. Onun için her sanatçı çok titiz bir gözlemci ve bilim adamı gibidir. Ama nedir, bilim adamı gibi bunu ispatlamak zorunda değildir sanatçı. Hayal kurar, sadece düşünür, yazar, çizer, resim yapar, falan filan. Ama arkadan gelenler bu izlerden giderek bilimsel yöntemlerle, yöntemli bilgilerle bilimsel yasalara dönüştürür. Matematikçi Henry Coatele ne diyor, "Sezgiyle keşfeden deneyle kanıtlar". Matematikçi diyor bunu. Onun için bilim adamlarından örnek veriyorum. Mesela Darwin, evrim teorisini ortaya atan Darwin 35 yaşına kadar müzikten, resimden sanattan zevk alırdım diyor. "Ne zaman ki..." diyor "bilimle uğraşmaya başladım, kendimi formüller arasında sıkışmış bir makine gibi hissetmeye başladım. Duygularımı yitirmeye başladım" diyor. "Ahlaki yetilerimin bir kısmını yitirmeye başladım" diyor. Bunu Darwin günlüğüne yazıyor. Bunlar bilim insanları, o kadar önemli. Onun için

görsel sanatlar eğitimi sadece boş zamanları değerlendirmek için bir alan değil. Dediğim gibi sanat, bir düşünme okuludur. O nedenle çok önemli.

Sanat eğitimi aslında genel eğitimin bir parçasıdır. Yani mademki her insan için, her birey için gerekli, o zaman her bireyin, insanın sanatla eğitilmesi, sanat yoluyla eğitilmesi genel eğitimin parçasıdır. Ama sanat eğitiminin kendine özgü çok özel yasaları vardır. Herkes bunu yapamaz bilemez. Onun için çok özel yasaları vardır. İyi bilmek lazım. Bunu iyi bilmezseniz, nasıl bazıları doktor ameliyat edip sakat bırakıyorsa biz de çocukların ruhsal gelişimini sakat bırakırız aksi halde. Bu çok önemli. Sanat eğitimi, doktorların sağlıkla ilgili başarı ve başarısızlığı gibi eğitimler için çok önemlidir.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi sizce nasıl olmalıdır?

S.2:Nasıl dedik ki sanat eğitimi bir düşünme eğitimidir, aynı zamanda zihinsel gelişimle bedensel gelişim paralel gider. Sanat eğitimi bunun en etkili yollarından bir tanesidir. Yani sanat düşünmenin okuludur dedik. Aynı zamanda sanat özgürlüğün okuludur. Özgür bir beyne sahip olmayan yaratıcı olamaz. O halde sanat eğitimi hayal kurma, sanatçılar veya çocuklar sanat derslerinde kendilerini özgürce ifade etme şansı bulurlar. Yani başka hiçbir derste kendini ifade edemez. Mesela görsel sanatlar sadece resim yapmak değil, görsel sanatlar derslerinde çocuk resim yaptığı gibi, heykel yaptığı gibi, nedir o, kuklalar yapmak gibi, kâğıt hamurundan bir takım kuklalar yapmak gibi aynı zamana bunları kişileştirip bunlara kişilik kazandırmak için bunları konuşturabilir de çocuk. Bu da bir yöntem. Mesela kâğıttan heykel yaptırıp bunları konuşturabilir çocuk. Böylece dil gelişimi de, zaten biraz önce ne dedim ben, 5 ve 8 yaş arası sözel ifadede, buna biz hareket dönemi diyoruz. Çocuk bu arada kendini resimle, dansla işte bilmem neyle, hareketle ifade eder. Çocuklar için oyun vardır. Beş yaşında bir çocuk, bir insana, bir gence nazaran 5 misli daha hareket etme ihtiyacına sahip. Onun için görsel sanatlar eğitimi aynı zamanda çocukların işte heykel yaparken, resim yaparken, bilmem ne falan, sürekli konsantrasyon... Mesela çocuk resim yaparken bir dalıyor, unutup bütünü dünyayı. Bu aynı zamanda kendi dünyasıyla, kendi kendisiyle baş başa kalma zamanıdır. Böylece sanat yoluyla çocuk kendisini tanır. Hem kendi sübjektif, öznel evrenini tanır, hem de bunu yaparken dış dünyayla ilgili nesnel evreni tanır. Bu yüzden düşünmenin okuludur dedik. Ha, hayal kurmak sonsuz bir hayal dünyasında at koşturmak demektir. O halde özgürleşme dersidir.

Çocuk, resim derslerinde kendini özgür hisseder. Tabi baskı yapmamak gerekir. Mesela çocuk istediği şekilde insanın yüzünü istediği renge boyayabilir. Biz eğitimci

olarak, insanın yüzü bu renk olmaz dememeliyiz. Çocuk istediği rengi kullanmalıdır ve böylece kendini özgürce ifade etme imkânı bulmalıdır. Bu nedenle de sanat eğitimi bir özgürleştirme eğitimidir. Bu ne demektir yani, özgür insan düşündüğünü hiç saklamadan, sansür koymadan düşüncelerini dışa vuran insandır. Dolayısıyla demokratikleşme eğitimidir. Yani bu iş bölümü, arkadaşlar arası yardımlaşma, iş bölümü yapma, bunlar çok sıradan şeyler. Esas özgürleşme, insanın kendisini ifade etme ve kendi öznel evrenini tanıması demektir. Bunun için de sanatçılar için şöyle bir şey söyledim: Sanatçı, yaparken düşünmeyi öğrenir, aynı zamanda ve sanatçı kendi kalabalığıyla, yani resim yaparken, sanat eseri olmayabilir, sanatsal faaliyet gösterdiği zaman, kendi kalabalığıyla baş başa kalır. Yani aslında sanatçılar biraz uhrevidir. Kendilerini çekerler biraz, yalnızlaşırlar yani. Yalnız kalmak isterler. Ama bu yalnız kalma isteği sıkıntıya ayrılmış bir zaman değil, yaratıcılığa ayrılmış bir zamandır. Yani yaratıcı olmak için yalnızlığı seçer sanatçı. Bu bir tercihtir. Nietzsche'nin dediği gibi "güçlü insanların işidir ancak". Sanatçılar yalnız kalmak ister. Niçin, insandan kaçtıkları için değil, kendi kalabalığıyla, kendisiyle baş başa kalabilmek için yalnızlığı seçer. Onun için de sanatçının yalnızlığı şizoidlerin, yani insan taşkınlarının gibi değil, ispinoz kuşu gibi derler ya hani, kenara çekilip düşünmek için yalnız kalmak ister bazen. İşte o zaman özgürdür. Hayal dünyasında kendisi özgür düşünürken yarattıklarını da özgürce dışa vurma fırsatı bulur. Aksi halde, çünkü eğer sanatçılar o nedenle biraz toplum dışı sayılırlar. Eğer sanatçının yaptığına ayıptır, günahdır, yasaktır, şudur budur dersin hiçbir şey yaratamaz. Onun için baskının olduğu yerde yaratıcılık ölür daima. Onun için sanat dersleri özgürleşme dersleri, çocuğun kendi kendisiyle baş başa kalma ve kendi hayal dünyasında at koşturmak için bir fırsattır sanat eğitimi dersleri. O nedenle sanatçı şöyle tarif edilir: "Sanatçı içindeki çocuğu konuşuran insandır" veya "İçindeki deliyi serbest bırakan insandır". Yani özgür. Onun için sanatçının bu özgür doğasından, özgür insan yetiştirmeye geliyorum bir bakıma. Onun için de sanat eğitimi dersleri daima özgürdür. Yaratıcılık özgürlükle olduğu için tarih boyunca da tüm egemen güçler, eğitim öğretim programı yapanlar, özgür insan yetiştirmek yerine kendi düşünceleri doğrultusunda kendilerine itaat etme yönünde program yapmışlar. Ama sanat öyle değildir. Çocuklar özgürdür doğası gereği ve korkmadan soru sorarlar. Hatta mesela rahmetlinin bir kitabı var, Rabelais'in. Fransız yazar babasına "Baba..." diyor "madem Tanrı her şeye muktedir. Peki, neden şeytanı öldürmüyor?" diye sorar. Şeytanı öldürse bütün kötülükler kalkar ortadan. İşte inansa bu soruyu sormaz. Ama çocuk sorar, çünkü çocuk özgürdür. İşte maalesef biz okullarda çocuklarımızı törpüleyorumuz:

“ayıptır, günahdır, aman şöyle yapma, aman böyle yap...”. Ne bileyim ben bir söz vardır halk arasında, armudun sapı üzümün çöpü derken, böyle düşünürsen ne armut yiyebilirsin ne de üzüm. Onun için sanat eğitimi dersleri özgürleşme dersleridir. Bu çok önemli.

SAA: Hocam şu anda görsel sanatlar dersi ortaokullarda haftada bir ders saati, liselerde ise yalnızca seçmeli ders olarak verilirken bu yıl 9. sınıflarda zorunlu ders haline geldi. İlerleyen yıllarda kademeli olarak üst sınıflarda da zorunlu olarak uygulanması kararı alındı. Peki, sizce görsel sanatlar eğitiminin okullardaki yeri ve süresi ne olmalı?

S.2: Zamanı gereğince çok güzel bir soru. O zaman şunu da söyleyeyim; eskiden beri, ta Platon’dan beri egemen güçler yönetiminde sadece müzik dışında görselliğe yer verilmez. “Onlar gözlerinin esiri olur, aldanırlar” diyor. Onun için, “gördüklerinin esiri olduğu için...” diyor. Tabi metafizik açıdan düşünüyor. Şu an çürütülmüş bir şey bu. Eskiden beri egemen güçler, kilise, aristokrasi, krallıklar, şunlar bunlar dâhil, oligarşik yönetimler de dâhil sanata karşı çıkmışlardır. Çünkü sanatçılar özgür oldukları için çağın yaramaz çocuklarının ne yapacağı belli olmaz. Mesela Platon şöyle diyor: “Şiir veya müzik, o hoş nağmeler insanı coşturur ve savaş gücünü kırar”. Gerçek dünyadan uzaklaştırır ve savaşa gücünü kırar yani resmen insanların savaşmalarını istiyor. Barış, özgürlük ve güzelliklerle uğraşmak yerine tam tersine, Helenistik dönemde mesela eski Yunanda, iyi bir şair olmak için savaşçı olmak gerekiyor. Her şeyin temelinde savaş var. Bunun için eskiden beri, Ortaçağ’dan beri Ortaçağ da dâhil olmak üzere felsefeyi ilahiyatın yavaşması, sanatı da şeytanın yavaşması olarak görmüşlerdir. Sanatı şeytani bir faaliyet olarak görmüşlerdir. Neden? Çünkü özgür insan istemiyor bunlar. Çünkü kendilerine tabi olsun, inansın. Çok kolay yönetebilecekleri insan tipi olsun. Sanatsal özgürlük olursa kendilerine itaat edilmez. Onun için korkmuşlardır sanattan.

İnsanın ruhunu güzelliklerle beslersen doğanın güzellikleriyle, sanatın güzellikleriyle beslersen o insan kötülük düşünemez. Onun için de insanın duygularını hazla beslemek, güzelliklerle beslemek gerekir. Eğitimde bir kural vardır Sinem, ahlakı kafaya bilgi olarak değil, duygulara vicdan olarak yerleştirebilirsin. Bilgileri yaşamadan edinebilirsin ama duyguları yaşamadan edinemezsin. Onun için duyguların yaşanması lazım; o nedenle de en kötü ahlak eğitimi nasihattir. Nasihat ederek ahlak sahibi yapamazsın insanları, yaşatarak yapabilirsin, güzelliklerle besleyerek, iyiliklerle besleyerek. Vaaz vererek insanlar ahlak sahibi olsaydı, 2000 yıldır Hıristiyanlık kiliselerde vaaz veriyor, 1500 yıldır da İslam dini camilerde vaaz veriyor. Ama dünya hâlâ ahlaksızlıklarla dolu. O halde sanat eğitimi güzelliklerin farkına varma ve yaşama

dersi olduğu için en iyi ahlak dersi sanat eğitimi dersidir. Emile Durkheim diye bir Fransız sosyolog var. Durkheim ekolünün meşhur kurucusu. Emile Durkheim'ın bir sözü var: “Sanatın bir de ahlaki boyutu var. Hiçbir alan onunla yarışamaz” diyor. O halde sanat eğitimi ahlak eğitiminin ta kendisidir. Çünkü sanat eğitimi estetik duyarlık, güzellik kazandırır. O nedenle eskiden, bizim zamanımızda, öğretmen okullarında haftada 3 saat resim-güzel yazı dersi vardı, 6 saat da iş dersi vardı. Haftada 9 saat yani. Gene aktiftik. Haftada 9 saat sanatsal işler yapılırdı. Eğer kindar ve dindar değil, ahlaklı bir nesil yetiştireceksek, şimdi aklıma geldi, daldan dala atlıyorum ama önemli; İngiliz eğitimci John Ruskin vardı. John Ruskin 1860'larda Bauhaus düşüncesiyle ortaya atılan, zevksizliğin sanayileşme ile başladığını ilk hisseden John Ruskin'le bir de Thomas Morris vardı. Estetikle ilgili Ruskin “İyi bir zevk ahlakın çekirdeğinin temelidir” derdi. Yani bugünkü Türkiye ve bütün dünyadaki yozlaşmanın ne bileyim taciz olsun, açlık, göç, savaşlar, hırsızlık, cinayetler, kadına haksızlık, çocuğa istismar, hepsinin temelinde ahlaksızlık vardır. Çünkü zevksizlik vardır. Ahlak sahibi, yani iyi zevk sahibi bir insan ahlaksızlık düşünemez. Yani kadına kötülük yapamaz ya da çocuğa tasavvufta bulunamaz. Onun için de John Ruskin “İyi bir zevk ahlakın temelidir” der. Yine Morison'ın, Julia Morison evet, dediği gibi “Ahlaksızlık çirkinliğin dışavurumudur.” Anlatabildim mi? Zevksizlik, yani insanlığın ruhu hazla beslendiği zaman o insan kötülük, çirkinlik düşünemez. Onun için ahlak eğitimin ta kendisidir. Sanat eğitimi düşünmenin okuludur. Düşünen insan ruh sağlığı düzgün insandır. Sanatçı çevreyi güzelleştirmek ister. Güzel bir çevre güzel bir hayat demektir, güzel bir hayat ruh sağlığı iyi bir insan demektir:

1. Düşünen insan ruh sağlığı yerinde insan demektir.
2. Ahlaklı insan yetiştirmek için sanat eğitimi bütün eğitim sisteminin merkezine oturtmak gerekmektedir.

Onun için de bu müzik, beden eğitimi... Bak örnek vereyim sana. Japonya'da bu dersler, toplam derslerin %25'i kadardır. Yani ¼'i. Resimdir, şudur, budur, falan filan %25. Avrupa'da da, tabi benim bilgim 1970'lere 90'lere dayanıyor. Dünyanın her tarafında bunun önemi anlaşılmaya başlandı. Avrupa'da %10-13'larda, bizde sanıyorum %5'in altında.

SAA: 35 ders saatinin 1'i Görsel sanatlar.

S.2: İşte buyurun. Müzik ne kadar bilmiyorum ama.

SAA: O da 1 ders saati.

S.2: 35'te 2 yani. Bu da %6 demektir ki çok az. Kabile devletlerinde bile bu kadar az

olamaz. Biz ahlaklı insan yetiştireceksek:

1. Düşünen insan. Çağın dinamik yapısına, hıza yetişebilecek, çünkü akıl almaz bir hızla değişiyor her şey, çağın dinamiklerine ayak uydurabilecek yaratıcı, düşünen insan yetiştireceksiniz.
2. Ahlaklı insan. Çünkü genel bir söz vardır. Kafaları sadece bilgiyle doldurup ahlaksız insan yetiştirirseniz toplumun başına bela edersiniz. Onun için bugün ahlaksız insan olanların hepsinin temeline baktığımızda sanat eğitiminden yoksun kalmış insanlar olduklarını görürsünüz.

SAA: Elinizde bir sihirli değnek olsa bugün örgün eğitim kurumlarında sanat eğitiminin ne kadar süre, nasıl fiziksel koşullarda verilmesini sağlarsınız?

S.2: Okullarda zevk duyulabilecek, haz alınabilecek ortamlar, okula gitmekten zevk alınabilecek durumlar yaratılmalı. Bunun için de güzellikle ilgili ne varsa resim, müzik, dans ne varsa bunlara daha fazla zaman ayrılmalı. Benim yetkim olsa önce yetişkinleri eğitirim. Ta baştaki cumhurbaşkanından tut, çöpçüsüne kadar yetişkinleri eğitirim. Sanatın güzellikleriyle beslenebilmeleri için onlara ortam hazırlarım. Ünlü eğitimci Alfred Adler'in, bir derinlik psikolojisi kuramı var. Diyor ki "Çocukları okula kaydetmeden önce ana babaları okula gönderin". Yani önce onları eğitin diyor. Sana özetle şunu söyleyebilirim. Daha çok konuşulacak şey var da özetleyecek Sinem; Erasmus'un meşhur bir lafı var, o meşhur doktor: "Hayvan hayvan olarak doğar da, insan insan olarak doğmaz, insan oluşturulur". Yani şunu demek istiyor; insan doğuştan insan değildir, eğitimle insanlaşır. Onun için yetkim olsa bütün insanları güzelliklerin hazzıyla besleyecek bir ortamda yetiştiririm. Çünkü en ahlaklı insan hem düşünen insan, hem yaratıcı insan, çağın dinamiklerine ayak uydurabilecek bir insan.

SAA: O zaman şöyle diyebilir miyiz? Görsel sanatlar eğitimi alan insan hem düşünebilen, hem ahlak sahibi, hem de yaratıcı insan diyebilir miyiz? Yani bu eğitimi alanla almayan arasındaki üç temel fark?

S.2: Tabii, bir de özgür insan. Özgür çünkü bugünkü modern dünyada köle ruhlu değil, özgür düşünebilen insana ihtiyaç var. Onun için Sinem bu çok önemli.

SAA: Hocam çok güzel çıkarımlar yaptım.

S.2: Başka soru varsa?

SAA: Son olarak eklemek istedikleriniz varsa buyurun.

S.2: Sanat eğitimi dediğim gibi, sadece güzel resim yapma ve yeteneklere özgü bir alan değil; şunu hemen söyleyeyim: Bilgiden, bilimden yoksun bir toplum cahildir; ama duyarlıktan yoksun bir toplum barbardır. Anlatabildim mi? Yani toplum duyarlık

eğitimi almamışsa, zevk diye bir şey yoksa duyarlık ve zevkten yoksun toplum barbarlaşır. Ama bilgisi de yoksa cahildir. Ona diyeceğim bir şey yok. Bir toplum cahil olabilir, ama barbar olmayabilir. Mesela ilkel kabileler; çok duyarlıdır. Duyarlıkla gelişmişlik. Yani gelişmişlik çok şeye sahip olmak değil. Sanat bilime de öncüdür dedim her zaman, onu daha önce de söylemiştim. Gelişmişlik eğer bir takım ağdaş araçlara sahip olmak olsaydı 20. yüzyılın başında bu dünya endüstrinin en geliştiği, buluşların yapıldığı dönemde iki büyük dünya savaşına sahne olmazdı. Anlatabildim mi? Gelişmişlik olgunlaşmak demektir. Bugün ne yazık ki, insanoğlu bilim yoluyla bu kadar konfor sağladı, bu uzay teknolojisinden tut, genetik mühendisliğine kadar, bilgisayar mühendisliğine kadar ulaştığı bu noktaları tabi ki bilimsel gelişmelere borçlu. Peki, bilimsel gelişmeler insanları olgunlaştırdı mı? Sanmıyorum. Eğer olgunlaştırsaydı bugün hâlâ en pahalı mal silahlar olmazdı. Öyle bir uygarlık ağı ki ne dedi Dada? Dada sanatları ne dediler? “Biz burjuva kültürüne şamar indiriyoruz. Kültür mltr diyorsunuz, insanlığı getirdiğiniz nokta kanibalizm, yani yamyamcılık”. Biliyorsun Dadaizm 1916’da 1. Dünya Savaşının tam ortasında ıktı. Tepkileri neydi? Ak savaşlar. Politikti ıkışları, biz sanat yapmıyoruz dediler. Biz savaşa karşıyız dediler. Bugün eğer bilim dünyası makineleri, elektronları, uzayı, bilgisayarı tanıdığı kadar insanları da tanısaydı insanlık daha mutlu olurdu. Bu savaşlar, gler, açlık, sefalet, bu kepezelik olmazdı. Dünya çöplüğe dönüştü bak. Nedir, küresel ısınmadan tut, kirlenmeye kadar, denizlerde balıklar tükendi, atmosfer delindi, ozon tabakası delindi, hastalıklar çoğaldı, demek ki teknoloji insanları yeteri kadar olgunlaştıramadı. Onun için sanat eğitimi; zevk eğitimi, insanlık eğitimidir. Erasmus’un dediği gibi hayvan hayvan olarak doğar; ama insan insan olarak doğmaz, insan oluşturulur. İnsanı eğitimle oluşturursun. Bunun da en kestirme, en ekonomik, ucuz yolu sanat eğitimidir. Bunu anlamadığı sürece insanlık, başka bir yol yok. Amerikalı sosyolog, okumadıysan oku Sinem, John Zerzan’ın *Gelecekteki İlkel* kitabı, mutlaka oku; bir de Viktor Farnkl’in *İnsanın Anlam Arayışı*, o kitapta da ne diyor biliyor musun, kapağında da vardı da içinde bir yerde: “Nazi kampları, Hitlerin Nazi kampları, bize bir insanın bir insana neler yapabileceğini öğretti. Hiroşima ve Nagazaki’ye atılan atom bombası da bize insanlığı nasıl bir tehlikenin beklediğini öğretti: Nükleer savaşlar.” diyor.

EK 15. Sanat Eğitimi Yazarı Görüşme Formu

SANAT EĞİTİMİ YAZARI GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: SEY.2

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 09 Ocak 2018

Görüşme Yeri: Üniversite

Görüşme Zamanı: 13.45-14.30

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

SEY.2: Görsel sanatlar eğitimi oldukça geniş bir kapsamı içine alan sanat alanlarını ifade eder. Günümüzde görsel sanatlar, sınırları olmayan sanatsal bir dilin karşılığıdır. Bir duyarlılık eğitimidir. Yaşam, sanatın varlık nedenidir. Biz istesek de istemesek de hayatımızda sanatın gerekliliği formal veya informal biçimde yer almaktadır. Sanat eğitimi, sanatın eğitim ve öğretim alanlarına erişimleri kısıtlı gruplar da dâhil olmak üzere tüm eğitim ve öğretim almak isteyenlerin evrensel insan hakkıdır. Çünkü sanat yapmak bireylerin kendilerini ifade etmelerine, özgüven kazanmalarına, görsel algılayma ve görsel kültürlerinin gelişmelerine, farklı sanatsal stratejiler geliştirmelerine bir pencere açar, sanatı anlamalarına, kavramalarına, yorumlamalarına fırsatlar sağlar.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır?

SEY.2: Özellikle okulöncesi ve ilkokulda çocukların keşif, merak, sezgi ve öğrenmeye ilişkin çok yoğun bir şekilde fark edilen doğal yatkınlıkları, ilerleyen zamanlarda hızla azalmaya başlar. Sanat öğretmenleri bu sürecin farkında olmalı, bu süreci onların yaratıcılıklarını, cesaretlerini geliştirici pratiklerle zenginleştirmeli, sanat üzerinde sorgulama, yorum, eleştiri odaklı mutlu konuşmalar yapmalıdırlar. Çünkü bu dönemlerde kazanılan sanatsal/artistik bilgi ve deneyimler çocuğun hayatını biçimlendiren, onun hayatını anlamlı kılan, gelecekte sanata olan bakış açılarında etken olan önemli öğeler arasında yer alır.

Sanat alanlarında evrensel ve milli değerler, birbirlerini destekleyen, güçlendiren, tamamlayan argümanlar olarak düşünülmelidir. Başta üniversiteler olmak üzere disiplinlerarası sanat etkinlikleri bağlamında yer alan sanat dernekleri, vakıflar, sivil toplum örgütleri ve sanat organizasyonlarını gerçekleştiren birimler devlet tarafından desteklenmelidir. Sanatsal, kültürel farklılıklar, yerel otantik değerler, farklı

yaşam felsefeleri, bakış açıları önemsenmelidir. Bu değerler insan hak ve özgürlükleri bağlamında değerlendirilmelidir.

Görsel sanatlar eğitimcisinin misyonu sadece estetik kaygılar taşıyan, görselliğe ve biçimselliğe dayalı sanat yapıtları üretmek ile sınırlı değildir. Artık günümüzde sanat ürünlerinin insanlara sadece coşku ve haz veren süsleyici öğelerle donatılmış niteliklerle sınırlı olmadığı anlaşılmıştır.

Bu bakımdan görsel sanatlar alanları; görsel düşünme, araştırma, sorgulama/eleştirel demokratik düşünme, eğitim ve çevre problemlerine karşı duyarlı, insan hakları/hümanizma, özgürlükler ve ulusal/milli sorunlar üzerinde yorum yapabilme, çözümler sunabilme gibi entelektüel alanlarını da kapsamalıdır.

Küreselleşme süreci ile birlikte kaliteli, rekabetçi bir eğitim sistemi gündeme gelmiştir. Bu süreçte yapısal esneklik ve hızlı gelişen teknolojiye uyum önem taşımaktadır. Günümüzde eğitimde yaratıcılık, yenilik, inovasyon, esneklik değişim ve gelişmelere uyum sağlamanın uluslararası düzeyde/akredite olmanın önemli bir gereği haline dönüşmüştür. Bu anlamda Milli Eğitim sistemimizde sanat programlarının da bu anlayışa göre tasarlanması kaçınılmaz görünmektedir. Dolayısıyla verimli ve yaratıcı öğretim uygulamalarının temelinde çoğu zaman güçlü bir öğrenme metodolojisi ve teorisi olan programların daha etkili olabileceği varsayılır. Çünkü gelişen dünyaya uyum sağlanabilmesi için eğitim ve öğretim alanındaki değişimler de kuramsal temelleri güçlü, nitelikli eğitim programları aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Sanat eğitiminin doğasına ilişkin yeni anlayışlar bu alanın öğrenme ve öğretme politikasına yönelik programları ve yeni yaklaşım biçimlerini de etkilemektedir. John Dewey'nin söylemiyle ifade edecek olursak "Bugünün çocuklarını dünün yöntemleriyle eğitirsek yarınlarından çalarız". Bu bakımdan okul öncesinden yükseköğretime kadar tüm formal eğitim kurumlarında programlar 3-5 yılda bir güncellenmelidir.

Ezber ve bilindik görsel öğeleri ölçü alan, dayatmacı bir eğitim öğretim anlayışı yerine esnek, seçenekleri olan sanatsal alanlara yönelik araştırmacı ve paylaşımcı bireyler yetiştirmek hedeflenmelidir. Bu süreçte sanat ve sanat eğitimi alanında tanınmış kişiler, okullara davet edilip pratikler yaptırılarak (workshop, seminer vb.) sanat ve sanat eğitimi sürecine katılımları sağlanmalıdır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin kişisel ve profesyonel sanatsal aktiviteleri desteklenmelidir. Başta üniversite olmak üzere vakıflar, kültür kurumları/müzeler, belediye ve sanat alanlarıyla ilgili olan sivil toplum örgütleriyle iletişim içinde bulunulmalıdır.

Neticede, biz görsel sanat eğitimcileri olarak eğitim öğretim sürecinde bireylerin

sanatsal düşüncelerini geliştirmeyi ve desteklemeyi başaramazsak veya bunları ihmal edersek onların bazıları belki de çoğu, kendilerinde var olan yaratıcı güç ve becerilerini hiçbir zaman geliştirme fırsatını bulamayacaktır.

EK 16. Müze/Galeri Eğitimcisi Görüşme Formu

MÜZE/GALERİ EĞİTİMCİSİ GÖRÜŞME FORMU

Görüşülen Kişi: ME.2

Görüşmeci: Sinem Alpaslan Asiltürk

Görüşme Tarihi: 31 Ocak 2018

Görüşme Yeri: TURKAV Müzesi/İstanbul

Görüşme Zamanı: 12.15-12.45

SAA: Görsel sanatlar eğitimi niçin gereklidir?

ME.2: Farklı bakış açıları kazandırmak için. Müzelerin pratikte faydası yok; ama anlam inşa etmenizi sağlar. Özellikle seküler kesim için ibadet gibidir.

Müzeler belleklere sahip çıkar ve yaşatır: Müzenin kurulma amacını, sunulan koleksiyonun bakış açısını yaşatır. Yetişkinler müzelerde kendi geçmişlerini sorguluyorlar. Sanat tarihi öğreniyorlar.

SAA: Görsel sanatlar eğitimi nasıl olmalıdır sizce?

ME.2: Sanat basmakalıp değildir. Bir konuya, tek bir malzemeye bağlı kalmadan özgür ifade şansı buldukları bir ders ortamı sunulmalıdır. Bütün çocuklar yaratıcıdır. Okullar bu yaratıcılığı köreltiyor ve tek bir şablona sokuyor.

Mevcut sistemde sanat eğitimi için en uygun yerin müzeler olduğunu düşünüyorum.

Görsel sanatlar öğretmeninin ise eleştirel bir zihne sahip olması gerekiyor. Yapılan her şeyden şüphe duymalı, farklı açılardan bakabilmeli.

SAA: Görsel sanatlar eğitiminin öncelikli hedefi ne olmalıdır sizce?

ME.2: Basmakalıba karşıyım. Kendini ifade edebilen, empati kurabilen bireyler yetiştirmek ve görsel okumayı sağlamak.

SAA: Konuya dair eklemek ya da sormak istedikleriniz var mı?

ME.2: Bunlar, teşekkür ederim.

EK 17. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Algı Ölçeği

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK ALGI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin (11-14 yaş) görsel sanatlar eğitimine yönelik algılarını geçerli, güvenilir bir şekilde ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar bilimsel verilere ulaşmak için kullanılacak, şahsi ölçek sonuçlarınız kimseye paylaşılmayacaktır. İfadelerin tümünü içtenlikle okuyup uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir (X, ✓). Göstereceğiniz ilgi ve araştırmaya yapacağınız katkı için teşekkür ederim.

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

S.No	İfadeler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	Genel Kazanımlar					
1	Görsel sanatlar eğitimi özgüven kazandırır.					
2	Görsel sanatlar eğitimi kişinin çevresine bakış açısını değiştirir.					
3	Görsel sanatlar eğitimi akademik başarıyı destekler.					
4	Görsel sanatlar eğitimi yaşam tarzına şekil verir.					
5	Görsel sanatlar eğitimi duygu ve düşüncelerin paylaşımını kolaylaştırır.					
6	Görsel sanatlar eğitimi ruhu besler.					
7	Görsel sanatlar eğitimi yaşamın birçok alanıyla ilgilidir.					
	Teknik Kazanımlar					
8	Görsel sanatlar eğitimi sanatsal becerilerin gelişmesine katkı sağlar.					
9	Görsel sanatlar eğitimi farklı sanatsal tekniklerin öğrenilmesini sağlar.					
10	Görsel sanatlar eğitimi iki ve üç boyutlu çalışmaların (resim, grafik, heykel, seramik vb.) yapılmasına olanak sağlar.					
11	Görsel sanatlar dersinde öğrenciler sanatsal yetenekleri doğrultusunda bir üst eğitim kademesine (güzel sanatlar liseleri, üniversitelerin güzel sanatlarla ilgili bölümleri vb.) yönlendirilir.					
	Bakış Açısı					
12	Görsel sanatlar eğitimi diğer branş öğretmenleri (Türkçe, matematik, sosyal bilgiler vb.) tarafından önemsiz görülmektedir.					
13	Görsel sanatlar eğitimi veliler tarafından önemsiz görülmektedir.					
14	Görsel sanatlar eğitimi öğrenciler tarafından önemsiz görülmektedir.					
	Uygulanma Şekli					
15	Okullarda, görsel sanatlar eğitimi için haftada 1 ders saati yeterlidir.					
16	Görsel sanatlar eğitimi hobi amaçlıdır.					
17	Görsel sanatlar eğitimi için fazla malzemeye gerek yoktur.					
18	Görsel sanatlar dersini anaokulunda okul öncesi, ilkokulda sınıf öğretmeni de verebilir.					
19	Görsel sanatlar eğitimine yalnızca okulda zaman ayrılmaktadır.					
	Önyargılar					
20	Görsel sanatlar dersinde değerlendirme yaparken üretim süreci değil, ortaya çıkan ürün önemlidir.					
21	Görsel sanatlar eğitimi özel yetenek gerektirir.					

EK 18. Görsel Sanatlar Eğitime Yönelik Beklenti Ölçeği

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNE YÖNELİK BEKLENTİ ÖLÇEĞİ

Bu ölçek, ortaokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin (11-14 yaş) görsel sanatlar eğitimine yönelik beklentilerini geçerli, güvenilir bir şekilde ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar bilimsel verilere ulaşmak için kullanılacak, şahsi ölçek sonuçlarınız kimseyle paylaşılmayacaktır. İfadelerin tümünü içtenlikle okuyup uygun seçeneği işaretlemeniz beklenmektedir (X, ✓). Göstereceğiniz ilgi ve araştırmaya yapacağınız katkı için teşekkür ederim.

Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

S.No	İfadeler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
	Uygulanma Şekli					
1	Görsel sanatlar dersi okullarda haftada en az 2 ders saati olmalıdır.					
2	Görsel sanatlar eğitimi üretken insanlar yetiştirmelidir.					
3	Görsel sanatlar dersi kişileri sanatsal üretim yapmaya (resim, heykel, grafik tasarım vb.) yönlendirmelidir.					
4	Verimli bir görsel sanatlar dersi için diğer branş öğretmenleriyle (Türkçe, Matematik, Müzik vb.) fikir alışverişi içerisinde bulunulmalıdır.					
5	Görsel sanatlar dersine öğrencilerin hazırlıklı gelmeleri sağlanmalıdır.					
6	Veliler çocuklarının görsel sanatlarla ilgili çalışmalarına (zaman, mekân ve psikolojik yönden) destek olmalıdır.					
7	Görsel sanatlar eğitimi insani değerlere sahip (saygılı, yardımsever, çevresine duyarlı) bireyler yetiştirmeyi desteklemelidir.					
8	Görsel sanatlar eğitimi, görsel sanatlar atölyesi/dersliği dışında farklı mekânlarda da (müze, park vb.) verilmelidir.					
	Öğretmeni					
9	Görsel sanatlar öğretmeni öğrencileri motive etmelidir.					
10	Görsel sanatlar öğretmeni öğrencilerle iyi iletişim kurabilmelidir.					
11	Görsel sanatlar öğretmeni öğrencileriyle birebir ilgilenmelidir.					
12	Görsel sanatlar öğretmeni işini severek yapmalıdır.					
	Önemi					
13	Veli toplantılarında görsel sanatlar öğretmeni yerine ana derslerin (Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler vb.) öğretmenleri ile görüşülmelidir.					
14	Görsel sanatlar dersi yerine ana dersler (Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler vb.) koyulmalıdır.					
15	Görsel sanatlar dersinde kullanılan temel malzeme ihtiyacı (pastel boya, sulu boya, resim defteri vb.) devlet tarafından ücretsiz karşılanmalıdır.					

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Sinem ALPASLAN ASİLTÜRK

Doğum Yeri ve Yılı : Sarıyer – 04/09/1985

Medeni Hali : Evli

Meslek : Görsel Sanatlar Öğretmeni

Adres : Makimsan Ortaokulu, Yüreğir/ADANA

e-posta : sinem_alpaslan@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

(2015-2019) : Doktora- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı/Adana

(2012-2015) : Yüksek Lisans- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalı/Adana

(2003-2007) : Lisans- Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim-İş
Öğretmenliği Bölümü/Adana

(1999-2003) : Seyhan Anadolu Kız Meslek Lisesi/Adana

(1996-1999) : Emine Nabi Menemencioğlu İlköğretim Okulu/Adana

(1991-1996) : İleri İlkokulu/Mersin